

19285

1977

STOPINJE
1977

Izdalo Pomursko pastoralno področje
Janez Gregor, Lojze Kozar, Franc Puncer

Uredil uredniški odbor
Karel Bedernjak, Pavel Berden, Lojze Kozar, Vilko Novak, Jože Smej

Naslovna stran platnic:
Ante Trstenjak — Motiv iz Slovenskih goric

Tisk: ZGP »Pomurski tisk«, TOZD Tiskarna, Murska Sobota

Kako je bilo na vašem kraju u ovom
godini? Kako vam se život odvijao?
Kako vam se život odvijao? Kako vam se život odvijao?

Što vam je bilo najvažnije u ovom
godini? Što vam je bilo najvažnije u ovom
godini? Što vam je bilo najvažnije u ovom

Kako vam se život odvijao u ovom
godini? Kako vam se život odvijao u ovom
godini? Kako vam se život odvijao u ovom

Kako vam se život odvijao u ovom
godini? Kako vam se život odvijao u ovom
godini? Kako vam se život odvijao u ovom

STOPINJE 1977

1977. godine

U ovom godinu... (faint text)

U ovom godinu... (faint text)

U ovom godinu... (faint text)

19285/1977

Murski Povodni študijski oddelki
Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana

Murski študijski oddelki

Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIZNICA MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

1/1977

262.2(497.12-18)(059)

10052409

COBISS *

19285/1977

N 52.409/

1976

STOPINJE

*Kako je truden naš korak vsakdanji,
kako stopinja vsaka polna je napora,
ko v strmcu tolče nam srce v lobanji;
samo navzdol drči vse brez odpora.*

*Stopinje puščajo sledi za sabo,
izližejo še trde kamenine,
ko v sinje vzpenjamo se visočine;
samo v močvari zgine sled v pozabo.*

*Tako STOPINJE naše so merilo:
če sled puste, so v trudu porojene,
se kvišku pne še njihovo število.*

*Ponésite, STOPINJE, nas v preteklost,
odkrijte dedov žitka vrelcev silo,
ob njej nas varno spremljajte v prihodnost!*

Lojze Kozar

Leto 1977 je navadno leto.

Vse nedelje in zapovedani prazniki so označeni z rdečim tiskom. Pri nezapovedanih in državnih praznikih ter dela prostih dnevih so samo datumi tiskani rdeče.

Patroni pomurskih župnij so tiskani z velikimi črkami, imena teh župnij so na skrajni desni strani.

Praznovanje svetniških godov je označeno s številkami in sicer: slovesni praznik (1), praznik (2), obvezni god (3), neobvezni god (4). Svetnikov, pri katerih ni številke, se v bogoslužju več ne spominjamo.

KAZALO

	str.
Koledarski del	5
Marko Baša: Naše stare cerkvi	19
Vilko Novak: Prekmurske cerkvene pesmarice	20
Franc Tement: 170 let črensovske župnije	23
Karel Bedernjak: Kakšne morale si želi mlad človek	38
Ivan Camplin: Moje ljubezni	40
Vilko Novak: Štiri knjige o naši preteklosti	41
J. P.: Veržej v preteklosti	44
Franc Puncer: Iz nenapisanega dnevnika	53
Valter Dermota: Razvajan otrok	55
Valter Dermota: Ravnanje z mladostniki	57
V. N.: Starodavna selánska kapela	59
Ivan Zelko: Redovniki v Selu in Murski Soboti	61
Jože Zadavec: Radost s prijateljskih srečanj	69
Jože Zadavec: Dnevnik neznanega prijatelja	72
Marko Baša: Gorička pesem	76
Janez Erjavec: župnija Martjanci	78
Janez Sraka: Naše sestre v Ramu	88
Vilko Novak: Drugi urednik kalendarja — Jožef Klekl mlajši	91
Pavel Berden: Za poročni dan	96
✓ Lojze Kozar: Misijon v Odrancih	97
Jože Smej: Ali še znamo prisluhniti prekmurski ljudski pesmi	99
Pavel Berden: Stroga luč	104
Borovnjakova pridiga v Skakovcih	104
Pavel Berden: Balada	106
Pavel Berden: Tukaj sem, Gospod	107
Karel Bedernjak: Prekmurci v Kanadi hočejo ostati Slovenci	107
Marko Dolinec: Opazovanja	111
Marija Kozar-Mukič: Prosvetno in kulturno življenje v Porabju	113
✓ Lojze Kozar: Noč vstajenja	115
Pavel Berden: Triglav, V juniju	124
Akademski slikar Ante Trstenjak	125
Avgust Pavel: Vedno je za druge tolkla tlako	126
Stanislav Lah: Nekaj spominov od Grada	127
Jože Smej: Od aktivnega narednika do župnika	131
Jožef Gjuran: Spomin na Plečnika	133
Jože Gerič: Trenutek, Občutek večera	136
Naša preteklost v slikah	137
Jožef Gjuran: Vasilijova smrt	138
Marija Rantaša: Ti meni lüč — jaz tebi klüč	141
Valter Dermota: Zorkov oče	143
Važnejši dogodki v pomurskih župnijah	145
Janko Škraban: Liturgija nove maše	177
Gizella Hozian: Evharistični kongres v Filadelfiji	182
Jože Smej: Sedemdesetletnica Ludvika Duha	184
Štefan Zver: Dr. Horváth János	185
Štefan Zver: A magyar nyelv tanításának bevezetése	187
Martin Poredoš: Pogreb Ivana Jeriča v Dokležovju	188
Janez Šoštarec: Zaposnjeni žonglerski talent	189
Prekosnice	191

1 S NOVO LETO, OSMINA BOŽICA, BOŽJA MATI MARIJA (1)

2 N 2. PO BOŽICU (2); Bazilij Vel. in Gregor Nac., šk. in c. uč.
Beseda se je učlovečila (Jan 1, 1—18)

3 P Genovefa Pariška, dev.; Anter, papež, muč.

4 T Angela Folinjska, red.; Gregor Langreski, škof

5 S Simeon Stilit, pušč.; Emilijana (Milena), dev.

6 C GOSPODOVO RAZGLAŠENJE, SV. TRIJE KRALJI (1)

7 P Rajmund Penjafort., duh. (4); Lucijan (Svitomir), muč.

8 S Severin Noriški, opat; Erhard, škof; Jurij (Igor), red.

9 N JEZUSOV KRST (2), Julijan in Bazilisa, muč.
Ti si moj ljubljeni Sin (Lk 3, 15—16; 21—22)

10 P Viljem (Vilko), šk.; Agaton, p.; Peter Orseolo, red.

11 T Pavlin Oglejski, šk. (3); Teodozij (Teo), opat

12 S Alfred (Fredo), op.; Tatjana (Tanja), muč.; Ernest, šk.

13 C Hilarij (Veselko), šk. in c. uč. (4); Veronika (Vera), dev.

14 P Feliks (Srečko), duh.; Odon iz Novare, red.

15 S Pavel Puščavnik; Maver, opat; Habakuk, prerok

16 N 2. NAVADNA (2); Marcel, papež
Jezusov prvi čudež (Jan 2, 1—12)

17 P Anton (Zvonko), pušč. (3); Marijan, diakon, muč.

18 T Marjeta (Biserka) Ogrska, red.; Priska, muč.

19 S Knut, kralj; Germanik, pušč.; Arsen, red.

20 C Fabijan in SEBASTIJAN (Boštjan), muč. (4)

Pečarovci

21 P Neža (Janja), dev. muč. (3); Epifanij, škof

22 S Vincenc (Žmago), diakon, muč. (4); Anastazij, muč.

23 N 3. NAVADNA (2); Klemen (Miloš, Blaga) škof, muč.
Jezusov govor v Nazaretu (Lk 1, 1—4; 4, 14—21)

24 P Frančišek Saleški, šk. in c. uč. (3); Felician, šk. muč.

25 T Spreobrnitev ap. Pavla (2); Ananija, muč.

26 S Timotej in Tit, škofa (3); Robert, Alberik, Štefan, red. ust.

27 C Angela Merici, dev. (4); Vitalijan, papež

28 P Tomaž Akvinski, duh., c. uč. (3); Peter Nolasko, rd. ust.

29 S Valerij, šk.; Julijan, spok.

30 N 4. NAVADNA (2); Martina, dev. muč.
Jezusa v Nazaretu ne sprejmejo (Lk 4, 21—30)

31 P Janez (Ivan) Bosko, rd. ust. (3); Ludovika (Luiza), red.

- 1 T Brigita Irska, dev.; Pionij, muč.
2 S Jezusovo darovanje, Svečnica (2); Simeon in Ana prer.
3 Č Blaž, šk. muč.; Oskar, škof (4);
4 P Andrej Corsini, šk.; Janez de Brito, muč.
5 S Agata, dev. muč. (3); Albuin, škof
-

**6 N 5. NAVADNA (2); Amand (Ljubo), škof
Obilni ribji lov (Lk 5, 1—11)**

- 7 P Rihard, kralj; Egidij (Tilen), red.
8 T Hieronim (Jerko) Emilijani, red. (4); PREŠERNOV DAN
9 S Apolonija, dev. muč.; Nikefor, muč.
10 Č Sholastika, dev. (3); Viljem (Vilko), pušč.
11 P Lurška Mati božja (4); Cedmon, red.
12 S Benedikt, opat; Evlalija, muč.
-

**13 N 6. NAVADNA; Gregor, p.; Katarina, red.
Govor na gori (Lk 6, 17, 20—26)**

- 14 P Valentin (Zdravko), muč. (4); Bruno, muč.
15 T Jordan, opat; Agápa (Ljubica), dev. muč.
16 S Julijana, dev. muč.; Onezim, škof, muč.
17 Č Sedem ust. servitov (4); Frančišek Clet, muč.
18 P Simeon Jeruzal., škof, muč.; Flavijan, škof
19 S Konrad, spok.; Barbat, škof
-

**20 N 7. NAVADNA (2); Leon (Lavoslav), škof
Jezus učil ljubezen do bližnjega (Lk 6, 27—38)**

- 21 P Peter Damiani, šk. c. uč. (4); Maksimiljan Puljski, škof
22 T Pust; Sedež ap. Petra (2); Marjeta Kortonska, spok.
23 S ++ Pepelnica (1); Polikarp (Grozdana), škof, c. uč.
24 Č (Matija, ap.); Sergij, muč.
25 P + Viktorin, muč.; Tarazij (Taras), škof; Valburga, red.
26 S Matilda, dev.; Porfirij, škof
-

**27 N 1. POSTNA (1); Gabriel (Jelka) žal. Matere božje, red.
Jezus zavrne skušnjavca (Lk 4, 1—13)**

- 28 P Roman, opat; Hilarij (Radovan), p.; Osvald (Boltej), škof

- 1 T Albin (Belko), škof; Antonina, muč.
- 2 S Neža (Janja), dev.; Henrik (Hinko), red.
- 3 Č Kunigunda, cesar.; Marin in Asterij, muč.
- 4 P + Kazimir, kralj. (4); Arkadij, šk. muč.
- 5 S KVATRE; Janez od Križa, red.; Evzebij, muč.

**6 N 2. POSTNA (1); Fridolin (Miroslav), opat
Jezus se na gori spremeni (Lk 9, 28—36)**

- 7 P Perpetua in Felicita, muč. (4); Gaudios (Veselko), šk.
- 8 T Janez od Boga, red. ust. (4); Beata (Blaženka), muč.
- 9 S Frančiška Rimska, red. (4); Gregor Niški, šk.
- 10 Č štirideset mučencev; Makarij, škof
- 11 P + Sofronij, šk.; Konstantin, spok.
- 12 S (Gregor Vel., papež); Doroteja (Rotija), muč.

**13 N 3. POSTNA (1); Kristina, dev.; Teodora (Božidara), muč.
Jezus opominja k pokori (Lk 13, 1—9)**

- 14 P Matilda, kralj.; Florentina (Cvetka), opat.
- 15 T Klemen M. Dvoržak, red.; Ludovika (Luiza, Alice), red.
- 16 S Hilarij (Radovan) in Tacijan (Tihomil), muč.; Julijana, muč.
- 17 Č Patricij, šk. (4); Jedrt (Jerica), opat
- 18 P + Ciril Jeruz., šk. c. uč. (4); Salvator, red.
- 19 S JOŽEF (Jožica), MOŽ DEVICE MARIJE (1)

Cankova

**20 N 4. POSTNA (1); Klavdija in tov. muč.
Prilika o izgubljenem sinu (Lk 15, 1—3. 11—32.)**

- 21 P Nikolaj, pušč.; Filemon, muč.
- 22 T Lea, spok.; Katarina Genovska, spok.
- 23 S Viktorijan, muč.; Turibij, škof (4)
- 24 Č Dionizij in tov., muč.; Katarina Švedska, red.
- 25 P Gospodovo oznanjenje (1); Dizma, des. razbojnik
- 26 S Evgenija, muč.; Kastul, muč.

**27 N 5. POSTNA (1); Rupert Salzburški, šk.; Lidija, muč.
Jezus ne obsoja grešnice (Jan 8, 1—11)**

- 28 P Bojan, knez, muč.; Milada Praška, dev.
- 29 T Bertold, red. ust.; Ciril, diakon, muč.
- 30 S Amadej (Bogoljub), knez; Kvirin, muč.
- 31 Č Modest Gosposvetski, škof (3); Gvido, opat

- 1 P + Hugo, škof; Venancij, šk. muč.
 2 S Frančišek Paolski, red. ust. (4); Teodozija, muč.

3 N CVETNA — NEDELJA TRPLJENJA (1); Rihard, škof
Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem (Lk 19, 28—40)

- 4 P Izidor Seviljski, šk. c. uč.; Zosim, pušč.
 5 T Vincenc (Vinko) Ferrer, duh.; Julijana, opat.
 6 S Irenej (Hotimir) Sirmijski, šk.; Celestin (Rajko), I. p.
 7 Č Vel. četrtek (1); Saturnin, škof
 8 P ++ Vel. petek (1); Albert, šk. muč.; Valter, opat
 9 S Vel. sobota (1); Marija Kleopova, žena

10 N VELIKA NOČ, GOSPODOVO VSTAJENJE (1);
Jezus vstane od mrtvih (Jan 20, 1—9)

- 11 P Velikonoč. ponedeljek (1); Stanislav, šk. muč.
 12 T Lazar Tržaški, šk. muč.; Zenon, škof
 13 S Martin I, p. muč.; Hermenegild, muč.
 14 Č Lidvina, dev.; Valerijan in tov. muč.
 15 P Anastazija (Asta), muč.; Peter Gonzales, red.
 16 S Bernarda Lurška, dev.; Benedikt Labre, spok.

17 N 2. VELIKONOČNA, BELA (1); Rudolf, muč.
Jezus se prikaže apostolom (Jan 20, 19—31)

- 18 P Apolonij, muč.; Eleuterij (Svobodan), muč.
 19 T Leon (Lavoslav) IX., p.; Ema, red.
 20 S Hilda, dev.; Teotim (Teo), škof
 21 Č Anzelm, šk. c. uč. (4); Konrad (Kuno), red.
 22 P Leonid, muč.; Agapit (Ljubo), papež
 23 S Vojteh (Adalbert, Bela), škof, muč.

24 N 3. VELIKONOČNA (1); Jurij (Igor), muč. Sv. Jurij — Rogaševci,
Sv. Jurij — Videm
Jezus z apostoli na Genezar. jezeru (Jan 21, 1—19)

- 25 P Marko, evangelist (2); Ermin, škof, muč.
 26 T Mati dobrega sveta; Pashazij, opat
 27 S Hozana Katorska, dev. (4); USTANOVITEV OF
 28 Č Peter Chanel, duh, muč. (4); Vital (Živko), muč.
 29 P Katarina Sienska, dev. c. uč. (3); Peter veronski, muč.
 30 S Pij V., papež (4); Jožef Cottolengo, red. ust.

1 N 4. VELIKONOČNA (1); JOŽEF DELAVEC — PRAZNIK DELA
Jezus dobri pastir (Jan 10, 27—30)

- 2 P Atanazij, škof in c. uč. (3); Boris, kralj
 3 T Filip (Zdenko) in Jakob (Rado), ap. (2); Teodozij, red.
 4 S Florijan (Cvetko), muč. (4); Cirijak, škof
 5 Č Gotard, škof; Angel, muč.; Juta (Ivéta), spok.
 6 P Marija sred. milosti (Mercedes); Dominik Savio, dijak
 7 S Gizela, op.; Domicijan, šk.; Flavij, muč.

8 N 5. VELIKONOČNA (1); Viktor (Zmago), muč.
Jezusova nova zapoved (Jan 13, 31—35)

- 9 P Beat (Blaženko), opat; Pahomij, opat
 10 T Antonin, šk.; Gordijan in Epimah, muč.
 11 S Mamert, šk.; Zigismund (Žiga), kralj
 12 Č Pankracij, muč. (4); Leopold Mandič, duh.
 13 P Servacij, škof; Mucij, muč.
 14 S Bonifacij, muč.; Matija, apost. (2)

15 N 6. VELIKONOČNA (1); Izidor, kmet; Zofija (Sonja), muč.
Jezus obljubi Svetega Duha (Jan 14, 23—29)

- 16 P Prošnji dan; Janez (Ivan) Nepomuk, muč.
 17 T Prošnji dan; Paskal Bajl., red.; Jošt, opat
 18 S Prošnji dan; Janez I. p. muč. (4); Erik, kralj
 19 Č **GOSPODOV VNEBOHOD (1); Peter Cel. papež;** **Bogojina**
 20 P Bernardin Sien. duh. (4); Plavtila, spok.
 21 S Krispin (Pino), red.; Valens, škof

22 N 7. VELIKONOČNA (1); Renata, spok.; Marjeta (Metka), red.
Naj bodo vsi eno (Jan 17, 20—26)

- 23 P Janez de Rossi, duh.; Dezider (Željko), muč.
 24 T Marija Pomočnica (3); Socerb, muč.
 25 S Urban I., p. muč.; Gregor VII., papež
 26 Č Filip Neri, duh. (3); Lambert, škof
 27 P Avguštin (Gustav), škof (4); Julij, muč.
 28 S German Pariški, šk.; Bernard (Beno), duh.

29 N BINKOŠTI, PRIHOD SV. DUHA (1); Maksim Emonski, šk.
Prejmite Svetega Duha (Jan 20, 19—23)

- 30 P Ivana Orleanska, dev.; Ferdinand (Nande), kralj
 31 T OBISKANJE DEV. MARIJE (2); Kancijan, muč. **Markovci**

- 1 S Justin, muč. (3); Pamfilij, muč.
 2 Č Marcellin in Peter, muč. (4); Erazem, šk. muč.
 3 P Karel Lwanga in ugandski muč. (3); Klotilda, spok.
 4 S KVATRE; Kvirin iz Siscie, šk. muč.;

5 N SV. TROJICA (1); Svetopolk, muč.

G. Petrovci, M. Nedelja, Odranci

Tri božje osebe so eno (Jan 16, 12—15)

- 6 P Norbert, škof, red. ust. (4); Bertrand, škof
 7 T Robert, opat; Ana Garzia, dev.
 8 S Medard, škof; Viljem (Vilko) iz Yorka, škof
 9 Č **REŠNJE TELO IN REŠNJA KRI (1); Efrem Sir, diakon, c. uč.**
 10 P Janez Dominici, dubrovn. škof; Bogumil, škof
 11 S Barnaba, ap. (3); Feliks (Srečko), muč.

12 N 11. NAVADNA (2); Adelhajda (Adela), dev.

Jezus odpusti grešnici (Lk 7, 36—50; 8, 1—3)

- 13 P Anton (Zvonko) Padov. red. c. uč.; Trifil, šk.
 14 T Elizej, prer.; Valerij in Rufin, muč.
 15 S Vid (Vito), muč. (4); Germana, dev.
 16 Č Frančišek Regis, duh.; Beno, šk.; Gvido, red.
 17 P SRCE JEZUSOVO (1); Adolf, škof
 18 S Marijino Srce (4); Amand (Ljubo), škof

Vel. Polana

19 N 12. NAVADNA (2); Romuald, opat

Peter izpove vero v Kristusa (Lk 9, 18—24)

- 20 P Silverij I. p. muč.; Mihelina, spok.
 21 T Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, red. (3); Evzebij, škof
 22 S Janez Fisher in Tomaž More, muč. (4); Ahac, muč.
 23 Č Agripina (Grušenjka), dev. muč.; Jožef Cafasso, duh.
 24 P ROJSTVO JANEŽA KRSTNIKA (Ivan, Janko), (1); **Ljutomer**
 25 S Viljem (Vilko), op.; Doroteja (Rotija), dev.

26 N 13. NAVADNA (2); Vigili (Stojan), škof

Jezusove zahteve do učencev (Lk 9, 51—62)

- 27 P LADISLAV, kr.; Ema Krška, kneg.; Ciril Aleks., šk. **Beltinci**
 28 T Irenej (Hotimir, Velimir), škof, muč.
 29 S **PETER IN PAVEL, apostola (1); Radgona, Hotiza**
 30 Č Prvi muč. rim. Cerkve (4); Emilijana (Milena), muč.

- 1 P Teobald (Bogoslav), pušč.; Estera (Zvezdana), žena
 2 S Oton Bamberški, škof; Vital (Živko), muč.

3 N 14. NAVADNA (2); Tomaž, ap.; Heliodor (Sončika), škof
Jezus razpošlje učence (Lk 10, 1—12, 17—20)

- 4 P Elizabeta Portug., kralj. (4); DAN BORCA
 5 T Ciril in Metod, slov. apost. (1); Anton Zaccaria, duh.
 6 S Marija Goretti, dev. muč. (4); Bogomila, spok.
 7 Č Vilibald, škof; Izaija, prer.
 8 P Adrijan (Jadran) III., papež; Prokop, muč.
 9 S Veronika (Vera), opat.; Gorkumski muč.

10 N 15. NAVADNA (2); Amalija (Ljuba), red.
Prilika o usmiljenem Samarijanu (Lk 10, 25—27)

- 11 P BENEDIKT, opat (3); Olga Kijevska, kneg. **Benedikt v Pr.**
 12 T Mohor in Fortunat, muč. (4); Nabor in Feliks, muč.
 13 S Henrik (Hinko), kralj (4); Evgen, škof
 14 Č Kamil de Lellis, duh. (4); Frančišek Solan, red.
 15 P Bonaventura, šk. c. uč. (3); Vladimir, knez
 16 S Karmelska Mati božja (4); Evstazij (Rodoljub), škof

17 N 16. NAVADNA (2); Aleksej (Aleš, Branko), spok.
Marta in Marija (Lk 10, 38—42)

- 18 P Friderik (Miroslav), škof; Arnulf, škof
 19 T Arsen, pušč.; Aurea (Zlatka), dev.
 20 S Elija, prer.; Marjeta (Biserka, Metka), dev. muč.
 21 Č Lovrenc, duh. (4); Daniel (Danilo), prerok
 22 P MARIJA MAGDALENA (Majda), (3); DAN VSTAJE **Kapela**
 23 S Brigita Švedska, red. ust. (4); Apolinarij, šk. muč.

24 N 17. NAVADNA (2); Kristina, dev. muč.; Boris, muč.
Jezus uči prav moliti (Lk 11, 1—13)

- 25 P Jakob (Rado) st., apost. (2); Krištof (Kristo), muč. **Dobrovnik**
 26 T Joahim in Ana, starša DM (3); Valens, škof
 27 S Gorazd, Kliment, Naum in tov (3); Natalija (Božena), muč.
 28 Č Viktor (Zmago), papež; Samson (Samo), škof
 29 P Marta iz Bet. (3); Urban II., papež
 30 S Peter Krizolog, škof, c. uč. (4)

31 N 18. NAVADNA (2); Ignacij Lojolski, red. ust.
Jezus svari pred lakomnostjo (Lk 12, 13—21)

- 1 P Alfonz M. Ligvorij, šk. c. uč. (3); Makabejski bratje
- 2 T Evzebij, škof (4); Štefan (Venčeslav), papež
- 3 S Lidija, žena; Avguštin in Kažotič, zagr. škof
- 4 Č Janez M. Vianney, duh. (3); Perpetua, žena
- 5 P Marija Snežna (Snežana, Nives) (4); Ožbalt, kralj
- 6 S Jezusova spremen. na gori (2); Pastor, muč.

**7 N 19. NAVADNA (2); Donat (Darko), šk. muč.
Opomin k čuječnosti (Lk 12, 32—48)**

- 8 P Dominik (Nedeljko), red. ust. (3); Cirijak, muč.
- 9 T Peter Faber, red.; Roman, muč.
- 10 S Lovrenc, diakon, muč. (2); Asterija (Zvezdana), muč.
- 11 Č Klara (Jasna), dev. (3); Tiburcij in Suzana, muč.
- 12 P Inocenc (Nevenko) XI., p.; Hilarija (Veselka), muč.
- 13 S Poncijan, p. in Hipolit, duh. muč. (4)

**14 N 20. NAVADNA (2); Maksimiljan Kolbe, muč.
Za Jezusa se je treba odločiti (Lk 12, 49—53)**

- 15 P **MARIJINO VNEBOVZETJE (1); Tarzicij, muč. Apače, Grad,
Turnišče**
- 16 T STEFAN OGRSKI, kralj (4); ROK, spok. Cezanjevci, Dokležovje
- 17 S Hijacint Poljski, red.; Liberat (Svobodan), muč.
- 18 Č HELENA (Alenka, Jelka), ces.; Agapit (Ljubo), muč. **Pertoča**
- 19 P Janez Eudes, red. ust. (4); Ludvik Toul., škof
- 20 S Bernard, opat, c. uč. (3); Samuel (Samo), prerok

**21 N 21. NAVADNA (2); Pij X., p. (3); Baldomir, kralj
Ozka so vrata v nebesa (Lk 13, 22—20)**

- 22 P Dev. Marija, Kraljica (3); Sigfrid (Zmago), škof
- 23 T Roza iz Lime, dev. (4); Filip Benicij, red.
- 24 S Jernej, apst. (2); Emilija, red.
- 25 Č Ludvik (Lujo) IX., fr. kr.; Jožef Kalasanc, duh. (4)
- 26 P Ivana Elizabeta, red. ust.; Rufin, škof
- 27 S Monika, mati sv. Avgušta. (3); Cezarij, škof

**28 N 22. NAVADNA (2); Avguštin (Gustav), škof, c. uč.
Jezus uči ponižnost (Lk 14, 7—14)**

- 29 P Mučeništvo Janeza Krst. (3); Sabina, muč.
- 30 T Feliks (Srečko), muč.; Gaudencija (Veselka), muč.
- 31 S Rajmund (Rajko), red.; Pavlin, škof

- 1 Č Egidij (Tilen), opat; Verena, dev.
- 2 P Antonin, muč.; Maksima, muč.
- 3 S Gregor Vel. p. (3); Evfemija in Doroteja, muč.

**4 N 23. NAVADNA (2); ANGELSKA; Rozalija, dev.; Mojzes, prer.
Hoja za Kristusom (Lk 14, 25—33)**

- 5 P Lovrenc Justinijani, šk.; Viktorin, šk. muč.
- 6 T Petronij (Petra), šk.; Makarij (Blaženko), muč.
- 7 S Marko Križevčan, muč.; Regina, dev. muč.
- 8 Č MARIJINO ROJSTVO (Mojca) (2); Hadrijan, muč. **Tišina**
- 9 P Peter Klaver, red.; Dorotej in Gorgonij, muč.
- 10 S Nikolaj Tolet., spok.; Otokar, red.

**11 N 24. NAVADNA (2); Erntruda (Erna, Truda), dev.
Prilika o božjem usmiljenju (Lk 15, 1—32)**

- 12 P Gvido, spok.; Tacijan (Tihomil), muč.
- 13 T Janez Zlatousti, šk. c. uč. (3); Mavrilij, škof
- 14 S POVIŠANJE SV. KRIŽA (2); Notburga, dev. **Črensovci, Križevci**
- 15 Č žalostna Mati bož. (Dolores) (3); Melita, muč.
- 16 P Kornelij, p. in Ciprijan, šk., muč. (3)
- 17 S Robert Bellarm., šk. c. uč. (4); Rane sv. Frančiška

**18 N 25. NAVADNA (2); Irena in Zofija, muč.
Ne moremo služiti Bogu in mamonu (Lk 16, 1—13)**

- 19 P Januarij, škof (4); Emilija (Milica), red.
- 20 T Suzana (Lilija), muč., Kandida (Svetlana), muč.
- 21 S Matej (Božidar, Matejka), apost. in evang. (2); Jona, prer.
- 22 Č Tomaž (Tomislav) Villan., šk.; Mavricij in tov., muč.
- 23 P Lin, p.; Paternij (Domogoj), škof, muč.
- 24 S KVATRE; Marija reš. jetnikov; Pacifik (Gojmir), red.

**25 N 26. NAVADNA (2); Avrelija (Zlatka), dev.
Bogatin in ubogi Lazar (Lk 16, 19—31)**

- 26 P KOZMA IN DAMIJAN, muč. (4); Nil, opat **Kuzma**
- 27 T Vincenc (Zmago) Pavelski, duh (3); Eleazar, očak
- 28 S Vaclav (Venčeslav), muč. (4); Lioba (Ljuba), dev.
- 29 Č MIHAEL (Boživoj), Gabriel, Rafael (Rafko) (2) **Veržej**
- 30 P Hieronim (Jerko), duh. c. uč. (3); Zofija (Sonja), spok.

1 S Terezija Deteta Jezusa, dev. (3); Remigij, šk.

2 N 27. NAVADNA (2); ROŽNOVENSKA; Angeli varuhi
Jezus spodbuja k veri (Lk 17, 5—10)

- 3 P Evald, muč.; Kandid (Žarko), muč.
4 T Frančišek Asiški, red. ust. (3); Petronij, šk.
5 S Marcellin, škof; Flavija, muč.
6 Č Bruno, red. ust. (4); Renato, škof
7 P Rožnov. Mati božja (3); Marko I., p.
8 S Demetriј (Mitja), muč.; Pelagija (Marina), spok.

9 N 28. NAVADNA (2); Dioniz, šk. in tov. muč.
Jezus očisti deset gobavcev (Lk 17, 11—19)

- 10 P Frančišek Borgia, red., Hugolin, muč.
11 T Emilijan (Milan), šk.; Aleksander (Saša), škof
12 S Maksimiljan Celjski, škof muč. (3); Serafin, red.
13 Č Edvard, kralj; Koloman, muč.
14 P Kalist I., p. (4); Gavdencij (Veselko), šk. muč.
15 S Terezija (Zinka) Velika, dev. c. uč. (3)

16 N 29. NAVADNA (2); Marjeta M. Alakok, dev.
Prilika o sodniku in vdovi (Lk 18, 1—8)

- 17 P Ignacij (Ognjeslav) Antijoh. škof, muč.
18 T Luka, evang. (2); Julijan, pušč.
19 S Pavel od Križa (4); Izak in kanad. muč.
20 Č Irena (Miroslava), muč.; Vendelin, opat
21 P Uršula, dev. muč.; Hilarion (Veselko), opat
22 S Marija Saloma, žena; Bertila (Berta), red.

23 N 30. NAVADNA (2); MISIJONSKA; Janez Kapistran
Prilika o farizeju in cestninarju (Lk 18, 9—14)

- 24 P Anton Claret, šk. (4); Feliks, šk. muč.
25 T Krizant in Darija (Darinka), muč.; Krišpin, muč.
26 S Lucijan (Svitomir), muč.; Amand (Ljubo), škof
27 Č Vincenc (Zmago) in Sabina, muč.; Frumencij, šk.
28 P Simon in Juda Tadej, apost. (2); Cirila, muč.
29 S Narcis, škof; Ermelinda, dev.

30 N 31. NAVADNA (2); ŽEGNANJSKA (1); Alfonz, red.
Jezus pri cestninarju Zaheju (Lk 19, 1—10)

- 31 P Volbenk (Bolfenk), škof; Kvintin, muč.

1 T VSI SVETI(1); DAN MRTVIH

- 2 S Spomin vseh vernih rajnih (1); Marcijan, pušč.
3 Č Viktorin Ptujski, šk. muč. (4); Just Tržaški, muč.
4 P Karel (Drago) Borom. škof (3); Vital (Živko), muč.
5 S Zaharija in Elizab., star. Jan. Krst.; Emerik (Mirko), knez

**6 N 32. NAVADNA (2); ZAHVALNA; Lenart, opat
O vstajenju mrtvih (Lk 20, 27—38)**

- 7 P Ernest, opat; Engelbert, šk. muč.
8 T Bogomir (Mirko), škof; Deodat (Bogdan), papež
9 S Posv. later. bazilike (2); Teodor (Božidar), muč.
10 Č Leon Vel., p. c. uč. (3); Andrej Avelin, duh.
11 P MARTIN (DAVORIN) TOURŠKI, škof (3) **Kobilje, Martjanci**
12 S Jozafat Kunčevič, škof muč. (3); Kunibert, šk.

**13 N 33. NAVADNA (2); Stanislav Kostka, red.
Napoved razdejanja Jeruzalema (Lk 21, 5—19)**

- 14 P Nikolaj Tavelič, muč.; Lovrenc, škof
15 T Albert Vel., šk. c. uč. (3); Leopold, knez
16 S Jedrt (Jerica), red. (4); Marjeta (Biserka), red.
17 Č Elizabeta (Jelislava), red. (3); Evfemija in Tekla, muč.
18 P Posv. bazilik sv. Petra in Pavla (4); Abdija, prer.
19 S Narsej, šk. muč.; Barlam, muč.

**20 N JEZUS KRISTUS, KRALJ (VLADAR) VESOLJSTVA (1)
Kristus vlada s križa (Lk 23, 35—43)**

- 21 P Marijino darovanje (Marica) (3)
22 T Cecilija, dev. muč. (3); Maver, šk. muč.
23 S Kolumban, op. (4); Klemen (Milojko), p. muč.
24 Č Krizogon Oglejski, muč.; Flora (Cvetka), dev. muč.
25 P KATARINA ALEKSANDR., dev. muč.; Erazem, muč. **Lendava**
26 S Leonard Portomavr., red.; Valerijan Oglejski, šk.

**27 N 1. ADVENTNA (1); Virgil, apost. Karantanije
Potrebna je čuječnost (Mt 24, 37—44)**

- 28 P Gregor III. papež; Jakob de Marchia, duh.
29 T Saturnin, muč. **DAN REPUBLIKE**
30 S Andrej, ap., zavetnik marib. škofije (1)

- 1 Č Natalija (Božena), spok.; Eligij, škof
2 P Bibijana (Živka), muč.; Blanka, spok.
3 S Frančišek Ksaver., duh. (3); Kasijan, muč.
-

4 N 2. ADVENTNA (1); Barbara, dev. muč.
Janez Krstnik pripravlja Jez. pot (Mt 3, 1—12)

- 5 P Saba (Sava), opat; Gerard iz Brage
6 T NIKOLAJ (Miklavž), šk. (3); Apolinarij, muč. **M. Sobota, Dolenci**
7 S Ambrož, šk. c. uč. (3); Agaton, muč.
8 Č **BREZMAD. SPOČETJE DEVICE MARIJE (Mirijam) (1)**
9 P Peter Fourier, red.; Valerija, muč.; Abel, očak
10 S Melkijad, papež; Judita, svetopis. žena
-

11 N 3. ADVENTNA (1); Damaz I., papež
Janez Krst. pošlje učence k Jezusu (Mt 11, 2—11)

- 12 P Ivana Franč. Šantalska, red. (4); Amalija, muč.
13 T Lucija (Lučka), dev. muč. (3); Otilija, dev.
14 S Janez od Križa. c. uč. (3); Spiridijon (Dušan), škof
15 Č Kristina, dev.; Marija di Rossa, red. ust.
16 P Albina, dev. muč.; Adelhajda (Adela), cesar.
17 S KVATRE; Lazar iz Betanije
-

18 N 4. ADVENTNA (1); Teotim in Bazilijan, muč.
Jožef vzame Marijo k sebi (Mt 1, 18—24)

- 19 P Urban V., papež; Tea, muč.
20 T Evgenij in Makarij, muč.; Dominik (Nedeljko), opat
21 S Peter Kanizij, duh. c. uč. (4); Severin, škof
22 Č Demetrij (Matija), muč.; Frančiška Cabrini, red.
23 P Janez Kancij, duh. c. uč. (4); Viktorija (Zmaga), muč.
24 S Sveti večer; Adam in Eva; Hermina (Irma), dev.
-

25 N BOŽIČ, GOSPODOVO ROJSTVO (1); IZSELJENSKA NEDELJA
O Jezus. rojstvu (Lk 2, 1—14, 2, 15—20, Jan 1, 1—18)

- 26 P ŠTEFAN, prvi muč. (2); Zosim, papež
27 T Janez evang. apost. (2); Fabiola, spokor.
28 S Nedolžni otroci, muč. (2); Kastor in tov., muč.
29 Č Tomaž (Tomislav) Becket, šk. muč. (4); David, kralj
30 P SV. DRUŽINA (2); Rajner, šk.; Evgen, škof
31 S Silvester I., papež (4); Melanija (Nija), opat.

DECEMBER 1977

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...
21. ...
22. ...
23. ...
24. ...
25. ...
26. ...
27. ...
28. ...
29. ...
30. ...
31. ...

Naše stare c rkvi...

Naše stare c rkvi: zgodovina naša, l pota, bogastvo!

*Naše krajine najstarej i sved ki,
ostanki davnine stoletij...*

Dom nj evci, Selo Martj anci,

T rni  e, S bota, Ti ina, Grad —

N dela, Bogoj ina, Sveti J iri —

osemsto, sedemsto,  eststo, petsto let

so stare zidine, stara so okna okrogla, ostra,

seststo let so st re podobe na zidi:

Kristu , Marija, ap  tolje okoli oltara,

svetoga Mart na  ivljenje, angeli mol  i —

v pisanih farbah  arijo, vnoge pa blede  e

glasno gu ijo, kak knige bil  so edine to

duga stoletja, v  terih l dstvo je  telo

zgodbe vse svete, bil  so poleg nat re

edina l pota davnim o em na ih o  kov...

Pa va i lepi t rni, vsi kmi ni, zepr ni

borijo se z v tri v de d  vji pa snegi —

med drevjon kral jejo, glasniki so  zdale 

p tniki na ih vesnic, premin  nosti na e!

 zdale  n  vse kraje gu ijo, zov jo,

z brega, z doline, gledajo z brega na breg se

zidine, hi e bo e, variv  i krajine —

Gu ijo: kak so o aki s tr don postavljali je

Bogi na  ast, krajini na diko,

kak v njih so stoletja di ili, molili, pop evali,

kak v trplenji zdih vali, se krstili, zd vali,

m jrali, v spre vodi v z mlo spre v jali...

Skrito, nevidno pa krepko vez lje

od hi e je vsake do farne c rkvi

spl tala vera iz davnine,

dr ala  ivljenje je na ih vesnic,

o  vala cerkev nam jezik doma i, slovensko ime...

Kak stare zidine, davne podobe na njih —

tr dno v srci nam vera  iv , jezik nam spevle vse dni..

Prekmurske cerkvene pesmarice

V krščanski Cerkvi so od začetka peli pri bogoslužju pesmi, ki so se širile iz dežele v deželo in postale splošna last zahodnih narodov in njihov slovestev, medtem ko so na vzhodu imeli povečini svoje pesmi. Mnoge od teh cerkvenih pesmi živijo še danes, mnoge pa so doma le v nekaterih deželah. Tudi Slovenci imamo zelo staro pesemsko izročilo, delno ohranjeno v najstarejših knjigah, delno v ustnem izročilu. Naša krajina, ki je delno bila od 1094 v zagrebški škofiji in vsa v ogrski državi, je bila pod vplivom madžarske in kajkavske cerkvene pesmi, te pa pod vplivom latinskih, nemških in drugih pesmi.

Preden so v začetku 18. stoletja pričeli tiskati knjige v prekmurskem narečju, so imeli evangelije in liste ter cerkvene pesmi zapisane v rokopisih, ki so se seve mnogi izgubili. Pozneje so uporabljali kajkavske knjige, ki so se imenovalе slovenske. Toda še tudi potem, ko so izdajali cerkvene in nabožne knjige v domačem jeziku, so še vedno duhovniki in učitelji-kantorji (organisti) prepisovali, nanovo prevajali ali sami zlagali cerkvene in včasih tudi svetne pesmi. Saj pred stoletji čitanje knjig med preprostim ljudstvom ni bilo tako razširjeno kot dandanes. Pač pa so si nekateri pismeni kmetje tudi prepisovali pesmi ali jih celo zlagali. Takih bukovnikov ni bilo le na Koroškem, marveč so bili tudi med nami, le da ne vemo mnogo o njih. Prav te številne rokopisne pesmarice, ki so nastajale vsaj od 16. stoletja dalje do naših dni — so dokaz in izraz visoke in globoke omike našega ljudstva, pišočih in pojočih ljudi... To dokazuje poleg vsebine in oblike predvsem — izredno veliko število še ohranjenih in poznanih nam pesmaric, saj jih je do **sto!** Koliko se jih je pa izgubilo, o vseh niti ne vemo. Zato poskrbimo, da ohranimo vse stare rokopise, ki jih še najdemo po vaseh in obvestimo o njih duhovnike, ti pa naj sporočijo to strokovnjakom in knjižnicam, v prvi vrsti dekanjski knjižnici v Soboti.

Rokopisne pesmarice so pisane sevé v madžarskem črkopisu in v jeziku, ki ga danes imenujemo kajkavščina, tedaj pa so ga še imenovali slovenski jezik. Saj je to narečje (v Medmurju, Hrvatskem Zagorju in dalje v Podravini), ki je v najtesnejšem sorodstvu z našim in prleškim narečjem. Mnoge besede in oblike v njem so docela enake kot v prekmurščini, druge se nekoliko razlikujejo. Toda to prvotno kajkavščino, ki je bila v času pripadnosti zagrebški škofiji pri nas — knjižni jezik, saj so mnogi duhovniki iz tistih krajev delovali pri nas, so naši prepisovalci in pesniki vse bolj približevali našemu narečju (npr. pisali so ū, ö) in zadnji rokopisi so že popolnoma v ravenskem in goričkem govoru našega narečja.

Kakor so od Trubarja dalje naši pisatelji in pesniki (Prešeren!) pisali kaj tudi nemški in to ni del nemškega slovstva, tako so tudi te pesmarice, čeprav v začetku močno kajkavske, slovenske, ker so jih prirejali naši ljudje za Slovence. Radi pa priznamo tudi njihovo vsebinsko zvezo s hrvaškimi rokopisi — kakor morajo Hrvati priznati izvir svojih rokopisnih pesmaric v madžarskih knjigah in rokopisih.

Deli najstarejših pesmaric izvirajo že iz 16. stoletja, tako predvsem najstarejši od petih delov starejše martjanske pesmarice, ki jo hrani Univ. knjižnica v Mariboru in vsebuje predvsem svetne pesmi, prevedene iz madžarščine.

Mlajši deli tega rokopisa pa so nastali v 17. in celo v 18. stoletju ter vsebujejo pesmi za praznik cerkvenega leta od adventa do binkošne (tu: rusalske) dobe. Vmes pa so pesmi o raznih svetnikih, o osebah Stare zaveze itn., nekatere zelo dolge, toda mnogo listov manjka posebno v tej najstarejši pesmarici.

Alia.
Chrisťus v Nebo šel,
 pil je, nam mesto šel,
 vlat poide, oči na de,
 iznot sedi, nad vpa,
 kim Gospoduje; Chriťus sedi
 oči v nebi, na desnici i Gospo-
 duje.
 Vmrel je Chriťus za greihe, go-
 ri vstal je za Duše, Petru po-
 kazal se je, i drugim Vučeniko-
 kom. Chriťus sedi oči.
 Četiri deset be žnjimi, vesele,
 cpi vkupe dni, koto vnogo poe-
 dosi, sebe živa on javi. Chriťus.
 Ame

VNEBOHODNA PESEM
 IZ 17. STOLETJA, v
 Martjanski pesmarici I.
 (v mariborski univ.
 knjižnici), prepisana v
 naš črkopis:

Christus v Nebo sto-
 pil je, nam mesto
 spravlat poide oči na
 desnoi sedi, nad vsa-
 kim gospoduje. Chri-
 stus sedi oči v Nebi na
 desnici i gospoduje.

Vmrel je Christus za
 greihe, gori vstal je za
 Duše, Petru pokazal se
 je, i drugim Vučenikom.
 Christus sedi oči.

Četiri deset be žnji-
 mi, veseleči vkupe dni,
 koto vnogo svedoči,
 sebe živa on javi. Chri-
 stus.

Kakor so najstarejše — tudi izgubljene, uničene — pesmarice preve-
 dene iz madžarščine, latinščine in nemščine, prirejene tudi po pesmih slo-
 venskih protestantov 16. stoletja in so delno že prepisi različnih poznanih
 ali nepoznanih rokopisov (npr. pavlinskega obrednika iz 1644 nekje v za-
 grebški škofiji), tako so tudi v naši krajini nastale ali prepisane pesma-
 rice stalno prepisovali tako katoličani kot evangeličani. To dokazujejo iste
 pesmi v enakem jeziku in pravopisu ali z majhnimi spremembami ter na-
 pakami. Evangeličani so v začetku sevé morali prevzeti katoliške pesmi

in so mnoge od njih tudi ohranili, pozneje pa so jim dodajali nove svoje, ki so jih zlagali Nemci in Madžari.

Tu moremo le našteti nekatere najpomembnejše od ohranjenih rokopisnih pesmaric. V Martjancih se je ohranila manjša iz 18. stol. Na Gorenjem Seniku so hranili rokopise iz 17. — 18. stol., enako v Pertoči. V zasebni lasti je markišavska iz sredine 17. stol., zelo nepopolna. Skoro v vseh goriških župnijah so bili rokopisi iz začetka ali prve polovice 19. stol., ki so danes v raznih knjižnicah ali še pri zasebnikih.

Že v prvih knjigah v našem narečju najdemo tudi cerkvene, nabožne pesmi, ki so jih naravno njih pisatelji ali prevajalci prevzeli iz rokopisov, ki so jih povsod uporabljali. Tako je Mihal **Sever** v Redu zveličanstva ... 1747 objavil 18 pesmi, od katerih so nekatere v martjanski starejši pesmarici, druge pa je prevedel iz nemščine on ali že nekdo pred njim. Štefan **Küzmič** je v Vöre krstšanske kratki navuk 1754 objavil 19 verskih pesmi, prevedenih povečini iz nemščine. Te najstarejše tiskane in v rokopisih ohranjene pesmi so prevzemale vse poznejše tiskane pesmarice. Zdaj vemo, da S. Küzmič ni pripravljaj za tisk docela nove pesmarice, marveč le prirejal »stari gradual«, kakor so imenovali (tudi drugod) protestanti svojo pesmarico, razširjeno v različnih rokopisih. Ker Küzmič ni dokončal priredbe pesmarice za tisk, je to dokončal njegov naslednik in križevski farar Mihal **Bakoš**, ki je že sam »pobokšávac i vred správlaos slovenske pesmi«. Skupaj s Küzmičevim rokopisom in svojimi predelavami rokopisnih pesmi je Bakoš pripravil **Nouvi Gráduvál** (Sopron, 1789), ki vsebuje tudi mnoge pesmi iz rokopisnih pesmaric, le da jih je jezikovno še bolj približal svojemu narečju. Nekaj pesmi pa je prevedel nanovo iz madžarščine. Mnogo nam pove tudi obširni Predgovor v knjigi o jezikovnih popravah, o vsebini pesmi, vendar premalo določeno o Küzmičevem in Bakoševem deležu. Tudi v tej knjigi so še ohranjeni mnogi stari kajkavski izrazi, ki so se udomačili v cerkvenem jeziku: bloudnost, bojštvo, nastavlenik, obdržitel, obeselnik, opitanje itn. Razdeljena pa je pesmarica podobno kot rokopisne pesmarice: adventne, koledne (božične), novoletne, postne itn. pesmi, nato pa — po evangeličanskih madžarskih pesmaricah — od stvorjenja, od bože dobroute, od prave pokoure itn. Na koncu je dodanih več psalmov.

Evangeličanom je bila cerkvena pesem bistveni del božje službe, zato so poskrbeli za več pesmaric. Števan **Sijarto** je priredil **Mrtvečne pesmi** (Sombotel, 1796), zajete delno iz prejšnjih naših knjig, delno pa iz rokopisov.

Mihal **Barla** je 1823 v Sopronu izdal **Krstšanske nove pesmene knige** in grajal Bakošev Gradual, ker so bile pač v njem mnoge stare, še katoliške pesmi. Barla se je že ravnal po novejših madžarskih pesmaricah, iz katerih je tudi prevajal. — Aleksander **Terplan** pa je s tretjo izdajo Küzmičevega Novega zakona, ki jo je jezikovno popravil, izdal svoj prevod psalmov: **Knige žoltarske** (Köseg, 1848), ki so jezikovno zelo skrbno in uspelo delo. Pravtako se je zelo trudil za pesniško in jezikovno vrednost cerkvenih pesmi Janoš **Kardoš**, katerega Krstšanske cerkevne pesmi (Köseg, 1848) in Krstšanske mrtvečne pesmi (1848) so se v 17-ih poglavjih občutno oddaljile od prejšnjih pesmaric. To je pa tudi zadnja pomembna evangeličanska pesmarica in šele v naših dneh so pripravili novo.

Premurski katoličani so izdajali več molitvenikov kot evangeličani in so cerkvene pesmi objavljali v njih. Sicer je že **Mikloš Küzmič** name-

raval izdati tudi pesmarico, toda uvrstil je le v svojo **Knigo molitveno** (1783 in ponatisi) priredbe nekaj cerkvenih pesmi, največ v dodatku. Med njimi jih je tudi nekaj, ki jih je našel v starejših rokopisih in ki so jih splošno peli (božična Poslan je angelo, Z nebes poslušajte veliki glas, velikonočne itn.) — nekaj pa jih je priredil nanovo in skoro gotovo tudi župnik Franc Hüll. — V ponatisih, ki sta jih prirejela Jožef **Košič** in Jožef **Borovnjak**, so verjetno prvega prevodi tim. terezijanskih mašnih pesmi in še nekatere druge. Borovnjak pa je prevzel vanje več »štajerskih« pesmi. Košič je pesmi iz Knige molitvene prevzel tudi v svoj prevod molitvenika Jezuš moje poželenje (od 1851 več natisov). Jožef **Sakovič** je predelal Molitveno knigo (od 1904 dalje) in vzel tudi vanjo cerkvene pesmi.

Najbolj pa so se med katoličani ohranjale in širile cerkvene pesmi s stalnim petjem doma in v cerkvi, organisti so jih vsaj nekaj imeli zapisane tudi v svojih zvezkih, prevzemali pa so na romanjih in ob drugih stikih s štajerskimi Slovenci vedno več novih pesmi. Tudi iz knjig v pismeni slovenščini (molitveniki, mohorska pesmarica) so prevzemali v novjšem času vse več pesmi.

Čutili pa so potrebo po novi, večji pesmarici, zato je martjanski učitelj in organist Jožef **Pustai** (beltinski rojak Pozderezec) s sodelovanjem župnikov Jožefa Bagarija in J. Borovnjaka priredil prvo samostojno katoliško pesmarico: **Krščansko katoličanske cerkvene pesmi** s potrebnimi molitvami in vnogimi vogrskimi pesmami (Družba sv. Števana, Budapešt, 1893, 687 str.). V njej je 526 slovenskih in 160 madžarskih pesmi. Tedanji slovstveni zgodovinarji (K. Glaser, V. Oblak) so obširno pisali o tej knjigi, ponatisnili njen predgovor in več pesmi kot primer naše slovenščine. Nameravali so izdati tudi napeve k tem pesmim, toda ker bi to bilo predrago, so ostali v rokopisu.

Naše cerkveno petje ni le sestavni del verskega življenja, marveč tudi splošne omike, naše kulturne zgodovine. Zato je vredno, da ga čim natančneje raziskujemo, da odkrijemo vse njegove vire in zveze s sosednimi narodi, posebno pa zaslužni delež naših domačih ljudi v preteklih stoletjih, ki so tudi s cerkveno pesmijo ohranjali naš slovenski jezik in našo narodnost.

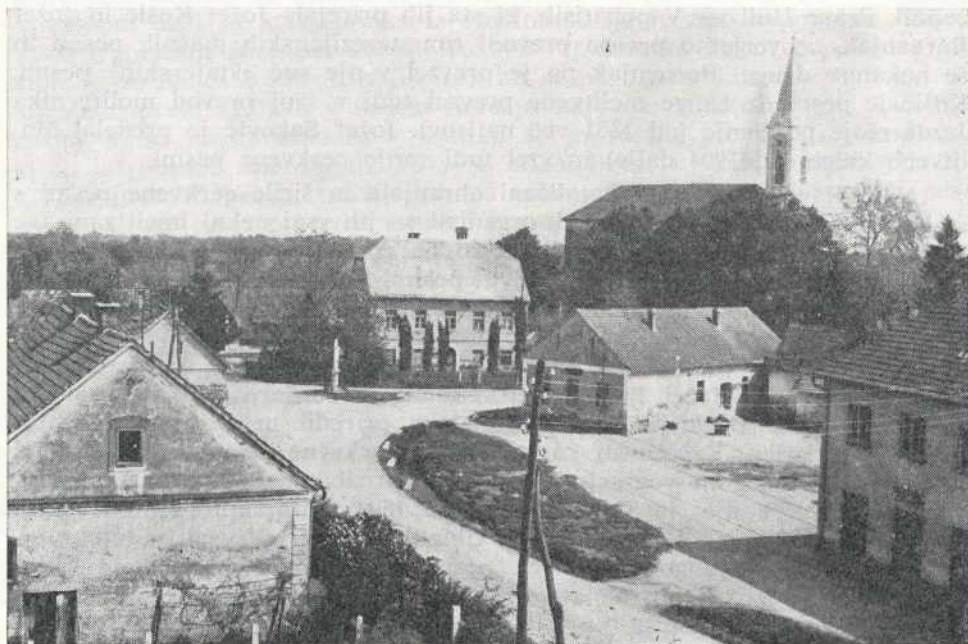
Franc Tement

170 let črensovske župnije

UVOD

Pred dvajsetimi leti, 14. julija 1957, je župnija Črensovci obhajala dvojni jubilej: 150 letnico ustanovitve župnije in 100 letnico slovesne blagoslovitve temeljnega kamna sedanje župnijske cerkve. Potemtakem mineva letos (1977) 170 let od nastanka te župnije. V primerjavi z mnogo starejšimi župnijami to res ni kak izreden jubilej, vendar bo prav, da se ga spomnijo tudi Stopinje. Posebej pa še zato, ker je črensovska župnija vse od svojega začetka dala veliko število duhovnih poklicev. Tukaj sicer ni tekla zibelka kakemu visokemu cerkvenemu dostojanstveniku, pohvali pa se lahko z odličnimi duhovniki in nekateri izmed njih so postali tudi pri-

znani znanstveniki. Tu je dolga leta živel č. kanonik Jožef Klekl, narodni in verski buditelj ter urednik Novin in Marijinega lista. Čeprav ni bil tukajšnji rojak, si zasluži, da ga omenimo. Prav letos poteka 30 let od njegove zlate maše, ki jo je obhajal v Črensovcih.

Pogled na Črensovce

Kraji, cerkvena pripadnost in nastanek župnije Črensovci

Danes pripadajo črensovski župniji naslednje vasi: Črensovci, Trnje, Žižki, Gornja Bistrica, Srednja in Dolnja Bistrica. K Dolnji Bistrici pripadata zaselka Bednjaj in Laze, k Črensovcem pa zaselek Gjula, ki je ob glavni cesti v smeri Hotize.

Področje črensovske župnije je bilo naseljeno že v 13. stoletju. Najstarejša kraja sta Črensovci (ta vas se omenja 1379 Chremssouch in leta 1481 kot Cheremchowcz) in Bistrica. Prvotno je bila Bistrica le ena vas ali kraj. Leta 1381 se omenjata že dve: Notranja in Velika Bistrica. Velika Bistrica se imenuje tudi Zunanja Bistrica. Že v 18. stoletju so pri ljudeh uveljavljene tri Bistrice, v virih pa se še večkrat omenjajo vse tri Bistrice pod imenom Bistrica.

Mlajša kraja sta **Trnje** in **Žižki**, ki se pred letom 1500 sploh ne omenjata. V 17. stoletju pa je bilo v teh vaseh le malo hiš, kar je razvidno iz zelo redkih krstov, porok in pogrebov prav v 17. stoletju.

Velike površine, ki jih zavzemajo ledinska imena kot: Trebež, Rakitje, Poseka (Pasika), Log, Zalog, Joušje, Laze in slična, pričajo, da področje črensovske župnije v srednjem veku ni bilo v celoti naseljeno kot danes, marveč je bilo gozdnato.

V srednjem in novem veku so kraji, ki danes tvorijo črensovsko župnijo, pripadali k **pražupniji Turnišče**.

Leta 1760 je na ozemlju turniške pražupnije bila ustanovljena župnija v Beltincih. Ob tej priliki so bile vse tri Bistrice (Gornja, Srednja in Dolnja) pridružene novi župniji Beltinci, medtem ko so kraji Črensovci, Trnje in Žižki še naprej ostali v župniji Turnišče.

Ustanovitev župnije

Leta 1807 je bila ustanovljena župnija Sv. Križa v Črensovcih. Vasi Črensovci, Trnje in Žižki so bile izločene iz turniške župnije, vasi Gornja Bistrica, Srednja in Dolnja Bistrica pa iz beltinske župnije. Ustanovna listina je bila izdana 21. maja 1807. Prvi župnik Peter Borkovič je bil imenovan 18. decembra 1807 in 20. decembra istega leta tudi instaliran. Matične knjige je začel voditi s 1. 1. 1808.

Leta 1811, torej kmalu po ustanovitvi župnije, je štela črensovska župnija 2.368 duš. Ob smrti župnika leta 1830 je štela župnija 2.713 duš in v času zidanja sedanje cerkve je število vernikov narastlo že na 3.347. Trideset let pozneje je imela župnija že 4.357 duš in nekaj let pred 2. svetovno vojno (1937) 4.912 duš.

Cerkev

1. Prvotna cerkev je bila lesena kapela. Že v 14. stoletju se v kraju Črensovci omenja kapela sv. Križa. Čaščenje sv. Križa v srednjem veku je bilo razširjeno in znano v bližnji in daljni okolici Črensovec. Tako n.pr. Sv. Križ pri Ljutomeru, kjer je bila cerkev v čast sv. Križu že v 13. stoletju. Tudi blizu Kobilja se v letih 1342 in 1360 omenja cerkvice sv. Križa.

Prvotna kapela v Črensovcih je bila lesena, kakor ugotavlja vizitacijski zapisnik iz leta 1669. Da je bila lesena, ni nič nenavadnega. V Prekmurju je istočasno obstajalo več lesenih kapel in cerkvic. Ta prvotna lesena kapela je vztrajala nekako 200 do 300 let.

V srednjem veku si je več sosednjih vasi postavilo svoje kapele tudi iz praktičnih ozirov, ker so takrat pokopališča bila le ob cerkvah in kape lah. Tako tudi v Črensovcih; da ne bi bilo treba nositi mrličev k oddaljeni turniški cerkvi. Vizitacijski zapisnik iz leta 1669, ki opisuje stanje kapele, pravi, da je bila kapela popolnoma lesena, z lesenim nadstrešnim stolpičem nad velikimi vrati in škodlasto streho. Znotraj je bil raven lesen strop in poslikan. Kapela je imela samo en oltar. Okoli kapele je bilo pokopališče. Vidimo, da je kapela služila tudi kot prostor, ob katerem je bilo pokopališče. Leta 1691 je bil prezbiterij nekoliko popravljen in zidan do višine odraslega moža. Turniški župnik je prihajal sem opravljat božjo službo ob mladih nedeljah in na praznik najdenja in povišanja sv. Križa. Sicer pa še kdaj druge dni, vendar prostovoljno, kakor je sam hotel.

2. Druga kapela med leti 1698 in 1890 je bila zidana.

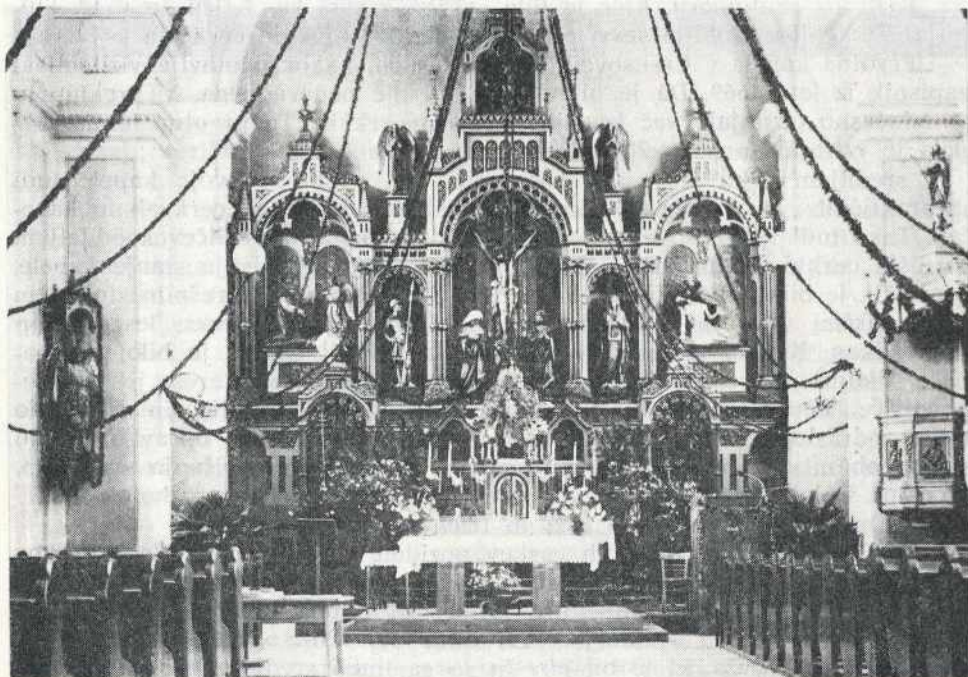
Leta 1698 so v Črensovcih cerkev pozidali z opeko. Ta zidana cerkev ni bila velika, prostora je imela za približno 250 ljudi in bi jo po velikosti mogli primerjati z novo kapelo v Trnju ali je bila nekoliko večja. Leta 1778 je cerkev imela 4 oltarje. Prvi oltar sv. Križa, drugi sv. Florjana, tretji oltar sv. Križa, ki je bil nov in so ga imeli sredi cerkve, ker prejšnjega še niso hoteli popolnoma zavreči. Kupil ga je nemešnjak Janez Go-

dina iz Črensovec. Četrty oltar pa je bil v čast trpečemu Zveličarju. Pred letom 1811 so si črensovski župljani postavili še stranski oltar v čast sv. Antonu. Le prva dva oltarja (sv. Križ in sv. Florjan) sta se ohranila do nastanka župnije 1807.

Jasno je, da tako mala cerkev ni ustrezala potrebam novoustanovljene župnije, ki je ob ustanovitvi imela 2.326 prebivalcev. Tudi je bila v slabem stanju. Stolp na cerkvi in zakristija sta bila razrušena. Pred cerkvijo so postavili ločen zvonik, kjer sta bila nameščena dva zvona težka 500 oziroma 147 kg. Eden je leta 1829 počil in postal neuporaben. Sicer pa je imela cerkev kor, ki je bil zidan, in krstilnik. — Na novo cerkev v prvih letih ni bilo mogoče misliti, ker so župljani morali župniku oskrbeti župnišče in si postaviti farno šolo, ki jo je vodil kantor-učitelj, kot je bilo v navadi pri vseh ostalih cerkvah.

3. Sedanja cerkev — pozidana v letih 1857—1860.

Do zidave nove cerkve, ki bi bila dovolj prostorna, je prišlo leta 1857. Novo cerkev so zidali na jugozahodni strani stare cerkve. Denar je v glavnem prispevala država. Zemljišče in material je dalo na razpolago beltinsko veleposestvo kot pristojni zemljiški gospod. Farani so morali zastonj izvršiti vsa dela. Opeko so večinoma sami naredili in sicer vsaka vas določeno število. V letu 1860 so bila vsa zidarska dela končana in tudi znotraj je bila cerkev v glavnem opremljena z vsem najpotrebnejšim. Iz stare cerkvice so v novo prenesli vse tri oltarje in drugo opremo. Leta 1860 jo je posvetil sombotelski škof Ferenc Szenczy. Na drugem oboku v cerkvi je bil svoj

Del notranjščine župnijske cerkve v Črensovcih

čas napis v madžarščini: Temeljni kamen tej cerkvi je položen leta 1857 — dozidana in posvečena v letu 1860.

Opis sedanje cerkve. Cerkevna ladja znotraj je dolga 37,30 m, široka 16,80 m, visoka 16 m. Za prezbiterijem je zakristija. Ta je bila leta 1961 preurejena oziroma po višini razpolovljena in je bila nad njo urejena veroučna soba. Na severni strani zakristije je bil zgrajen prizidek, da so se mogle speljati stopnice do učilnice. Pred kratkim je bila zakristija še opremljena z novim tlakom in je dobila vodovod.

Oltarji: Glavni oltar je posvečen svetemu Križu. Sredi zelo velikega oltarnega nastavka je sv. Križ, ob njem Marija, apostol Janez in Marija Magdalena. Vseh podob na tem oltarju je 33. Sedanji oltar je bil postavljen leta 1907. Do takrat je stal na tem mestu mnogo manjši oltar, ki so ga prenesli sem iz stare cerkve, kjer je bil od ustanovitve župnije. Precej zaslug za postavitev sedanjega glavnega oltarja je imel takratni črensovski kaplan Jožef Klekl.

Sedanji Marijin oltar stoji na mestu nekdanjega oltarja v čast trpečemu Zveličarju. Postavljen je bil leta 1896, ko je takratna Ogrska obhajala svoj »millenium«. Slika na oltarju predstavlja Marijo z Detetom Jezusom in je obdana s 15 skrivnostmi rožnega venca. Ob Mariji sta sv. Štefan in sv. Emerik.

Na mesto nekdanjega oltarja v čast sv. Florjanu je prišel oltar sv. Jožefa. Ta oltar je svoj čas nabavil čevljarški ceh. Ob straneh oltarja sta kipa Marijinih staršev sv. Joakima in sv. Ane.

Sedanji oltar Srca Jezusovega je bil blagoslovljen leta 1904. Na njegovem prostoru je stal oltar svetega Antona. Na tem oltarju so še kipi sv. Antona, sv. Florjana, sv. Elizabete in sv. Terezije. Vsi naštetih oltarji so iz lesa.

V cerkvi je še nekaj večjih kipov. Kip svetega Alojzija so kupili fantje leta 1904, kip svetega Frančiška so leta 1912 oskrbeli tretjeredniki, blizu nekdanje obhajilne mize je Angel varuh in ob Marijinem oltarju še velik kip svete Terezije Deteta Jezusa.

Križev pot je iz leta 1904. Napisi na njem so v prekmurskem narečju.

Notranjščina cerkve je bila na novo prepleskana leta 1956. Okrog leta 1960 je akad. slikar Karel Jakob naslikal na južno in severno steno dvanajst slik, ki predstavljajo kak izrazit verski ali liturgični dogodek cerkvenega leta.

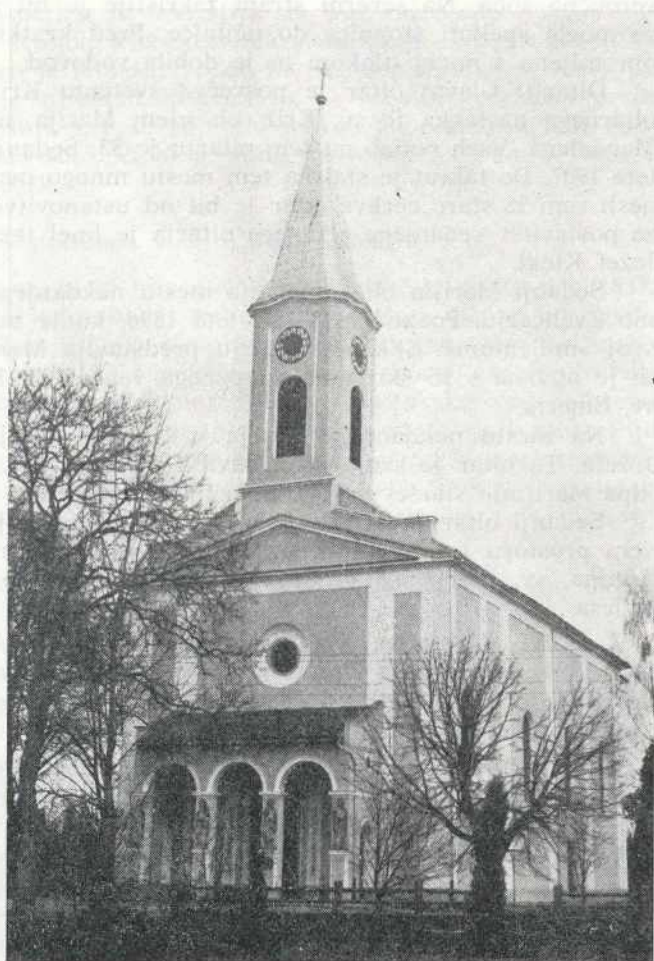
Prvotno se je zahodna stran cerkve končala z ogromnim pročeljem, podaljšanim neposredno v stolp, ki je s to zahodno steno vred visok 45 metrov. Opazovalec je imel občutek, kot da pred to ogromno steno nekaj manjka. Zato je bila leta 1957 na tem mestu dozidana velika vhodna lopa na štirih stebrih s tremi velikimi loki. Načrt za to lopo je naredil arh. J. Valentinčič. Štirje stebri so poslikani s podobami štirih evangelistov v tehniki sgraffito. Od leta 1959, ko so bile slike narejene, pa do danes so ostale še čisto sveže. Naslikal jih je profesor Izidor Mole.

Zvonik je pokrit s pločevino, pravtako streha cerkve na vsaki strani zvonika. Ta del strehe je bil obnovljen leta 1974. Prvotno je bil ta del nagnjen v smeri zapadne stene, od leta 1946 pa je nagnjen tako kot ostala streha.

Prva svetovna vojna je vzela 3 zvonove, ostal je eden in sicer tisti iz leta 1897, ki tehta 420 kg. Leta 1924 so bili kupljeni 3 zvonovi, od katerih

največji s svojima dvema tonama je daleč naokrog gotovo najtežji. Blagoslovljeni so bili 27. 4. 1924. Prvi zvon ima glas »C«, drugi »F«.

Zunanjščina cerkve s stolpom vred je bila prenovljena leta 1975. Ko ob takih velikih obnovitvenih delih občutimo vso težavnost izvedbe in sicer

Prenovljena črenšovska cerkev

kljub velikemu tehničnemu napredku zadnjega časa, opravičeno občudujemo vernike in graditelje prejšnjih stoletij, ki so takorekoč brez posebnih tehničnih pripomočkov gradili cerkve na težko dostopnih hribih in mnoge velike bogoslužne stavbe kot je med drugimi tudi cerkev Svetega Križa v Črenšovcih. Kje so zajemali moč? Ali ni bila gonilna sila trdna vera, vera, ki gore prestavlja, kot piše sveti Pavel? Koliko truda in žrtev je potrebnih danes, da postavimo sorazmerno majhen bogoslužni prostor! Ali bi zmogli pozidati tako cerkev, kot je črenšovska? Menda na to vprašanje ni treba odgovoriti.

Nova podružnica na Gornji Bistrici

Dve vasi v župniji nista mogli imeti proščenja, torej verske slovesnosti, ki je v Prekmurju še danes zelo priljubljena, pač zato, ker nista imeli lastnega bogoslužnega prostora. Ti dve vasi sta bili Gornja Bistrica in Trnje. Gornja Bistrica leži ob Muri, Trnje na obeh straneh potoka Črnca. Želja po lastnem bogoslužnem prostoru je bila pri vernikih ene in druge vasi več desetletij močno živa ter je bila izpolnjena prav v prvi polovici tega desetletja.

Prvotno so vaščani Gornje Bistrice resno razmišljali o gradnji kapele. Pobudo za cerkev je dala izseljenka v ZDA Gizela Hozjan, ki je obenem obljue-

Nova Cerkev na Gornji Bistrici

bila denarno pomoč slovenskih izseljencev. Izvedla je obširno nabiralno akcijo med rojaki v Severni Ameriki in Avstraliji. Brez pomoči slovenskih izseljencev na cerkev ne bi mogli misliti.

Gradbeni odbor, ki je bil osnovan na Gornji Bistrici, se je odločil za gradbeno parcelo nasproti Magdičevega križa. To je bil pol gozd pol močvirje. Ko je bila na voljo vsa gradbena dokumentacija, so 1970 pričeli pola-

gati temeljni kamen. Zameljišče je povzročalo graditeljem v začetku znatne težave tako pri izkopu kot pri zavažanju z gramozom. Trdna volja graditeljev je končno premagala vse ovire. Tudi tu se je uresničil izrek: Kjer je volja, tam je tudi pot. Slovesna blagoslovitev temeljnega kamna za novo cerkev je bila 9. maja 1971. leta. Že 8. novembra 1971 je bilo končano ostrežje nastajajoče nove cerkve, ki meri v temeljih 20 krat 12 metrov. Poleg izseljencev so požrtvovalno darovali za gradnjo cerkve tudi sami vaščani Gornje Bistrice, v denarju in s prostovoljnim delom. Konec julija 1972. leta je bila cerkev znotraj in zunaj ometana, okna zasteklena in v zahodno okno vstavljeno barvasto steklo po zamisli sedaj že pokojnega akad. slikarja Staneta Kregarja. Razen tega je uspelo nabaviti še oltar s tabernakljem. Dne 6. avgusta 1972. leta so Bistričani doživeli veliki praznik: Skof M. Držečnik je slovesno blagoslovil novo cerkev. Res, marsikaj je še manjkalo, toda sanje so postale resničnost. Gornja Bistrica ima od takrat vsako nedeljo in vsak praznik po eno mašo. Na državni praznik 29. novembra istega leta je bil posvečen oltar in naslednje leto 12. avgusta še dva zvona, ki sta težka 463 in 195 kg in uglasena na ton »gis« in »cis«. Pripomniti je še treba, da je nad cerkvijo na južni strani učilnica, ki služi tudi kot kor in še nekaj manjših prostorov, na severni strani pa je manjše stanovanje, predvideno za duhovnika. Nova cerkev na Gornji Bistrici je posvečena svetemu Antonu Podovanskemu z željo, da bodo nekoč dodali še Martina, ko bo Slomšek dosegel čast oltarja.

Nova podružnica v Trnju

Po letu 1972 je ostalo samo še Trnje brez primerne bogoslužnega prostora. Precej daleč od vasi, ob cesti Črenšovci—Gomilice, stoji zasebna kapelica, posvečena Žalostni Materi božji. To je bolj poljsko znamenje in zato za vas Trnje brez prave vrednosti.

Ko si je Gornja Bistrica s precejšnjimi naporimi postavila cerkev, so vaščani Trnja spoznali, da sama želja po lastnem bogoslužnem prostoru ni dovolj. Prešli so k dejanjem. Zakonca Vinčec sta ponudila gradbeni prostor, kar so vaščani rade volje sprejeli. Ta prostor ima zelo lepo lego ob potoku Črncu. Kljub temu pa je zemljišče potrebovalo še znatne obdelave. Skrb za gradnjo kapele je bila poverjena dvanajstčlanskemu gradbenemu odboru.

Meseca julija 1975. je bila na voljo vsa gradbena dokumentacija in vaščani so prišli za krampe in lopate ter pričeli graditi novo svetišče, ki naj bi bilo posvečeno svetemu Janezu Krstniku. Že 10. avgusta 1975 je bila slovesna blagoslovitev temeljev v velikosti 8 krat 5 metrov. Konec leta je bila kapela pod streho in naslednje leto julija 1976. je bila cerkvena v glavnem dograjena. Dne 25. julija 1976 ob 10. uri predpoldne so doživeli tudi vaščani Trnja veliki in veseli dan. Vreme je bilo ugodno in zato je bilo navzočih res mnogo vernikov od blizu in daleč. Pri tej slovesnosti je bil posvečen še novi zvon, ki tehta 120 kg in je uglasen na ton e/2. Blagoslovitev kapele in posvetitev zvona je opravil mariborski stolni prošt dr. Jože Smej. Na zvonu je napis: Sveti Janez Krstnik, prosí za nas!

Kakor svoj čas ob gradnji bistriške cerkve, so se tudi tokrat odzvali rojaki iz Kanade kakor tudi iz Združenih držav prošnji vaščanov in so s svojimi prispevki znatno pripomogli, da ima sedaj vas Trnje lično cerkvico. Daj Bog, da bi tudi ta novi bogoslužni prostor pripomogel h poglobitvi verskega življenja vaščanov ob Črncu.

*Nova podružnica v
Trnju*

Nova kapela na Srednji Bistrici

Malo pred drugo svetovno vojno je bil postavljen ob črensovskem pokopališču spomenik vojakom, padlim v prvi svetovni vojni. Ob blagosloovitvi tega spomenika je bila nepozabna slovesnost. Podobno smo obudili spomin na vse padle v drugi svetovni vojni dne 26. avgusta 1973. leta ob blagosloovitvi nove kapele na Srednji Bistrici. Stolni kanonik Jože Smej, ki je kapelo blagoslovil, je pred zbrano množico naglasil, naj bi bila ta kapela spomin vsem, ki so pustili svoja življenja bodisi na frontah ali v taboriščih. Mlademu rodu in vsem, ki so preživeli vojne grozote, pa naj bi bilo to znamenje opozorilo, da je treba nenehno moliti in delati za mir na svetu.

Kapela je zasebna last vdove Katarine Antolin iz Srednje Bistrice št. 51. Tik pred koncem 2. svetovne vojne ji je sovražna granata ubila edinega sina in edinega otroka. Poleg njegove spominske plošče je na steni kapele še ena z imeni dveh bratov lastnice. Oba pogrešajo iz časa druge svetovne vojne.

Načrte za cerkev na Gornji Bistrici, za kapelo v Trnju kakor tudi za kapelo na Srednji Bistrici je izdelal priznani strokovnjak, višji gradbeni tehnik Jože Požauko iz Maribora. V črensovski župniji bo ostal ta mož v lepem spominu. Če je pesnik zapisal o sebi: »...dovolj je spomina, me pesmi pojo«, bi mogel načrtovalec navedenih cerkvenih stavb reči o sebi:

Nova kapela na Srednji Bistrici

»...dovolj je spomina, me cerkve pojo...« Mariborski škof je v pooblastilu za slovesno blagoslovitev kapele v Trnju med drugim zapisal: »Prav tako gre pohvala višjemu gradbenemu tehniku g. Jožetu Požauku, ki si toliko prizadeva za obnovitev cerkvâ v naši mariborski škofiji in tudi drugod po Sloveniji.«

Ostale kapele v župniji

Kapela na Srednji Bistrici. Ta je bila pozidana po letu 1853, posvečena pa je bila v čast Marijinemu darovanju (21. novembra), obenem s šolo za vse tri Bistrice. Prenovljena je bila do danes trikrat in sicer v letih 1896, 1922 in 1954. Sedaj je ta kapela posvečena Mariji Pomočnici (24. maja). Kdaj je prišlo do spremembe zavetnika kapele, ni znano, verjetno kmalu po letu 1945. Pred štirimi leti so vaščani zgradili pred vhodom v kapelo tako-

imenovano »nadstrešnico«, torej nekak podaljšek strehe, ki dobro služi ob pogrebih in ob proščenjih, še posebej v deževnem vremenu.

Kapela na **Dolnji Bistrici**. Kapela je bila pozidana v čast sv. Nikolaju. Tega svetnika so tukaj častili posebno mlinarji in brodarji na Muri. Na pročelju kapele stoji napis: **BOGU DIKA NA VISINI — MER LJUDEM DOBRO VOLJNIM — IN ZVOLJENIM VSEM**. Pod tem napisom je letnica 1881. Verjetno je okoli tega leta bila kapela tudi zgrajena. Ima novo »nadstrešnico«.

Kapela v **Žižkih**. Do leta 1936 je stala na tem mestu kapelica, posvečena sv. Florjanu, kjer pa ni nikoli nihče maševal. Istega leta so tu zgradili večjo kapelo v čast istemu svetniku in je stala takratnih 14.565 dinarjev. Vse stroške so plačali vaščani. Pred nekaj leti so bile zunanje niše poslikane.

Tako ima danes črensovka župnija ob svoji 170-letnici obstoja 2 cerkvi (župnijska in podružnica v Gornji Bistrici), eno veliko kapelo (Trnje), tri večje kapele (Srednja Bistrica, Dolnja Bistrica, Žižki) in dve zasebni manjši kapeli (Srednja Bistrica, Trnje). Pri vseh kapelah se opravljajo pogrebne maše. Imajo tudi enkrat na leto svoje proščenje, navadno v nedeljo po godu zavetnika kapele.

Znamenja

Zadnjih deset let je bilo v tej župniji postavljenih šest novih križev in nekaj jih je bilo temeljito prenovljenih. Leta 1968 je bil blagoslovljen nov križ na Škafarovem vrtu v Žižkih, ki je last tamkajšnjih vaščanov. Na križu je napis: **V ČAST KRISTUSU KRALJU — POSTAVILI VAŠČANI ŽIŽKOV**. 1968. Na Gaborovem vrtu v Črensovcih št. 67 stoji od leta 1972 nov križ, last tamkajšnje soseske. — Ob proščenju leta 1973 je bil blagoslovljen prav tako nov križ na Dolnji Bistrici pri št. 55. Zgradil ga je Ludvik Kolenc. V isti vasi sta dala soseda Zelko-Gjerek postaviti križ leta 1975. — Kustec Ignac je lastnik novega križa na Gornji Bistrici št. 189. Isto leto je bil blagoslovljen še križ zakoncev Gjura v Trnju.

Žrtev druge svetovne vojne tik pred njenim koncem je postal polanski župnik Danijel Halas, rojen v Črensovcih. Brat in sestre so mu leta 1972 postavili na domačem dvorišču spominsko kapelico, posvečeno Brezmadežnemu Srcu Marijinemu, čigar vneti častilec je bil pokojni brat-duhovnik. Na notranji steni je vgrajena spominska plošča.

Najstarejši križ je iz leta 1858 in stoji na Gornji Bistrici. Vsi ostali križi so nastali po letu 1896. Vsaka vas ima vsaj po en križ, ki so ga postavili vaščani. Sicer pa je sedaj vseh križev v črensovski župniji 22.

Župnišče

Črensovsko župnišče je bilo pozidano med leti 1808 — 1811. Zemljišče v ta namen je podaril zemljiški gospod grof Ludvik Csáky iz Beltincev. To zemljišče, ki je bilo raztreseno po različnih delih župnije, je merilo 11 oralov njiv in 4 orale travnikov. Kasneje je prišlo do zamenjave in je župnik dobil namesto raztresenih parcel zemljo v enem kosu.

Črensovski župniki

1. Peter Borkovič je bil prvi črensovski župnik in sicer od ustanovitve župnije leta 1807 do 1830, ko je umrl. Rodil se je 29. septembra 1774 v Vučji gomili staršem Mihaelu in Juditi. Mati je bila evangeličanske vere. V dijaškem zavodu v Köszezu je začel osnovno šolo in končal gimnazijo. Pod vplivom katoliške vzgoje v zavodu se je spreobrnil in postal katoličan. Bogoslovne nauke je končal v Sombotelu in bil leta 1798 posvečen v duhovnika. Kaplanoval je med drugim pri Miklošu Küzmiču pri Sv. Benediktu, v Soboti, Beltincih in Lendavi, ko je leta 1807 prišel za župnika v Črensovce. Za njegovega župnikovanja je bilo pozidano črensovsko župnišče.

2. Matjaš Borovnjak, župnik v Črensovcih med 1830—1857. Rodil se je v Mlajtincih v martjanski župniji 6. novembra 1785. Njegovi starši so bili evangeličanske vere. Osnovno šolo in gimnazijo je opravil prav tako v Köszezu. Bogoslovje je študiral v Sombotelu in bil posvečen v duhovnika leta 1812. Kaplanoval je pri Gradu in pri Sv. Juriju. Približno eno leto je bil župnik pri Sv. Sebeščanu v Pečarovcih. Po smrti Petra Borkoviča je postal župnik v Črensovcih, kjer ostal do svoje smrti leta 1857.

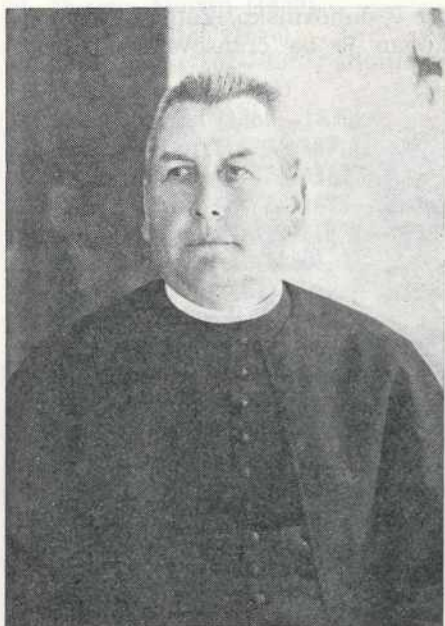
Leta 1857 so se resno lotili priprav za zidavo nove cerkve v Črensovcih. V tem času, 1857—1859, je bil tukajšnji župnijski upravitelj Vendelin Ratkovič. Rojen je bil v Lendavi leta 1834. Po študiju bogoslovja v Sombotelu je bil ordiniran leta 1857. Po tem ko je bil kaplan in provizor v raznih župnijah v Prekmurju, je postal župnik pri Sv. Juriju leta 1866, dekan zoboške dekanije 1877, svetnik 1883 leta, leta 1887 častni kanonik, leta 1893 stolni kanonik, pa še pozneje častni opat. Umrl je leta 1907.

3. Jakob Sabar je bil Črensovski župnik od 1859 do 1863. Rodil se je leta 1802 v Hrvatskem Židanu, blizu Köszeza. V duhovnika je bil posvečen leta 1826. Kaplanoval je na Cankovi in v Turnišču, župnikoval pa najprej v Kančovcih, nato pri Gradu in končno v Črensovcih, kjer je umrl 14. decembra 1863. Pokopal ga je turniški dekan Marko Kocet, ki je bil doma iz Trnja.

Za župnika Sabarja je bila dozidana in posvečena sedanja župnijska cerkev v Črensovcih. Čeprav je bil Beli Hrvat, je ves čas služboval med prekmurskimi Slovenci. Bil je odličen govornik.

4. Marko Kovačič je župnikoval v Črensovcih med leti 1864—1877. Rodil se je leta 1815 v Harasztifalu pri Körmendu na Madžarskem. Tudi on je bil po rodu Beli Hrvat. V duhovnika je bil posvečen leta 1841. Za župnika v Črensovec je prišel iz Nove gore na Gradiščanskem in je ostal tu do 1. decembra 1877. Tega leta se je odselil v Pásztorházo, kjer je umrl leta 1880. Od doslej umrlih črensovskih župnikov samo on ni pokopan na črensovskem pokopališču.

5. Boltižar Vugrinčič — črensovski župnik od 1878—1914, torej je od vseh dosedanjih župnikov najdalje župnikoval. Rodil se je leta 1824 pri Sv. Juriju na Bregu v Medmurju. Njegov oče je bil notar. Duhovnik je postal leta 1865. Črensovski župnik je bil od januarja 1878 do 1. oktobra 1914, ko ji bil upokojen. Župnik Vugrinčič se je trudil za lepoto cerkve. Za njegovega časa so bili postavljeni nekateri stranski oltarji.

Jožef Čačič, 6. župnik (1915—1933)

6. Jožef Čačič je bil župnik v Črensovcih od leta 1914—1933. Rodil se je v Harasztifalu pri Körmen-du. Tudi on je bil po rodu Beli Hrvat in nečak črensovskega župnika Kovačiča. Gimnazijo je končal v Köszegu. Duhovniško posvečenje je prejel 2. julija 1908. Med drugim je bil kaplan tudi v Črensovcih med leti 1912 in 1914, kjer je po upokojitvi župnika Vugrinčiča postal najprej župnijski upravitelj in leta 1915 župnik. Umril je nenadoma za pljučnico 9. marca 1833. Mnogi starejši verniki se ga še danes zelo dobro spominjajo. Po zunanjem nastopu je bil strog dušni pastir, po srcu pa je bil dober.

7. Matija Zadravec — črensovski župnik od 1. oktobra 1933 do septembra 1941. Rodil se je 16. decembra 1892 v Središču ob Dravi. V duhovnika je bil posvečen 30. junija 1917 v Mariboru. Po kaplanski službi v Ljutomeru (1917—1926) in na Hotizi (1926—1933) je prišel za župnika v Črensove. Kot zaveden Slovenec je bil leta 1941 na pritisk madžarske oblasti razrešen službe župnika in prestavljen na nemško župnijo v Felsörönök pri Monostru, kjer je služboval do konca druge svetovne vojne. Po vojni je bil žup. upravitelj v Starem trgu (1945—1970) in pri Sv. Andražu v Slov. goricah od leta 1970 do danes. Dal je zamenjati streho na stolpu cerkve za lesenim ogradjem vred, popravil je župnišče in uredil gospodarsko poslopje.

8. Ferdinand Herman — črensovski župnik od leta 1941 do 9. decembra 1966. Rodil se je 26. maja 1896 v Bratonicih. Gimnazijo je obiskoval v Köszegu kot pred njim mnogi prekmurski duhovniki v času 1907—1918. V mašnika je bil posvečen 29. junija 1924 v Mariboru. Med prvo svetovno vojno je bil vojak. V bogoslovje je vstopil po vojnem ujetništvu leta 1920. O doživljajih med vojno je rad pripovedoval. Kaplanoval je v Dobrovniku (1924—1925), v Lendavi (1925—1931), v Beltincih (1931—1933), pri Sv. Juriju v Prekmurju (1933—1934). Leta 1934 se je dal inkardinirati v zagrebško nadškofijo in je kot župnijski upravitelj deloval v Prišlinu v hrvaškem Zagorju. Po odhodu Matija Zadravca je prišel za župnika v Črensove, kjer je ostal do svoje smrti. Njegovega delovanja se večina črensovskih vernikov dobro spominja. Med njegova večja dela spada vsekakor prenovitev notranjščine župnijske cerkve z oltarji vred. Po načrtu arh. J. Valentinčiča je dal postaviti lopo pred glavnim vhodom v cerkev. V zgornjem delu nekdanje ogromne zakristije je dal urediti veroučno sobo. — Bil je

vesele narave. Rad je šel v družbo, zlasti v duhovniško. Zadnja leta pred smrtjo ga je mučila huda bolezen. Pokopan je na črensovskem pokopališču.

Tu so pokopani črensovski župniki

9. Franc Tement je postal po smrti Ferdinanda Hermana župnijski upravitelj, dne 15. septembra 1971 pa župnik v Črensovcih. Prej je bil skoraj deset let črensovski kaplan. Rodil se je 29. 3. 1926 v Pobrežju, župnija Sv. Vid pri Ptuj. Gimnazijo je končal na ptujski gimnaziji, bogoslovje pa v letih 1947—1952 v Ljubljani. V mašnika je bil posvečen 29. junija 1952. Po vojaščini je kaplanoval najprej v Dravogradu (1954—1957), od koder je prišel v Črensovece.

Črensovski kaplani

1. Kovač Franc (1831—1833),
2. Rajsar Štefan (1833),
3. Mekiš Nikolaj (1835),
4. Schaffer Jurij (1836),
5. Svetič Simon (1837),
6. Serényi János (1844—1845),
7. Selmár Štefan (1845—1855),
8. Krantz Štefan (1855),
9. Borovnjak Jožef (1855—1858),
10. Šifrar Jožef (1858),
11. Ratkovič Vendelin (1858—1859, administrator),

12. Nuschy Martin (1859),
13. Sversič Jožef (1860),
14. Vég Jurij (1862—1867, administrator),
15. Kodela Peter (1863),
16. Ivanoci Jožef (1869—1870),
17. Salaj Stefan (1870—1871),
18. Hanto Štefan (1871—1877),
19. Biritz Franc (1877—1878, administrator),
20. Baumgartner Karel (1878—1879),
21. Markovič Karel (1880),
22. Kolar Peter (1882),
23. Schapy Jožef (1883),
24. Mazali Šandor (1891),
25. Bednarik Rudolf (1892)
26. Kereszturi Vincenc (1892—1894),
27. Hajsány Adolf (1894),
28. Volper Pavel (1894—1896),
29. Divjak Andrej (1896—1898),
30. Kous Alojz (1898—1900),
31. Sakovič Jožef (1900—1901),
32. Ivanoci Jožef (1901—1903),
33. Klekl Jožef (1903—1905).

V Črensovcih je živel kot upokojeni duhovnik od 1. oktobra 1910 pa do leta 1947, ko se je po svoji zlati maši preselil v Soboto. Kot kaplan je bil izredno delaven in ima znatne zasluge za prenovo notranjščine črensovske cerkve. Že kot kaplan je v Črensovcih izdajal Marijin list, ki je potem izhajal vse do leta 1941. V Črensovcih je bival večinoma v hiši Ivana Bedernjaka, takrat št. 8. Za župnijo Črensovci je ustanovil III. red.

Ko je bival v Črensovcih med prvo svetovno vojno in takoj po njej, je mnogo storil za osvoboditev Prekmurja. Brez njegovega prizadevanja verjetno ne bi prišlo do priključitve Prekmurja k Sloveniji in Jugoslaviji.

Med drugo svetovno vojno se je po štirih letih prisilne odsotnosti zopet vrnil v Črensovce. V črensovski cerkvi je imel zlato mašo 20. julija 1947. Umrl je v Soboti 39. maja 1948.

34. Horvat Jožef (1905—1912),
35. Čačič Jožef (1912—1914, administrator),
36. Hauko Jožef (1915—1916),
37. Kos Vincenc (1916—1917),
38. Hauko Jožef (1917—1924),
39. Zdravec Matija (1924—1926),
40. Tivadar Jožef (1926—1927),
41. Meško Jožef (1927—1929),
42. Drvodel Alojz (1929—1930),
43. Godina Ignac (1930—1931),
44. Bakan Štefan (1931—1933, administrator),
45. Bejek Janez (1834—1935),
46. Trobina Stanislav (1936—1937),
47. Sukič Ivan (1937—1938),
48. Rous Matija (1938—1940),
49. Zver Štefan (1940),

50. Prah Maksimiljan (1940—1941),
51. Gjuran Jožef (1941—1944),
52. Fajdiga Alojz (1944—1945),
53. Flegar Alojz (1945),
54. Kreslin Martin (1945—1947),
55. Šoštarec Janez (1947—1951),
56. Lebar Jožef (1953—1956),
57. Veleberi Ernest (1956—1957),
58. Tement Franc (1957—1966),
59. Kocbek Ciril (od 1972—1976)

Povzeto po:

Dr. Ivan Zelko, Opis župnije Črensovci, Sad Ljubezni;
KRONIKA župnije Črensovci.

Karel Bedernjak

Kakšne morale si želi mlad človek

Naslovno vprašanje je morda malce izzivalno. Vzbuja pomislek, ali sploh lahko govorimo o različnih moralah. Morda pa vprašanje preveč predpostavlja. Kaj pa če si mlad človek sploh ne želi nobene morale in etike? Vprašanje bi vsekakor zaslužilo in zahtevalo več prostora, če bi hoteli podati temeljit in izčrpen odgovor. V sestavku bi rad opozoril le na nekatere stvari.

Na prvi pogled bi lahko pri današnjem mladem človeku opazili neki odpor do vsega, kar ima priokus moralnosti. V sodobnem miselnem ozračju ima že sama beseda morala negativen prizvok. Že sama beseda ustvarja zadih nečesa zastarelega in morda celo mračnjakega. Pojem moralnosti pomeni marsikateremu sodobniku skup predpisov in zakonov, kodeks, ki človeka utesnjuje, omejuje in ga hromi v njegovem mišljenju, čutenju, volji, zagnanosti, zaletu, dejanju in sploh v življenju. Nekateri, ki ne poznajo dovolj krščanskega nauka o nravnem življenju, vidijo v njej bolj odtujitev samemu sebi kakor zorenje lastne osebnosti.

Dokler se bo etika mladini servirala kot osladna beseda in kot nravna pravila, ki jih morejo uresničevati le ljudje brez zadostne energije, borbenosti in prihodnosti, tako dolgo bo razumljivo, da morala ni za mladino. Tudi tista etika, ki je človeka pripravljala le za življenje in srečo v onostranstvu, zanemarjala pa oblikovanje tistih vrednot, ki bi mu lajšale življenje že tukaj na zemlji, ni mikavna ne prepričljiva za sodobno miselnost.

Nočem se dotikati vprašanja, kaj je morala sama na sebi, kakšna je krščanska in evangelijska etika, temveč rajši pomislimo na to, kako je ta etika in morala bila predstavljena mlademu človeku in kakšno podobo o krščanski morali si je lahko ustvaril poslušalec na podlagi oznanjevanja. Ne morem verjeti, da bi mogel mlad človek, če je količkaj pošten do samega sebe, opklanjati vsakršno moralo. In zdaj se nehote postavlja vprašanje, zakaj mlad človek tako rad zanika in odklanja vrednost in smisel moralnih norm, ki mu jih postavljajo starši, Cerkev ali družba. Po drugi

strani pa je prav za mladostnike značilno, da so tako močno pozorni in občutljivi za moralne vrednote. Ravno ti mladi ljudje imajo tako izostren čut za doslednost, poštenost in soglasnost med moralnimi pravili in življenjsko prakso. Ponovno je mogoče v mladinskih časopisih in revijah zaslediti obtožbo staršev, predpostavljenih in družbe, če ti ne uresničujejo tega, kar učijo in na kar navajajo mladi rod. Premnogokrat dobivamo vtis, kakor da gre sedanjemu rodu za nekakšen protest zoper dosedanjo moralo, ki jo nekateri imenujejo — upravičeno ali ne — zlagano in dvojno, in zoper razkorak med etiko, ki jo servirajo drugim, in moralo, ki jo mladi morejo opazati v življenjski praksi starejših.

Ob vsem tem moramo reči, da je res treba marsikaj priznati in obžalovati tako na eni kakor na drugi strani. Ne kaže pa tudi prehitro in pre-površno posploševati, kritizirati in odklanjati. Značilno je namreč tako za mladi rod kakor tudi za mlado človeštvo, da več zahteva od drugih kakor od sebe, da je kritičen do drugih in strog v sodbah, do sebe pa še ni zavzel kritičnega stališča. Zmeraj je pa tudi navzoča pračloveška želja, da sebe opraviči z obsodbo drugega.

Ali je zaradi tega vse prav? Ne, tega ne moremo trditi. Čeprav nekateri filozofi in učenjaki učijo, da je morala odvisna od časa in družbe, v kateri se človek znajde, je vendar usodno učiti, da se človeška etika popolnoma spreminja in menja. Osnovne moralne vrednote, ki izvirajo iz človeške narave, ostanejo nespremenjene za vse čase. Glede na čas in razmere se spreminjajo le nekateri vidiki in poudarki moralnega življenja. Od časa in razmer je odvisna večja ali manjša mikavnost nekaterih moralnih vrednot. Čas in razmere tudi oblikujejo človekov notranji svet, notranje zadržanje, njegovo občutljivost pa tudi alergičnost. Srce današnjega mladega človeka danes ne bije ravno najbolj za tiste moralne vrednote, ki so jih dosedanje generacije tako naglašale in tudi uresničevale.

Samo nekaj potez življenja sodobnega človeka more pokazati, kje se zatakne. Mlad sodobnik je občutljiv — pretirano občutljiv za svobodo. Le-ta mu tudi pripada. Saj mu jo je Bog dal in spoštoval od vsega začetka. Bivanjska miselnost je človeka vrnila samemu sebi, ga je osvestila. Šlo je celo tako daleč, da ga je želja po lastnem bivanju, po lastni sreči in po lastnem jazu odvrnila tudi od Boga. Krščanski človek je dobival vtis dolžnosti, da mora prenehati živeti v svojem notranjem svetu, če hoče, da bo v njem še naprej živel Bog. In danes se človeku zdi, da mora svoje življenje reševati za ceno Boga in vere. Nekdo mu je pričaral zmotno nasprotje: ali Bog ali jaz. Gre pa pri vsem tem za velik nesporazum in nepoznavanje tako enega kakor drugega. Zmotno je reči: če hočem živeti jaz, mora umreti Bog. Mi kristjani verujemo, da je življenje tem intenzivnejše, čim bolj je odprto tudi za Boga. Tretja zelo mikavna vrednota je danes tudi ljubezen in spolnost. Današnji človek se je vanjo zagledal. Tako jo je povzdignil, da je od moči njenega navideznega sijaja ostal omamljen. Iz nižine, v katero je do sedaj res bila potlačena, jo je dvignil tako visoko, da je vse drugo ostalo zasenčeno in zanemarjeno.

Pretiravanje, precenjevanje in pačenje nekaterih moralnih vrednot je nemara reakcija na preteklo miselnost, ki je prav tako nekoliko pretiravala in pačila. Treba je priznati, da se je v tem oziru marsikaj grešilo. Farizejska in fevdalistična nepotrebna poteza krščanskega moralnega nauka o pokorščini zunanjim zakonom je bila kriva, da je bil nauk o svobodi

zanemarjen. Novejša teološka znanost je nauk o svobodi postavila na visoko lestvico. Tudi človeško naravno življenje ni imelo tiste vrednosti, kakor mu ga pripisuje bogoslovna znanost danes. Spolnost in ljubezen sta dolga stoletja bili črno obarvani. Vse, kar je bilo s tem v zvezi, je bilo prej greh kakor dobro.

Razumljivo nam mora postati, da oznanjanje krščanskega nauka, ki je v ospredje postavljaj negativne vrednote, kot so pokorščina, odpoved lastnemu življenju in samemu sebi, svoji svobodi in odpoved spolnosti kot vzor, ni moglo biti privlačno za sodobnega mladega človeka. Med enim in drugim je prevelik razpon. Zavoljo tako predstavljenega evangelijskega moralnega nauka so nekateri odklanjali vsak moralni in verski nauk kot neživljenjski in nečloveški.

Najprej moramo reči, da ni zmeraj Kristusov nauk prav takšen, kakor ga senči človeški razum. Dalje moramo Kristusov moralni nauk poznati s tistimi poudarki in vrednotami, ki so privlačne za sedanjega človeka. Vendar zaradi različnih poudarkov ne smemo krniti celotne krščanske etike. Zrela osebnost bo samo tista, ki bo v sebi uresničevala vse moralno osebnostne vrednote.

Temeljito in pravilno poznavanje Kristusovega moralnega nauka tudi sodobnika prepričuje o mikavnosti in nujnosti moralnih vrednot. Svoboda, človeško naravno življenje, ljubezen in spolnost imajo v evangeliju svoje odlično mesto. Če bomo poznali resničen in pristen evangelijski nauk o moralnih vrednotah, bomo morali priznati, da je življenjski, da je za človeka in za družbo. Evangelijska etika more in mora služiti človeku, v njem krepiti vse pozitivne sile, ga osvobajati vseh spon, vseh strahov, ga hrabri, mu vliva moči, ustvarja globoko občuteno zavest o povezanosti vseh delovnih ljudi in zavest o veličini človeka v svetu. Vse to pa trdi tudi za socialistično etiko Jože Potrč v knjigi Socialistična etika in morala.

Ivan Camplin

Moje ljubezni

Ljubim sneg, ljubim mraz,
ki lica rdeči,
ki oči slepi,
ki reže v obraz.

Ljubim črne noči,
ko ni luči nobene,
ko me vsega odene
plašč daljne poti.

Ljubim nedostopno goro,
ljubim brezdanjo globino;
ljubim svetlobo, vročino,
ki v njej diamant izgori.

Ljubim take ljudi,
ki v njih noč odmeva,
ki iz njih luč odseva...
Ljubim malo ljudi.

Štiri knjige o naši preteklosti

Naša krajina ima zavoljo svoje preteklosti v vseh svojih kulturnih značilnostih samosvoje mesto v slovenski skupnosti. Kljub različnosti pa je najtesneje povezana z njo in zato iščemo tudi v njeni zgodovini vse, kar je med Muro in Rabo bilo slovensko ustvarjalnega ter zavednega. To je najprej naše ime, ki smo ga vselej izpovedovali: Sloven, Slovenje, slovenski (proti pokrajinskim imenom drugod). To je naš jezik, ki smo ga zvesto ohranili, to je vse izročilo, ki smo ga v njem gojili. In to je ne nazadnje vsa besedna ustvarjalnost, bodisi v rokopisih, bodisi od 18. stoletja dalje v knjigah. Vsej tej bogati preteklosti dolgujemo zdaj in v bodoče svojo hvaležno zvestobo, ki mora biti tudi v tem, da jo čim globlje spoznavamo. Žal je naša zgodovina še vse premalo raziskana in še ta dognanja so raztresena. Vendar pa naši rojaki v zadnjih desetletjih vse bolj odkrivajo našo preteklost in s tem bogatijo vso slovensko zgodovino in omiko. Zato imamo posebno šolani in šolajoči se priliko ter dolžnost, da se s temi deli seznamamo, saj so sad velikega truda in tudi žrtev.

Med deli, ki so zadnja leta prišla na svetlo, je vsem najbolj umljiva povest **Lojzeta Kozarja: Licenciat Janez** (2 dela, Mohorjeva družba, Celje 1975). To je povest iz starejše zgodovine naše krajine in že zato zasluži posebno zanimanje. Pisatelj, ki ustvari zgodovinsko leposlovno delo, mora opraviti dvojni trud, ker mora s spoznavanjem preteklosti oživiti tedanje razmere, poleg tega pa v njih razplesti usodo in značaje ljudi svoje povesti. Lojze Kozar se je za tako delo delno pripravil že s svojim dosedanjim delom, s knjigami *Takšen prag* (1963), *Pajkova mreža* (1968) in *Materina ruta* (1971, 1973). V njih nam je pokazal goriškega človeka prvič v našem slovstvu. Že v zadnji povesti je postavil dejanje tudi na porabska tla, kjer se v veliki meri odigrava tudi njegova nova knjiga.

Licenciat Janez je nenavaden že zavoljo naslova (ki ga z vsem drugim v spremni besedi razlaga Jože Smej) in temu ustrezno je nenavadna tudi vsa tvarina in zgodba povesti — vse to je novost v slovenskem pripovedništvu. Vse ozračje v povesti je zavoljo te spretno in mikavno oblikovane tvarine tako sveže in privlačno, da pritegne bravca takoj od začetka. To je zasluga pisateljevega živahnega, večkrat šaljivega, duhovitega pripovedovanja, ki nam zna razgibani čas 17. stoletja s turškimi vpadi in verskimi nemiri tako živo, nazorno pričarati, da se čutimo sredi dogajanja. Zato ne bomo mogli pozabiti svobodnjaka Vogrinčiča in bitke s Turki pri Motoštru 1664, ki nam jo on sam kot udeleženec opisuje v bojevitim dvogovoru s pivskim tovarišem. Ne bomo pozabili sina tega svobodnjaka, Janeza, ki postane v Dolencih licenciat — pooblaščenec, ki opravlja zavoljo pomanjkanja katoliških duhovnikov del župnikove službe. Okoli njega se razvrščajo vse druge številne osebe, ki nosijo dejanje povesti, iz katerega spoznavamo tedanje ogrske in posebej prekmurske verske razmere, razcepljenost med ljudmi, ki nam jo pisatelj nepristransko in z razumevanjem oživlja. Janez je živ mladenič, ki ga ljubezen leta veže na daljno Dobro, medtem pa v okolju svojega zvestega dela z novo ljubeznijo do evangeličanskega dekleta skuša razumno pomiriti sovražno tabora, ki sta žrtev fevdalcev, neurejenih razmer in samoljubnih strasti posameznikov, kakršen je »voj«

— vodja cerkvenega petja. Spoznamo katoliške in evangeličanske duhovnike z njih značilnostmi, gledamo pretepe med obojimi verniki — in zadnji spopad med njimi se spremeni v bratsko sožitje, kakršno vlada še danes. Pomen Kozarjevega romana je tudi v tem — saj je to njegovo miselno jedro — da nam oživi nastanek in preteklost verske razcepljenosti med prekmurskimi Slovenci ter da je pokazal v živem dogajanju smisel bratstva v bistveno istem verovanju.

Dr. Ivan Zelko je prvi in dosedaj najbolj uspešno pričel sestavno raziskovati prekmursko cerkveno in svetno zgodovino v širšem pomenu. Že štirideset let objavlja razprave v Casopisu za zgodovino in narodopisje, v Kroniki, Bogoslovnem vestniku, Kalendarju srca Jezušovega in drugod. Z njimi si je že davno zaslužil čast doktorja znanosti, ki mu jo je pa dala ljubljanska teološka fakulteta (katere predavatelj je bil) na podlagi razprave **Gospodarska in družbena zgodovina turniške pražupnije po letu 1381**, Razprave VII SAZU, 1. razreda, Ljubljana, 1971—1972, 377—473 + 3 karte. Na podlagi več listin, urbarjev in številnega slovstva je pisatelj podal pregled družbenega in gospodarskega sestava ozemlja turniške pražupnije — h kateri sta sodili še današnja beltinska in črensovka župnija — med leti 1381 in 1848 tako, da nas seznaja s stanjem kmetij, kmetov in kočarjev, s svobodini in svobodnjaki ter z zemljiškimi gospodi. — V 2. delu raziskuje naselitveno stanje od XIV. do XVIII. stoletja, novo nastale naselbine in propadle kraje ter izginula krajevna imena (npr. Blažovci, Bratkovci, Ivanci, Kendynch, Malhenovci in Ujfalú). Tretji del razprave vsebuje statistični pregled prebivalstva po letu 1669, ob čemer raziskuje Zelko vprašanja, koliko prebivalcev je imela turniška pražupnija v letih 1381 in 1524, za naslednja leta pa navaja po virih že natančne številke. Posebej se ustavlja ob razvoju in gostoti naseljenosti.

Zelkovo delo prinaša tudi vse vire v latinskem izvirniku, vmes tudi nekaj fotoposnetkov teh starodavnih listin, med katerimi je za rojake posebno zanimiv popis prebivalstva iz leta 1669, ki izziva tudi k raziskovanju prekmurskih priimkov in njih navzočnosti nekoč ter danes, saj v nekaterih vaseh tedanjih priimkov ne najdemo več, danes pa so docela novi. Posebna zanimivost je tudi zemljevid prekmurskega ozemlja iz 1807. Nemški povzetek sklepa to dragoceno, z velikim trudom in znanjem napisano delo, ki mu le želimo, da bi kmalu sledila še druga podobna Zelkova dela o naši preteklosti.

Obravnavano Zelkovo delo dopolnjuje razprava **Cerkvenozgodovinska vprašanja** ob novih dognanjih o družbeni in kolonizacijski zgodovini turniške pražupnije, Bogoslovni vestnik, 35, 1975, 453—480. V njej nekatera vprašanja iz prejšnjega dela nadrobneje obravnava, predvsem v zvezi s turniško cerkvijo in verskim življenjem v turniški pražupnji.

Druga doktorska razprava, ki jo je napisal Jože Smej, pa obravnava našo najnovejšo cerkveno in kulturno zgodovino: **Pastoralna dejavnost Ivanocyjevega kroga** (Maribor, 1974, 172 str., delni natis). Čeprav je poudarek dela na dušnopastirskem delu duhovščine konec 19. in v prvih desetletjih 20. stol., je tudi s svojim zgodovinskim značajem v širšem smislu zelo pomembna osvetlitev narodnostne in kulturne preteklosti Prekmurja. Pisatelj, ki se je pripravil za tako široko raziskovanje že z manjšimi spisi, je na podlagi virov nanovo prikazal duhovniško in narodnostno podobo dr. Franca Ivanocyja, njegovo vzgojo, njegovo omiko in duševnost. V I. delu nas seznaja knji.

ga z Ivanocyjevimi ožjimi sodelavci in z razmerami, v katerih so delovali. Predvsem spoznamo tu ogrske politične in cerkvene razmere ter Ivanocyjevo odločno borbo s svetno in cerkveno oblastjo za narodnostne pravice naše krajine. S temi dejstvi naše zgodovine bi se morali natanko seznaniti vsi, ki delujejo v kulturnem življenju Prekmurja.

V drugem delu razprave dr. Smej v petih poglavjih nadrobno raziskuje delo duhovščine pod Ivanocyjevim vodstvom v dekaniji in vsej Slovenski krajini — tu je govor tudi o našem tisku, v župniji na vseh področjih in tu izvemo nadrobnosti o delu posameznih duhovnikov v njih (ali ne bi ena, dve pridigi letno morali prikazati zgodovino vsake župnije in delo nekdanjih duhovnikov, na katerih vse sloni? Tu imamo pripomoček za to.). Posebej razpravlja o apostolatu laikov, o karitativni dejavnosti in v zadnjem poglavju o posebnih pastirskih dejavnostih — tudi o stikih z drugimi Slovenci, ki so pomagali rešiti našo krajino ... — in kritično tudi o pomanjkljivostih, česar znanstveno utemeljeno stvarno delo ne sme prezreti.

Doslej nimamo za nobeno območje v Sloveniji tako sestavno in nadrobno raziskanega dušnopastirskega dela v nekem obdobju. Prav ob Smejevi knjigi vidimo, kako je tako delo potrebno, saj sega posebno v preteklosti delo duhovnikov na različna področja in je zato zelo pomembno za oblikovanje ljudi, na kar preveč pozabljamo ali pa podcenjujemo. Obsežni seznam virov in slovstva v knjigi naj bo vzpodbuda, da se bodo naši mladi izobraženci vsaj seznanjali ob teh spisih s preteklostjo svoje krajine in — svojih prednikov, iz katere (zavedno ali ne) tudi sami živijo. In še to želimo (kot ob vseh podobnih delih), da bi se naj vsaj redki posvetili tudi znanstvenemu raziskovanju naše krajine, ki je na vseh področjih domo- in narodoznanstva še zelo zaostalo. Kdaj je prišel s soboške gimnazije zadnji dijak, ki je vsaj nekaj napisal o naši krajini? ...

Jože Smej nam je podaril še drugo dragoceno knjigo: **Muza Miklóša Küzmiča** (Pomurska založba, Sobota 1976, 185 str.). Pretresljiva je ta knjiga za vsakogar, ki ima nekaj poznavanja naše preteklosti, kulture. Saj izvirajo pesmi v njej iz 18. stol. in jih je rešil kulturn duhovnik, ki sam ni pisal. Med drugimi dragocenimi rokopisi, ki so se nam ohranili (pesmarice, Košičeve Starine itn.), nam tudi v tej knjigi objavljene in odlično prevedene pesmi pričajo o sposobnosti, izobraženosti naših ljudi v preteklosti ... V preprostem lesenem farofu pri Sv. Benediku v Ivánovcih so nastajale Küzmičeve knjige, tam je pisal svoja latinska in madžarska pisma sombotelskemu škofu Janošu Szilyju, ki ga je podpiral pri njegovem delu za kulturni dvig prekmurskih Slovencev. In — zdaj vidimo šele: tam je pisal latinske, madžarske pesmi v počastitev svojega škofa in v ljubeznivo tolažbo svojima prijateljema-župnikom in nekaterim drugim. Küzmičeva pisma je tudi pred kratkim objavil v Slavistični reviji 1975 Ivan Škafar. Z njimi so tesno povezane pričujoče pesmi iz istih let 1783 do 1796. Rešil jih je Küzmičev kaplan, poznejši črensovski župnik Peter Borkovič. (r. v Vuči gomili 1774), hranijo jih v bogoslovni knjižnici v Sombotelu. Zasluga odličnega zgodovinarja sombotelske škofije, vélikega spoštovavca Küzmiča in Szilyja, dr. Gyula Géfina je, da je Jožeta Smeja pred več kot tridesetimi leti nagovarjal, naj te pesmi prevede. Čeprav pozno, je sedaj usoda osrečila Smeja in njegove rojake — ter slovensko slovstveno zgodovino! — da se mu je posrečilo nadvse uspelo posloveniti 29 Küzmičevih in tri Čergičeve pesmi. Knjigi je napisal obširen uvod in pesmim izčrpne opombe. Vse pesmi so ob-

javljene v izvirniku in vzporedno v prevodu, vmes pa so tudi posnetki Küzmičevih in Borkovičevih rokopisov. Prežal, da nam ni ohranjena (ako je sploh bila, gotovo ne) podoba bedeniškega viceešperea Slovenske okrogline ...

Zase, iz osebne pobude je M. K. napisal le prvo pesem v latinščini in domačem narečju — gotovo jih je kaj slovenskih izgubljenih ... — in tisto: Kakor šumljajočega potočka ... Škofu Szilyju je pošiljal pesniške no-voletne poslanice, baročno vljudne in polne poklonov ter izrazov hvalež-nosti za dobrote, izkazane Slovenski krajini. Kljub vsem mitološkim in zgo-dovinskim motivom so tudi te voščilnice izredno živahne, pristrčne, v pe-sniških primerih in podobah domiselne, v resnici izraz pesniško globoko do-življajoče duše, nadarjenega uma in ljubitelja ter mojstra lepe besede, ki mu je pokorna ... Šaljivega, duhovitega Küzmiča pa spoznamo v pesmih, zloženih v dijaških letih sošolcu, nekaterim znancem, posebno pa prijatelju Čergiču, dolenskemu župniku, po rodu gradiščanskemu Hrvatu, ki je Küz-miča pozdravljal ob godovih s pesmimi v podobnem slogu. Tudi tri Čergi-čeve poslanice so ohranjene in tu prevedene, saj so enako kot Küzmičeve imenitna realistična podoba goriškega življenja. Posebej so nam pesmi obeh drage tudi zavoljo tega, ker v njih nastopajo naši kraji in ljudje, njih prehrana, vino, statve itn. Odkrivajo nam pa tudi Küzmiča človeka ob njegovih prijateljih, v njegovi bedi, v njegovem čustvovanju, v njego-vih umetniških sposobnostih.

J. P.

Veržej v preteklosti

Začetki Veržeja in okolice so prav tako kot pri večini drugih naših krajev zaviti v molk in temo davnine. Izkopanine v kraju in v okolici pri-čajo, da so bila tu naselja že v času keltske kulture, vsekakor pa v zadnjih stoletjih pred Kristusom.

Kdaj in kako je nastal kraj Veržej, ni znano. Prav tako tudi ne, odkod ime Veržej. Zgodovinar prof. Franc Kovačič skuša dokazati, da bi ime Ver-žej naj izviralo iz besede »rž«. Na spodnjem Murskem polju so pridelovali veliko rži, da se je ta del imenoval Veržensko polje, v nemškem jeziku Ru-ginesfeld, kar prav tako pomeni rženo polje. Zgodovinar Matej Slekovec pa bi rad dokazal, da je ime Veržej nemškega izvira in sicer »Wehr in See«, kar naj bi pomenilo nasip ob vodi.

Vsekakor je bil Veržej dolga stoletja med pomembnejšimi kraji ob spodnjem toku Mure. Bil je pravi trg s svojskimi pravicami in dolžnostmi. Tudi razne šale in »okrogle« na račun Veržeja in njegovih ljudi pričajo, da je bil Veržej svoj čas le nekaj posebnega. Prednosti naselja Veržeja, ki je bi-lo v glavnem slično okoliškim vsem in samozavestno zadržanje Veržencev, ki so se imeli kot tržani za nekaj več kot drugi v okolici, je rodilo zavist in spodbudilo ljudsko domišljijo, da je ustvarila razne šaljive zgodbe o njih.

Naselje Veržej je bilo pomembno že zaradi svoje lege ob Muri in pre-hoda preko nje. V bližini je bil v davnih časih brod čez reko. Veržej je imel nalogo, da je varoval in stražil prehod z brodom preko Mure, kjer je potekala meja med avstrijskimi deželami in Madžarsko. Poleg tega je bil Veržej tudi važno skladišče za vojne potrebščine in sol, ki so jo iz Salzbur-

ga po Muri vozili v skladišče v Veržaju. Od tod so potem to blago razvažali v razne kraje, celo v Ormož, kjer je bilo v srednjem veku važno vojaško in upravno središče.

Zato se je Veržaj že okoli 1300 ponašal s častnim naslovom trg Veržaj. Imel je tudi svoj grb, kot so ga navadno imela v srednjem veku mesta in plemstvo. Spoznavni znak in središče grba je riba in pod njo voda. Prebivalci Veržaja so se s ponosom imenovali »tržani«. Imeli so tudi posebne pravice. Sami so si smeli voliti sodnika-župana. Imeli so dovoljenje, prosto trgovati po Štajerskem, Koroškem in ostali Avstriji. Trgovine jim niso smeli omejevati z raznimi mitninami. Smeli so imeti tudi več sejmov v letu, kar je bila velika ugodnost za trgovino, gospodarski napredek in vpliv kraja, saj so se na sejmihi zbirale kar množice ljudi od blizu in daleč. Semenjski dan je bil nekak ljudski praznik in shod, predvsem pa je ob takih dnevih cvetela trgovina. Imeli so svojo stražo, ki je nosila častni naslov »Verženski strelci«.

Veržaj je bil deželnoknežji trg. Svojih pravic ni dobil od kakega drugega velikaša, ampak naravnost od deželnega kneza. Deželni vladarji pa Veržaja niso obdržali v svojih rokah, ampak so ga kot druga naselja dajali v fevd kakemu plemiču, ki je dobival dohodke od tržanov. Namesto današnjih davkov so takrat dajali desetino pridelkov in del drugih dohodkov svojim fevdnim gospodom. Med temi navajajo zgodovinski viri Rudolfa Lasbergerja, ki je bil dvornik žene vojvode Ernesta in za njim njegovega sorodnika Reutolda Sickelbergerja.

V 15. stoletju je bil Veržaj za tiste čase že znaten kraj. Štel je že 55 hiš. Sredi 17. stoletja je bilo že 97 hiš. Na vzhodni strani trga, na prostoru med cestama v Banovce in Krapje, je v 16. stoletju stal dvorec srbskih vojvod Margetičev in za njimi Ožegovičev. Ti so se s svojimi ljudmi umaknili pred prodirajočimi Turki. Avstrijski vladarji so jih radi sprejeli in jih naselili na vzhodnem robu Veržaja. Novi naseljenci — uskoki — so živeli v nekaki zadrugi, ki ji je načeloval vojvoda. V času vojske in turških vpadov so služili v vojski kot najemniki, sicer pa so obdelovali zemljo za dvorcem. Ta je stal nekje tam, kjer je danes združni dom. Dvorci so bile večje stanovanjske in gospodarske stavbe. V ravninah so bili zgrajeni večjidel iz lesa kot druga poslopja v trgu. Navadno so bili tudi zavarovani z utrjeno leseno ograjo in včasih še tudi z jarkom in nasipom. Sledovi jarka so se ohranili vse do naših časov, dokler niso začeli graditi združnega doma in novega naselja tam okoli.

Trg Veržaj je v svoji dolgi zgodovini preživel težke, pa tudi junaške čase. Marsičesa, kar ga je doletelo za časa raznih vojn in turških vpadov, nam zgodovina ni ohranila in prav tako tudi ne njegovih junaških dejanj in podvigov. Ohranilo pa je se deloma še v ustnem izročilu. Na to se tudi naslanja Aškerčeva pesnitev: Ropoša in Kruci. Zgodovinski podatki, ki so se ohranili, so bolj skromni, vendar pa tudi mnogo povedo. Leta 1353 je velikanski požar upepelil večino hiš v trgu, da so zgorele celo listine, ki so potrjevale tržne pravice. Leta 1602 so pridrli Turki prav do Veržaja; vse naokrog so bile vasi požgane in zemlja s krvjo poškopljena, pripoveduje takratno poročilo. Veržaj pa je takrat s svojimi ljudmi in tržani srečno ubranil vojvoda Jurij Ožegovič. Leta 1605 so Turki znova pridrli in vsa hrabrost ni rešila Veržaja pred njihovo silo. Zavzeli so trg in ga požgali, da je zgorela tudi cerkev in Ožegovičev dvorec. Sam Jurij Ožegovič je naj-

brž padel v boju, ker od tega časa izgine vsaka sled za njim. Požari so se laže razdivjali in so neusmiljeno pustošili tudi zato, ker so bile stavbe lesene in krite s slamo.

Ko se je leta 1863 valila turška vojska preko Madžarske proti Dunaju, se je Veržej zopet junaško držal. Zato je dobila četa »verženskih strelcev« po zmagi nad Turki pri Dunaju posebno priznanje in sicer svojo lastno zastavo, ki jim jo je daroval sam avstrijski cesar Leopold I. Ta zastava je potem ponosno spremljala četo verženskih strelcev na vseh njihovih podvigih in paradah vse do druge svetovne vojne. Ko so verženski strelci slekli svoje uniforme in odložili puške, se je zadnjič sklonila tudi njihova zastava in našla častno mesto v Ljutomerskem muzeju. Še prej pa se je desetletja vila na čelu čete, ki se je večkrat morala spoprijeti z ogrskimi Kruci.

Kruci so bili bolj roparske tolpe kot vojaške čete, ki so iz Ogrske preko Mure prihajali ropat v mejne kraje. Bilo je to predvsem od konca 17. do prve polovice 18. stoletja. Zdaj je postala zgodovina že bolj radodarna in nam o tem več poroča.

»Dne 12. januarja 1704 so Kruci prebredli Muro. Eni so šli ob Muri na Mursko polje, drugi pa ob Dravi v Središče. V Ljutomeru so vdrli najprej v župnijsko cerkev in pobrali vse dragocenosti. Kar pa v cerkvi za roparje ni imelo vrednosti, so razbili, znosili na kup in zažgali. V izropano in izpraznjeno cerkev so postavili svoje konje. Da taki divjaki niso prizanesli tudi drugim hišam, se razume. Samo v Ljutomeru so napravili škode za 40234 goldinarjev. Ravno tako so ropali po vaseh okoli Ljutomera. V Veržeju so napravili škode za 3304 gold. 48 krajcarjev. Odnali so 21 konj, 2 vola, 4 krave, 1 telico. Tržanom so zažgali tudi štiri viničarije v Novoščeku. Štiri Veržence so zvezali in vrgli v Muro. Cesar drhal ni mogla odnesti sama, so morali kmetje v njene tabore zapeljati in tam pustiti konje z vozom vred. Kruci niso samo ropali in požigali, ampak tudi z ljudmi zverinsko ravnali. Nekatere so postrelili, druge stolkli, jim odsekali roke ali noge, odrezali ušesa, nos, druge do nagega slekli in počenjali nesramnosti«. Seveda vojaška in upravna oblast tega ni mirno gledala. Zbrali so vojaštvo in brambovce in začeli Kruce preganjati. Tudi tu so bili verženski strelci v prvih vrstah. Zopet poroča letopis: »Pri Krapju zagledajo več sto Krucev, ki so se pomikali proti Ljutomeru. Od spodnje strani jih napade verženska četa, iz Ljutomera napada župan Matija Varačič, od zgornje strani pa se zakadijo proti Krucem Radgončani.

Kruci so se sicer branili divje, toda Slovenci so se hrabro bojevali, dokler niso Krucev proti Muri spodili, kjer se jih je precej utopilo. Takih prask in malih bitk je bilo seveda več. Zato končuje zgodovinar: »Zdi se, da so Verženci v teh bojih odigrali važno vlogo. Njihovi strelci so prišli do veljave in so trg večkrat obvarovali pred Kruci. V ljudskem spominu se je ohranil spomin na Ropoša, ki je Kruce večkrat naklestil.«

Če govorimo o preteklosti Veržeja, ne smemo pozabiti tudi njegovih odličnih in zaslužnih ljudi. Med temi so: **Rafael Husijan**, za katerega je po očetovi smrti skrbel njegov stric Jožef Simon, župnik na Polensaku. Študiral je medicino in postal, dasi še mlad, osebni zdravnik cesarja **Franca**.

Wanisch Viljem Jožef, ki je bil rojen v Veržeju, obiskoval gimnazijo v Gradcu, je bil pozneje doktor prava in deželni poslanec.

Prelat dr. **Franc Kovačič**, ki se je rodil 25. 3. 1867 v Veržeju. Gimnazijo je obiskoval v Varaždinu in Zagrebu. Bogoslovje je študiral v Zagrebu in

Mariboru. Leta 1894 je postal duhovnik. Nato je študiral modroslovje v Rimu, kjer je dosegel čast doktorja. Od 1897 pa do svoje smrti leta 1939 je bil profesor na bogoslovnem učilišču v Mariboru. Poleg svojega poklicnega dela se je uveljavil tudi kot odličen zgodovinar, tako da mu je Zgodovinsko društvo v Mariboru, ki ga je ustanovil, postavilo v parku v njegovem rojstnem kraju spomenik. Njegova zasluga je tudi, da je bil zgrajen v Veržeju zavod Marijanišče.

Slavko Osterc si je s svojim delom kot glasbenik zaslužil spomenik sredi svojega rojstnega kraja. Rodil se je 17. 6. 1895, postal je učitelj in se nato posvetil glasbi, kjer se je uveljavil kot skladatelj.

Novejši časi so jemali ponosnemu trgu njegove pravice drugo za drugo. Končno je postal iz trga navadna vas kot druge naokrog.

Kar je ostalo od nekdanje slave, so le še spomini in staroslavni grb z ribo. Ta je v sodobni obliki ohranjen nad pročeljem cerkve nekdanjega trga Veržeja.

CERKEV IN ŽUPNIJA SVETEGA MIHAELA V VERŽEJU

Čeprav je bil Veržej trg, je cerkvenopravno spadal pod župnijo sv. Križa v Križevcih. Cerkev v Veržeju je bila podružnica križevske župnije. Kdaj je bila zgrajena in kje je stala prvotna cerkev v Veržeju, ni znano. Splošno so pa cerkve, imenovane po sv. Mihaelu, zelo stare in so stale pogosto tam, kjer so bili gradovi ali utrjena mesta. Gotovo pa je stala prva cerkev že leta 1545, saj jo omenja strasburški zapisnik iz tega leta. Ta tudi navaja, da je stala blizu Mure, da se ji je reka nevarno približala. Mura v tistih časih ni bila regulirana in je lahko spreminjala svojo strugo. Večkrat so to povzročili z jezovi z ogrske strani. Ta prvotna cerkev je bila vsekakor majhna in lesena. Po mnenju zgodovinarjev naj bi stala na mestu, kjer je sedaj hiša Slavka Topolovca in Mirke. Tu so namreč našli v zemlji več okostij, iz česar sklepajo, da je tu stala cerkev in okoli nje pokopališče kot je bila takrat splošna navada. Leta 1605 so jo Turki zažgali in je zgorela skupaj z drugimi hišami v Veržeju.

Zato so v naslednjih letih zgradili drugo cerkev in tudi na drugem mestu. O tej je zapisal sekovski škof Jakob Eberlein, ki je 12. oktobra 1617 obiskal Veržej, da so jo zgradili iz hrastovih brun, ki so jih omazali z ilom in lično pobelili. V cerkvi so bili trije oltarji in nekaj cerkvenih oblačil. Okoli cerkve je bilo pokopališče. Ta druga cerkev je stala najbrž na mestu, kjer je sedanja, ali v bližini.

Proti koncu 17. stoletja pa je začela razpadati. Bila je nevarnost, da se poruši. Ker tržani sami niso poskrbeli za popravilo, se je škofijstvo začelo pogajati z redovniki pavlini v Lepoglavi, da bi oni prevzeli cerkev, jo popravili in tu ustanovili svoj samostan. Toda ostalo je samo pri načrtih.

Tedaj pa so se premaknili tržani sami. Začeli so zbirati sredstva za popravilo. Našli so se dobrotniki, ki so cerkvi izročili zemljo in tudi denar. Med temi je bil Gregor Šegula, ki je cerkvi zapustil nekaj njiv in še 200 goldinarjev. Tako so tržani leta 1702 cerkev za silo popravili. Božja služba in razne slovesnosti so se zopet redno opravljale in sicer 18 krat na leto. Toda kmalu se je izkazalo, da je cerkvica doslužila. Priprave za novo so se začele leta 1721. To leto so lomili in vozili kamen. Cerkev so zidali v letih

1723—26. Blagoslovljena je bila 22. avgusta 1734. Potrebno je bilo poskrbeti tudi za opravo in drugo v cerkvi. Med tržani so bili prav globoko verni možje in žene. Dali so prav vse, kar so imeli, da bi bila božja hiša lepša. To je razvidno iz testamentov, ki so se ohranili, in iz cerkvenih računov. Nova cerkev je zidana v baročnem slogu. Imela je tri oltarje. Na glavnem je v sredini patron cerkve sv. Mihael, na desni od njega sv. Matej in sv. Jožef,

*Župnijska cerkev v
Veržej*

na levi sv. Lovrenc in sv. Gregorij Veliki. Zgoraj Sv. Trojica z angeli. Ob tabernaklju sta dva večja angela in na tabernaklju ob tronu dva majhna. Stranski oltar na levi strani je posvečen Mariji. Sedaj je na njem kip Marije Pomočnice iz nekdanje kapelice v Marijanišču. Ob njem sta kipa sv. Joahima in sv. Ane. Na desni strani je oltar sv. Florijana. Desno od njega je kip sv. Sebastijana, levo sv. Roka.

Cerkev je dolga 22 m, široka 8,10 m, visoka 7,57 m. Cerkveni stolp je visok 19 m. Pokrit je z opeko. Spodaj je iz kamna, zgoraj iz opeke. Oblika strehe je četverostranična piramida. V stolpu so trije zvonovi.

Skupaj z novo cerkvijo pa je rasla tudi želja po lastnem duhovniku in lastni župniji. Toda lažje je bilo postaviti novo cerkev kot doseči, da bi imeli lastnega duhovnika, kaj šele lastno župnijo. Za to je bil potreben pristanek škofije, potem privoljenje tako imenovanega patrona, odgovornega varuha in predvsem zagotoviti sredstva za vzdrževanje duhovnika.

Leta 1868 so se Verženci obrnili na svojega zemljiškega gospoda grofa Ignacija Jožefa Kacijanarja v Špilju ter ga prosili, naj privoli v ustanovitev samostojne duhovnije v Veržeu. Utemeljevali so svojo prošnjo s tem, da so večkrat odrezani od Križevca, ker se Mura pogostoma razlije in tako tudi včasih 5, 6 ali 8 dni ne morejo do župnijske cerkve. Zato so se odločili ustanoviti poseben dušeskrbni beneficij t. j. sklad za duhovnika v Veržeu. Grof je 10. maja 1768 odgovoril, da privoli, toda sami morajo prevzeti stroške, ker graščina ne prevzame in ne obljubi nobene obveznosti. Ostali so prepuščeni samim sebi, če so hoteli imeti svojega duhovnika. Oskrbeli so za duhovnika stanovanje v hiši, kjer je sedanje župnišče. Zagotovili so mu pridelke z velike njive in lepega vinograda v Lahonščaku. Obenem so prevzeli obveznost, da bodo oboje sami obdelovali za duhovnika, ki bo pri njih.

Na razpolago bo imel tudi vrt ob hiši. V Veržeu bo imel zbirco, ki je bila določena, v Banovcih in Bunčanih pa prostovoljna. Najtežje breme pa je bila duhovnikova plača. Na zahtevo škofije je morala znašati vsaj 150 kron letno. V vrednosti današnjega denarja bi to bilo okoli 20.000 ND. Zato so morali kupiti obveznico, vrednosti 3750 kron, ki je dajala toliko obresti, kolikor je to znašalo. To je bila tako visoka vsota, da so sami zbrali komaj tretjino, za ostalo pa so vzeli posojilo, ki so ga morali potem vračati. Ko je bilo vse urejeno, je Veržej 1. decembra 1768 z velikim veseljem sprejel svojega prvega duhovnika. Imenoval se je beneficijat. Pisal se je Jožef **Rep** in je služboval v Veržeu 15 let. Za njim je bilo še sedem beneficijatov.

Trg Veržej je imel sicer svojega duhovnika, toda bil je še vedno pridružen križevski župniji in Verženci so bili še vedno križevski farani. Vedno močnejša je postajala želja, da bi imeli svojo župnijo. Toda do tega je bila dolga pot, trajala je skoraj 100 let. 2. jan. 1863 je škofijski ordinariat v Mariboru izdal odločbo, da Veržej postane samostojna duhovnija. Glasi se: Beneficij sv. Mihaela v Veržeu je bil 31. dec. 1862 št. 3352 povzdignjen v samostojno kuracijo. Vsled tega se ta na novo ustanovljena kuracija izloči iz župnijske vezi župnije Sv. Križa in se ji podeli samostojna župnijska jurisdikcija v vsem obsegu, posebej se ji da pravica samostojnega vodenja knjig in lastnega krstnega kamna. Vendar bo ta na novo ustanovljena kuracija obsegala za enkrat samo trg Veržej. Kraj Bunčani in Banovci ostaneta začasno pri župniji Sv. Križa; med tem se bodo nadaljevali razgovori o njih pripadnosti.

Istega dne je dotednji beneficijat Anton Stranjšak dobil dekret, da je imenovan za začasnega kurata, kajti Veržej še ni bil župnija, ampak le samostojna duhovnija-kuracija. V spomin na ta veseli dogodek so tržani kupili nov mašni plašč v čast sv. Mihaelu. Postavili so krstni kamen in naročili matične knjige.

Notranjščina župnijske cerkve

Kakšno je bilo versko življenje v tem času, poroča kurat Stranjšak: »Moralno stanje Veržejskega trga, kolikor sem mogel v tem kratkem času, kar sem tukaj nastavljen, spoznati, je dobro. Ljudje živijo v miru in slogi. Krščansko sramežljivost po hišah strogo držijo; ni slišati ponoči vpitja. Tudi o tatovih ni slišati. Kar se more tem ljudem očitati, je to, da ob nedeljah in praznikih popoldne radi obiskujejo »golibe« (ogrske krčme). Druga razvada pa je ta, da ob nedeljah popoldne kosijo za konje svežo deteljo in jo domov vozijo. Ni pa nobene bratovščine, razen bratovščine sv. rožnega venca, ki pa ima tri rože. Božja služba ob nedeljah se začne ob devetih. Najprej je skupna molitev sv. rožnega venca, pridiga in sv. maša. Ob dveh popoldne je krščanski nauk, ki je dobro obiskan. Mladina se pridno udeležuje božje službe. Sveto leto 1875 je versko življenje še bolj pozivilo. Procesije so se redno vršile. Ljudstvo se je v velikem številu udeleževalo in je z duhovnikom pobožno molilo in pelo svete pesmi. Cerkev je bila pridno obiskana. Posebno v novembru in decembru je bilo vsak dan mnogo spovedancev. Zadnji dan ob zaključku svetega leta je prišlo toliko ljudstva k dopoldanski in popoldanski pobožnosti kakor za največje praznike. Služba božja je že zdavnaj minila, verniki so pa še dolgo ostali v cerkvi, molili so in peli pobožne pesmi.«

Po smrti prvega kurata v Veržaju leta 1891 je prevezal službo Lovro Janžekovič. Župljani so mu poskrbeli za bolj primerno stanovanje. Zato so leta 1883 iz »slabe koč« kot pravi kronika, napravili za tiste čase prijetno in čedno stanovanje. 1891. leta je Janžekovič postal tudi prvi župnik, ko je bila duhovnija Veržaj razglašena za župnijo. Na tem mestu je ostal celih 40 let, do svoje smrti. Mnogo si je prizadeval za duhovno rast in napredek župnijske družine in prav tako za lepoto božje hiše. Leta 1884 so

bili narejeni novi oltarji, ki so še sedaj v cerkvi. Stene cerkve so bile prepletkane, na stropu narejene freske. Delo je opravil Franc Barazutti, slikar iz Gradca. Isti je izdelal tudi podobe križevega pota. Cerkev je dobila leta 1900 nove klopi. Kmalu za tem so prebelili tudi zunanje stene cerkve in zvonik. Verženski farani so posnemali svoje prednike, ki so toliko žrtvovali, da so zgradili cerkev in dobili svojo župnijo, zato so radi prispevali za lepoto svoje cerkve. Našli pa so tudi velikodušne dobrotnike, ki so dali večje vsote. Med temi je bila Ana Cvetko, ki je v testamentu izročila cerkvi 3000 kron. To je bila osnova, drugo so žrtvovali farani sami.

Prvi verženski župnik Lovro Janžekovič je umrl 17. 9. 1921. V svojem življenju je doživel, kot mu je povedal v slovo ob grobu rojak dr. Franc Kovačič »precej veselja, pa še več žalosti.« Veselje je bilo zaradi srečno izvršenih del pri cerkvi, lepo uspelega misijona leta 1902 in nove redovne nastelbine v župniji. Mnogo žalosti pa mu je povzročilo, da so med farani nastali prepiri in nesloga. Vzrok temu je bila največkrat paša v gozdovih. Ves ta nemir je segal tudi v versko življenje župnije.

Del faranov je začel opuščati redno božjo službo in tako se je verska mlačnost vtihotapila v duše.

MARIJANIŠČE IN SALEZIJANCI

Veržej danes verjetno ne bi bil to, kar je, če ne bi bilo Marijanišča. Zasluga za Marijanišče gre predvsem dvema Veržencema. Prvi je Anton Puščenjak. Ta je bil zelo goreč Marijin častilec in je želel, da bi v Veržeu postavil Marijin dom, Marijanišče. Vodili naj bi ga salezijanci in skrbeli za vzgojo mladine. V ta namen sta on in njegova sestra darovala svoje lepo premoženje.

Drugi je bil prelat dr. Franc Kovačič, ki je s svojimi sodelavci zamisel Antona Puščenjaka spravil v življenje. Leta 1910 se je na njegovo pobudo ustanovila družba »Marijanišče«, ki je imela namen zgraditi novi zavod Marijanišče. Delo je bilo veliko, stroški velikanski. Glavno breme so nosili Veržej in ljudje iz okolice, ki so pomagali predvsem z delom, nekaj pa tudi z denarjem. Dne 27. oktobra 1912 je bil zavod slovesno blagoslovljen in odprt.

Marijanišče je razgibalo celo Mursko polje. Njegov vpliv je segel tudi v Prekmurje in v Slovenske gorice. Ljudje so trumoma prihajali v marijaniško kapelo Matere dobrega sveta, opravili spoved, prejemale obhajilo. V adventu in postu je štiri, pet duhovnikov po ves dopoldan spovedovalo. V zavodu je bila gimnazija s šolo za redovne poklice. Ob nedeljah in praznikih se je v oratoriju ali mladinskem domu zbirala mladina, predvsem iz Veržeja in okolice.

Namen je bil versko usmerjati mladino in pomagati, da iz mladih postanejo dobri ljudje in dobri kristjani. Za praznik Marije Pomočnice so z vseh strani prihajale cele procesije s svojimi duhovniki na čelu. Ves praznik je bil veličastno slavlje Marije Pomočnice. Salezijanci so prevzeli tudi tukajšnjo župnijo. Predvsem so si prizadevali, da župnijo dvignejo iz verskega mrtvila in jo zopet povežejo v duhovno skupnost. Zato so posvečali posebno skrb mladini, prejetanju svetih zakramentov, verskemu tisku in cerkvi. Vse to lepo obetajoče delo in življenje je uničila okupacija leta 1941. Vse duhovnike v zavodu in tudi župnijskega upravitelja Antona Kle-

Procesija Marije Pomočnice 1975

menška so naložili na kamione in odpeljali v izgnanstvo. Zavod Marijanišče je postal »Klosterbetrib«.

Vsaka vojna je nesreča in ne prinese nič dobrega. Najtežje dneve pa je preživel ta kraj in okolica, ko je 1945 tekla fronta ob Muri. Celih pet tednov so živeli ljudje v strahu in se skrivali po kletih in zakloniščih. Verjetno se v novejših časih v Veržaju ni toliko premolilo kot v tistih dneh. In kakor bi Marija razprostrla svoj plašč nad krajem, kjer je stala njena hiša, hvala Bogu, v tistih nevarnih dneh ni bilo večjih žrtev ali nesreč.

Po vojni, ko se je začela obnova zemlje in tudi cerkve, se je začelo obnavljati tudi versko življenje. Prvi župnijski upravitelj Jože Kostanjevec je v svoji daljnovidnosti že leta 1946 začel graditi ob cerkvi kapelico z zakristijo in nad njo prostorno in svetlo veroučno dvorano. Delo se je kljub težavnim poveljnim razmeram srečno končalo.

Župnijski upravitelj Jože Zrim je leta 1956 začel z načrtnim obnavljanjem cerkve. Najprej je uredil prostor pred cerkvijo. Njegovo delo je potem nadaljeval Jože Kostanjevec, ki je ponovno prišel v Veržej in poskrbel, da je bila leta 1960 obnovljena vsa notranjščina cerkve, za tem je dobila tudi nove klopi iz hrastovine. Leta 1964 je bilo temeljito popravljeno in sodobno urejeno župnišče. Leta 1972 je bil urejen bogoslužni prostor v cerkvi in posvečen novi oltar. K novim elektronskim orglam so prišle na koru nove klopi, prav tako iz trdega lesa; kmalu nato tudi nove stopnice v zvoniku. Leta 1974 je župnija doživela veselje nove maše. Trem duhovnikom iz te male župnije se je pridružil še četrti, Branko Ogrizek. Za novo mašo je z dvema dotedanjima pel že tretji novi zvon. Tukajšnji mojster-

kovinar Marijan Mulec jim je v zvoniku pripravil nov trden dom v jekleni konstrukciji. Še večji uspeh pa je dosegel naš mojster in njegov sodelavec Mirko Serec, ko sta letos spomladi po svoji izvirni zamisli izvedla tudi avtomatizacijo zvonjenja. Za veliko noč so zvonovi že sami ubrano peli in spremljali procesijo.

Vse to je zahtevalo nove in nove žrtve od tukajšnje bogoslužne družine. Toda vzeli so jih nase v zavesti, da je urejena božja hiša ponos vsakega bogoslužnega občestva. Po njej se tudi pozna, koliko je v njej vere in požrtvovalnosti.

Naj bi tudi vnaprej ta kraj in vsa družina božjega ljudstva duhovno rasla in napredovala v vsem dobrem, posebno v veri, upanju in ljubezni!

Franc Puncer

Iz nenapisanega dnevnika

Celje, celica 37, december 1942.

Poslovilno pismo znam zdaj na pamet. Ko ga bo treba pisati, bi verjetno težko našel primerne misli in besede. Ko sem bil še prost, sem čital nekaj poslovilnih pisem. Zlasti prijatelj Milko je tako lepo napisal mami. Kdor ga je le površno poznal, si ne bi mislil, da se bo ob zadnji uri tako tesno naslonil na Boga. Mislim, da bomo smeli pisati v domačem jeziku. Bo to v Celju ali Mariboru? Morda pa ga le ne bo treba pisati? Neverjetno, kako človek želi živeti, pa naj je življenje še tako težko in bedno. Na vsako slamico se obeša.

Noč je. Nekaj me je zdramilo, ko sem — v sanjah — hotel zagristi v kos kruha. Iz ust potegnem umazan koc in resničnost je zopet tu. V mislih obnovim pismo. Dobro gre.

Moja ljuba mama in vsi moji. V tej uri stopim v duhu k vsakemu od vas, vas prisrčno objamem in rečem: zbogom in nasvidenje. Ne trdim, da se tega načina smrti ne bi bal, trdno pa upam na božjo pomoč ob tej uri, saj mislim, da moram umreti predsvem zato, ker sem njegov duhovnik. Mama, ne jokaj in ne žaluj preveč. Bodi pogumna — spet se bomo srečali in srečni bomo.

Maribor, celica 87, 24. december 1942.

Zjutraj nas je v bunkerju obiskal sodnik. Vsakega je poklical po imenu in s svinčnikom začrtal kljukico. Vedeli smo: to je obsodba. Sedaj so nas predstavili v veliko celico, kjer nas je mnogo. Tu nam je mnogo lepše kot v Celju. Jovan je na neki način prišel do cigaret. Leživa na pogradu in preko glave pokrita kadiva. Užitka te cigarete ne bom nikoli pozabil: po tako težkih dnevih pomanjkanja vsake človečnosti te zaziblje v prijetno omotico in diši, diši. V isti celici je tudi nekaj fantov, ki niso prišli iz Celja. Na delovnem mestu so se kaj pregrešili, sedaj se živahno pogovarjajo o svojih dogodivščinah, tudi o dekletih teče beseda. Pravijo, da jih bodo poslali na prisilno delo v taborišče »Sternthal.« »Midva tudi v Sternthal«, duhovito pripomni Jovan in pokaže proti nebu.

Mogočno se oglasi veliki frančiškanski zvon in oznani sveto noč. Vležem se na pograd, solze tečejo kar same. Moj šestindvajseti sveti večer. Lučka

v štalici čudno trepeče. Kaj so ovčke in pastirji oživel? Vse križem letajo. Božja Mati pobožno pokriva Dete in moli. Na božičnem drevesu zacvrčijo smrekove iglice, da zadiši kakor v cerkvi, kadar kadimo oltar. Sladko pecivo je v dimu, nitka je pregorela, padlo je med pastirčke. To sladko božično pecivo iz božične smrečice.

Ti nebeško Detece,
sliši, česar prosim te.
Daj nam vsem v nebesa priti,
angelcem se pridružiti.

Veliki frančiškanski zvon je odzvonil. Tedaj je presunljivo zajokala mama. Jože, ti ki znaš solze potlačiti (pa znotraj bolj trpiš), ti jo potolaži.

Maribor, celica 81, 13. januar 1943.

Dachau je odslej kraj velikega upanja. Ko sem bil še prost, sem že poznal to ime. To je kraj smrti, tam gori noč in dan ogenj v krematoriju, je bilo rečeno. Za nas je sedaj ta kraj smrti zadnji up življenja. Že pred dnevi so na dvoriščnem odru nasuli nove žagovine, obnovili številke stojšč in pripeljali zaboje za človeško trupla. Danes pa je odšel velik transport in tisti, ki vse vedo, so med letanjem po dvorišču šepetaje oznanili, da v Dachau. Mi, ki smo ostali, jih blagrujemo. Tudi domači to vedo in jih skrbi, ker sem ostal tu. Iz razgovora s sestro sem to razbral. Moja sestra se znajde v težkih položajih, ko jaz povsem odpovem. Našla je pot, da sta me z mamom obiskali. Ko me objemlje, mi maši vpričo stražnika v žep denar, bombone, cigarete, zavitek ocvirkov. Drug drugemu skrivava skrb, ker nisem šel s transportom.

28. januar 1943, na poti v Dachau.

Zares se peljemo v Dachau. Naši stražniki so nam povedali. Lepo nam je. Vozimo se kakor ljudje, vsak ima sedež v vagonu, roke proste, začetna plahost je popustila, pogovarjamo se, molim. Sestri je zopet uspelo, da imam s seboj kruha lep kos in pečenega piščanca, polnega masti. Z Jurčkom se po dolgih tednih gostiva, seveda po pameti. Nekaj je treba dati tistim, ki nič nimajo, pa — če mogoče — prihraniti žlico masti za prihodnje dni. Kako je to dobro. Zahvaljen Bog, ki si nas tako ustvaril, da te slavimo, ko uživamo dobrote s tvoje mize. Nisi brez podlage govoril o gostiji v novem življenju.

Ludvik, ki sedi ob steni kupeja, je že bil v Dachauu. Potem so ga peljali v Maribor na ponovno zaslišanje. Z nami se zopet vrača. On ima že izkušnje, zato vedno prislunhem, kadar govori. »Fantje, ko bomo na postaji Dachau, se ne obirajte. Čimprej skušaj skočiti v črno pokriti tovornjak. Takrat namreč SS-arji radi mlatijo s puškinimi kopiti. Večkrat koga že tam ubijejo.« To sporočilo nam odslej greni pot.

29. januar 1943, na poti v Dachau.

Žeja. Štiriindvajset ur smo že na poti. Jedi ne pogrešamo tako hudo, ker smo imeli po večini nekaj s seboj. Niti požirka vode nam ne dajo. Vlak hiti mimo zasneženih poljan in mest. Tu in tam vidimo kakega človeka. Vsi se nam zdijo mrki in zaskrbljeni. Vojna leta so jim vzela vedrost. Ta bela snežna odeja. S kakim užitkom bi lizal kepo snega. Fantje so se znašli. Ponoči so s strehe vagona zrasle ledene sveče. Eden hitro neko-

liko odpre okno, da stražnik ni opazil ali pa hote zamižal, drugi seže z roko ven in odlomi nekaj ledenih svečk. Tudi jaz dobim eno. Kazen kmalu sledi. Začne se pohod na WC. V teh svečkah je bilo mnogo saj in druge nesnage.

Bližamo se Münchenu. Naš cilj je blizu, srce mi trepeče v pričakovanju. V duhu romam po tem mestu, v njem je mnogo cerkva. Pred tabernakljem gori lučka. Tam prebivaš tudi v teh strahotnih časih. Skušal ti bom ostati zvest.

Besedo povzame Oskar, ki je zdravnik: »Fantje, kadar bomo svobodni in se bomo vračali, da boste pametni. Ne jesti takrat preveč in ne mastnih jedi. Organizem, ki je tako izčrpan, tega ne prenese. Take jedi lahko postanejo smrtnonevarne, usodne. Glejte, da boste pametni.« In začne od kraja in razlaga strokovno in zavzeto. Smešen si ti, Oskar: na poti v Dachau smo šele, ti pa nam daješ navodila za povratek. In vendar, kako prijetno je poslušati tvoje pravljice o vrnitvi.

Dospeli smo. Na postajnem poslopju je velik napis: Dachau. Naši stražniki so nas postrojili in predali dachauskim. Črnopokriti tovarnjaki že čakajo. Los, los! Že smo srečno notri in se v temi peljemo. Zunaj pa sije žarko januarsko sonce. Ko pridemo skozi vrata, se vse taborišče koplje v njem. Na strehi glavnega poslopja beremo: Es gibt einen Weg in Freiheit... nato so našete »nemške« kreposti kot pogoji. Toda zdelo se mi je, da berem: O vi vsi, ki vstopite, vsak up pustite.

Valter Dermota

Razvajan otrok

Mlinarjevi imajo triletnega fantka. Vsi pravijo, da je lep in zelo pameten otrok. Vse bi bilo lepo in prav, toda Petrček je razvajan. Ne pozna reda pri jedi, svojeglaven je zvečer, ko je treba iti spat, ne pusti, da bi ga umivali, takoj si umaže obleko, se grdo obnaša in celo vrsto drugih neprimernih reči dela. Vsi, oče, mati, stari oče in stara mati ter bratje in sestre vedo, da to, kar dela Petrček, ni prav, toda nihče ga ne zna ukrotiti. Če npr. Petrček pri mizi odrine krožnik z jedjo, ki mu ne prija in reče: »Tega ne bom jedel«, in mamica zahteva, da mora pojesti, se takoj zavzame zanj stara mama in pravi: »Pusti ga, pa naj ne je«. Če mamica kljub temu vztraja, Petrček začne kričati, kakor da bi ga devali iz kože. Prav tako je vsak večer pri televiziji. Namesto, da bi ob določeni uri šel spat, gleda televizijo in ob vsakem poizkusu, da bi ga spravili v posteljo, se začne krčevito dreti. Zato si mu nihče več ne upa česa ukazati, bodisi zato, da ne zbudi nasprotovanja drugih družinskih članov, bodisi zato, da se izognejo neprijetnim prizorom. Petrček pa zmagoslavno dela, kar hoče in kakor hoče. To je kričeč primer razvajanega otroka. Kako naj torej ravnamo?

Že beseda »razvada« nam mnogo pove. Podobne sestavljenke, kot so »raz-klopotan«, »raz-uzdan«, »raz-veljavljen« nam povedo, da smo nekaj, kar bi moralo biti skupaj utečeno, »raz-delili«. Tisti, ki je razuzdan, je odvrغل uzdo, tisti, ki je razveljavljen, je odvrغل veljavo in podobno.

Otrok bi moral imeti dobre navade, se pravi ustrezne oblike vedenja in ravnanja. Moral bi se znati pri mizi lepo vesti, znati bi moral paziti na obleko, zvečer bi moral iti ob določeni uri spat, jesti bi moral vsako jed, ki je zdrava in se hranijo z njo drugi člani družine.

Za pridobivanje dobrih navad je potrebnih več reči.

Predvsem si morajo biti vsi člani družine in vsi vzgojitelji na jasnem, kaj bodo od otroka zahtevali. Sporazumeti se morajo najprej med seboj, kako obnašanje ali vedenje bodo zahtevali pri mizi, igri, oblačenju, spanju, umivanju, pri dnevnem redu itd. Boljše je zahtevati malo, toda ko so se vzgojitelji, to so vsi, ki imajo opravke z otrokom, domenili, kako bodo ravnali z otrokom in kaj bodo od njega zahtevali in pričakovali, potem morajo vsi z isto odločnostjo od otrok tisto tudi zahtevati.

Otroku, zlasti majhnemu, ni treba zahteve na dolgo in široko razlagati. Če npr. pri televiziji vsi družinski člani pogledajo na uro in rečejo »ura je osem« in pri tem vsi pogledajo na otroka, ki mora iti ob tej uri spat, potem otroku ne bo preostalo drugega, kot da bo šel. Če pa se kdo oglasi: »Pusti ga še, naj gleda to zgodbo do konca,« potem smo otroka »raz-trgali« v njegovi notranjosti in mu pokazali, da lahko gre tudi pozneje spat. Če se pri mizi vsi navzoči začudeno zdrznejo, ko se »neprimerno« obnaša in otrok pri vseh naleti na nezadovoljstvo in znak nevšečnosti, potem bo otrok spoznal, da je ravnal napak in se bo skušal popraviti. Če pa ga kdo opravičuje, postane otrok »negotov«, ali je res nepravilno ravnal in dela po svoje.

Ne morejo biti dobri vzgojitelji tisti, ki se ne držijo vseh postavljenih in sprejetih pravil obnašanja. To so pravila »lepega vedenja«, ki bi jih morali vsi poznati in se po njih ravnati, predvsem pa odrasli. Samo tako bi lahko lepo vedenje dosledno pričakovali in zahtevali od otroka. Najprej je treba otroku jasno povedati, pokazati in razložiti, kako naj se obnaša. To razlago lahko večkrat ponovimo, tako da bo otrok natančno vedel, kaj pričakujemo od njega.

Posebno dečki imajo odpor do umivanja. Navadno jih matere s silo slečejo, namilijo, umijejo in obrišejo. Otroku pa kriči in joka. Tak otrok umivanja ni navajen. Otroka je treba za umivanje pripraviti: povedati mu je treba, da se očka umiva, da se vsi ljudje umivajo, in da se tudi on mora pustiti umiti. Tako prepričanega in umirjenega otroka potem slečemo, ga namočimo in storimo, kar je treba. Če ima otrok mater rad in si je mati znala pridobiti njegovo zaupanje, bodo težave sicer še ostale, vendar bo otrok počasi le spoznal, da je umivanje del vsakdanjega življenja.

Nikdar ne smemo otroku spregledati kake dolžnosti, ki jo otrok mora opraviti, da si pridobi »navado«. Tako npr. ne smemo pustiti, da bi šel otrok neumit v posteljo ali v šolo. To spada k našemu načinu življenja, tako vsi delajo in tako se mora pripraviti z ustrezno navado na življenje tudi naš najmlajši.

Ta zunanja rednost, ki se spremeni sčasom v delovno navado, je potem temelj za moralne držbe, ki so v bistvu tudi dobre navade (pravimo jim tudi kreposti in čednosti). Kdor nima dobrih delovnih navad ali lepega vedenja, tudi ne bo imel moralnih navad, to je čednosti ali kreposti.

Ravnanje z mladostniki

V malokateri družini, kjer imajo mladostnike, je mogoče reči, da vladajo »normalne« razmere. Ali mladi niso zadovoljni s starši ali starši le težko gledajo, kako se obnašajo njihovi napol odrasli otroci. Drug z drugim niso zadovoljni in si želijo, da bi bilo vsega čimprej konec, z drugimi besedami, da bi se razšli in bi bilo konec družine. Kaj se je zgodilo?

Starši so verjetno ostali taki, kakor so bili prej. Mogoče pa je prav to dejstvo, da »so ostali taki, kakor so bili« pogubno za družino. Otroci so namreč s puberteto postali popolnoma drugačni, kot so bili prej. Že slavni Rousseau je dejal, da je puberteta novo rojstvo, kar pomeni, da so naši otroci pri dvanajstih letih bili popolnoma drugačni, kot so sedaj, ko jih imajo 14, 15 ali celo 16.

Iz veselega, prijetnega, razigranega in »pridnega« otroka je postal vase zaprt, zamišljen, svojeglaven in »nemogoč« mladostnik. Otrok se je do dna spremenil, starši pa so ostali, kakršni so bili prej.

Prijetnega in pridnega otroka ni več, pred seboj imamo svojeglave in vase zaprte mladostnike.

Puberteta je odločilen korak k samostojnosti. Mlad človek odkrije v sebi svojo lastno življenjsko usodo, svoj lastni poklic in se zave dolžnosti, da mora sam odgovarjati za svoje življenje. Prav besede »lastno« in »svoje« so zelo značilne. Prej je otrok živel kot del družine, kot del očeta in matere. Sedaj se mora naučiti živeti sam »svoje« — »lastno« življenje. Oče in mati, pa naj bosta še tako dobronamerna, nikdar ne moreta namesto otroka živeti njegovega življenja. Zato se otrok oddaljuje od staršev in približuje svoji lastni usodi in življenjski nalogi.

Večina staršev se tega ne zaveda. Še vedno imajo svojega 15 ali 16 letnika za dečka ali deklico, kot je bil pri enajstih letih. Toda tega dobrega in mogoče celo »sladkega« otroka ni več. Reči je treba, da ga ne sme biti več, sicer bi se razvoj ustavil ali usmeril na napačno pot.

Doslej so starši za otroke ogromno naredili in žrtvovali zanje veliko denarja, truda in življenjske sile. Sedaj moramo narediti še zadnjo veliko žrtev in prenesti mogoče odločilni in največji napor za vzgojo svojih otrok. To žrtev morajo narediti starši, ker je otroci še niso zmožni. Oni še vedno samo »zahtevajo« in »pričakujejo od staršev«, sami pa še ne zmorejo pravega človeškega ravnanja.

Pri tem morajo starši upoštevati nekaj čisto novih dejstev.

Njihovi otroci so postali zreli. To pomeni, da dosedanji »deček« lahko postane oče in dosedanja »deklica« lahko postane mati. Oboje je usmerjeno k osnovanju nove in lastne družine. Od trenutka spolne zrelosti so začele v dosedanjih »otrocih« delovati nove sile, ki jih nagibljejo k ustanovitvi svoje lastne družine in k iskanju svojega bodočega zakonskega tovariša. Z drugimi besedami: mladostnik podzavestno skuša, toda zato nič manj učinkovito, zgraditi svojo družino in razbiti družino, iz katere je zrastel.

Zato je v mladostniku zelo močno prizadevanje po samostojnosti. Otroci so bili celih 12 let pod vplivom svojih staršev, sedaj je prišel čas, da

se ta tesna povezava prekine in postanejo mladi samostojni. Samostojnost se kaže zlasti v tem, da otrok, ki je bil doslej tako priden, začne »trmoglaviti«. Skoraj vedno hočejo nekaj drugega kot njihovi starši. To je znamenje, da se usmerjajo k svoji samostojnosti in neodvisnosti. Če starši tega nočejo razumeti, se jim otroci upro ali v skrajnih primerih celo pobegnejo od doma.

Starši sedaj ne smejo več ukazovati — to je težka beseda zlasti za bolj ukazovalne starše — temveč se morajo z otroki porazgovoriti. Sedaj ne smemo več ukazovati »ti boš storil to in to in sicer ob tej in tej uri in tako!« temveč je treba npr. reči: »nekdo bi moral storiti to in to; jaz ne morem, mamica tudi ne; kaj če bi naredil ali naredila ti; pri tem je treba misliti na to in to, treba je s to rečjo tako in tako ravnati in sicer ob tej in tej uri«. Dostikrat se je treba tudi z otroki posvetovati. Mlad človek pri štirinajstih ali petnajstih letih tudi že mnogo zna. Zlasti zna in ve mnogo o modernem življenju in tehniki, in v tem so starši navadno bolj nebojgli. Ali ne bi bilo prav, ko bi bil oče ponosen na to, da njegov sin toliko ve, da lahko pouči tudi odraslega; in vsaka mati bi morala biti vesela, da njihova hčerka zmore toliko reči. Starši dostikrat podcenjujejo svoje otroke in ne vedo, koliko so se naučili prav v njihovi šoli. In vsak oče in vsaka mati bi morala biti prepričana, da so njuni otroci res sposobni in življenja zmožni.

Vendar moramo upoštevati tudi zelo pomembno pravilo: mladostniki so učenci ali vajenci življenja. Treba jih je imeti za odrasle in jim pokazati popolno zaupanje, obenem pa stati ob njih, kakor da bi bili še nesposobni za življenjske naloge in jim pomagati v potrebi. Otrok se je v rani mladosti učil hoditi. Sam je moral gibati noge in držati ravnotežje. Starši so pa stali zraven in pazili, da ni padel. Ko se je otrok učil hoditi, so starši hoteli, da bi se čimprej naučil in starši so ga spodbujali, da bi čimprej shodil, vendar so pa tudi pazili, da se mu ne bi nič hudega zgodilo.

Prav tako morajo sedaj glede ravnanja z denarjem, izbiranjem družine, opravljanja verskih dolžnosti, priučevanja poklicnega dela itd. dati sinu ali hčerki občutiti, da delata in se odločata ona, vendar jima stojita budno ob strani, da preprečita vsako nezgodo. To nalogo sta oče in mati dokaj uspešno opravila pri priučevanju hoje, govorice, obnašanja pri jedi, v pridobivanju osnovnih delovnih navad: vaditi se je moral otrok, starša sta stala ob njem in opazovala, kako se vede. Samo v primeru potrebe sta sama posegla vmes. Prav tako je treba sedaj narediti v pridobivanju družbenih in strokovno-poklicnih lastnosti. Otrok, sedaj že fant in dekle, si morata sama pridobiti življenjske izkušnje in poklicne navade, toda oče in mati stojita budno ob strani, da na primeren način, s pogovorom, posvetovanjem, prepričevanjem pomagata do pravilnega dejanja.

Mogoče se bo komu zdelo, da pisatelj »drži« z mladimi. Ne, nikakor ne! Rad bi starše privedel do tega, da bi tudi z velikimi otroki znali ravnati, kot so znali z majhnimi. Malih otrok niso prepričevali, ker bi bilo nesmiselno, otrok ne bi razumel. Tudi z doraščajočimi otroki je treba ravnati tako, kakor je pač zanje najbolj ustrezno: premišljeno, dobrohotno, dobronamerno in zlasti potrpežljivo!

Dasi se doraščajoči dostikrat obnašajo, kot da bi že vse znali in bi bili sposobni za življenje, je to samo drža. Tako obnašanje pomeni: »rad bi bil samostojen, rad bi si sam služil denar, rad bi se sam odločal« — ne pa da je že dejansko samostojen, da si more sam služiti denar in da je sposoben odločanja. Mladostnik je samo učenec, ki se hoče naučiti, oče in mati pa sta mojstra, ki učita, kako je treba kaj prav narediti.

V. N.

Starodavna selánska kapela

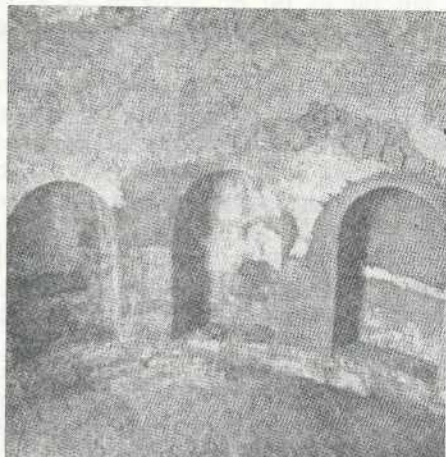
Naše malo Prekmurje je izredno bogato z umetnostnimi spomeniki. V vsaki župniji, starejši od 18. stoletja, imamo cerkev, ki izvira vsaj delno iz romanske ali gotske dobe. V naših Stopinjah jih želimo po vrsti predstaviti v besedi in podobi, da jih bomo znali bolje ceniti, da jih bomo iz drugih krajev obiskovali in — da bodo sobočki dijaki poznali vsaj martjansko cerkev...

Med petimi najpomembnejšimi srednjeveškimi umetnostnimi spomeniki v Prekmurju je tudi selánska okrogla kapela ali cerkev, ki je zavoľjo svoje stavbne oblike najbolj nenavadna. Vas Selo je bila pred tristo leti še sedež župnije, ki so ga šele tedaj prenesli k Sv. Benediktu v Kančevcih, katerega podružnice je odtlej selánska kapela. Leži zunaj vasi na nizki vzpetini, kjer naj bi jo bili po ljudskem izročilu postavili templarji (viteški red) iz Sobote, ki bi naj ob njej imeli poletno bivališče. Njena današnja oblika žal ni več prvotna, ker je njen najstarejši del le okrogli ladijski

Kapela v Selu na Goričkem po zadnji prenovitvi

prostor — zato ji pravijo tudi rotunda (latinski: okrogla) z notranjim premerom 6,60 m. Ta stavba je na kamnitem podstavku sezidana iz opeke — kot tudi romanski del cerkve v Turnišču in kapele v bližnjih Domanjševcih — medtem ko so drugod v Sloveniji take stavbe v tisti dobi gradili iz kamna, ki ga v Prekmurju blizu pač niso imeli. Valjaste stene so poživiljene z navpičnimi tim. lizenami, spodaj s talnim zidcem in zgoraj s podstrešnim vencem. Pri obnovi cerkvice 1956 so tudi odprli prvotna okenca in zaprli poznejše odprtine, ki so kvarile izvirni značaj stavbe.

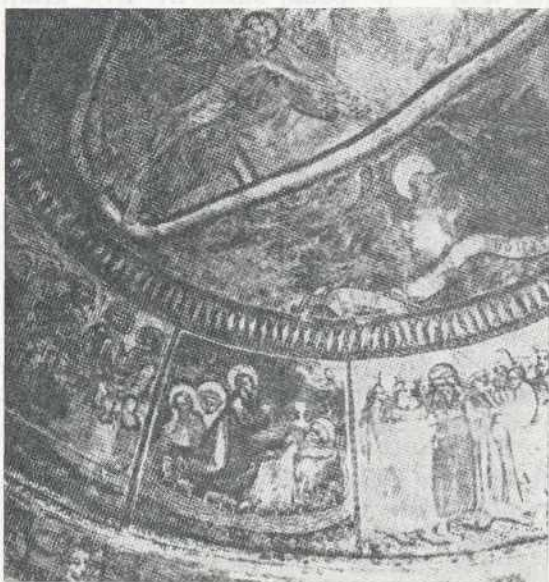

Polkrožne vdolbine v selanski kapeli

Selánsko cerkev so — po dosedanjih dognanjih umetnostne zgodovine — sezidali v prvi polovici 13. stoletja, v dobi romanskega sloga (romanike). Na vzhodni strani, kjer je danes vhod in zvonik, je prvotno bila apsida — oltarni del, toda tu so že za časa Mikloša Küzmiča napravili kor in v 19. stol. prizidek s stolpom. Tako so uničili tudi prvotni vhod. Kupolasti opečni obok cerkve je danes pokrit s pločvino, prvotno — vsaj v 17. stol. — pa je bil pokrit s škodlami (lesenimi deščicami). Posebnost te cerkve je tudi deset plitvih, polkrožno završenih vdolbin, 40 cm nad tlakom iz opeke. Žal ni več v njej poznogotskega slikanega krilnega oltarja iz okoli 1490 in 1500, ker so ga 1864 prenesli v Budimpešto...

Poleg nenavadne in umetnostno pomembne oblike njene stavbe je v selánski cerkvi posebno pomembno njena **slikarija**. Prvotno je bila notranjščina le tanko ometana in pobeljena. Toda najstarejše slike, narejene v času, ko še niso slikali na vlažen belež (freske), so se le slabo ohranile, predvsem na severni steni, kot spodnja plast pod poznejšimi slikami. Najstarejša ohranjena podoba kaže pohod in poklon treh kraljev detetu Jezusu. Nejasni ostanki so vidni tudi na slavlolu, katerega vrh so uničili v 19. stol. Novejša, zgornja plast podob, je nastala s slikanjem na svež omet kmalu po letu 1400 in je nadvse sveže ohranjena. Tako je le malo mlajša od fresk v Martjancih (1392) in v Turnišču (1393). Strokovnjaki imajo selánske slike za boljše od martjanskih Janeza Aquile iz Radgone. Imena njihovega mojstra ne poznamo. Podobe na kupoli so skoro docela nepoškodovane in predstavljajo v mavričnem traku poleg sonca in lune na mavrici stoječega Kristusa v vijolični halji in v rumeno podšitem ze-

lenem ogrinjalu. Na tim. Prestolu milosti sedi Bog Oče, držeč pred seboj na križu razpetega Sina. Kakor je poškodovan Očetov obraz, tako ni več videti goloba, ki predstavlja Sv. Duha. Znaki evangelistov in napisni trakovi izpolnjujejo ostalo ploskev.

Del slik v selanski kapeli

Že te podobe so živahno barvite, še bolj pa v prizorih Pasijona v spodnjem delu kupole in po stenah. Med najlepšimi in najbolj ohranjenimi je prizor na Oljski gori, skoro uničili pa so s prezidavami prizor Bičanja in Kronanja s trnjem in še nekatere druge prizore. Po stenah je naslikana vrsta svetnikov in svetnic, žal so spodnje slike od vlage že uničene. Kljub temu pa slike selánske cerkve zavoljo svoje številnosti, zavoljo predmetov, ki jih v drugih naših prekmurskih cerkvah ne najdemo naslikanih, in zavoljo delne dobre ohranjenosti ter kakovosti zavzemajo odlično mesto v slovenskem srednjeveškem stenskem slikarstvu. Naše šole bi morale romati leto za letom tudi v Selo in se dobro seznaniti s tamkajšnjo starodavno umetnostjo... Kdor se želi bolje poučiti o njej, naj bere knjižico dr. Marjana Zadnikarja, po kateri smo posneli naš sestavek.

Ivan Zelko

Redovniki v Selu in Murski Soboti

V cerkvi v Selu na Goričkem je bil zelo star oltar, ki so ga leta 1864 prenesli v Budimpešto. Sedaj je tamkaj v Umetnostnem muzeju. Ta oltar je velika znamenitost naše zgodovine, ker so naslikane na oltarnih slikah v dveh primerih osebe, iz katerih se razpozna, kdo je bival ob nastanku oltarja v Selu in naročil umetniku, da je naslikal oltarne slike.

Vizitacijski zapisnik iz leta 1698 pravi, da je imela cerkva v Selu nekdanj tri oltarje. Pozornost je vzbujal eden izmed stranskih oltarjev (na evangelijski strani), na katerem sta bili podobi Božje Matere Marije z De-

tetom v naročju in sv. Nikolaj. Bil je zelo star in obenem še izredno lep. To je bil krilni oltar.

Bolj natančno nam pripoveduje o tem oltarju vizitacijski zapisnik iz leta 1756. Pravi, da se je oltar zapiral z dvojimi vrati. Na notranji strani vratac — na evangelijski strani (na levi) — je spodaj slika: **Sv. trije kralji pridejo počastit Jezusa** — in na isti sliki gleda iz ozadja na Jezusa in sv. tri kralje redovnik-templar, v rdečem plašču in v modro-zelenkasti kapuci. — na drugih vratcih, ki se odpirajo na listno (desno) stran, pa je prav tako na notranji strani — in sicer zgoraj — slika: **Jezusovo rojstvo** — in na isti sliki je naslikan v ozadju redovnik-templar, v rdečem plašču in z modro-zelenkasto kapuco. Na sliki moremo videti, da ta redovnik spi. Ima namreč zaprte oči in je videti mlajši od onega, ki je naslikan ob sv. treh kraljih. Kajti redovnik na sliki sv. treh kraljev pazljivo gleda in je videti starejši. Ima namreč nekoliko sive lase.

Isti vizitacijski zapisnik iz leta 1756 pravi, ko opisuje ta oltar, tudi to-le: »Pripovedujejo, da so to cerkev zgradili templarji, ki so takrat bivali v Soboti, z namenom, da bi mogli maševati, ko so hodili v Selo na odih. In še je viden kraj — od cerkve na zahod —, kjer so imeli imenovani templarji svojo počitniško rezidenco. Sedaj ta kraj obdeluje župnik kot njivo in je ločen od ostalega župnijskega zemljišča — na višjem terenu — po starodavnem nasipu«.

Vizitatorji so leta 1756 mislili, da je ta oltar tako star kot cerkev — in bi bil torej iz časov, ko so zgradili cerkev v Selu, to je iz 13. stoletja. Toda umetnostni zgodovinarji so dognali, da je oltar nastal med leti 1490—1500.

Red templarjev je bil razpuščen že leta 1311. Zato je nemogoče, da bi bili v selu in Soboti templarji. Tu je moral bivati drug red redovnikov. Kateri? O tem bo govor pri nadaljnjem razpravljanju.

Madžarski zgodovinar Pavel **Oltványi**² pravi, da je imel samostan v Soboti viteški red ivanovcev. Pri tem se sklicuje na starejšega madžarskega zgodovinarja Maurusa Czinárja, ki je izdal dve knjigi o zgodovini samostanov na Madžarskem v srednjem veku.³

Najstarejši od viteških redov je red ivanovcev. Ustanovili so ga v Jeruzalemu italijanski trgovci iz kraja Amalfi leta 1048. Ivanovci so se imenovali po kapelici zavetišča v Jeruzalemu, ki je bila posvečena sv. Janezu Krstniku. V začetku so se ukvarjali samo z nego bolnikov. Družba strežnikov se je preosnovala v viteški red, ki ga je potrdil papež leta 1130. Nato se je red delil v viteze, duhovnike in strežnike.⁴

Viteški red ivanovcev se je naselil na Madžarskem za kralja Gejze II. okoli leta 1155. Na madžarskem ozemlju so jih navadno imenovali **križniki** (madžarski: keresztesek; latinski cruciferi in crucigeri). Njihova prva naselbina je bila v Székesfehérváru. Ustanavljali so tudi bolnišnice — hospitalite. Zato so jih imenovali **hospitalite**. Znamenite hiše križnikov — ivanovcev so bile v mnogih krajih na Madžarskem; med drugimi tudi v **Uj udvaru**, severno od Velike Kaniže.

Po ukinitvi templarskega reda leta 1311 so prevzeli ivanovci od templarjev njihove samostane na Madžarskem.⁵

Kako zvemo, da so bili križniki v Soboti? — Madžarski kralj Andrej III. je podelil leta 1297 zemljišče Belmuro, kjer je bila cerkev sv. Nikolaja, magistru Štefanu, sinu grofa Haholda. **Zemljišče Sobote in njene okolice** se

je takrat imenovalo **Belmura**. Ker kralj ni poznal razmer v Soboti in okolici, zato je pooblastil predstojnika (magistra) križnikov in križnike v samostanu Uj udvar, da pošljejo enega izmed svojih duhovnikov, križnikov, ki naj spremlja kraljevega uradnika Luka, ko bo ta obhodil imenovano zemljišče Belmuro. Pri obhodu zemljišča so bili navzoči mejaši in sosedje zemljišča, kakor je bila takrat kraljevska navada. In predstojnik križnikov in križniki so odgovorili kralju: Ker ni bilo nobenega ugovora, ko je kraljevi uradnik Luka obhodil imenovano zemljišče. Belmuro po starih in starodavnih mejah, — vsi so namreč vedeli, da je to dedno zemljišče magistra Štefana, — zato je kraljevi uradnik prisodil imenovano zemljišče magistru Štefanu. In to je potrdil Kralj.⁶

Zakaj to navajam? Soboško župnijo so morali takrat voditi in upravljati prav ti križniki (cruciferi), ker so edino oni mogli jasno vedeti, kakšne so bile stare meje zemljišča Belmura, — in je pri njih stanoval tudi duhovnik-križnik iz Uj udvara. Ta je bil zraven pri obhodu soboškega zemljišča. Pregled meja je lahko trajal ves dan ali celo več dni, preden so obhodili zemljišče od Sobote do Krajne in od Mure do Ledave, z izjemo krajev Bakovci, Krog, Petanjci in Borejci.

Da je kralj pooblastil križnike v Uj udvaru za nalogo, da pregledajo soboško zemljišče in izrečejo svojo sodbo, je storil zato, ker je bil konvent križnikov v Uj udvaru verodostojno mesto, ki potrjuje listine.⁷

Potrebno je vedeti, da je bilo vseh križarskih redov (seveda manjših) več. Nekateri zgodovinarji jih navajajo celo 30. Večina teh redov je živela po avguštinskem pravilu — kot ivanovci.

Tako so ustanovili križniki v Pragi leta 1235 bolnišnico (hospital, »špital«) ob podpori blažene Neže Češke.⁸ Imenovali so jih križnike z rdečo zvezdo (latinski: crucigeri sum stella rubea sub cruce rubea — in madžarski: Vöröscsillagos lovagrend). Ljudstvo jih je imenovalo tudi »Bet-

Vitez ivanovec v rdečem plašču z zeleno kapuco na selánskem krilnem oltarju, na podobi Poklon sv. treh kraljev

lehemčane«, »betlehemski red«.⁹ Njihovi samostani so bili tudi po Madžarskem. Ni izključeno, da je obstajala zveza med soboškimi križniki in križniki s središčem na Češkem. Po ugotovitvah umetnostnih zgodovinarjev je cerkva v Selu sorodna s tovrstnimi spomeniki na Češkem, Slovaškem in Poljskem. Tudi slike v svetišču stare soboške cerkve in starejše slike v Selu kažejo na njih izvir v Srednji Evropi.¹⁰

Zakaj ima redovnik na oltarni sliki v Selu rdeč plašč?

Vitezi reda ivanovcev so nosili v boju rdeč plašč. Rdeč plašč je bil vojna suknja, ki so jih imeli tisti, ki so se borili za krščanstvo¹¹. V Selu je verjetno upodobljen redovnik v rdečem plašču zaradi turške nevarnosti, ki je obstajala v času, ko je nastal krilni oltar, namreč v letih 1490—1500. S tem so hoteli pokazati svojo pripravljenost in dolžnost, boriti se proti Turkom.

Ker je krilni oltar v Selu nastal v letih 1490—1500, to je v času po združitvi vitezov božjega groba z ivanovci leta 1434, je mogoče, da je redovnik v Selu upodobljen v obleki viteza božjega groba. Leta 1868 je izdal papež posebno pismo o vitezih božjega groba in tu pravi, naj bo znamenje (obleka) vitezov božjega groba po stari navadi: na krvavordečem polju (podlagi) večji križ in ob oglih tega križa štirje manjši križi, ki so prav tako na krvavordeči podlagi.¹²

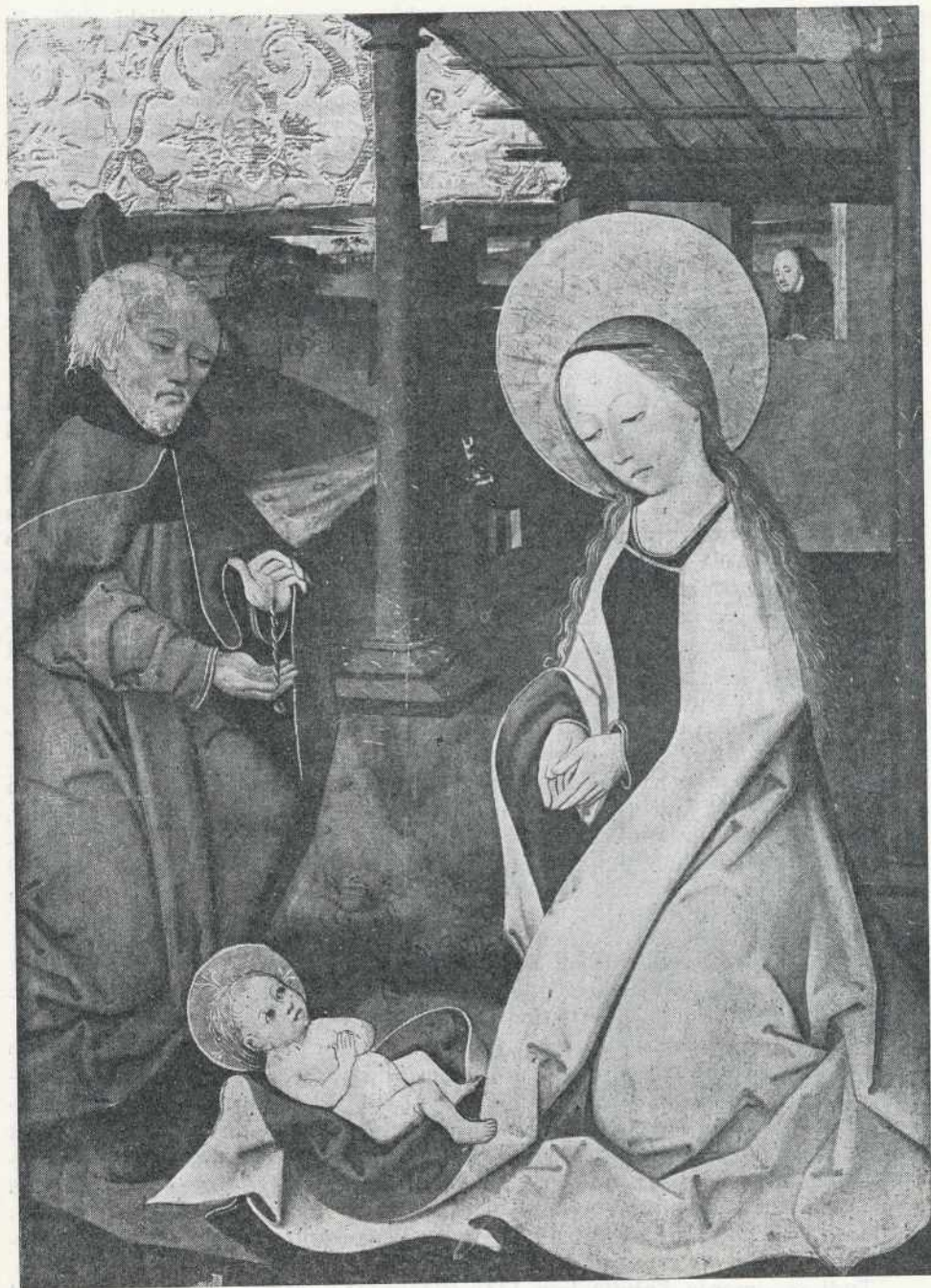

Vitez ivanovec v rdečem plašču z zeleno kapuco, na podobi Jezusovega Rojstva — na istem oltarju

Selo je bilo v srednjem veku samostojna župnija.

Po podatkih iz let 1365 in 1366 je jasno, da je bilo Selo samostojna župnija že v 14. stoletju. Vasi, ki so spadale k župniji Selo, so bile: Selo, Fokovci, Čikečka vas, Prosenjakovci, Habronak (Gabrnik) in ena kmetija iz Vuče gomile. Leta 1366 je bil to kmet Gašper.¹³ Zato Selo ni bilo samo kraj oddiha soboških redovnikov, ampak so tukaj stalno bivali redovniki in opravljali dušnopastirsko službo.

Da je bila v Selu župnija, dokazuje župnijsko zemljišče, katerega popis imamo iz leta 1627, 1698, 1756 in 1829. Župnija je imela razen orne zemlje, travnikov in gozda še **ribnik** in **mlin**. V bližini ribnika in ne v preveliki

Rojstvo Jezusovo na selanskem krilnem oltarju, desno v ozadju menih s slike 2

razdalji od cerkvice v Selu je bil kraj, ki ga imenuje vizitacijski zapisnik iz leta 1627 **Veliki Betlehem**. Vizitacijski zapisnik iz leta 1778 pa imenuje dve zemljiški parceli **Mali Betlehem**. To je zahodno od cerkvice, kot poroča vizitacijski zapisnik iz leta 1756, da so ohranjene na zahodni strani cerkve razvaline bivališča nekdanjih redovnikov. Ta samostanska zgradba, ki je bila istočasno tudi srednjeveško župnišče, je bila najverjetneje razrušena in požgana ob turških vpadih. Kajti od 17. stoletja naprej in vse do 19. stoletja je bilo novo selánsko župnišče pri cerkvici, vzhodno od nje. Prvo župnišče, ki so ga postavili selánski župljani po razrušitvi samostanskega župnišča, je imelo 1 sobo (spalnico), kuhinjo, shrambo in hlev (štalo). Vse to je bilo leseno. To župnišče je dotrajalo v začetku 19. stoletja. Zato so zgradili leta 1815 novo župnišče na istem mestu. To župnišče 1815 je imelo dve sobi (spalnici), zidano in obokano kuhinjo, shrambo in hlev (štalo).

Zanimivo je, da je spadala k župniji v Selu zemljiška parcela **Veliki Betlehem** in **Mali Betlehem**. Ali ni to povezano z imenom »**betlehemiški redovniki**«, ki naj bi imeli tamkaj svoje bivališče, svoj sedež?

V tej zvezi bodi omenjeno, da so bili stranska veja ivanovcev »**vitezi božjega groba**«, ker je vrhovni mojster ivanovcev nosil tudi naslov **mojstra reda Gospodovega groba**. Mogoče je, tako poroča Oltványi¹⁴, da je prišlo do tega naslova za papeža Inocenca VIII., ki je leta 1484 združil viteze božjega groba z ivanovci. Vitezi božjega groba so nasledniki jeruzalemskih kanonikov božjega groba in so imeli dolžnost, varovati Božji grob v Jeruzalemu. To navajam zato, ker je bil pri Gradu (v Gornji Lendavi), na južni strani župnijske cerkve, — »**božji grob**« (sepulchrum Christi) kot kapelica, vsekana v hrib, kjer je bila slika in je mogel duhovnik tamkaj tudi maševati. Tako pravi vizitacijski zapisnik iz leta 1698 za župnijo Grad. V Kruplivniku, v grački župniji, je še danes blizu šole grič, ki se imenuje »**Jeruzalem**«.

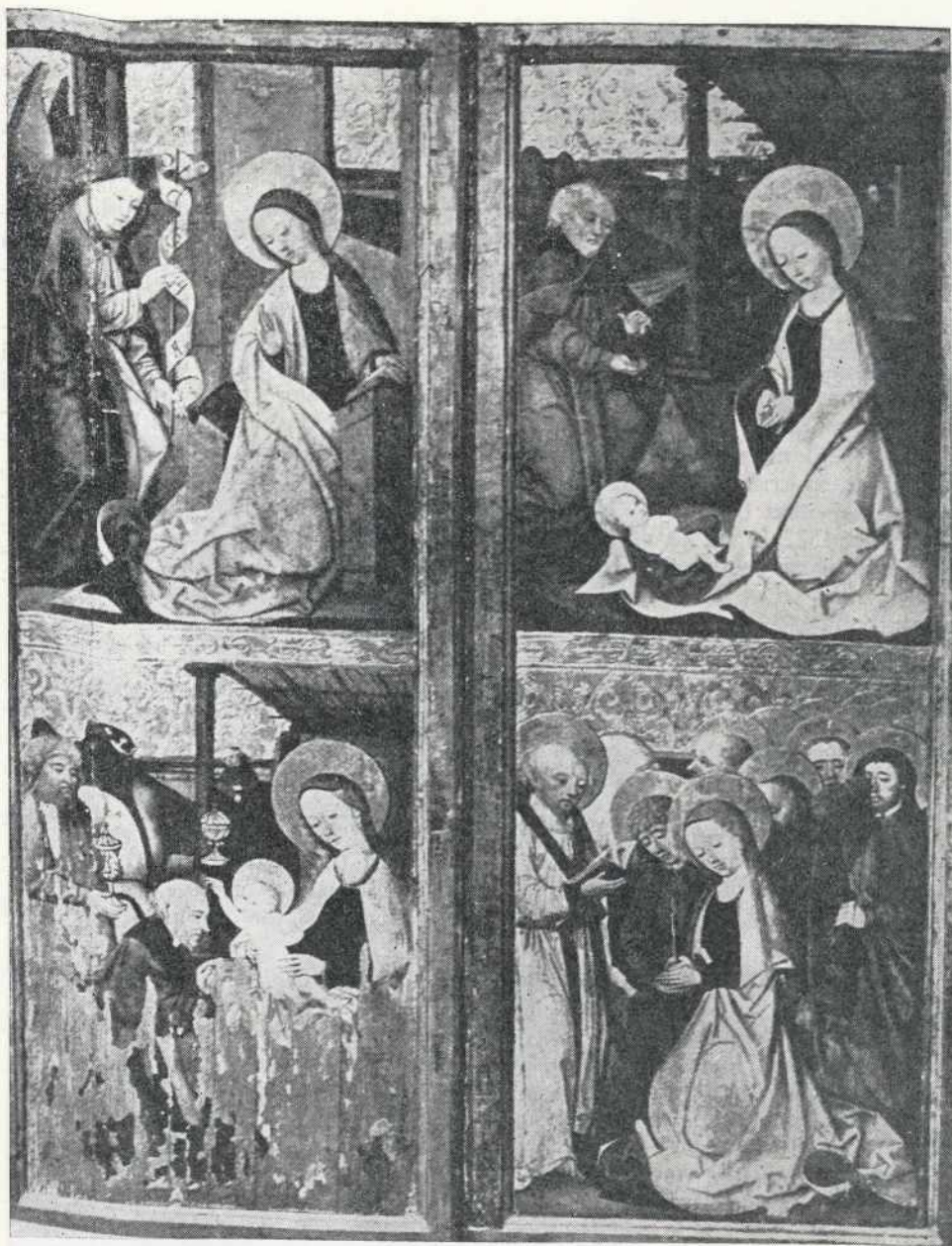
Ali je izvir tega ledinskega imena v zvezi z vitezi božjega groba, ki bi naj bivali tudi pri Gradu, o tem ni mogoče nič gotovega reči. Res je sicer, da je imel grački župnik svojega podložnega kmeta v Kruplivniku, o katerem govorita vizitacijska zapisnika iz let 1627 in 1829. Tudi prekmurski zgodovinar Jožef Košič piše v knjigi Zgodbe vogerskoga králestva¹⁵, da so bili pri Gradu hospitaliti, to je ivanovci.

Kdaj so bivali redovniki v Selu in v Soboti.

Nastanek cerkve v Selu sega v začetek 13. stoletja. V tem času so morali biti redovniki že v Soboti in v Selu.

Bivanje redovnikov-križnikov v Soboti ni izpričano za ves čas, ko so bivali v Selu. Kajti 27. maja 1394 je bil predlagan za györskega kanonika **Mihael**, župnik (rector) cerkve sv. Nikolaja v Soboti¹⁶. Vse do ustanovitve sombotelske škofije leta 1777 — je spadalo gornje Prekmurje k škofiji v Györu. — Ako bi bil soboški **župnik Mihael** redovnik, bi mu verjetno red ivanovcev-križnikov ne dovolil, da bi šel v Györ za kanonika in s tem nehal biti redovnik. Verjetno bi tudi brali v listini, ki poroča o imenovanju soboškega župnika Mihaela za györskega kanonika, da je bil član redovniške družine. O tem pa ni ničesar v listini.

Tudi se omenja **Sobota** leta 1331 kot sedež arhidiakonata. Torej je bil **soboški župnik arhidiakon**¹⁷. Vsekakor je izključeno, da bi poverila škofija arhidiakonsko čast in oblast redovniku, ki je pripadal izjemnemu (exemptnemu) redu. Pač pa je zelo verjetno, da je imel red ivanovcev-križnikov, ki

Na levem krilu selanskega oltarja: zgoraj Oznanjenje, spodaj Poklon sv. treh kraljev, v ozadju glava meniha s slike 1. — Na desnem krilu: zgoraj Jezusovo Rojstvo — povečano na sliki 3; — spodaj Marijina smrt, ki so jo v srednjem veku tako slikali (Foto M. Zadnikar)

so jih imenovali tudi hospitalite, — svojo postojanko pri Gradu v času pred letom 1526. Iz tega razdobja je tudi kapelica »Božjega groba« pri Gradu. Prav tako je res, da se je imenoval duhovnik kapele v gradu pri

Gradu (v Gornji Lendavi) — **magister**. Temu »magistru kapele« pri Gradu je pripadal kraj **Satahovci**, o čemer poroča urbar gornjelendavskega zemljišča iz leta 1541. Satahovci spadajo v soboško župnijo. Pravica do kraja Satahovci je bila verjetno prenesena na magistra kapele v gradu pri Gradu takrat, ko so se preselili križniki-ivanovci iz Sobote h Gradu. Predstojnik samostana v Uj udvaru se je prav tako imenoval magister (magister cruciferorum).

Madžarski cerkveni zgodovinarji menijo, da je večina redov na Madžarskem propadla ali nehala delovati v času okrog bitke pri Mohaču leta 1526. Njihovih samostanov in zemljišča so se deloma polastili Turki, deloma pa so jih zasegli madžarski zemljiški gospodje.

V listinah, ki so jih izdali madžarski kralji o viteških redovih na Madžarskem, je rečeno, da so več stoletij v srednjem veku delovali viteški redovi na ozemlju Madžarske. Toda kdaj je nehalo njihovo delovanje, ni mogoče natanko odgovoriti. Le toliko je gotovo, da v času bitke pri Mohaču (1526) niso več bivali v domovini, ker med padlimi borci niso omenjeni vitezi-križniki. Madžarski cerkveni zgodovinar Fuchshoffer domneva, da so ti vitezi odpotovali, branit otok Rodus, ki je padel pod turško oblast leta 1522 in da je večina tam izkpravela¹⁸. Na otoku Rodosu je bil sedež ivanovcev med leti 1310—1522. To velja za redovnike-viteze. Redovniki-duhovniki so se ob razpadu samostanov pridružili ostalim škofijskim duhovnikom.

OPOMBE

¹ Ivan Fenyő — István Genthon, Régi magyar képek a Szépművészeti muzeumban. Magyar Művészet, IV., Budapest, 1928, št. 2, str. 85, 89, 91; — Marijan Zadnikar, Rotunda v Selu. Murska Sobota, 1967, 31.

² Pál Oltványi, A jerusalemi szent sir és lovagrendjének rövid története. Szegeden, 1882, 151.

³ Damiani Fuxhoffer, Benedictini Panonii MONASTERIOLOGIAE regni Hungariae, libri duo. Recognovit ... et auxit Maurus Czindár. Pestini, 1858, str. 154.

⁴ Heinrich Brück, Lehrbuch der Kirchengeschichte. Mainz, 1898, 483.

⁵ János Karácsonyi, Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban 950-től 1900-ig. Veszprém, 1929, 68.

⁶ György Wenzel, Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. X. Budapest, 1873, 250—251.

⁷ József Holub, Zala megye története a középkorban. I. Pécssett, 1929, 324—325.

⁸ Der grosse Herder. Lexicon. 7. zv., str. 266.

⁹ P. Oltványi, n. d., 162.

¹⁰ M. Zadnikar, n. d., 28, 29.

¹¹ H. Brück, n. d., 483; — P. Oltványi, n. d., 139.

¹² P. Oltványi, n. d., 181.

¹³ Dezső Csánki, Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. II. Budapest, 1894, 748.

¹⁴ P. Oltványi, n. d., 173.

¹⁵ Jožef Košič, Zgodbe Vogerszkoga Králesztva. V Szombotheli vu leti 1848, 38/39.

¹⁶ Bullae Bonifacii IX. P. M. 1389—1396. Monumenta vaticana Hungariae. Budapest, 1888, 257.

¹⁷ D. Csánki, n. d., 726.

¹⁸ P. Oltványi, n. d., 152.

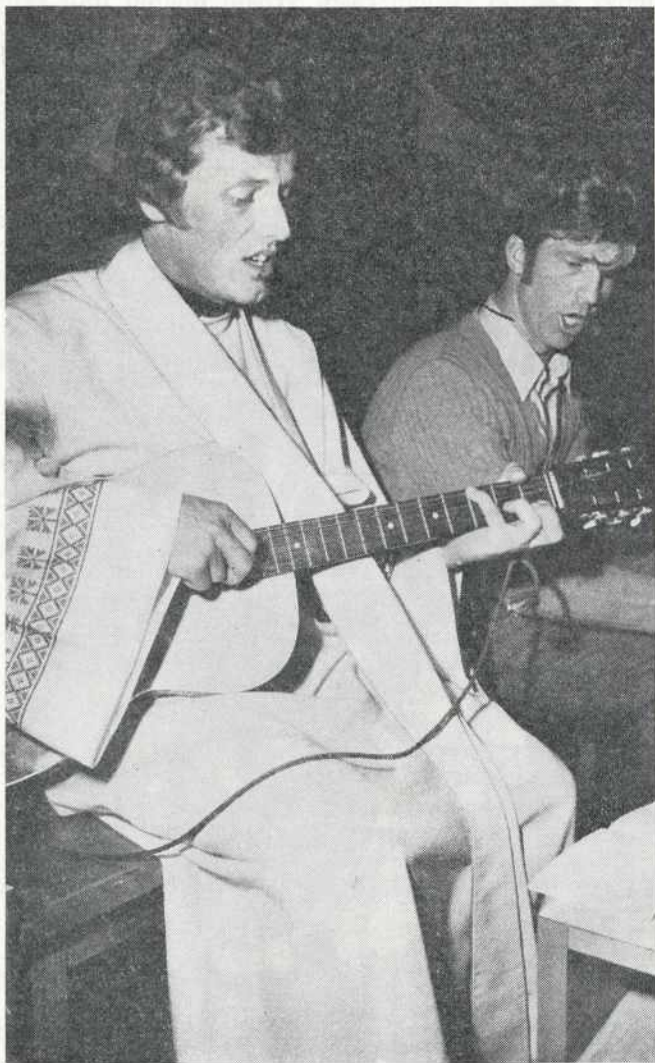
Radost s prijateljskih srečanj

Ob sredah se dobimo prekmurski študentje. Pri svetem Jakobu v Ljubljani. V dvorani. Kaj počnemo? Marsikdo bi to hotel vedeti. Skušamo postati prijatelji. Pogovorimo se o marsičem. Tudi molimo. Še raje pa po-
jemo. Vse ob svojem času. Včasih imamo tudi skupno mašo. Mnogi pravi-
jo, da je to zanje najlepše doživetje. Marsikdo težko pričakuje sredo. Spet
se bo srečal s svojimi rojaki. Starejši kolegi in kolegice posredujejo mlaj-
šim, novim svoje študijske izkušnje. Tudi to je pomembno. Sicer pa, kaj
bi vas poučeval, vas seznanjal. Pridite in pogledjte. Prijazno vas bomo spre-
jeli. Veseli bomo, če boš, prekmurski študent in študentka, prišel v naš
krog. Za vsakogar je naš krog odprt.

*Meditacija na duhovni
obnovi*

1 — Zakaj prihajate k verskim večerom? Mali princ bi rekel, da je stvar pač tako preprosta, da nekateri tega nikdar ne bodo mogli razumeti, ker pač vse zakomplicirajo. Zakaj neki se srečujemo? Več razlogov je. Vseh ni mogoče navesti. Najpomembnejši pa je, da bi globlje prodrli v skrivnost velikega, živega Kristusa. Vemo namreč, da edino on more dati dušo našemu življenju. Po njem naj bi vzljubili vse ljudi, svet in stvarstvo.

Evharistija je vir sreče

2 — Kaj vam dajejo verska srečanja? »Tu človek veliko pridobi. Odtrga se od vsakdanjih skrbi, poglobi se vase, pridobi notranji mir. In končno, ali ni lepo spoznati toliko prijetnih mladih ljudi, se seznaniti z njihovim zanimanjem, delom, optimizmom, ki ga moramo posredovati tudi ljudem okoli sebe, kajti biti kristjan, pomeni živeti polno življenje in poka-

zati odgovornost pred Bogom, ljudmi in ne nazadnje pred samim seboj. Naše krščansko upanje in optimizem sta ljudem potrebna, zato ga moramo prenašati nanje. Zadnji dve leti imam precej stikov z mladimi, zlasti v šoli, kjer učim in žal so med temi mladimi tudi taki, ki sprašujejo z besedami Flauberta: Zakaj neki me vse na zemlji dolgočasi? Čemu neki živim, po kaj sem prišel na svet, ko pa ne zaznavam nič drugega kot brezno pred seboj in za seboj in samo temo. — Prav tu pa je naša dolžnost, da jim pokažemo luč, čeprav se močno zavedam, da to ni vedno tako. Marsikdo med nami težko najde stik z ljudmi, se čuti osamljenega, tujega svetu, ki ga obdaja. Toda, ali ni tudi v njem del krivde; ali je pokazal željo po stiku, ali pričakuje vso pobudo od drugih?

3 — Razen tedenskih srečanj imate tudi duhovno obnovo? »Nekoč sem zapisal: Noč je /in pada dež na moje okno/ in sém sam .../ Bil sem sebičen, ker sem videl samo svoj jaz. Vrnil sem se s srečanja v Srednji vasi, tako poln lepote doživetja, da bi se razlil čez ozke okvire svojega jaza, da di razkričal svojo dušo, ki je bila polna ljubezni in je taka še vedno. Bili smo velika družina enega očeta, zublji plamena, ki se nekje v višini zlijejo v veličastno misel Ljubezni. Samo ena beseda ustreza srečanju — prero d, odkritje čudežnega izvira, krik, ki je odgovor spačenim obrazom dolgočasja. Zame je bilo enkratno, čudovito. Kraj je bil zelo dobro izbran, sanjava vasica v beli neskončnosti. Pogovarjali smo se, tudi zabavali. SPOZNALI smo se. Zlobec, pesnik, je nekje zapisal: Smo popotniki /vsak v svojo pot zaverovani / smo romarji / končnemu cilju žrtvovani / kot da nikogar ni pred nami / kot da nikogar ni za nami / kot da nikogar ni na naši levi / kot da nikogar ni naši desni / in je vsak že od začetka sam. / Smo

Tudi zabavnih večerov ne manjka

sploh kdaj šli že skoz križišče / kjer odločiš se za pot? / Postojmo malo, da se zberemo, da se spoznamo... Zame je bilo to srečanje duhovni preporod, tako zelo sproščeno, nezasičeno, nevsiljeno, in predvsem prežeto z eno samo mislijo — Ljubezen. To pa je edina stvar, ki še lahko reši svet. Počutil sem se kot doma, upal bi si trditi, da celo bolje. Zato — velika hvala!» (Števek)

4 — Srečni smo lahko le, če srečo delimo z drugimi! Zadnje sporočilo pošilja koncil vam, fantje in dekleta, ki boste iz rok starejših prevzeli baklo v časih, ko svet doživlja najsilnejše spremembe v svoji zgodovini. Vi boste jutri sestavljali novo družbo, ki jo boste rešili ali pa z njo vred propadli. — V imenu Boga in njegovega Sina Jezusa vam kličemo: Razširite svoja srca do zadnjih mej sveta! Čujte klic svojih bratov in pogumno jim dajte na voljo svoje mlade moči! Borite se zoper vsako obliko sebičnosti! Brzdajte nagone nasilja in sovraštva, ki povzročajo vojne in bedo! Z navdušenjem gradite nov svet, ki bo boljši od tega, v katerem živijo vaši starejši vrstniki. — Cerkev vas ljubi in vam zaupa. Cerkev predstavlja mladost sveta! Ima namreč vse, kar daje mladosti moč in čar: sposobnost, da se veseli novih začetkov, da se žrtvuje brez pridržkov, da se vedno obnavlja in sega za novimi zmagami. Glejte jo in boste v njej odkrili pravi Kristusov obraz, pravega velikana, četudi je ponižen in moder, glasnika resnice in ljubezni, tovariša in prijatelja mladih!

Jože Zadavec

Dnevnik neznanega prijatelja

Srečeval sem ga na mestnih ulicah, pred NUK-om, v predavalnicah filozofske fakultete v Ljubljani, v kinodvorani sem ga kdaj pa kdaj srečal... Lahko bi ga srečal kjerkoli na svetu, v naravi, v gorah, na jezeru ali na morju. Po nasmehu sem ga že na daleč spoznal. Bil je vedno v družbi drugih. Le redko sem ga našel samega. Tedaj je bil resen v obraz. Nekaj je tlelo v dnu njegove duše. Tako pravimo, kadar nekdo razmišlja. Tudi priden je bil. Vsi so ga spoštovali, ker je bil dober človek, plemenit, odkrit. Ko pa je postal predober, so se ljudje počasi odvrčali od njega. Je bilo to iz zavisti? Morda so mnogi bili povprečneži, ti pa so vedno imeli za izdajo, če se je nekdo izločil iz njihovega kroga.

Že dolgo ga ni več na spregled. Morda ni več med živimi ali pa živi nekje daleč, bogve na katerem koncu zemlje. Nič več ga ne srečujem ne na ulici in ne v kavarni. Ob večerih stopi njegov glas v vse pore živega. Poln sem njegovega smeha, njegovih prijaznih besed, njegove prešerne mladosti. V moji sobi vse zaživi, mrtvo in živo. On je oživljajoči duh. To je tedaj, ko se vživljam v njegove skrite misli, ki jih je zapisal na nešteti lističih. Zbral sem te lističe in jih povezal. Kot mozaik so pred mano in mi pripovedujejo o njegovih iskanjih in dvomih, razočaranjih in skritem hrepenenju. V njegovem dnevniku sem našel lepoto njegove besede, sočne in klene. Našel sem srce, ki se je skrivalo za tistim smehom, prijazno besedo in dobrohotno vnemo. Utrinki z nekega večera, ko je njegov glas zaživel in me zajel v najintimnejših plasteh moje biti.

Videl sem, kako so slavili tatove
kot brezmadežne poštenjake,
in to se je dogajalo v angleščini,
in videl sem poštene, stradajoče
iskati kruh na smetišču.

Neruda

Decembrsko jutro. Kristalno sončno. Levo je Golnik. Bolnica. Smrekovi gozdovi, v ozadju Storžič, nekoliko bolj desno Kamniške gore. Čisto na grebenih si modro nebo in Storžič dihata svoj jutranji pozdrav. Snega ni. Triglav, kot na dosegu roke. Na tistem vrhu biti in se ozirati na vse strani neba. Svet imaš pod seboj, dihaš s polnimi pljuči in pozabiš, da živiš.

Srečal sem starko. Grem v cerkev, mi pravi. Ko bi božič bil brez snega, da bi lahko prišla v cerkev. S palico se podpira. In vi? Zdi se, da niste od-tod? Res ne, mamica. Iz Ljubljane sem prišel in sedaj se tukaj med vašim poljem sprehajam. Nekoliko oster zrak je. Vam je všeč? Rad imam oster zrak ...

Rad imam te gore, rad imam to tišino. Rad bi tukaj obstal in ničesar več ne mislil. Da bi se mi stopil pogled s temi gorami, s temi jutranjimi žarki, da bi ničesar več ne govoril, nič mislil, nič jedel, da bi le gledal in molčal. Toda, ljudje smo zveri. Kričati moramo, pošiljati v svet svojo govorico, svoj razum, svoje sisteme, svoje ideologije, svoja spoznanja. Rad bi molčal in gledal ta Triglav, dihal ta oster zrak ...

Zakaj neki odhaja v ta hram, te kamnite stene jo bodo vsak čas pogr-nile vase. Svet pa je božji hram, ki te sili k harmoniji, k pozabi na civili-zacijo, na našo tehnokratsko pamet. Snameš s sebe klovnsko obleko in spet postaneš človek.

Snel sem s sebe svoj vsakdanji balzam, ostrugal spodobnost civilizacij-skega meščana in se nasmehnil goram.

Ko bi le mogel molčati, ko bi le mogel samo opazovati, samo gledati, pa nisem mogel. Spomnil sem se njene besede in ni mi dala miru. Sesedla se je vame in jaz sem moral postati njen sogovornik. Pristopila je, narahlo in me prijazno ogovorila. Pogledal sem ji v oči, drobne, in njen smeh mi je prinesel nova obzorja. Poslušal te bom. Govori!

V kotanjah Storžiča, Kamniških gorâ se je bleščal sneg. Grebeni so bili goli, modrina neba se jih je dotikala s svojimi usti. Njene besede so drsele po moji zavesti, v mojem srcu se je nabirala bolečina. Čevlji so mi polzeli po ostrem kamenju in me od časa do časa zdramili. Tedaj sem se naslonil na njena ramena in ona je obstala.

Sovražila da si očeta in mu želela celo smrt?

Žile na vratu so se mi napele. Vrgel sem svoj pogled vanjo, ki se mi je doslej zdela čudežna, deklica, ki bi objela ves svet in mu dala svoje srce in svoje roke.

Ne vem, če je to pravi izraz »sovražila«. Če sem govorila o sebi, sem vedno hotela povedati tudi to, da tega čustva sploh ne poznam, čeprav mi to morda ne bi škodilo.

Hotela je preklicati besedo. Ne, to ni ona. Čutim jo v srcu, da to ni ona. Smrekovi gozdovi so skrivnostno molčali. Starka je morala s svojo palico že stopicati proti notranjosti cerkve, med stare klopi. Morda bo po-tem stopila še v spovednico.

Mar moreš sovražiti in hkrati ne-sovražiti?

Morda bi bilo bolje rečeno, da je bila to skrajna nenaklonjenost. To se je navadno dogajalo med njegovimi izpadi, ko je bil pijan in je zahteval, da naj ga čislamo, da mu govorimo: Vi, gospodar, gospod ... Hotel je pred nami nekaj veljati!

Sestopila se je v neko skrivnostno bolečino. Ko je razkrivala svojo preteklost, se je v njej nekaj podiralo. V obraz je postajala bleda, oči zazrte v neko daljo, kakor da bi se pred njo zvrstile neštevilne slovenske družine alkoholikov. Ona pa jih sočutno sprejema, boža njihove otroke.

Veš, pretresljive bi bile zgodbe iz družin alkoholikov. To bi bili opisi najgloblje bede, brutalnega zlorabljanja sočloveka, vrste ponižanj, ki jih morajo prenašati žene, otroci, koliko prelitih solzâ in v grozi razprtih otroških oči! Nešteta pretepanja, poniževanja, zlorabljanja in podcenjevanja ... Le poglej samo dnevnike. Neprestano lahko najdeš vrstice, ki govorijo o umorih, morilec pa je bil pijan. Ubil je ženo. Ubil je dekle, ubil je znanca, prijatelja, neznano osebo. Ubijal je, ker je bil pijan.

Ob tisti cesti, v tisti cimprani hiši, na tistem velikem dvorišču, kjer je trava tako močno porasčala, tam je potekala ta čudna drama. Imeli so dve hiši. Stara, cimprana, s slamnato streho, ki je bila tik ob cesti. Nekoliko bolj zadaj je bila druga hiša. Bila je nekoliko novejša. Stara mati ni dala podreti svoje cimprane hiše in Marica je živela pri njej. Rada jo je imela. Cenila jo je, ljubila jo je bolj kot kateregakoli drugega. Z njo se je umikala v staro hišo, ker se je v njej počutila varno, tja se je umikala, ker je hotela biti sama. Sploh se ji je zdelo, da je tista hiša dobro hranila vse njene skrivnosti, skrivala in pokrivala. Toda nekoč so jo podrli. Kakor da bi bil konec sveta, kakor da bi se pred svetom razkrile vse njene skrivnosti, vse je bilo razgaljeno ... Stara mati je umrla, hišo so podrli, očeta ni marala. Svet se je započel vanjo kot osat. Potem sem mu še bolj želela smrt. Zgodaj sem odrasla in razumela mnoge stvari, pa se mi je očetova ukazovalnost na moč upirala. Da, želela sem mu smrt. Zdelo se mi je, da bo po njegovi smrti družina prosta »vidnega in nevidnega« pritiska in da bo vse drugače zaživela. Ta oče še danes v tebi živi?

Da, živi v meni kot bolečina. Nosim jo s sabo kot prekrito rano. Pri-dejo trenutki, ko se rana odpre, zato tako nerada govorim o svoji preteklosti, še manj pa me mika, da bi razglabljala, zakaj je bilo tako?

Zamahnila je z roko. Pogledala je v prostrano polje ob smrekovem gozdu in kakor da bi bolj zase govorila:

Še zdaj najbolj ljubim samoto, ljubim planine, tak smrekov gozd, rada sem med otroki, med onemoglimi, med tistimi, ki kakorkoli trpijo, kadar pridem domov, grem rada med grobove. Na pokopališče sem že od nekdaj rada hodila. Ko so tja pokopali mojo staro mamo, sem še raje hodila tja. Vedela sem vedno poslej: tam leži nekdo, ki sem jo imela rada. Zame je pokopališče kraj, kjer najlažje premišlujem, bolj kot vsi drugi udobni in neudobni prostori!

Ti si otrok prekmurske ravni, pa če boš šla čez ne vem koliko morij, ti si otrok tiste ravni, žilave, trde zemlje, tistih naših zgaranih žena, z naših jas in gozdov, osredkov in livad ...

Ljubila sem naravo, ljudi, sploh ves svet, ki me je obdajal. Ljubila bolj kot sem to znala pokazati ali kakorkoli drugače izraziti. Rada sem se razdajala, ker sem s tem pridobivala tisto, česar ne morem poimenovati z

besedo. Bila sem vesela, prešerno razigrana, dokler ljudje mojega veselja niso začeli razumevati kot nekaj narejenega. Igralec pa nisem hotela biti.

*

Rasla sem. Nič hudega sluteč sem se veselila življenja. Moja vas je bila vedno obsijana s soncem. Rože so cvetele, polja so se zlatila v podnevni žeji. Na oknih moje cimprane hiše so se zbirale lastovice. Živela sem z njimi in z njimi pela. Na naših senožetih sem se sklanjala h glavicam razcvetelih rožic. Nabirala sem jih. Prižela jih na prsi, dihala njihov prijeten vonj. Ko se je zvečerilo so mi oči obvisle na daljnem žarečem svodu. Hotela sem biti tam med zvezdami. Z vsemi ljudmi sem si želela biti tam zgoraj ...

Potem si spoznala, da smrt kosi življenja sredi razcvetanja mladosti! Spoznala sem, da moške žene pretepajo.

Videla si laž, ki se je sesedala na usta, ki so prej govorila o ljubezni. Strah me je postalo, ko sem slišala prepir med sosedi.

Zasovražila si sama, ki si ljudem želela nebesa.

Mogočno je stopal oče, ki se je bil napil in otroci smo trepetali, stiskali smo se okrog matere, da bi nas branila pred očetovo palico, nismo vedeli, zakaj tako dela, čemu se je napil, čemu grda beseda, kaj smo mu storili, kaj mu je storila naša mati, njegova žena.

Rasla si v smešni iluziji, da je svet dober, da so ljudje pošteni in plemeniti.

Da se med seboj spoštujejo in drug drugemu pomagajo;

Da se ne maščujejo, da se veselijo z veselimi

In da o vsakem dobro mislijo;

Da ne podtikajo laži ...

Rasla si v smešni iluziji, da je ves svet dober ...

In spoznala sem, kar vem.

Narava je postala njen dom

in tišina gozda njena molitev,

na valovih Mure se je sesedal njen strah v neko skrivnostno globino.

Bila je sama. Voda je odtekala, ona pa je polglasno zapela pesem:

Mura, Mura, globoka si voda ti ...

Nekoč, ko sem bil še paglavec, sem se bal Mure. V strahu sem se ji vselej bližal. Zdelo se mi je, da se je tudi drugi bojijo. Vedno me je spominjala na tistega utopljenca, ki so ga nekega jesenskega popoldneva pripeljali v našo vas, v mrliško vežico na pokopališču. Moralo mi je biti pet let, morda še niti toliko ne. Saj nas je otroke paznik preganjal, toda jaz sem bil vedno divje radoveden, pa sem se kljub vsemu priplazil do vežice. Ko sem zagledal utopljenca, sem obstal kot pribit. Zagledal sem — pošast. Izbuljene oči je imela, nadute, debele ustnice. Pred namo je bila velika gomila človeškega mesa. Tisto noč nisem spal. Kar naprej sem se premetaval po postelji.

Se dolgo pozneje mi je bila ta pošast pred očmi. Zarisala se mi je v zavest, pa je nikakor nisem mogel pregnati.

Sedel sem na obrežju in ko mi je šum vode obudil njen glas, je spomin šel. Nič me ni bilo strah. Sedel sem ob Muri in gledal, kako je voda odtekala. Motril sem spet svoj obraz v vodi. Obrisi mojega obraza so valovali. Voda je počela z mano, kar je hotela. Imela me je v oblasti in globina me

je vabila. Potem sem vstal. Brod se je bil pomikal na drugo stran reke. Tam so čakali ljudje, krave, biciklisti, traktor. Vse jih bo prepeljal, počasi, pa gotovo. Dan se je že nagibal k večeru. Migljajoči žarki so v dalji tonili, okolni gozdovi so hladilo ozračje in zastirali pogled. Tukaj se je dalo dihati in sanjati v nedogled.

Prepuštil sem se pogledu na daljo...

Da bi živel ta večer, to nebo, ta duh po vodi in odtekajočem dnevu; da bi živel to modrino, živel, ga doživljal, svobodno, z velikimi zamahi. Veliko življenje bi to bilo.

Bila bi sijajna zavest o življenju. Ta zavest bi ostala v meni, nihče bi se je ne dotaknil.

Morda bi bil res človek. Samo to sem si vedno želel: biti človek, človek zares. Ljubiti nežno in iskreno to žensko, ki se je sesedala v duh po skrivnostni veličini, o kateri so lahko samo gozdovi ob Muri šepetali. Kadar bi šel med ljudi, bi čutili moj prijateljski opoj. Beseda bi bila čuteča in moj pogled bi bil tovariški.

Dihal sem. Moja pljuča so bila ustvarjena za ta novi zrak.

Le zakaj se me je smeh loteval?

Prihajal je počasi, prihajal od sreče, kakor bi se nebo in srce poljubljala.

Stegoval sem roke, da bi objel te gozdove, da bi objel ta zrak, šumenje, tišino. Čutil sem, da šele zdaj živim.

Nebo je postalo tako nežno in krotko.

Vse se je razklenilo.

Bil sem srečen.

Šel sem z njenim glasom.

Po prašnem kolovozu sva hodila celo uro. Tam nekje sredi polja je viselo Znamenje. Obstal sem pred njim. Ona je položila roko na mojo ramo. V tišini mesečine sva zmolila Očenaš, kakor naju je bila naučila Mati.

Šla sva. Roki sem vtaknil v žep. Potem sva si pela, opazujoč mirna polja. Stvari so se dobrotno odpirale.

Sedaj sem natančno vedel, kar sem nekoč samo slutil:

Poglej, približati se jim moraš, če o njih v tihoti premišljuješ; tedaj jim prideš do dna. V stvareh odkriješ svoje prijatelje.

Marko Baša

Gorička pesem

Očetu

O, zemlja suha ilovica, razpokanih vzpetin,
kolnikov blatnih, zajedenih v breg,
mësi blato noga kravja in človeška vanje
sred jesenskega deždžovja!

Ko se v klance pne za koli škripajočimi
starovičen kmet, izstradan ob krumpših, zelju, repi,
ki ga reže v križu pripogibanje nad koso
in omámica jesenskih moštov koléna trese —
v bridke misli se potaplja, za ročico se držeč,
šligajoč nad šeko, lišo bič na boróčnom pórišči...

Sin prodaja kri, mladost za marke drugo leto,
hči se tujan tja v Ljubljano je ožénila,
sam z materjo-ženó polága in zmetávle,
cêple drva, pa jarkih s srpom travo jim pobira,
da kùčte ostre že štrlijo krave, rebra kažejo
pa mleko komaj šče cedijo za zajtrk jima —

Na Križavskem bregu se razgledujem;
k Nédeli sivi, starinski beži mi pogled,
gotsko tam pesem slišim očakov pravadnih,
ko zvozili so kamen, opeko za rebra svetišča in okna visoka,
ki petsto že let lijejo sonce med stene nedélske:
»Naródo se je krao nebèski..
nazviščáva ga šèreg àngelski...«

Brez črk in papirja iz besede pojóče, molčéče, joééče,
trpeče, ljubeče učeče živijo v globočinah,
da iz njih nam korenine poganja življenje
v vekove naprej — dokler se jim deblo ne razcépi
v dva vrhova: Trdi je grad njih Bog zmožni
v križavski gmajni, sveti Devici spevlejo mehko
v bedeníčki, nèdelski cerkvi —

O, davnih dedekov sveta skopa, blatna ilovica,
bórovih gošč dihék po borójci, šküfkaj —
o, davnih babic, mater sveta reč domača sladka,
mila, božajoča deco drôgno, da zrasla je ob njej
in ne ob hrani pusti, skopi —
da zvest je rod ostal slovenstvu,
v veri trden v živega Duhá, ki nosi nas
iz dneva, let, stoletij bolečin
v Smisel bivanja na Goričkem tu
in na Ravénskem, Dólinškem vsevdíljen
in v Prišestnosti skrivnosti brezkončne in brez dna ...

Hvala večna, predniki trpeči,
za dédiščino sveto našega Duhá!
Na zemlji sveti tu ležimo ob grobovih vaših,
nad že zravnanimi gomilami,
kjer lopata več kostem ne najde slédi vaše —
z njo smo eno kakor z vami
in ustnice na travi rosni ljubijo nam
tla domača v šepetu trzajočem:
Dika, dika, večna Hvala ...

ŽUPNIJA MARTJANCI

Petsto štirinosemdeset let že stojijo zidovi martjanske cerkve. Tod mimo so dirjale turške čete in njeni gospodarji so bili reformatorji od 1620—1700.

Vredna je bila cerkev, ki je zgodovina sama, ki je umetnina, da smo jo obnovili. Kot bela golobica stoji na najvišjem mestu v Martjancih. Obnovljena je bila tudi streha na martjanskem zvoniku, o katerem pravi Marijan Zadnikar, da se uvršča med najlepše gotske zvonike v Sloveniji. Tudi večji del strehe nad ladjo je bil obnovljen.

Martjanska cerkev

Vse delo je vodil Zavod za spomeniško varstvo v Mariboru, poleg njega pa je nosila veliko breme tudi župnija.

Zgodovina je učiteljica narodov, zato naj govori zgodovina iz martjanske kronike.

Martjanska župnija je po svojem nastanku ena najstarejših v Prekmurju. Z gotovostjo lahko trdimo, da je v začetku 14. stoletja že obstajala. Njen obseg je bil v začetku večji kakor je danes. Obsegala je namreč del sosednje sebeščanske in cankovske župnije. Nekaj naselbin na njenem ozemlje je v stoletjih propadalo, nekaj pa jih je nanovo nastalo.

Cerkev in naselbina sv. Martina se izrecno omenjata že v letih 1365—6. V teh letih so poleg sedanjih krajev, ki spadajo v martjansko župnijo, pripadali župniji še drugi kraji, ki jih danes ni in sicer: Monak-falva, Suluk-falva, Chisanouch (Križanovci), Nagoninch (Nagoninci), Obranchoh (Obrancačkovci). Vsa ta imena so v času turških vojn izginila, ker so bili ti kraji razrušeni okoli leta 1625—26.

Sčasoma so pa na tem področju nastali novi kraji z novimi imeni: Mladetinci (danes Mlajtinci) in Cuber (danes del Gornjih Tešanovec, Suhi vrh). Ljudje še danes imenujejo ta kraj Cuber. Vsi ti kraji so nastali v 17. stoletju.

Ob nastanku cankovske župnije leta 1754 so ji bili pridruženi naslednji kraji martjanske župnije: Brezovci, Lemerje, Puževci in Strukovci. Nekaj krajev pa je martjanska župnija izgubila ob nastanku sebeščanske: Sv. Sebeščan, Pečarovci, Dankovci, Mačkovci, Moščanci, Šalamenci in Vaneča. Ti kraji so pripadli k podružnični cerkvi sv. Sebeščana v Pečarovcih, ki pa je leta 1796 postala župnijska cerkev. Cerkev sv. Sebeščana se omenja leta 1627 vendar je mnogo starejša.

Tudi štirje našeti kraji, ki so jih pridružili cankovski župniji, so tvorili v okviru martjanske župnije posebno cerkveno skupnost s podružno cerkvijo sv. Margarete v Puževcih.

Pred začetkom luteranstva v naši krajini je martjanska župnija torej imela tri podružnice s kapelami:

- 1) Sv. Marjeta v Puževcih
- 2) Sv. Fabijan in Sebastijan v Pečarovcih
- 3) Sv. Nikolaj v Selu.

1. Kapela v PUŽEVCIH

Danes po veliki večini luteranske vasi: Brezovci, Lemerje, Strukovci so pred reformacijo tvorile podružnico sv. Marjete in so imele svojo kapelo v Puževcih. Ta kapela je bila posebno važna v času, ko se je po naših krajih začelo širiti luteranstvo.

Konec 16. stoletja so namreč razni velikaši, grofje (soboški, rakičanski, moravski veleposestnik) dovoljevali martjansko župnijo upravljati samo tistim duhovnikom, ki so prestopili v Lutrovo vero po načelu: »Cuius regio, eius religio«. Katoliški duhovnik je moral zaradi tega zapustiti Martjance, cerkev in župnišče. Pribežal je med verne farnike in je v Puževcih pri kapeli nadaljeval svoje dušnopastirsko delo. To je bilo okrog leta 1600. Kako dolgo je tukaj živel, ni znano.

Pri puževski kapeli so v drugi polovici 17. stoletja in skoro do sredine 18. stoletja delovali licenciati — pooblaščenca. Dva licenciata, ki sta v Pu-

ževcih opravljala cerkveno službo, sta nam po imenu znana: Adam Verbič in Nikolaj Miholič, o katerih poročajo cerkvene vizitacije.

15. marca 1698 je o puževski kapeli bilo pisano: Podružnica je slovenska. Namesto cerkve je lesena kapela na puževskem ozemlju, od Puževca oddaljena približno 800 m, proti vzhodni strani (Lemerju). Kapela je pokrita s hrastovimi škodlami. Stolpek je lesen in ima en zvon. Proščenje se obhaja na praznik sv. Margarete. Verniki so dolžni kapelo popravljati in vzdrževati. Okrog kapele je pokopališče, ki je obdano z lesenim plotom.

Premoženje kapele je 20 florenov, ki pa je rasposojeno med verniki.

Cerkvena oprava: 1 kelih in knjiga, ki je bil odnešen v Martjance in se mora vrniti, dva prtiča, 3 podpasniki. Drugega nič.

Župnišča in šole tukaj nikoli ni bilo. Župnik-duhovnik bi moral biti isti kakor v Martjancih. Zaradi velike daljave in slabe poti pa ne more opravljati službe. Zato je tukaj licenciat: Adam Verbič, rodom iz mesta Gor. Lendava, njegova izobrazba: opravil je logiko, 50 let star, v tej službi je 9 let.

V vseh štirih vaseh je bilo leta 1698 245 duš, od teh 6 katoličanov.

Leta 1754 je bila ustanovljena cankovska župnija in Puževci so prišli v to novo župnijo.

Zadnji licenciat je bil v Puževcih Nikolaj Miholič, ki je malo pred letom 1756 zapustil to službo in se preselil na Tišino, kjer je postal kantor in učitelj.

Po ustanovitvi cankovske župnije je za kat. vernike puževske podružnice bilo v duševnem pogledu poskrbljeno. Tudi daljava ni bila tako velika. Kapela pa, ki je bila že tako v slabem stanju zaradi malega števila katoličanov, je počasi propadla. Vprašanje je, če je doživela začetek 19. stoletja. In danes najbrž nihče ne ve, kje je stala kapela sv. Marjete v Puževcih.

2. Kapela sv. Sebastijana v Pečarovcih

Fara sv. Sebeščana je mlajša. Ustanovljena je bila leta 1796. Pred tem časom pa je pripadala v Martjance. Šest vasi: Pečarovci, Šalamenci, Vaneča, Moščanci, Dankovci in Mačkovci je že od srednjega veka imelo svojo podružno kapelo, kjer so častili sv. Sebastijana mučenika. Kapela je bila jako stara. Mogoče, da je bila pozidana že v 14. stoletju, morda že prej. Cerkev je imela večje nepremično premoženje in župnišče že v 17. stoletju.

Ko je v martjanski cerkvi luteranski farar opravljal cerkveno službo, so verniki sebeščanske podružnice morali biti njemu pokorni. Njemu so dajali tudi cerkveni davek.

Leta 1627 so sebeščanski verniki dajali martjanskemu fararju naslednje: celi kmet (32 oralov) 30 pintov vinskega mošta, polkmetje 15 četrtinski (fertalošje) 8 in pol, kučarji pa 1 pint. Kučarji dajejo tudi po 1 delavca.

Lepo opisuje sebeščansko podružnico, cerkev in imetje itd. cerkvena vizitacija iz leta 1698, ki pravi:

Cerkev je zunaj vasi (Pečarovec) približno 200 m oddaljena. Pozidana je v čast mučencema sv. Fabijanu in sv. Sebastijanu, je med vinogradi in na bregu in proti vzhodni strani obrnjena, s škodlami pokrita, z dvema lesenima stolpičema, v katerih je po en zvon.

Pokopališče je okoli cerkve, obdano z leseno ograjo. V cerkvi je strop,

tlak in še drugo zapuščeno. Oltar je eden in jako star. Dalje je slika sv. Fabijana in Sebastijana, dvojna prižnica in krstilnik iz kamna.

Cerkvena oprava: kelih s pateno iz srebra in pozlačen. Nekaj cerkvenega perila, leseni križ in posvečnjeki.

V vasi Pečarovci je župnišče z gumnom in vrtom, toda vse propada.

Dalje je popisano premoženje podružne kapele (zemlja, gozd, travnik), ter našteva, da je bilo »v doli Bikovič« v gorenečkom doli »v Šerugovi grabi« pri poznanovski cesti »kre dankovske ceste« itd.

Leta 1756 je povedano, da je župnišče leseno. Proščenje se obhaja na praznik patrona cerkve (mrzla prouška) in drugo nedeljo po veliki noči. To proščenje še danes držijo (topla prouška). Namesto stare srednjeveške kapele, o kateri je tukaj govor, je bila leta 1824 sezidana današnja župnijska cerkev sv. Sebastijana.

3. Kapela v Selu

Iz starih cerkvenih zapiskov je razvidno, da je v Selu pri kapeli nekoč bil samostan. Več o tem v članku I. Zelka v tem letniku Stopinj.

Iz opisov vzemo, da je Selo najprej spadalo pod Soboto, a s časom se je iz neznanih razlogov pridružila kot podružnica martjanski župniji in je tako ostalo do konca 16. stoletja. Tedaj so pa luteranje iz selanske podružnice napravili svojo faro, ki so jo imeli v lasti več kot 130 let (približno od leta 1598 do 1732).

Kapela je imela v 17. stoletju tri oltarje. Glavni oltar so luterani uničili in ga vrgli iz kapele. Nič boljše se ni zgodilo z dvema drugima oltarjema. S kipov so strgali pozlačene obleke, ker so mislili, da je čisto zlato in ima veliko vrednost (vizitacija 1698 leta).

Na severno-vzhodni strani kapele je bila hiša z gumnom in vrtom, ki so jo luterani rabili za župnišče. Tudi tega danes ni.

Za časa protireformacije je bila selanska kapela luteranom odvzeta (okoli leta 1732) in vrnjena katolikom. Od tega časa pa je Selo pripadalo k župniji sv. Benedikta v Kančevcih.

ŽUPNIJA V SVOJEM RAZCVETU

Martjanska župnija je ena najstarejših župnij v naši krajini. Leta 1392 so že imeli svojega župnika ERASMUSA, za katerega so bile napravljene še dandanes ohranjene freske-slike v martjanski cerkvi. Ta vidni umetniški spomenik nam med drugim tudi priča, da je ta doba za martjansko župnijo čas lepega verskega življenja in duhovne moči faranov.

Pred letom 1392 so poklicali v Martjance iz sedanje nemške Radgone znamenitega slikarja Janeza AQUILO, da bi cerkev poslikal. Župnik ERAZEM si je največ prizadeval za lepoto hiše božje v Martjancih. Slikar je tega župnika naslikal v cerkvi na severni stani, sebe pa na južni strani na steni v kotu. Slika je že obledela in jo lahko opazi le strokovnjak. Župnika ERAZMA je naslikal kot klečečo postavo v molitvi. Obleka je podobna obleki dominikancev, obraz izraža ponižnost in vdanost.

Na južni steni sta dve veliki sliki. Prva kaže čudež sv. Martina, ko obudi mrliča, druga pa njega samega na smrtni postelji. Okrog njega so njegovi duhovni tovariši, katere še v zadnji uri tolaži.

Na južni strani apside (svetišča) je trpeči Jezus med kronanjem s trnjem. Vzvišeni mir Kristusovega obraza gane človeka. Za glavnim oltarjem na stenah apside je 7 svetnic, ki so pa že tako izmaličene, da skoraj ni mogoče razločiti, katere svetnice predstavljajo.

Nad vrati zakristije je slika sv. Mihaela nadangela, ki drži v roki meč in tehtnico. Na severni strani zavzema vidno mesto slika sv. Martina na konju, ko para svoj vojaški plašč in ga deli z drgetajočim revežem. To je ena najlepših slik

Na stenah so slike dvanajstih apostolov, v apsidi pa med tremi okni sliki dveh škofov, najbrž sv. Avgušтина in sv. Ambroža. Slike so v naravni velikosti blede od prahu, ki se že stotine let nabira na njih.

Praznino med slikami izpopolnjujejo bogati gotski okrasiki.

Pa ne samo svetišče, tudi prednji del ladje je bil s freskami okrašen. Slike med stranskim oltarjem in prižnico predstavlja Jezusov krst.

V naslednjih stoletjih nam zgodovinski viri o martjanski župniji bolj skopo poročajo. Nekaj važnih podatkov pa nam je ohranjeno v cerkvi.

Na južni strani cerkve je slika sv. Martina, ki obuja mrtve in nad spodnjim robom je zapisano:

»Anno 1483. obiit Nicolaus plebanus cui successit Andreas Sestranchicz

Anno 1507. obiit Andreas Sestranez plebanus S. Martini in vigilia B-ti Benedicti cui successit Vdalricus Seztranchicz Udalrie (us)? hic fuit ille, qui comedit.«

Iz tega izvemo, da je martjanski župnik Nikolaj umrl leta 1483 in nje-mu je sledil Andrej Sestranchič, ki je umrl 1507. Nekoliko pozneje je žup-nikoval župnik Sestranez, kateremu pa je sledil župnik Udalrik Sestranchič.

V drugi polovici 16. stoletja se tudi na ozemlju martjanske župnije vedno bolj pogosto pojavljajo roparske turške tolpe.

In v 17. stoletju do bitke pri Monostru je tako bil večji del Prekmurja pod stalno turško zasedbo.

Nemirni časi in vojne vihre so tudi pospeševale in pripravljale pot verski novotariji v martjanski župniji: luteranstvu in kalvinstvu.

LUTERANSTVO V FARI V ČASU REFORMACIJE

Že konec 16. stoletja so pri cerkvi sv. Martina v Martjancih župniko-vali taki župniki, ki so se v svojem srcu oprijeli Lutrove vere po zgledu svojih sosednih stanovskih tovarišev. Poseben popis o davkih iz leta 1599 in 1601 pravi, da je v teh letih martjanski pastor plače-val 4 forinte, 50 denarjev davka. Po imenu nam ni znan, kateri je bil to, najbrž prvi po imenu znani martjanski predikator Ivan Jagodič, o ka-terem pravi protestanska vizitacija iz leta 1627, da je farnikom iz Sala-menec, Pečarovec, Vaneče, Moščanec, Dankovec in Mačkovec znižal svojo zbircu.

Iz teh krajev so namreč morali verniki dajati duhovniku: cel kmet 40 pintov vina, polkmet 20, četrtkmeta 10. In ta predikator Ivan Jagodič jim je na lastno roko spustil na 30, 15 itd. Leta 1627 pa protestantski luteran-ski vizitatorji pravijo, da je to treba popraviti, iti nazaj na staro mero. Ali je pastor Ivan Jagodič pastiroval v Martjancih pred Janošom Salasegijem, ali za njim, ni točno znano.

Ko so Turki zavzeli Veliko Kanižo (1600 leta), se je tam osnoval turški sandžak in za prekmurske kraje so nastopili izredno težki časi. Ropanje in požiganje se je vrstilo dan za dnem. Človek ni bil varen ne glede življenja ne glede imetja. Ljudje si niso upali niti daleč od doma. Tako tudi martjanski predikator ni mogel sam obdelovati cerkvenih goric v Vučji Gomili, zato so cerkveni ključarji martjanski: Herbar Slavko iz Noršinec, Maroša Šebjan iz Mladetinec (Mlajtinci), Matjašič Lukač iz Martjanec in Halošta Gregor iz Martjanec in martjanski predikator Salasegi Janez ta cerkveni vinograd izročili v obdelavo Jurku Ferenceku in sicer zato, da bi ga obdeloval tako dolgo, dokler bi »Gospodin Bogh od poganske roke orsag oslobodil«. Ar je te vinograd predikator od Turkov in Raczov (Srbov) nej smel kopati niti k njemu hoditi. Za odškodnino so se zmenili za eno vedro (akov) vina, ki ga bo dajal prediktorju. Ta dogovor so sklenili leta 1604, iz tega zvemo, da je bil martjanski predikator Ivan Salasegi.

Od leta 1612 do 1648 je bil v Martjancih duhovnik Mihael Domjan, ki se je bolj nagibal h kalvinizmu, čeprav se je na zunaj kazal luterana. Ta Mihael Domjan je imel svoj vinograd v Mihalovskem bregu, ki ga je v posebnem testamentu prepustil martjanski cerkvi. Oporoka je bila napisana in podpisana od Domjana v dvojniku 13. julija 1627, v kateri pravi:

»Jaz Mihael Domjan, obenem s svojo ženo in svojimi otroki odstopam svoj vinograd v Mihalovskem bregu ... martjanski župniji.«

Domjanov naslednik je bil Janez Sinkoh, ki je bil ordiniran 22. julija 1648 na luteranski sinodi v Locsméndu.

80 let so bili reformatorji gospodarji martjanske župnije, to je od leta 1620 do 1700, ko so luterani in kalvinci lovili martjanske duše in se topli zanje, tako da so morali turški gospodarji vbijati krščansko ljubezen v prevnete glave.

Tako je doživela martjanska fara čast, da so ji pisali turški age iz Velike Kaniže:

Martjanskemu občinstvu z železni županiji:

Mi kaniške trdnjave velike age, vi ki ste martjanski občani od majhnega pričenši do velikega, videči to pismo vam naznanjamo, da je iz vaše sredine prišlo sem štirinajset ali osemnajset vaščanov, s pečatenim pismom vse župnije. Vse to smo razumeli, kar je tam zapisano, da naj vsak človek v svoji veri umrje, kalvinec naj vzdrži kalvinskega pridigarja, luteranec pa luteranskega, vsak pa naj svojega plačuje.

Mi kaniški age smo to tako pustili, če glave potrebujete, ostanite vsak pri svoji veri, drug z drugim v miru živite, obeh ver predikanti med seboj bodite lepo v miru, ker če pride boj med vas, boste z glavami plačevali.

Luteran naj luteranu plačuje, klavinec klavincu. Tega se držite. Če ti predikanti živijo na zemlji turškega župana, naj od nje plačujejo. Če vam treba glav, držite se tega.

Dano v Kaniži 1652.

Brez podpisa z 11 aginskimi pečati.

Kalvinski predikant pa je dobil še v istem času drugo, še ljubeznivejše pismo:

Martjanskemu kalvinske veroizpovedi predlikantu:

Jaz Musel, martjanski župan, ti dajem na znanje: »ali si pop ali vrag?« Ali je verski, da občane preganjaš, sam pa semtertja hodiš? Toda čim vidiš

moje pismo, če hočeš v moji vasi stanovati, spoštuj občane! Kajti če boš z vaščani ravnal kot dozdej, na svojo turško vero ti pravim, da se boš tega kesal, v moji vasi pa ne stanuj, ker če zvem, da tam stanuješ, bogme grem takoj tja in ti zažgem hišo.

Dano v Kaniži 1652. junija 29.

Siva cerkev stoji in molči, ne pove nič, kaj je storil njen neljubi kalvinski gost, niti ne, ali je obdržal turški aga svojo turško besedo. Odšli so gostje, odšli age, vsi so odšli. Ostala je cerkev in zemlja in ljudstvo, ki seje in orje to zemljo. (Dr. Franc Sušnik, »Prekmurski profili«).

Zadnji martjanski predikant je bil Adam Bokan, ki je moral zapustiti martjansko župnijo 1673 leta in župnija je bila vrnjena katoliški cerkvi. Ni pa znano, kateri župnik je prevzel župnijo.

CERKEV IN ŽUPNIJA VRNJENA KATOLIČANOM

Matija Pavel Tusilovič je prvi po imenu znani katoliški duhovnik, župnik v Martjancih. V Martjancih ga najdemo leta 1693. Po rodu je bil Hrvat iz Pregrada. Bil je ordiniran okrog leta 1668. Končal je filozofske in teološke študije. Kot mlad duhovnik je nastopil dušnopastirsko službo v Prekmurju in sicer je bil najprej od leta 1669 župnik v Bogojini, od koder je prišel v Martjance, kjer je konec 17. stol. spreobračal luterane. Toda Tusilovič je prišel v Martjance kot starček in njegove moči so pešale. Kdaj je umrl, ni znano, toda kmalu v pričetku 18. stoletja se je v Martjancih lotil obnove cerkve prejšnji soboški župnik in dekan Matija Slavic.

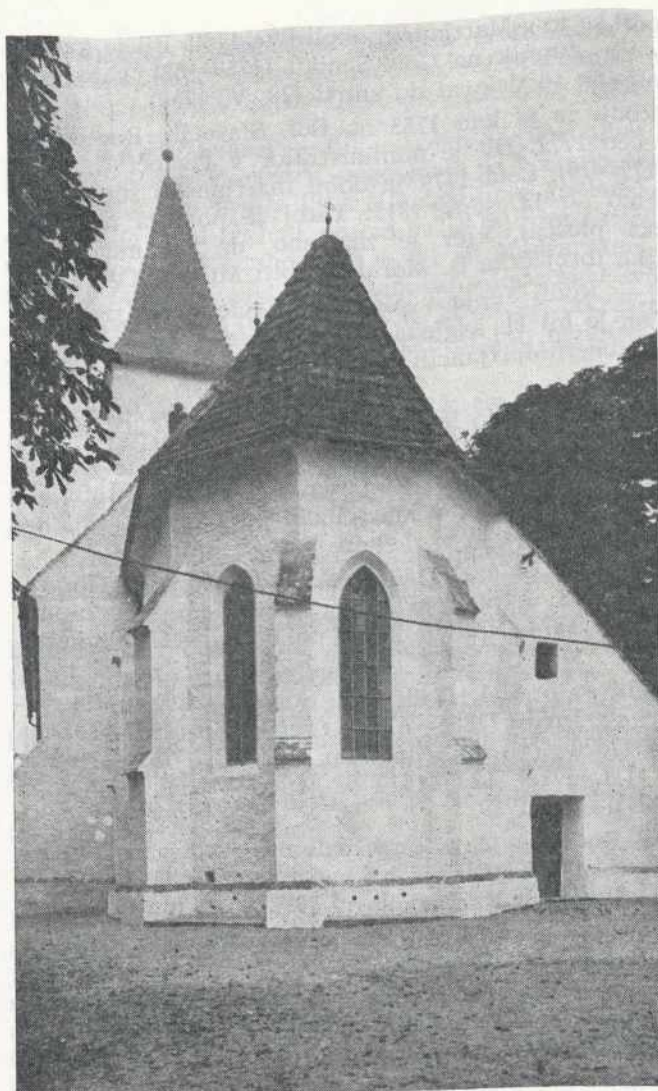
Versko stanje po reformaciji je bilo tukaj žalostno. Minila so desetletja in le redki so se vrnili v katoliško cerkev. Manjkalo je duhovnikov in tista peščica, ki je bila, ni bila dovolj izobražena za izredno težko delo misijonarjev. Po 25. letu katoliške obnove leta 1698 je verska statistika naslednja: Vseh vernikov, ne upošteva je Puževce, Brezovce, Lemerje, Strukovce, je bilo 1698 duš, in od teh je bilo le 54 katoličanov. Znatno boljše, kljub temu še slabo, je bilo stanje leta 1756. Vseh vernikov je bilo 2530, od teh 550 katoličanov in 1980 luteranov.

Imena martjanskih župnikov iz 1. polovice 18. stoletja so nam malo znana, pač pa so znani po imenih po vrsti vsi martjanski župniki od leta 1753 naprej. Po smrti martjanskega župnika Matije Slavica (po letu 1702) ni bilo duhovnika, ki bi župnijo upravljal. Leta 1714 je župnijo upravljal laik licenciat skupno s kantorjem (vizitacija kanonika 1714). Toda kmalu nato je župnija prišla spet v roke luteranov. Morda je licenciat prestopil k luteranom? Vendar že leta 1725 ali prej je bila župnija zasedena po katoliškem duhovniku-župniku.

Zaradi pomanjkanja katoliških duhovnikov se za spreobrnjenje luterancev ni moglo veliko storiti.

Matične knjige se hranijo od leta 1734. Tedaj je bil župnik Štefan Petrovič do leta 1747.

Bokelj Nikolaj — študiral je v Györu pred l. 1733. Najprej je bil župnik pri sv. Benediktu (1733—42.), nato na Gornjem Seniku (1742—53) v Martjancih je bil od leta 1753—54. Nato je postal župnik v M. Soboti, od 1754 dalje, verjetno do leta 1773. Bil je tudi č. kanonik sombotelskega kolegialnega kapitlja in dekan soboške dekanije.

*Martjanska cerkev od
vzhodne strani*

Raffay Baltazar Jurij — Rodil se je okoli leta 1726 v Prosečki vasi. Bogoslovje je študiral v Györu (4 leta). Posvečen je bil leta 1750. Po ordinaciji je postal dvorni kaplan pri grofu Sapariju v Soboti (do 1754). Od leta 1754—55 je bil župnik v Martjancih, nato župnik na Tišini 1755—68 in spet od leta 1768—73 župnik v Martjancih. Soboški župnik je postal leta 1773. Umrl je 19. januarja 1789.

Vlašič Janoš. Rodil se je 11. jun. 1731 v Horvátzsírányu (Beli Hrvat). Bogoslovje je študiral v Györu. Posvečen je bil okoli leta 1755. — Župnikoval je v Martjancih od leta 1755—56. Pozneje je služboval v več mestih na Madžarskem. Izdal je cerkvene pesmi v hrvaščini.

Med Vlašičem in Cipotom je bil župnik **Benkovič Jožef**, od 18. februarja 1757 do maja 1762 leta.

Cipot Matjaš — Rodil se je v Martjancih okoli leta 1730. Bil je kaplan pri Svetem Juriju (1758—59). Župnik na Gor. Seniku (1759—62). Leta 1762 je dobil martjansko župnijo in tu deloval do smrti (28. V. 1780).

Gaber Mihael — Rodil se je leta 1753 na Dol. Slavečih, Bogoslovje je končal v Györu. Posvečen 1777. Bil je administrator v Pertoči (I. 1777) kaplan v G. Petrovcih (1777—79). Leta 1779 je dobil martjansko župnijo in tam deloval z veliko vnemo do 13. sept. 1815. Torej je pomota na južni strani cerkve (spominska plošča), kjer je zapisano, da je umrl anno MCCCXV. Na plošči manjka torej črka D. Moralo bi biti MDCCCXV.

Mies (Mes) Mihael — Rodil se je v Metnjaku (velemérska župnija) dne: 15. dec. 1785. Posvečen je bil 11. avgusta 1811. Kaplan je bil v G. Lendavi (1811—15). Administrator v Martjancih 1815—16, župnik od 1. I. 1816—21. sept. 1816.

Solar Štefan — administrator do leta 1817.

Terplan Janoš — Rodil se je 28. dec. 1790 v Ivanovcih (oče Štefan, mati Küzmič Kata). Posvečen 29. avg. 1813. Kaplanoval v Pustaszentimihálu (1813—14), v Turnišču (1814—18), župnik v Martjancih od 1. aprila 1817 do 17. avg. 1836. V 20. letu župnikovanja in v 47. letu starosti umrl.

Horvat Jožef — Rodil se je 6. 3. 1809 v Almodu, župnija Horvát-zsidány, posvečen 31. julija 1833. Kaplan je bil v Soboti 1833—36. Župnik v Martjancih 1836 — 30. sept. 1874. Nato je šel v pokoj in živel v Sombotelu do 15. dec. 1895.

Bagari Jožef — Rodil se je 8. 1. 1840, v M. Soboti, posvečen 14. julija 1866. Kaplan je bil pri sv. Juriju (1866—67), v Crensovcih (1867—69), na Tišini (1869—70), v Soboti (1870—74), nato provizor v l. 1874—75 in župnik v Martjancih (1875 do 1. III. 1912). Leta 1912 se je odpovedal župniji in živel v pokoju v Soboti do 14. V. 1919.

Horvat Jožef II. — Rodil se je v Nagynardi na Gradiščanskem 31. avg. 1880. Posvečen 2. julija 1904. Kaplan je bil v Szepetneku (1904—05), v Crensovcih (1905—12), nato župnik v Martjancih od 1912 do 1. maja 1932.

»Župnik Horvat ima velike zasluge za martjansko župnijo, zato hočem malo obširneje opisati njegovo delovanje. Bil mi je osebno dobro poznan, saj sem bil že večkrat pri njem kot bogoslovec in potem še kot kaplan sem se večkrat ustavljal pri njem. Obiskal sem ga tudi zadnjič že na bolinški postelji. V Martjancih je začel z delom. Gospodarsko poslopje je bilo takorekoč v razvalinah. Pridobil je farane, da so isto leto že pozidali gospodarsko poslopje.

Leta 1915 je med prvo svetovno vojno obnovil vinograd v Andrejcih. Leta 1925 je dal postaviti nov glavni oltar po Plečnikovem načrtu, ki je stal cca 75.000.— din. Leta 1926 je naročil dva zvona. Krona njegovega neutrudnega dela pa je novo župnišče. Staro župnišče je bilo vlažno, nedostojno za človekovo bivanje, menda se je ravno v tem vlažnem stanovanju nalezal jetike. Novo župnišče je dal sezidati v letu 1928 z velikim trudom. Dobrote novega stanovanja pa ni mogel uživati. Leta 1928 decembra meseca se je vselil v novo stanovanje, užival ga je samo štiri leta, kajti že takrat je, ko je začel zidati, močno bolehal na pljučih. Iskal je pomoči pri zdravnikih, bil tudi nekaj časa v bolnišnici v Soboti. Umrl je 1. maja 1932 v 52. letu starosti, in v 28. letu mašništva. Udeležil sem se njegovega pogreba, kot jurjanski kaplan, a nikdar nisem mislil, da bom kdaj njegov naslednik. Počiva

na domačem pokopališču, kjer mu je hvaležna nečakinja, njegova zvesta gospodinja, dala postaviti lep nagrobni spomenik, tudi po Plečnikovem načrtu. Naj počiva v miru.« Tako je v kroniko zapisal Andrej Berden.

Berden Andrej — Bil je rojen 28. novembra 1887 v Bogojini. Gimnazijo je končal v Monoštru, bogoslovje pa v Sombotelu, kjer je prejel mašniško posvečenje 5. aprila 1914. Njegovo prvo kaplansko mesto je bilo v Beltincih, kjer je ostal tri leta, potem pa je bil prestavljen h Gradu, kjer je kaplanoval dve leti. Šest mesecev je bil na Madžarskem v Szepetneku, potem je prišel v Lendavo, kjer je kaplanoval 4 leta. Med svojim bivanjem v Lendavi je bil precej časa urednik Novin, ki so jih takrat tiskali v Lendavi. Včasih je moral tudi kakšno številko skoraj vso napisati sam, ker ni bilo dovolj sodelavcev.

Iz Lendave je bil prestavljen k Sv. Juriju v Prekmurju, kjer je ostal devet let. Tu je opravil veliko delo pri zidanju nove cerkve, saj je skoraj vsa skrb pri tem bila izročena njemu, ker je župnik Čarič bil takrat že bolan. Kot priznanje za to veliko delo ga je škof. ord. v Mariboru imenoval za duhovnega svetovalca.

Leta 1932 je zaprosil in dobil martjansko župnijo, v kateri je ostal 30 let, vse do svoje smrti 8. januarja 1963.

V stari zgodovinski martjanski cerkvi je dal postaviti nov krstilnik, obhajilno mizo, tlak, klopi, dve novi spovednici in novo prižnico. Veliko se je trudil za izsuševanje starih vlažnih sten.

Bil je zelo prijazen, skromen človek, ki ga je vsak imel rad, njegovi duhovni sobratje in laiki in se je zaradi njegove gostoljubnosti včasih zbrala pri njem skoraj vsa prekmurska duhovščina.

Omeniti je treba še to, da je bil zelo zaveden Slovenec, čeprav je študiral ves čas na Madžarskem.

Erjavec Janez — Rodil se je v Satahovcih 22. marca 1912. Gimnazijo je obiskoval v M. Soboti in v Ptuj, po maturi je vstopil v mariborsko bogoslovje in bil ordiniran 9. julija 1939. Dve leti je bil kaplan v Rrušah in 17. julija 1941 so ga Nemci izgnali v Slavonsko Požego. Od decembra 1941 do septembra 1942 je bil kaplan pri Sv. Juriju v Prekmurju, potem pa skoraj dve leti v Letenju in eno leto — do konca vojne — v Csehimindszentu na Madžarskem. Od junija 1945 do junija 1949 je bil v Turnišču, najprej kot kaplan, potem kot vikar namestnik, nato štiri leta v zaporu, 7. marca 1953 leta pa je nastopil kaplansko mesto v Beltincih, kjer je ostal deset let, do 1. januarja 1963, ko je postal župnik v Martjancih.

ŽUPNIJSKA ŠOLA V MARTJANCIH

Kakor druge stare prekmurske fare, so tudi Martjanci že v srednjem veku imeli svojo župnijsko šolo, kjer so se mogli mladi farani seznaniti s prvo stopnjo izobrazbe, čeprav so le redki obiskovali šolski pouk.

Učil je kantor, ki je bil obenem školnik. Vizitacija iz leta 1627 pravi, da ima školnik za poučevanje otrok isto plačo, kakor školnik v Soboti.

Leta 1698 je bil martjanski kantor in školnik **Mihael Žutak**, rodом s Tišine. Bil je luteran, zaradi pomanjkanja pa je Cerkev v svoji službi trpela tudi luterane, **Ivan Nemšič** pa je bil školnik v Martjancih l. 1756. Bil je sicer katoličan, toda veroizpovedi ni podal pred vizitacijsko komisijo, tudi ni imel dovolj izobrazbe za kantorsko in učiteljsko službo, toda bil je župniku pokoren. Med leti 1858—1882 in še dalje je bil martjanski školnik **Mihael Štrenji**. Za njim je dolga leta opravljal to službo **Jožef Pustai** — od 1885 do 1919 leta. Bil je skrben in delaven človek, vzgojil je cel rod. Kot šolski upravitelj je učil otroke cele župnije, takrat je bila edina šola in sicer verska šola v Martjancih. Učil je dopoldne in popoldne. Ustanovil in vodil je kmečko posojilnico. Kot kantor je sestavil molitvenik in pesmarico. Deloval je v Martjancih do konca prve svetovne vojne — do leta 1919, ko se je odpovedal svoji službi, bil nekaj tednov ali mesecev zaprt, potem se je umaknil v Beltince, v svoje rojstno mesto. Pisal se je Pozdrec. Priimek si je dal pomadžariti na Pustai-ja. Umril je v Beltincih leta 1934. Nekateri so mu tudi iz Martjanec hodili na pogreb.

Za Pustaijem je poučeval na martjanski šoli nekaj časa **Mešnark Kološa**, potem se je umaknil v Soboto in tam obdeloval svoje posestvo. **Čepregi Karel** je za njim nastopil učiteljsko in kantorsko službo v Martjancih. Prišten Madžar. Bil je pred 1. sv. vojno v Beltincih šolski upravitelj.

Potem je prvega avgusta izbruhnila 1. sv. vojna. Bil je poklican v vojsko, ruski ujetnik, leta 1920 se vrne iz ujetništva, v Beltincih več mesta ni dobil in tako je prišel v Martjance. Ko so Madžari okupirali našo domovino leta 1941, se je službi odpovedal in bil premeščen v Soboto, kjer je na ljudskih šolah začasno poučeval prekmurščino. Na koncu vojne se je naselil v Körmend, pa tudi tam umrl za rakom.

Potem so se vrstili drugi učitelji: Bajlecovi itd.

Rim. kat. šola je bila leta 1946 expropriirana z vrtom in sadovnjakom vred za 70.000.— din odškodnine in je postala državna šola.

Janez Sraka:

Naše sestre v Rimu

V Rimu ima Družba Jezusova poleg cerkve sv. Ignacija na Via del Seminario 120 zavod sv. R. Bellarmina, v katerem se mladi patri pripravljajo na doktorat. Vpisani so na eno od rimskih univerz. Ko se bodo vrnili v svoje domovine v Afriko, Azijo, Ameriko, Evropo, bodo profesorji, voditelji važnih ustanov ali kar cele province.

Ta zavod, ki je bivša stara Gregorijana, je l. 1973 iskal sestre, ki bi prevzele gospodinjstvo za družino 120 članov. Zaman so se obračali na razne strani sveta. Tudi na Poljskem niso dobili sester. Končno se je tedanji rektor zavoda p. Enriko Portilla, po rodu Mehikanec, napotil v Jugoslavijo. S Frančkom sva vsak dan hodila mimo tega zavoda na Gregorijansko univerzo. V njem sta bivala tudi p. Zupančič in p. Bratina. Nam vsem bi bilo všeč, če bi dobili v to hišo slovenske sestre. Prijetno je, če imaš svoje ljudi

blizu in se z njimi lahko najdeš in pogovoriš v domačem jeziku. Naše želje so se izpolnile.

Provincialna prednica slovenskih sester frančiškank Brezmadežne M. Faustina Žižek, je ponudbo sprejela. Zdelo se ji je primerno, da njihova kongregacija dobi v Rimu svoj dom, kjer se lahko ustavijo sestre, ki pridejo v Rim ali gredo skozi Rim v misijone. P. Portilla se je potrudil, da jim je pripravil res lepe prostore z lastnim vhodom, svojo kapelo, verando, in še dve sobi za sestre, ki bi morebiti prišle v Rim študirat.

V albumu, ki ga je ob prihodu daroval sestram, je zapisal: »Danes 16. decembra 1973, ko so prišle sestre, je v Bellarminu zasvetilo sonce«.

Zdaj, po treh letih, sem obiskal te naše sestre v Bellarminu in imel razgovor z njihovo voditeljico, s. Dominiko Kavaš. Ta razgovor podajam v glavnih potezah za bralce Stopinj.

— Sestra Dominika, kje in kdaj ste se prismejali na svet?

— Na svet sem prijočila v Odrancih v Prekmurju dne 21. 1. 1912.

— Kdaj ste pa zapustili lepo prekmursko deželo?

— Zapustila sem jo, l. 1927, ko sem se napotila kot petnajstletna deklica v sestrške šole v Šempeter pri Mariboru. Tam sem stopila v noviciat bistriških šolskih sester. Tako so našo kongregacijo poprej imenovali. Po noviciatu so me poslali na Golnik v bolnico za pljučne bolezni, kjer sem stregla bolnikom in zdravnikom in nekaj časa vodila veliko kuhinjo.

— Kako je pa potem šlo dalje?

S. Dominika je z živahno zavzetostjo pripovedovala potek svojega sestrskega življenja. Na Golniku je delala devet let. Potem je v sezoni, ob pomladi do jeseni, delala v Dolenjskih toplicah, vmes pa v Lendavi in Dobrovniku, dokler je tedanja provincialna prednica s. Romana ni poslala na Vurberg v pljučno bolnico ruskih emigrantov. Še danes se spomni, kako smešno se ji je zdelo, prve dni, ko so ji zdravniki govorili: davaj — skarej — stakan — harašo — spasibo in podobno. (Daj kozarec, hitro, dobro je, hvala!). Temu bivanju je naredil konec Hitler. Emigranti so se razšli, sestre so pa šle v sanatorij za pljučne bolezni v Topolšico, od tam pa domov v Prekmurje ali drugam. Nova provincialka s. Avgušтина je s. Dominiko našla v Odrancih in jo je takoj poslala v bolnico v Prelog v Medjimurju, od tam pa v Čakovec, kjer je ostala do l. 1948.

— L. 1948 me je ljudska oblast premestila v bolnico za pljučne bolezni v Ičiče pri Opatiji. Tam sem ostala do l. 1965, ko me je doletela nesreča. Podrl me je avto in me vso polomil. Komaj sem ostala pri življenju. Več ko dve leti sem se zdravila in sem se šele l. 1970 kot invalid vrnila domov v Prekmurje, da bi stregla bolni sestri in očetu.

— Kako ste se pa potem znašli tu v Rimu?

— Od očeta in sestre sem se vrnila v redovno skupnost v Čakovec. Tam me je odkrila sedanja provincialna prednica M. Faustina. »Greš v Rim. Sila je. Prevzela boš kuhinjo. Ti to znaš, saj si že vodila kuhinjo za celo bolnico.« — »Kako se bomo pa tam zgovarjale?« — »Se boste že naučile. Za prvo silo sta tam v hiši dva slovenska patra, ki bosta za tolmača in vas bosta tudi učila italijansko. Poleg tega je v kuhinji še en Slovenec, ki bo lahko za tolmača. «Iti pa je treba, ker je potreba in zelo želijo in prosijo.«

— Kaj ste pa Vi odgovorili?

— Kaj bi odgovorila? Če vi to želite, naj bo v božjem imenu pa amen. Saj bo samo za nekaj časa, dokler ne pridejo mlajše.

— Kaj pa sedaj mislite?

— Še vedno čakam, da pridejo mlajše. Tri leta sem že tu, invalid, stara upokojenka.

— Kaj pa druge sestre pravite na to? — menile so, naj Dominika še kar ostane. Res je, da se ji pozna prometna nesreča, toda ona kljub temu vodi gospodinjstvo te velike hiše kakor kakšna mlada. Delo gre v redu, vse je ob svojem času, vse je urejeno in snažno. Lahko je, če ima poleg sebe še štiri sestre, povečini mlajše, ki so urne pri delu. In delajo skoro vse s stroji.

— Kako pa gre po treh letih italijanščina?

— Sporazumemo se. Jožefina, Hermina, Marija, Ksaverija in Ignacija so se precej naučile. Pa saj mi ne predavamo, da bi morale tako natančno in pravilno govoriti. Sporazumemo se pa. Lepo nam je pa, da imamo vedno slovensko mašo. V hiši študira več hrvaških patrov, ki se potrudijo in nam mašujejo v slovenskem jeziku. Upamo, da bo čez kako leto spet kak Slovenec prišel.

Naše sestre — v sredini s. Dominika

— Ali je lepo živeti v Rimu?

— Rim je za nas še vedno zanimiv, ker nimamo veliko časa, da bi si ga ogledovale. Vsaka sestra ima en dan v tednu prost. Tistega lahko izkoristimo. Spočetka smo pa bile reve. Pridemo zvečer ob šestih pred baziliko sv. Petra, da si jo ogledamo. Vrtar pravi: »Niente! Chiuso!« (Nič, zaprto). In me hajd domov. Drugič smo rekle: Danes bomo šle zgodaj, da pridemo na grob sv. Petra. Pridemo pred vrata bazilike ob šestih zjutraj. Vrtar pravi: »Niente! Chiuso!« (Nič, zaprto). Smo se smejale. Ni dobro, če zgodaj prideš, ni dobro če pozno prideš. Bazilika se namreč odpre šele ob sedmih zjutraj.

— Kako pa gledate na svoj redovniški poklic? Ali ste zadovoljni? Ali Vam ni žal, da ste se zanj odločili?

— Ni mi žal. In če bi se še enkrat odločala, bi se ravno tako odločila. Res je, da v redovniškem življenju ni vse samo med, je pa veliko lepega v njem. Videla sem kot bolniška strežnica mnogo družinske sreče, še več pa družinskih tragedij. V redovniškem življenju je veliko Božjega, zato je v njem tudi veliko čistega veselja že tu na zemlji. Upam, da ga bo še veliko več v nebesih, kjer bomo razen Boga našli tudi povezavo z vsemi tistimi dušami, ki smo jim v življenju dobro storili, oni pa nam. Mislim, da je še vedno vredno biti redovnica, zelo vredno, seveda, če kdo čuti za to notranji poklic.

Vilko Novak

Drugi urednik kalendarja — Jožef Klekl mlajši

Stiriindvajsetega septembra 1976 je minilo štirideset let od njegove smrti — in tudi ko bi te obletnice ne bilo, bi se spodobilo, da se spomnimo žal med nami tako malo poznanega, za Francem Ivanocyjem drugega urednika Kalendarja srca Jezušovega — **Jožefa Klekla** mlajšega. Ker se s starejšim bratrancom enako imenujeta, je skrit v njegovi senci, kakor je skrito živel v goričkih Doléncih. Toda njegovo delo je tako pomembno ne le za **naš tisk**, marveč za **znanost o Prekmurju**, da ga moramo natančneje prikazati in ga ne smemo pozabiti.

Jožef Klekl ml.

Tudi mlajši Jožef **Klekl** se je narodil na Krajni v tišinski župniji, 3. marca 1879 (pet let mlajši od bratranca). Tudi on je obiskoval gimnazijo v Kösegu in Sombotelu, kjer je študiral bogoslovje. Že tu je pokazal svoje pisateljske sposobnosti, ker so ga tovariši v slovstvenem društvu bogoslovcev, imenovanem po sv. Avguštinu, izvolili za predsednika. To čast so nosili skoro vsi naši poznejši duhovniki — dokaz njihove sposobnosti ... Kaplanoval je od 1902 pri Sv. Juriju, v Rohoncu na Gradiščanskem, Turnižču (1907), Soboti (1910), 1910 pa je postal župnik v Doléncih, kjer je ostal

do smrti. Tu je živel več kot kmečko preprosto, za druge nekoliko čudaško, samosvoje. Toda za tem župnikom-kmetom se je skrival mislec in kulturni delavec, kakršnega med našimi duhovniki po Ivanocyju ni bilo. To so tudi njegovi sobratje premalo vedeli in cenili. Zunanji znak tega njegovega bogatega notranjega življenja je bilo — limonino (citronino) drevesce, ki si ga je vzgójil na južni strani svojega župnišča in so se mu vsi čudili. V svojih preproščini je leta 1920 odšel v Monošter na sejem — tako kot je hodil nekoč »za Vogrov« v svoje okrajno mestoce ... Toda tu so ga prijeli in odpeljali v zapore ter taborišče, kjer je bedno živel 15 mesecev, ko se je jugoslovanski vladi posrečilo, rešiti ga. Tudi te svoje hude dni je obširno popisal, a natisniti tega ni dal.

Ni čudno, da se je mlajši bratranec ob starejšem Kleklu in Ivanocyju seznanil s slovenskimi knjigami, s štajerskimi duhovniki in postal narodno zaveden — pa tudi delaven. Že v prvih letnikih **Kalendarja** je sodeloval; ko je pa dr. Franc Ivanocy po tretjem letniku odložil uredništvo, so Kleklu mlajšemu zaupali urejevanje Kalendarja srca Jezušovoga, kar je opravljal do 1919. Žal ničesar ne vemo o tem, kako je postal on urednik — gotovo so ga imeli za sposobnega za tako delo — in tudi ne vemo, s katerim letnikom po osvobojenju je prenehal biti urednik. Zelo malo je tudi znano, od kdaj je sodeloval pri **Nóvinah**, katerih uredništvo mu je bratranec zaupal v najtežjih časih, ko jih sam ni mogel urejevati. To je bilo v letih 1917 do 1919. V teh nemirnih in težkih prevratnih dneh, ko so Madžari in njihovi somišljeniki v Prekmurju skušali zatreti jugoslovansko gibanje ter ohraniti našo krajino zase, je dolénski plivánuš Klekl mlajši odločno, duhovito in posmehljivo pisal proti takemu prizadevanju »sobočke góspode« ter branil predvsem delo slovenske duhovščine za narodno avtonomijo Prekmurja in slovenske pravice sploh. Pomemben spomin na to je ohranil naš zastopnik na mirovni konferenci dr. Matija **Slavič**, ki piše v svoji knjigi Prekmurje (str. 40): »Politika majniške deklaracije ... pa se v Prekmurju seveda ni smela delati. Prekmurski duhovniki so pač poznali to gibanje. A resno ga ni nihče mogel širiti. Pač pa je Jožef Klekl ml., župnik v Vélíkih Doléncih, pravil Madžarom in madžaronom v dovtipni obliki, da bodo Slovenci zabijali ob Rábi kole za jugoslovanske meje«. Tu pripominja Slavič tudi, da so Novine imele tedaj 6000 naročnikov — »tako da je bil skoro vsak dvanaajsti Prekmurec, ki se je izdal pri ljudskem štetju za Slovenca, naročnik Novin«. In Klekl mlajši je natanko poročal v njih, kaj se dogaja na frontah — posebno pa, kaj se dogaja v novi Jugoslaviji, kateri se Prekmurje še deset mesecev po njeni ustanovitvi ni moglo pridružiti. Tudi to so še neodkriti strani naše narodne zgodovine in borbe, ki bi jo morali večkrat poudariti ...

Profesor Slavič tudi zelo zanimivo pripoveduje v obširni opombi na isti strani omenjene knjige, kako sta z dolénskimi župnikom 7. septembra 1918 urejevala in razpošiljala Novine — do dveh zjutraj, ko sta pripravila rokopise za tiskarno v — Sombotelu ...

Jože **Klekl** mlajši se je že kot kaplan v Turnišču pričel živo zanimati za **zgodovino** Slovenske krajine med Muro in Rabo. Janko Šlebinger je napisal o njem v Slovenski biografski leksikon članek, v katerem poudarja pomen dveh njegovih zgodovinskih člankov — »kjer je dokazal narodnim nasprotnikom, da so bili Slovenci naseljeni že pred prihodom Madžarov v svojih sedanjih pokrajinah ...« — v drugem »pa je odločno ugotovil slo-

venski zračaj Prekmurja» (SBL I, 1925—32, str. 461). V istem članku je v tej zakladnici slovenske kulture zapisano tudi, da je Klekl ml. »v Kalendaru s šifro kj« priobčil mnogo člankov nabožne, gospodarske in zgodovinske vsebine, nekrologe, leposlovne črtice, pripovedke, opise narodnih običajev itd.« Na drugem mestu bo potrebno sestaviti natančno seznam teh njegovih spisov (nekaj je že v zborniku Slovenska krajina, 1935), tu se bomo pa mogli le pregledno ustaviti ob Kleklovih glavnih spisih in njih pomenu.

Izrednega pomena je bilo v tistih časih že urejanje našega **Kalendarja**. Klekl se je tega pomena zavedal, iskal je sodelavce in skušal dati ljudstvu čim koristnejše in najrazličnejše čtivo, kar je povedal npr. v Prošnji reditela 1907: »... te kalendar je posebno za slovensko krajino pisan« in prosi, — tudi 1912 — naj mu pošiljajo zapise ljudskih pesmi, pripovedk, pravljic in podobno izročilo, ki ga je tedaj tudi sam v Turnišču že mnogo zbiral. V Kalendar je sam pisal tudi **verske**, predvsem pa **gospodarsko poučne** članke, preproste **povesti**, v katerih je obravnaval pereče življenjske, vzgojne in druge razmere med našimi ljudmi, npr. Senja Špolarove Treze 1909, Od Agneške 1912, Semen so lüпали 1929, kjer se pogovarjajo o dedovanju, o nekdanjih gospodarskih in družbenih razmerah v naši krajini, Glavo je v turbi meo 1929, je humoreska o tem, kako je kmečka mati lovila za hčer »gosposkega« ženina itn. Vsi ti leposlovni spisi dokazujejo Kleklovo pisateljsko nadarjenost in spretnost, pa tudi njegovo zavzetost za reševanje kmečkih slabosti in težav v mikavni, obenem pa poučni obliki. Takih spisov je bilo tisti čas malo, toda prav v Kalendarju so jih nekaj objavili tudi Ivanocy, Ivan in Jožef Baša, Sakovič in drugi.

Klekl ml. je pisal v Kalendar tudi **zanimivosti** iz svega sveta, posebno pa **kroniko** vsakega leta. V tej zvezi omenimo, da je pisal tudi svojo župnijsko kroniko, iz katere je zajemal za Kalendar. Tudi tu se je uveljavil njegov duhoviti, šaljivi slog, le da je včasih preredkobeseden in ni vsakomur razumljiv. Glavna vrednost Kleklovega dela za Kalendar pa je v njegovih **zgodovinskih** in **narodopisnih** spisih. Pred njim je sicer pisal že zgodovinska dela Jožef Košič, toda njegove Starine so ostale v rokopisu. Tudi Franc Ivanocy je pisal nekaj o naših cerkvah v Kalendar, več pa v madžarske liste. Tako je Klekl ml. že naš tretji zgodovinar in — poudarimo to: **naš prvi znanstvenik**. Zanimivo pa je, da je natanko istočasno z njim objavljajl svoja znanstvena dela tudi Avgust **Pavel**, toda v madžarščini. Kleklovi zgodovinski spisi so znanstveni zato, ker je objavil prvič nekatere stare listine o naši preteklosti in jih je delno tudi razlagal.

Prvi tak njegov spis, povzet sicer po raznih knjigah, toda s samostojno sodbo, je **Iz zgodovine Slovincov** (Kalendar za 1909, 56—64). Ne pozabimo, da tedaj še ni bilo Grudnove Zgodovine ... Klekl je izbral taka poglavja in take trditve, ki so budile narodno zavest in poudarjale, da so Slovenci v Prekmurju bili davno pred Madžari. »To ljudstvo, kak že ime kaže, k velkij familiji slavskoj sliši«. Misli, da so »Slavi vogrske zemlje od severa prišli iz velkoga naroda Vinidov«, poudarja njih sorodstvo s Štajerci in Kranjci, Korošci ... »... za trdno držim, da Slovenci (v Prekmurju) gorostali so se ne od Horvatov od jüžnoga razpresterali, nego prišli so v letah 592—595 pozosed od Sevra ...« Pomisliti moramo, da je bil ta spis objavljen na Madžarskem v času najhujših napadov na narodnostno delovanje naših duhovnikov, na naš slovenski tisk in v času, ko so pomadžarili imena naših

vasi. Klekl jim je določno povedal, da smo bili tu pred prihodom Madžarov. »Slovenci so postali učitelje Vogrov« — v poljedelstvu, obrtih, veri, o čemer priča okoli 800 slovanskih besed v ogrskem jeziku.

Vsako leto je odslej sledil v Kalendarju kak članek iz domače krajevine zgodovine: **Törnišče 1910** — objavil je prevod latinske listine iz 1548 o svoboščinah turniških meščanov, listino iz 1646 s potrjenimi starimi pravicami in še več drugih do 1861. — »Rad pregledujem stare pisma ...«, začenja objavo »artikulušov« (členov, pravil) šoštarskega ceha v Turnišču v kajkavsko-prekmurski slovenščini iz 1767 z razlago (**Šoštarski ceh v Törnišči, 1911**). — Posebno zanimiv je bil za vse dolnje Prekmurje spis: **Na šterom hatari leži törniška cerkev?** (1912), kjer je Klekl uporabil tudi svojo posrečeno pripovedno obliko, da je ljudem približal preteklost: »Pisalo se je 1777. leto po narodjenji našega Gospodna Jezusa Kristuša. Na glavi polglavarov »našega Törniškoga varaša« je velka skrb ležala ...« In nato prikazuje na podlagi listin pravdo o mejah »med varašom (Turniščem) i vesnicami«, dolgo pravdo, ki je tekla z zasliševanjem prič, zapiranjem ljudi do 1825 ter je zajela skoro vse Dóllinsko, saj je eno sodišče bilo tudi v Bél-tincih. — V istem letniku je objavil članek **Pravda od desetine**, v katerem pripoveduje, kako »Törniški varaš i beltinska gospoda (zemljiška) so staro pravdo meli za desetine volo. Zalavarmegye (županija) je l. 1769 12-ga augustuša ništere častnike (uradnike) vöposlao v Törnišče, naj v protokol vzamejo vse dače od Törniščarov gospodi dane«. Beltinski zemljiški gospod (tedaj grof Cháky, pozneje pa drugi) je pobiral desetino za zagrebški kapitelj in si za to njen del pridržal zase; toda 1816 so izročili pobiranje desetine prebivavstvu beltinske gosposke, kar se je menjavalo od 1848. Vzporodno s to je tekla še pravda z zemljiško gosposko zavoljo desetine od hajdine in koruze itn. do 1845.

V istem letniku Kalendara je objavil Klekl še tretji sestavek: **Nedelski Vrh** z začetkom: »Blaženi časi so bili, kda so ešče naši Slovenci na Goričkom gorice meli«. Za tem je dobesedno objavil nedatiran pravilnik, ki se drugod na osrednjem Slovenskem imenuje gorske bukke: »Artikuluši Vrha Nedelskoga, šteri so nam na hasek spravljeni i napravleni i poulek reda po etom našem Slovenskom jeziki na vékšo rázumnost vödání ...« Ta pravilnik govori o redu, ki so se ga morali vinogradniki držati in o kaznih za prekrške. — Ko je prišel na svojo župnijo, je napisal tudi članek: **Dolence** (tako govorijo Ravenci in Goričanci, 1914) z nekaterimi podatki o preteklosti svoje nove župnije.

V zadnjem Kalendarju 1919, ki je izšel na Ogrskem, je v članku **Prekmurski Slovenci** navedel njih število v obeh župnijah v 18. stol. in zdaj; našteva slovenska imena vasi, njiv in travnikov, poudarja o njih: »zgodovinski spomeniki so, naprej pridejo stare reči, štere zdaj že nönč ne poznamo« in v opombi prosi taka imena, pravljičice in pripovedi.

Ostalo pa mu je nekaj gradiva iz prejšnjih let, ki ga je objavil šele 1924: **Törnišče**. V članku pripoveduje po listinah o raznih dogodkih med leti 1725 in 1862. Kako so vsi ti Kleklovi spisi dobri in pomembni, dokazuje tudi to, da jih v svojih razpravah uporablja in navaja prekmurski zgodovinar dr. Ivan Zelko. Klekl ml. bi bil mogel gotovo postati univerzitetni profesor zgodovine, ko bi jo bil študiral na univerzi.

Drugo področje Kleklovega zanimanja je bilo ljudsko življenje ne le v tistem smislu, ki ga je prikazoval v svojih črticah, marveč prav v znan-

stvenem pomenu, kakor ga raziskuje **narodopisje** (narodoslovje) ali **etnologija**. Poznal je dela Jožefa Košiča (gl. lanske Stopinje!), ki je ljudsko življenje opisoval, zato je npr. objavil iz Košičevega Zobrisanega Slovena ... poglavje »Kak boš se oponašo?« (Kalendar 1924) in mu dodal nekaj sodobnih napotkov. V Košičevih delih pa je tudi bral, da se znanost zanima za ljudsko verovanje, za ljudsko zdravilstvo, za imena potokov, polj, travnikov (ledinska imena), cvetlic, za vse, kar vedo ljudje v zvezi z živalmi in cvetlicami itn. Posebej pa za ljudske šege in navade. Jožef Klekl ml. je že v Turnišču zapisoval vse tako gradivo, a čudno je, da ga je pričel objavljati šele po več kot 15 letih. Žal so ti članki preredkobesedni in zato kdaj tudi težkoumljivi, posebno nepoznavavcu narečja in gradiva. Kljub temu pa so izredno dragoceni in že uporabljeni v takih temeljnih delih te stroke, kot je npr. Narodopisje Slovencev in leto za letom ga navajajo nove razprave ... Pod naslovom **Šatringe Slovenske krajine** (K 1924) je povedal, da »Samo kak staro reč ščem iz pozabljenosti pokazati sveti, ka je ne prav« — namreč verjeti v vraže, praznoverje. Znanost pa tako izročilo zbira, da raziskuje razvoj ljudske omike. Klekl je zapisal nekatere šege in verovanja ob Andrašnjem in drugih dnevih, o vörkih (urokih), šuših, mrakih in protinu, objavil pa tudi »zapreitke« — zagovore, ki jih je našel na listu zapisane v Ritkarovcih — in isto besedilo smo zdaj našli v neki stari rokopisni knjigi iz teh krajev.

Svadba v Slov. krajini (K 1925) opisuje svatbene šege na Ravenskem in Dolinskem ter Goričkem. Že 1911 pa je Klekl objavil v Kalendaru tisto Starišinstvo i zvačinstvo, ki ga je 1807 v knjižici objavil neznani S. L. D., pozneje pa so ga večkrat ponatisnili in je razširjeno pri nas tudi v rokopisih. — **Naše domače reči iz starih časov** (K 1927) so vrsta krajših člankov in zapisov o ljudskem verovanju, šegah na števanje, fašenek, vlažičovo, pripovedke o čalérih, divjih deklah, čarne šole dijakih. — Podobno je gradivo v naslednjem: **Stare navade i šatringe** (K 1928) s kratkimi opisi navad na Janošovo, Jürjovo, Lucijovo, verovanj o kačah in kaču, kačecu. — **Stare navade** (K 1929) tudi pripovedujejo o letnih šegah pred božičem, o stari nošli in prinašajo ljudske reke. — Podobno je v spisu **Potoki, vesnice** ... (K 1929) zapisal imena mnogih potokov in vasi v naši krajini. — V istem letniku pa pod naslovom **Živali, rastline v ljudskoj govorici** opisuje manj znane rastline in živali ter objavlja ljudske reke o njih. — In še tretji članek v istem letniku: **Zglednola se je** ... pripoveduje o verovanjih v uroke, ko pravijo ob boleznih človeka ali živali: »včinjeno je, dete nedüje ma, sküšjava pše, vörki«.

J. Klekl ml. je imel smisel za redke, stare besede in jih je primerjal med seboj v raznih naših krajih. O tem priča spis **Naš dialekt (narečje)** v K 1929, v katerem našteva stare reke, besedne zveze in jezikovne posebnosti iz raznih krajev, žal premalo jasno in povezano, toda dragoceno za strokovnjaka, ki pozna naše narečje. — In zadnja njegova objava te vrste: zapisi 33 ljudskih **pesmi**, nabranih pred četrto stoletja v turniški okolici (K 1930), ki jih ni prej objavil najbrž zato, ker je želel imeti k njim tudi napeve — te mu je pa zdaj slabo (po mnenju strokovnjakov) zapisal najbrž Julij Kontler.

Vse to poljudno in tudi **pravo znanstveno delo** dela čast preprostemu vaškemu župniku, ki je v gorički samoti, živeč slabše kot mnogi kmetje, z urejevanjem Kalendarja Srca Jezušovega od 1907 do 1919 opravil izredno

pomembno delo za omiko in vzgojo prekmurskega ljudstva. Ustvaril pa je mnogo, več kot mnogi na univerzah šolani ljudje, tudi v znanosti o naši krajini in o življenju našega ljudstva. Naša znanost že zdaj spoštljivo navaja njegove spise kot nadvse koristen vir, uporabljala pa ga bo tudi v bodoče. Zato je naša dolžnost, da spoznamo vsaj povrhu njegovo delo tudi njegovi najbližji rojaki —in zato predlagam, naj kaka založba izpolni svojo dolžnost do Prekmurja ter izda njegove spise z opombami ter razlago, z oceno **vélikega dela Jožefa Klekla** mlajšega, dolenskega plebanuša in slovenskega mučenika iz madžarskih ječ in taborišč. Na njegovem grobu pa postavimo dostojen spomenik!

Pavel Berden:

Za poročni dan

*Predraga zakonca, ki danes si bosta
pred svetim oltarjem podala roké,
si dala obljubo, da bosta si zvesta,
če pride veselje, če pride gorje:*

*Oči vama danes od sreče žarijo,
od sreče obraz vama v smehu žari
in rože rdeče na licih cvetijo,
o vajini sreči nam vse govori!*

*In prstan na roki, obroček ta zlati,
ki nima začetka in konca ne,
oznanja, da vajina ljubezen končati
se nikdar, nikoli, nikoli ne sme!*

*Studenec ljubezni naj stalno izvira,
naj bo kot kipeč, žuboreč vodometa.
Saj enkrat srce si soproga izbira,
le enkrat utrga ljubezni se cvet.*

*Že hišica skupna, že domek prijazen
želi vaju vzeti v svoj topli objem,
nestrpen že čaka, ker zdaj je še prazen,
da vajina sreča razcvete se v njem.*

*In zibelka tudi že čaka vesela,
da zibala k spanju bo bitje ljubo,
z veliko toplino bo rada sprejela
sto sreč, če jih vama nameni Nebo.*

*Že vse je pripravljeno, vse vaju čaka,
vse vajino srečo podpreti želi.
Prinašala srečo bo stvar vama vsaka,
če On bo med vama, ki srečo deli.*

*Deli pa jo z Jezusom Oče nebeški,
deli jo Marija in Sveti Duh.
Da v sreči množil bi se zarod človeški,
nam Bog blagoslavlja ljubezen in kruh.*

*Zato pa stopita, stopita veselo,
stopita pogumno pred božji oltar!
Da skupno življenje bo srečno začelo,
darujta se Bogu kot zakonski par!*

Lojze Kozar

Misijon v Odrancih

Nekoč so se ob misijonu prenovile cele pokrajine, danes pa so mnogi mnenja, da se je misijon, kakor smo ga bili vajeni pred tridesetimi leti, nekako preživel in nima več nekdanjega učinka. Nekateri pa ob besedi misijon mislijo samo na strašenje s peklom ipd., čeprav moram reči, da pred štirinajstimi leti, ko je bil pri nas misijon, ni bilo mnogo slišati o peklu in o božjih kaznih. Misijonarji sicer niso šli čisto mimo tega v svetem pismu tako jasno izraženega dejstva, vendar je bilo težišče govorov že takrat povsem drugod.

Za letošnji misijon, ki je bil proti koncu januarja 1976, smo se dolgo pripravljali tako z molitvijo, govori, kakor tudi z razpravljanjem o tem, v kakšni obliki naj se misijon odvija, da bo obrodil čim več sadov.

Posvetovali smo se z misijonarji DJ (jezuiti), ki smo jim to veliko nalogo poverili, posvetovali smo se doma med seboj, s cerkvenim odborom in župnijskim svetom in smo končno naredili program, ki naj bi dal vsakemu stanu tisto, kar najbolj potrebuje. Vprašanje je bilo prav v tem, ali naj se verniki zbirajo bolj po poklicih ali bolj po stanovih. Ker pri nas glede poklica ni velike razlike, smo se odločili za stanove, da bomo upoštevali starost, poročenost ipd.

Dogovorili smo se, naj bo skupnih govorov manj, vsak dan eden in je lahko zjutraj in zvečer isti, zato pa naj bo več govorov za otroke, mladino in odrasle.

Tako se je končno uredilo na ta način, da je p. Lojze Markelj prevzel otroke in mladino. Bile so šolske počitnice in vsi otroci so lahko prišli k skupni maši, pri kateri so bili sami in so jo pod patrovim vodstvom tudi sami pripravili: peli so pri maši, ministrirali, brali berila in peli speve, sodelovali so pri pridigi, ki je bila v obliki razgovora, pri prošnjah vernikov jih je vedno toliko sodelovalo, da je bila kar gneča okrog mikrofona, prinašali so darove in vsi prejeli obhajilo. Imeli so vedno svojo otroško evharistično molitev, pri kateri so vse vzklike prepevali. Nekajkrat jih je pater povabil pri evharistični daritvi čisto k oltarni mizi, da so z njim skupaj bili trdno sklenjena enota, katere središče je bil Kristus pod podobo kruha in vina. Velika večina otrok je prišla tudi zvečer k maši in skupnemu govoru.

Pod vodstvom istega patra se je vsak dan zbirala mladina. Prišli so k večerni skupni maši, potem pa so se zbrali najprej v veroučni učilnici, kjer

so imeli kratko premišljevanje, ki jim je bilo za podlago razpravljanja in dela za tisti večer.

Obisk mladine je bil nad pričakovanjem velik in so se misijona udeležili vsi mladinci in mladinke s prav neznatnimi izjemami. Proti koncu misijona so domači povabili še goste iz okoliških župnij.

Ko so po patrovem govoru zapeli še nekaj pesmi, so se razdelili v skupine po 12 do 15 mladih fantov in deklet in so odšli v cerkev, kjer si je vsaka skupina — bilo jih je 12 — našla svoj prostor, sklenjen krog in začeli so razpravljati, se pogovarjati o temi, ki so jo dobili v razpravo.

Patru so pri vodstvu skupin pomagali naši bogoslovci in drugi, ki so se posebej vsak dan sestajali in se natančno dogovorili o vodstvu skupin, v skupini pa so skrbeli za to, da je šla debata v pravo smer in da je lahko vsak odkrito in brez zadrege povedal svoje mnenje. Glavne teme so bile: Čemu živim; Dobro in slabo v družini, cerkvi, doma; Kaj je z menoj, s teboj; Skrivnost življenja (o splavu v zvezi s filmom); Pogovor o filmu, ki smo ga prejšnji dan videli; Kaj mi pomeni maša.

Pri vsaki skupini so glavne misli razgovora zapisali, ena skupina pa je sklepe in dognanja narisala. Razgovor je trajal dobro uro, nato pa so se zopet vse skupine strnile v eno in prebrali so vseh dvanajst zapisnikov, potem pa so o njih razpravljali skupno zopet dobro uro. Prav občudovali smo mladino, da so zdržali tako dolgo in niti dolg čas jim ni bilo. Pač zato, ker so problemi rezali vsakega v živo in ker je vsak pri reševanju sodeloval.

Mlade zakonce je prevzel p. Vital Vider, ki ga poznamo iz njegovih knjig, da je strokovnjak glede problemov mladih družin. V to skupino smo povabili vse zakonce do 10 let poročene in se jih je pet dni zaporedoma zbralo vsak dan vsaj 100 do 120. Pater je razpravljal z njimi o njihovih vprašanjih, predvsem o medsebojnih odnosih, sožitju in medsebojne ljubezni ter spoštovanja. Mladi zakonci so bili najprej pri skupni maši v cerkvi, potem pa so se zbrali v veroučni učilnici, ki so jo napolnili, da je bila zbranost mnogo večja kakor bi mogla biti v veliki cerkvi. Za uvod je bilo navadno nekaj glasbe, da so prišli v pravo razpoloženje. Radi bi imeli še več govorov, toda zaradi prostora ni bilo mogoče, saj so bili od četrtega dalje na vrsti srednji zakonci.

Skupino srednjih zakoncev so sestavljali zakonci od 10 do 30 let poročeni. To skupino je vodil p. Franc Cerar, ki je imel zanje štiri govore. V ospredju je bil problem vzgoje in medsebojnih odnosov v družini.

Tudi stari zakonci, več kot trideset let poročeni, so prišli na svoj račun. Zanje je imel tri govore p. Pavel Berden. Poleg tega sta bila še dva govora za ovdovele in za neporočene nad trideset let stare. Neporočeni pod trideset let starosti so bili v mladinski skupini.

Vse skupne govore, ki so bili namenjeni vsem, je imel p. Pavel Berden.

V času misijona je bilo razdeljenih 8.350 obhajil, cerkev pa je bila vsak dan pet, šestkrat zasedena. Misijona se ni udeležilo okrog 5 odstotkov katoličanov, starih nad 6 let.

Zdaj bo marsikdo vprašal: In uspeh?

Zanj ne vemo, zanj ve le dobri Bog. Vidnih uspehov seveda ni, toda če smo se vsaj nekoliko bolj približali Bogu in svojo vero vsaj nekoliko resneje vzeli, potem uspeh misijona ni izostal, saj je naše življenje vedno novo vstajanje, vedno novo začenjanje, pravi Guardini v svojem Križevem potu.

Ali še znamo prisluhniti prekmurski ljudski pesmi?

(Ob Maučecovem zapisu štirih pesmi)

Pesem je človeku potrebna kot zrak in kruh. Z njo se srečamo že v rani mladosti. Ko nismo mogli zaspiti, nam je mati zapela uspavanko. Ko smo se skobacali iz materinega naročja in se pomešali med svoje vrstnike, nas je obdal svet otroških iger, ki je bil poln kratkih pesmi. Otroške pesmi smo spremljali s piščalkami, ki smo si jih naredili iz trobelike, votlih stebelc drugih rastlin, posebno pa iz vrbe.

Družabno življenje v Prekmurju je bilo povezano s šegami, katerih pomemben del so pesmi. Sem sodijo predvsem ženitovanske šege, verstitivanje, t.j. bedenje ob mrliču (naše stare »Mrtvečne pesmi« v rokopisih in tisku!), polážiči na Barbarinje, ki ob prihodu v hišo dolgo naštevajo svoje želje za srečo pri živini in družini, kokodákanje na Lucijino v Porabju, pesmarji, ki hodijo popevat ob kolednih svetkih in pred svečnico, pesem teric, pesmi ob lúpanju tikvinega semena in česanju perja.

Ljudska pesem je torej tesno povezana z življenjem ljudstva. Po eni strani je spremljevalka njegovih delovnih in svetešnjih dni, po drugi strani pa je ogledalo, ki zvesto odseva njegovo notranjo podobo.

Milo Kurlinur

Micka povj. povj.

Zapisal in harmoniziral
Ignacij Maučec

1. Micka povj. povj. ci me še li. biskuj? ci me še li biskuj.

2. Roko po-da-la bom mlo go - bu la bom mlo go - bu la bom

3. Micka le okrog v kraj mlo go - bu la bom mlo go - bu la bom

4. Ti si mi prvi - la, da me bsi cukala. kdaj pa se druge mlo,

1. roko po-daj.

2. toila skuce.

3. mlo me bos.

4. mi me va-las.

Prvi, o katerem vemo, da je po Prekmurju zbiral ljudske pesmi, je bil pesnik Stanko Vraz (rojen v Cerovcu pri Ljutomeru l. 1809, umrl 1851). Nekaj teh zapiskov je uvrstil v svoje Narodne pesmi Ilirske (Zagreb 1839), in sicer pod naslovom »Vogerske« (str. 138—145). Karel Štrekelj navaja v svoji zbirki Slovenske narodne pesmi med opombami Vrazove podatke o Francu Novaku, župniku v Turnišču kot zapisovalcu ljudskih pesmi v svojem kraju. Vraz hvali Novaka, da je bil pri svojih rojakih na glasu kot dober poznavalec slovenščine in da se je resnično brigal za jezik in narodnost svoje domovine. Dalje pravi, da je bil večji del njegovih zbranih ljudskih pesmi verjetno uničen po njegovi smrti, in končuje, da Novakova zbirka ljudskih pesmi prekmurskih Slovencev ni kritična, se pravi, da jih je popravljajal.

Franc Novak se je narodil 7. decembra 1791 v Tešanovcih kot sin plemenitih staršev Janoša Novaka in Julijane. V duhovnika je bil posvečen 10. septembra 1815. Bil je 16 mesecev kaplan v Beltincih, vmes nekaj časa tudi župnijski upravitelj v Martjancih. nato pa od marca 1817 do 21. januarja 1836 župnik v Turnišču.

Vraz poroča, da mu je Novakove zapise ljudskih pesmi izročil Štefan Soldatič, »Ilir iz šopronske stolice«.

Štefan Soldatič, sin Tomaža in Uršule, rojene Domintrovič, se je narodil 15. avgusta 1807 v Cinfalvi, duhovnik je postal l. 1833. Bil je kaplan pri župniku Francu Novaku v Turnišču (1833—36), v Beltincih (1836—38), umrl 30. marca 1874 v kraju Szentpéterfa. Materin jezik mu je bil hrvaški, govoril je tudi nemško.

Lahno. p Mladi ovčur ovce čene - - Zapisal in harmoniziral
Ignacij Maučec

1. Mladi ovčur ovce čene, na kve-ke-ke-ke-ke. 2. Dobro jutro mladi ovčur, ni ste pravi ovčurji, kaj ti pa to megle. 3. Kdo mi mamiu edro sestro, tista mamiu sestro, je ovčur ovce čene. 4. Ovčur ovce ostalo dene, dete je pa v hito slo. Dobro ovčur vam go-

5. Dvoj, dvoj, mulo dete, sestra tvoja mati je. Moje mami je pa stebene, lepi, lepi, lepi ovčurji mami.

Jožef Varga je bil doma iz kraja Hegyfalú pri Sárvaru, kjer je bil rojen 1. 1807. Pri sv. Juriju je kaplanoval od leta 1835 do 1842, nato pa eno leto v Sóbóti. Umrl je kot župnik v Szenteleku. l. 1870. Govoril je tudi hrvaško, slovensko in nemško.

Pri zbiranju ljudskega pesništva v Prekmurju ima največ zaslug Števan Kūhar, bogoslovec iz Bratonec (1882—1915). O njem je v stopinjah že pisal Vilko Novak (Dva naša zaslužna moža, Stopinje 1976, str. 59—62).

V brošuri Narodne Pesmi Vogrskih Slovincov, ki jo je izdalo uredništvo Marijinega lista konec leta 1913 v gajici, je v predgovoru zapisano: »Ne je greh poštene frlice, kakše so i te, popevati«. Od 22 pesmi, ki so v tej brošuri (izšel je samo prvi snopič!), jih je 8 zapisal v Bratoncih Števan Kūhar, 14 pa v Dokležovju Ivan Jerič. Kūharjevi zapisi ljudskih pesmi so izhajali več let (od 1911–1932) v Kalendarju Srca Jezušovoga. Kūhar je pošiljal pesmi tudi Streklju, ki je urejeval prej omenjeno zbirko Slovenskih narodnih pesmi. Po bibliografskih podatkih Vilka Novaka je bilo v

Nega lepšega ne pa krajšega

-Zapisal in harmoniziral
Ignacij Maučec

Zmerzo
p

mf

1. Ne pa krepča, ne pa družbe, kar se pletem čisti. Jdu
2. Ne pa krepča, ne pa družbe, kar se ta vnaša gor. Po
3. Ne pa krepča, ne pa družbe, kar se mi dleži me. Po

mf

molto crescendo

1. Išču spvedejo in rožic cvete-jo vse go-re bele-mi-ja
2. Krmim ona spi, po-le-ti pa cvete v jesen pa vino dleže.
3. duvi dela-jo in kraven spvedejo, kvečen po sludu spijo

Kalendarjih Srca Jezušovoga od 1. 1911—1932 objavljenih 88 pesmi (prim. Slovenska krajina, zbornik, Beltinci 1935, str. 129).

Avzug Pavel (o njem prim. Pavel Berden, Družina pesnika Avgusta Pavla, v: Stopinje 1976, str. 64—71) je v svoji knjigi A vashidegkuti szlovén nyelvjárás hangtana (Glasoslovje cankovskega slovenskega narečja, Budapest 1909) objavil 15 prekmurskih ljudskih pesmi, ki so deloma zapisi Fidele Sreša, deloma pa njegovi.

Fidel p. Sreš, rojen 8. aprila 1885 v Bratoncih, rojak Števana Kúharja, je pri krstu dobil ime Mihael. Stopil je v red premonstratencev v Košicah, v duhovnika je bil posvečen 1. 1909.

Tudi peštanska Domovina je v letih 1921 in 1922 objavila 13 prekmurskih ljudskih pesmi.

Do prve svetovne vojne so bila tiskana le besedila prekmurskih ljudskih pesmi, če izvezamemo Kuhača, ki je objavil dva napeva.

Po prvi svetovni vojni sta nabirala po Prekmurju besedila in napeve Frančišek Kimovec in Rihard Orel. Kimovec je zbral okrog 200 svetnih in 200 cerkvenih prekmurskih pesmi, ki jih je izročil melografu Francetu

Mi grlica -

Náczno p *mf*

1. Mi gr-li-cu v de-tel-ci spejo-le, šer-jim-ček po listi kr-ri.
 2. Vse-la je ta-ka da ki ma vje-ko sa-ka kre-aste sto-ji
 3. Mi ti-cka po gangi span-cej-ra, v ro-čaj mu glavek vo-de.

1. - gr - - li - - cu - šer - - jim - - ček. * hi
 2. - Dr - - ki - - ma - mu sto - - ji o =
 3. - span - sej - - ra, - mu vo - - de ra

1. kre - - glu - - ju, pa to me-mu razre-se-li.
 2. Re - - le - - ma, pa to mu-mu kre-se-li.
 3. Re - - le - - mi, pa to mu-mu kre-se-li.

1. pti-če pod me-son kre-glu-je.
 2. ko-li vje trave-ke-li-mu.
 3. glavi mu pušle re-le-mu.

Maroltu, vendar so bila vsa dozdašnja prizadevanja, da bi jih našli, zaman.

Uredništvo Marijinega lista je hotelo že pred prvo svetovno vojno izdati tudi note prekmurskih ljudskih pesmi. V predgovoru prej omenjene knjižice Narodne Pesmi Vogrskih Slovincov je zapisano: »Prosimo vse vrele narodnjake slovenske, naj viže i vsebino teh i drugih pesmi naznanijo vredništvu Marijinoga lista, da te se vse zednim z notami vred na svetlo da za 2—3 leta.«

Kalendar Srca Jezušovoga 1930 je objavil 35 ljudskih pesmi z napevi. Pesmi je zbral Jožef Klekl, ml. »v törniškoj okroglini«, notiral pa jih je učitelj Julij Kontler (o njem gl. Štefan Barbarič, Spomin na Julija Kontlerja, v: Stopinje 1974, str. 56—58).

Po nekaj prekmurskih ljudskih pesmi so zapisali in tudi samostojno obdelali France Marolt, Anton Lajovic, Oskar Dev in drugi. Danijel Grum je l. 1953 in 1954 po zapisih Vladimirja Močana in svojih izdal Narodne pesmi iz Prekmurja v dveh zvezkih.

Doslej najbolj obširno in znanstveno delo o prekmurskih ljudskih pesmi je knjiga Josipa Dravca: Glasbena folklor Prekmurja, SAZU Ljubljana 1957. Dravec je v tem svojem delu objavil 425 napevov in 388 besedil. Na koncu knjige najdemo še kratke življenjepisne podatke 159 prekmurskih ljudskih pevcev.

Zmaga Kumer je v svoji knjigi Pesem slovenske dežele, Maribor 1975, objavila 24 prekmurskih ljudskih pesmi, in sicer 2 iz Andovec, 3 iz Adrijanec, 4 iz Beltinec, 1 iz Bogojine, 1 iz Čepinec, 2 iz Črensovec, 8 iz Gornje Bistrice in 3 z Gornjega Senika.

Uredništvo Stopinj je naprosilo Ignacija Maučeca, Organista v Bogojini, naj bi za Stopinje 1977 poslal nekaj prekmurskih ljudskih pesmi z notami. Maučec je poslal štiri pesmi, ki jih je slišal od svoje zdaj že pokojne matere Terezije, roj. Küzma (roj. l. 1889). Bil je prepričan, da te štiri pesmi še niso bile nikjer registrirane, vendar jih najdemo v Kalendarju Srca Jezušovoga 1930, a z drugačno melodijo in nekoliko drugačnim besedilom. Za Kalendar 1930 je značilno, da je objavil tudi note, ne samo besedila pesmi. Pesem Mi grlica v detelci spejvle je tudi Maučec harmoniziral v C-duru v (K 1930 je na str. 61, št. 2, besedilo pa na str. 68, št. 2); Mladi ovčar ovce žene (v K na str. 61, št. 4, besedilo na str. 68,4); Nega lepšega, nega dragšega (v K na str. 63, št. 12, besedilo str. 72, št. 12); Micka, povej, povej (v K na str. 64, št. 21, besedilo na str. 74, št. 12).

Ker so melodije teh pesmi drugačne, zaslužijo objavo.

Ignacij Maučec se je narodil 29. junija 1914 v Bogojini. Po gimnaziji v Soboti se je vpisal na konservatorij v Ljubljani. Zdaj je uslužbenec in organist v Bogojini. Poleg svojega poklica vodi moški in mešani zbor v Bogojini, ki je z uspehom nastopal tudi v drugih krajih Prekmurja. Dravec pravi v prej omenjeni knjigi o njem, da ima »dober posluh in lep glas. Pesmi, ki sem jih od njega dobil, so od njega fiksirane, on mi jih je samo znovič potrdil s petjem, a sam sem jih ritmiziral« (str. 381). Pesmi, ki jih je Maučec zapisal in izročil Dravcu za objavo, sta: Moj možek je leip in Sinko Marko, oženi se.

Če danes povprašamo starejše ljudi po starih ljudskih pesmih, dobimo vtis, kot da se jih sramujejo zapeti, češ da so zdaj na voljo umetne pesmi, ki »imajo lepšo vižo«. Vendar moramo poudariti, da je ljudska

pesem nekaj živega. V njej se zrcali polnost življenja, kakor ga doživljamo v naravi, le da je dvignjeno v lepotni svet. V njej je zvočni slap, ki se skoraj ne da izraziti. Vsak zapis ljudske pesmi ali beseda o njej, je le senca. Človek mora neposredno dojeti njeno lepoto.

Ko v Stopinjah objavljamo Maučecov zapis štirih pesmi, želimo, da bi jih brali in zapeli vsaj z na pol tako ljubeznijo, kot so bile zapisane in harmonizirane ter s tem tudi rešene pozabi.

Pričujoči članek je obenem tudi skromen spomenik vsem zbirateljem in zapisovalcem prekmurskih ljudskih pesmi, posebej bogoslovcu Števanu Küharju in duhovnikom Francu Novaku, Štefanu Soldatiču, Jožefu Vargi, Ivanu Jeriču, Fidelu Srešu, Frančišku Kimovcu, Kleklu st. in mlajšemu, ki so poleg svojega poklicnega dela našli čas za to narodnostno kulturno delo.

Pavel Berden

Stroga luč

*Pripravljajš ponarejen denar,
da plačaš z njim račun
resnici in pravici!
Kakšno roganje!
Pa vendarle je res.
In hočeš, da slavimo
tvojo pravičnost in človekoljubnost!
Ubogi jetnik,
zapleten v svoje lastne zanke.
Tvoja usta te obsojajo.
Zakaj si govoril pravico,
zakaj oznanjal si resnico?
Obrnil si obema hrbet.
Tvojo dvoličnost
vzeli sta v precep.*

Borovnjakova pridiga v Skakovcih

Sedemindvajsetega junija 1858, na nedeljo sv. Trojice, so imeli v skakovski kapeli prošenje. Pridigal je tedanji cankovski župnik Jožef **Borovnjak**, ki je nastopil to službo teden dni prej.

Jožef **Borovnjak** se je narodil 9. februarja 1826 v Ivanovcih v bedeniški župniji. V duhovnika je bil posvečen 1851, bil je župnijski upravitelj v Števanovcih do 1852, kaplan v Turnišču (1852—54), v Lendavi (1854—55), v Črensovcih (1855—58), v Soboti (1858), pri Sv. Juriju (1858) in župnik na Cankovi od 20. junija 1858 do smrti 19. septembra 1909. Bil je tudi dekan soboške dekanije do 1893. Borovnjak je bil goreč dušni pastir, pisatelj in prireditelj molitvenikov, katekizma in zgodb sv. pisma. Najtesneje je sodeloval z dr. Francem Ivanocyjem. Bil je zaveden Slovenec in imel je žive stike z duhovniki ter drugimi izobraženci onstran Mure, celo v Ljubljani ter je dopisoval tudi v tamkajšnje liste.

Skakovsko kapelo so postavili Skakovčarje za župnika Franca **Bernjaka** leta 1832. Župnik Bernjak se je narodil 4. oktobra 1773 v Radovcih kot otrok evangeličanskih staršev. Devetleten je šel študirat v Köszeg, stanoval v dijaškem zavodu Kelcz-Adelffy, kjer je prestopil v katoliško vero. Bogoslovje je dokončal v Sombotelu in bil posvečen 26. marca 1797. Bil je kaplan v Beltincih (1797—98) in nato župnik na Cankovi od avgusta 1798 do smrti 6. januarja 1833. Od 1826 je bil dekan soboške dekanije, ki so jo tedaj imenovali »Slovenska okroglina« (Totság).

Borovnjakova pridiga je zanimiva, ker govori o koleri, ki je morila na Madžarskem pred letom 1832, dalje zavoljo narečnih besed, npr. guta (iz madž., po latinskem) za kap, mrtvoud. Po starem imenuje ljudstvo svoje krajine »Mi Slovenje« itn. — Pridigo objavljamo v našem črkopisu — pisana je v madžarskem, ki so ga tedaj pri nas še splošno uporabljali. Celotna pridiga se glasi;

Dragi gmajnarje!

Ovo s pobožnim trüdom i stroškom ste postavili stalni spoumenek vaše vöre, vüpanja vu milostivnom Bougi.

Bilo je nej davno vrejmen, ka vu našem vogrskom orsagi više kak 200 jezér lüstva spomouro pogibelni beteg, šteroga doktorje za kolero zovejo — — Vaši očacke so poslünoli reič svojega düševnega pastéra ino so obľúbili Bougi ete mali aldov, tou malo kapelico postaviti, naj vas smileni Boug od onoga pogibelnoga betegä varje. Spunilo se je nad vami obečanje vsamogoučega Boga vu s. písmi govorečega; »**Ki se na mené zavüpa, ne ošpo-ta se naveke.**«

Naj dönok zrok i priliko že postavlene kapeilice pri kesnom vašem odveitki vu stalnom spominanji ostane, ober dvér je napisek vu kamen zreizani — **Z obľübe prouti koleri.** Na oltar pa je namalana ona preleipa evangeliomska hištoría, štero štémó pri s. Lüki vu 5. tali. — Najmre Zveličíteo svejta Jezuš je s svojimi vučenikmi z Judeje prišo vu Kafarnaum. Kak je tou zvedilo vu vsøj okroglini lüstvo, z velikim šeregom je k njemi šeľüvalo — te edni žeľejouči njegove predge preleipi božanski navuk posľüšati, ti drügi betezni nevolni pri Jezuší zdravje iskati.

Jezuš vünej na tornaci sedeči je včio okouli sebe stoječe lüstvo. Med drügi betezniki je bio eden z gutom vdarjeni — ali kak mi Slovenje velimo — šteroga je boží žlak vdaró — toga so pobožni sousidje na posteli ležečega ta prnesli — da je pa veliki steisk bio, nemogoči njega pred Jezušä postaviti, gori so ga nesli na hižni pod, odkrili so streho i na vouži so ga z postelov vréd doli pístili pred Jezušä nogé.

Dopadnola se je Jezuší vöra i vüpanje kam beteznika, kak njegovi lübeznivi sousidov i taki je velo betéznomi: »Vüpaj se sinek, odpüščeni so tvoji grejhi.«

Bilou je med lüstvom vnogo Farizeušov i Pismoznancov židovski, tej so vu sebi misľili, med sebow šepetali: Te človek blazni! Što zvüna Bogä more grehe odpüstiti ... Jezuš vsako miseo človeka znajouči obrné se k njim govoreči: Zakaj hüdou misľite vu vašem srci? Povejte mi! Štero je leži praviti: odpüštijo se grehi tvoji — ali zapovedati: Stani gori ino idi? Ovo, naj gvüšni bodete i vörjete, kaj jas mam telikajšo oblast i mouč grehe odpüstiti — velo je z guton vdarjenomi: Stani gori, vzemi postelo ino idi vu hižo tvojo. — On je pa hvalo davajouči, zvišavajouči Bogä zdrav odišo vu

domovino svojo. Ta na oltar namalana hištorija s. pisma vas stalno opominjala bode, ka ste se i vi tak zavüpali na milostivno rokou božo, kak te betežnik i vzeli ste najem vašega vüpanja, ar je vas milostiven Boug vu zdravji zdržo, od pogibelnoga betega obarvao — — na tou gledouč je eta kapela na diko, hvalo **Imena Jezušovoga** — božanskoga zvrčitela posvečena — vu dostojnom poštenjej jo držite, kak se hiže bože dostaja. Betéžni nevolni naj eti pri Jezušu iščejo vrastvo prouti svojemi betegi — slobodno se zavüpajo na njegovo čudovito pomouč, či tak kak Jezuš želej oponašali se bodo.

Nejli nej z gutom vdarjenoga je prvlé na düšo gledouč zvrčo Jezuš, njemi govoreči —: Vüpaj se, odpüščeni so tvoji grehi i te tak gaje telovnoga betega reišo govoreči: Stani gori, vzemi gori postelo ino idi vu hižo tvojo. — Grehi so zrok betega, prvlé se moremo tak reišiti greha, či želejmo, naj nas Jezuš telovnoga betega reiši.

Na tou gledouč je nastavo milostiven Jezuš sakramentom pokoure, vu šteroj namestnik njegov na tou posvečeni i odebrani spovednik vu imeni i mouči Jezušovoj odpüsti grehe greišniki. — Gda je že betežnik na düšo gledouč po pokouri zdrav gratao, te naj išče telovno zdravje pri Jezušu i naj gvüšen bode i močno vörje, či je li njemi zdravje na düševni hasek, ne zataji njemi ga milostiven Jezuš. Amen.

Objavlja Ivan Zelko

Pavel Berden:

Balada

*Na nekem vrtu Roža je pognala,
prenežna, bela in lepo dehteča,
z vsem srcem čistim k soncu hrepeneča,
kateremu se vsa je darovala.*

*Najboljši fant z vasi se vanjo zagleda,
na vsak način jo hotel je dobiti,
na srcu svojem v gumbnici nositi.
A kdo zablodo svojo predvideva?*

*S solzami Roža je Boga prosila,
da rajši bi njegov oltar krasila.
Nazadnje jo je sila odlomila.*

*Njegove ona ni ljubezni umela
in drug ob drugem sta trpela.
Prezgodaj mu na srcu je zvenela.*

Pavel Berden:

Tukaj sem, gospod

*Gospod, osvojil si me
in nisem se ti mogel upirati.
Dolgo sem tekel,
toda ti si mi bil vedno za petami.
Delal sem ovinke,
toda ti si jih poznal,
jih sekal in me prestregel.
Zrušil sem se.
Zmagal si.
Tukaj sem, Gospod!
Tedaj sem rekel: Da!
Zasopel na koncu bega in boja.
In stal sem pred tabo kot premaganec,
svojemu zmagovalcu na milost,
ko si obrnil name svoj pogled
LJUBEZNI!*

Karel Bedernjak

Prekmurci v Kanadi hočejo ostati Slovenci

Če so Stopinje tudi dokumentacijski zapisi o življenju in delu pomurskega človeka v preteklosti in danes, potem prav gotovo moramo nekaj vrstic zapisati o naših Pomurcih, ki živijo raztreseni po širnem svetu. Zavedamo se svoje dolžnosti, da moramo pisati o njih in zanje. Stopinje morajo in morajo biti torišče izmenjav poročil,kušenj in duhovnih vrednot vseh Pomurcev po svetu. Prav bi bilo, da bi sčasoma zajeli in predstavili različne pomurske skupine in skupnosti, ki so raztresene po svetu zunaj domovine.

Tudi letos bomo nekoliko svoje misli obrnili na naše Pomurce v Kanadi, predvsem v Torontu. To je upravičeno tudi zato, ker so leta 1976 objahali dvajsetletnico svojega društva.

POMURCI HOČEJO OHRANITI SLOVENSKO SRCE

Navajeni smo, da na naše izseljence gledamo predvsem z gospodarskega in narodnostnega vidika. Občudujemo in zavidamo njihov gospodarski napredek. Marsikoga njihova visoka raven tako omami, da se brez potrebe poda na pot za njimi v tujino. Narodnostno osveščeni ljudje trpijo ob misli na veliko število slovenskih izseljencev, boječ se za prihodnost slovenskega naroda. Ob vseh teh mislih pa se malokdo ustavi ob duševnem in moralnem vprašanju človeka, ki se iztrga iz objema domovine in domačega okolja. Morda pozabljamo, da je človek družbeno bitje in da se v okolju, kjer se rodi in raste, vkorenini, da okolje, v katerem živi, postane vraščen del njegove osebnosti. Človeška osebnost ob svojem razvoju

Predsednik Ritlop pozdravlja

vsrkava vrednote in dobrine svojega okolja. Kmalu se začne prilagajati okolju, ki ga soustvarja njegov narodnostni okvir. Le-ta ne ostaja zunaj njegove osebnosti. Narodnostni element postane del njega. Duhovno ozračje, ki ga vdihava, postaja hrana njegovega notranjega življenja.

Odhod od doma, iz domovine pomeni za marsikaterega izseljenca težak duhovni operativni poseg, pomeni presaditev človeškega srca v okolju, ki ni njegovo. Nekateri tega operativnega posega ne čutijo tako močno, nekateri se ga niti ne zavedajo. Vendar kruta resničnost te presaditve ni odvisna od naših občutkov. Tudi posledice se porajajo neodvisno od tega, ali je nekomu lahko ali težko zapustiti dom in domovino. Prav gotovo tega izkoreninjenja ne čuti tako močno mlad človek, ki je po svoji mladostni naravi gnan od želje za potovanjem, gibanjem in preseljevanjem, pa čeprav je vse to za mladega človeka duševno in nravno toliko bolj usodno. Iz te izkoreninjenosti pa nadalje izvira neka negotovost, nezavarovanost, potreba po nekih nadomestkih in iskanje domačnosti in vrednosti, ki človeka pomirjajo in mu poskrbijo občutek gotovosti, vsidranosti in lastne vrednosti. Nepravilno bi bilo reči, da tega nihče ne vidi in v tem smislu ničesar ne stori.

Nastajanje raznih izseljeniških društev je izraz želje, da bi tem potrebam ustregli in ozdravili rane, ki nastajajo v duši izseljenca.

Tega vprašanja so se zavedali vsaj deloma nekateri prekmurski izseljenci, ko so začeli misliti na ustanovitev svojega društva v Torontu. Lani je minilo dvajset let od tistega dne, ko se je 23. septembra 1956 zbrala

skupina naših izseljencev iz Prekmurja v Torontu, kjer so se pogovarjali o ustanovitvi društva, ki bi naj povezovalo naše ljudi in med njimi gojilo družabnost. Društvo si je nadelo ime Večerni zvon. Prvi njegov predsednik je bil Franc Horvat. Že takrat so bila sprejeta osnovna pravila. Poskrbeli so za društvene knjižice, ki jih dobi vsak član ob vstopu. Društvo je organiziralo razne zabave, prireditve, plese, bankete in piknike. Razgibanost društva je privabljala zmeraj več ljudi. Leta 1962 je društvo prišlo v stisko in bi skoraj razpadlo. Toda že naslednjega leta so z dobro voljo nekaterih bile težave premagane in za predsednika je bil izvoljen Jožef Žoldoš. Leto pozneje je bilo predloženo, da bi kupili društveno zemljišče, kjer bi se člani lahko shajali in preživljali proste dneve. Leta 1967 je bilo zemljišče kupljeno. Za ureditev zemljišča so naši izseljenci pokazali precej dobre volje in žrtvovali veliko prostega časa in moči. Ker pa na kupljenem zemljišču ni bilo dovoljeno graditi nobenih stavb, je bilo sklenjeno, da zemljišče prodajo, kar so naslednje leto tudi storili. Pod vodstvom predsednika Jožeta Hozjana so kupili novo zemljišče, kjer so pričeli graditi sedanje stavbe. Sedanje zemljišče je od Toronta oddaljeno okrog 40 km.

Danes sta na prekmurskem letovišču zgrajena dva plavalna bazena, urejeno je športno igrišče in postavljena velika dvorana s kuhinjo in točilnico. Zemljišče prekmurskega društva razodeva pridnost, podjetnost in delavnost našega izseljenca. To je dokaz njihove povezanosti in pripravljenosti za skupno delo. Velikega pomena je dvorana, kjer se ljudje lahko zbirajo v slabem vremenu. Odgovorni pa se tudi zavedajo, da morajo skrbeti za mladino. Pripravili so jim športno igrišče. Ponuja se jim možnost, da skupno zaživijo in tako se prenaša na potomce največja dota — materin jezik.

Dvajsetletnico društva so slavili v nedeljo 15. avgusta popoldne v društveni dvorani. Uvodno in pozdravno besedo je govoril predsednik Jožef Ritlop. Zatem je bila podana zgodovina društva. Društvo kaže željo in potrebo po stikih z domovino. Prav zato so na proslavo povabili zastopnika pomurskih Slovencev iz domovine. Povabljeni sem bil podpisani.

V govoru, kjer so bili najprej izrečeni pozdravi in čestitke iz domovine, je bil narejen bežen pogled v zgodovino pomurskega človeka. Poznavanje zgodovine mora porajati v našem človeku več narodne in kulturne samozvesti. Govornik se je dotaknil izseljeniškega vprašanja z duševnega vidika. Naš izseljenec mora ohraniti svoje slovensko srce in slovensko dušo. Društvo ima prav ta namen, da ohranja in poživlja v našem človeku slovensko čutenje in mišljenje. Tujemu okolju se je treba prilagoditi, vendar ne tako, da bi se svojemu odpovedali. Tudi slovenski izseljenec mora s svojo posebnostjo prispevati vsečloveški družbi. Govorica, ki jo mora naš izseljenec posredovati svojim potomcem, je največja kulturna vrednota, s katero ohranja Slovenec slovensko bistvo, svoj slovenski jaz. Poslušalci so tudi močno prisluhnili Slomškovim besedam, ko škof spodbuja starše, naj uče svoje otroke materinega jezika.

V programu je nastopila tudi folklorna skupina s slovenskimi plesi. Seveda slovenska predstava ne more biti brez glasbe. In prav je tako. Za to so poskrbeli »Veseli pastirji« iz Hamiltona, ki so že med slavnostjo s slovenskimi napevi božali slovensko glasbeno uho, še bolj pa so razgibali družbo po proslavi.

Ker se v društvo včlanja zmeraj več članov — izseljencev z desnega

brega Mure, bodo društvo preimenovali v Pomursko društvo, da se bo tako njegov obseg ujel z ozemeljsko, kulturno in cerkveno enoto doma.

POMURCI OB MARIJI

Že leta 1972 se je pojavila misel, da bi na letovišču zgradili kapelo. Pametna in človekoljubna misel. Odgovorni v društvu so vedeli, da morajo prisluhniti vsem potrebam človekovega srca, če hočejo pridobiti ljudi. Zavedali so se in so bili toliko pošteni in svobodoljubni, da so ustregli tudi tej potrebi človekove bitnosti. Gotovo je bila to božja volja. Krščanska vera nas uči, da človek mora nekoliko od tistega časa, ki ga ima na voljo, posvetiti tudi svojemu Stvarniku. Nedelja je tudi Gospodov dan, ne samo naš. Kapela in ob njej kristjani kličejo pravzaprav po nedeljski maši. O, ko bi bilo mogoče!

Ideja je uspela in danes stoji na tem letovišču kapela, posvečena Mariji Pomagaj. Nemara nima vsakdo potrebe po tem božjem in nadnaravnem. Na najvišjem mestu letovišča stoji prav kapela kakor svetilnik na gori, da sveti in spodbuja letoviščarje, naj dvigajo svojega duha tudi k Bogu in Mariji. Navzočnost božjega med nami meče na naše življenje novo luč in mu daje novo in višjo razsežnost, spodbuja v omagovanju in prizadevanju in tolaži v žalosti in stiski.

Svojo vero in ljubezen do Boga in Marije pokažejo naši Pomurci v Torontu prav na veliko mašo, ko imajo nekakšno proščenje. Imel sem srečo, da sem jim letos ob tej priliki lahko opravil bogoslužje. Bilo je slišati domačo Marijino pesem, ki jo naši romarji tako radi pojejo na veliko mašo v Turnišču. Vse je bilo odeto v neko svečanost. Brez slavloloka in napisa v čast Mariji seveda ne gre. Lepo okrašeni oltar je bil postavljen zunaj kapele. Na veliko presenečenje so tudi »šifrice« pokazale na enkratnost dneva v letu — na proščenje. Vse to je pričaralo domače praznovanje velike maše. Še lončarjev so pogrešali. Zato pa je bilo tem večje veselje in presenečenje, ko se je eden izmed Črensovčarov pojavil v dvorani s pütro. In radovedneži so pokušali, kaj je v njej. Nekateri so bili srečni, ker so pokušali iz nje, ko je bilo v njej vino. Vsaka najmanjša stvar je bila izraz želje po domačnosti.

Lepo je bilo med brati.

Dve nedelji pozneje se je na kmetiji enega izmed naših izseljencev v bližini Hamiltona zbrala družba kakih 60 ljudi. Doživetja, družabnost, sreča, veselje, razpoloženje in zadovoljstvo so dosegli svoj višek. Mašo smo doživeli kot dejanje občestva, čeprav smo jo opravili v malo nenavadnem prostoru. Mašo smo obhajali predvsem v srcih zbranega občestva. Z njo smo dali »intonacijo« celotnemu našemu srečanju. Vsi smo doživeli resnico, kako je lepo, če bratje prebivajo skupaj, če se ljubijo med seboj, kakor Bog zapoveduje.

Samo povezanost naših bratov v tujini, povezanost v ljubezni, dobroti, razumevanju, povezanost v veri in v Bogu bo mogla nadomestiti tisto, za kar so prikrajšani zaradi oddaljenosti od domovine. Videl sem, da je v njih mnogo pripravljenosti za stike z nami. Začutil sem, da so dejansko med nami doma in njimi v tujini močne vezi, da nas razdalja pravzaprav ne more drugega drugemu odtujiti. Zavedati se moramo, da smo in tudi hočemo ostati bratje po krvi do smrti. To bo v ponos nam, njim pa v zaščeno.

Opazovanja

Preteklo leto sem po daljšem času zopet poromal za Véliko mašo v Turnišče. Bilo je vroče, v cerkvi pa še posebno soparno, zato sem si že pred mašo poiskal senčni prostor za cerkvijo pri vhodu na pokopališče. Nedaleč od mene je bil mladi par z majhnim otrokom. Ker je proti koncu maše otrok postajal nemiren, se je oče odpravil z njim na pokopališče, da ne bi motil ostalih ljudi. Čez čas sem se ozrl za njima. Mladi oče je stal z otrokom v naročju pred pokopališkim križem, mu kazal na križ in nekaj govoril, čeprav ga otrok ni mogel razumeti, ker je bil premajhen. Pri tem sem se spomnil dogodka, ki sem ga doživel pred leti v Avstriji.

Skupina zdomcev v Avstriji

Prvo leto, ko sem delal pri zidarjih, sem bil vsak večer pošteno utrujen, pa tudi svežega zraka mi ni primanjkovalo. Zato sem se zadovoljil s pogledom na okoliške hribe le iz doline. Toda v naslednjih letih, ko sem delal v tovarni in včasih ves teden presedel pri stroju, sem se ob nedeljah rad povzpел na bližnje hribe. Najbolj me je privlačil piramidasti Zinkenberga, ki se je dvigal nad Halleinom čez 800 m visoko. Bil je ves obraščen s smrečjem, le na vzhodni strani je bil izsekan širok pas, po katerem je bila speljana sedežnica prav na vrh. Toda jaz se nisem vozil nikoli z žičnico, saj se mi je zdelo to nešportno in tudi predrago. Peš sem prišel na vrh v dobrih dveh urah po svežem zraku in še robidnice sem nabiral ob poseki. Navzdol je pa šlo seveda hitreje, posebno ko sem se že izuril v planinarstvu. Izbral sem najbolj strmo in s travo poraščeno smer, zajahal smrekovo vejo in hitro sem bil za sto metrov nižje.

Ravno na vrhu, nekaj korakov vstran od končne postaje sedežnice, je potekala državna meja med Avstrijo in Nemčijo. Seveda ni bilo tu nobene straže, niti ograje; le tabla z rdečim napisom »Staatgrenze« je bila postavljena ob pešpoti. Toda to ni nikogar motilo ter so mejo vsako nedeljo prehajali izletniki z ene in druge strani, če je le bilo lepo vreme. Od tod se je odpiral proti vzhodu lep razgled na vso dolino reke Salzach od Gollinga na jugu pa vse do Salzburga na severu pa tudi na vse hribe na nasprotni strani. Prav zadaj za vsemi se je dvigal mogočni Dachstein s svojimi vrhovi in ledenikom na severni strani. Kakih petdeset korakov naprej, proti zahodu, se je pa odprl razgled na mesto Berchtesgaden v globoki kotlini,

katero so obkrožali: na jugu koničasti Watzmann, ki ga poznajo tudi naši planinci, na zahodu pa raztegnjeni Hochkalter, ki oba dosegata višino našega Triglava, kar pa tam v obilici tritisočakov ne pomeni veliko.

Prav na robu slemena je bil postavljen lesen križ z lepim bronastim razpelom; spodaj je pa bil zabojček s spominsko knjigo. Pred križem je bilo tudi nekaj lesenih klopi, da se je truden izletnik lahko vsedel in navžil krasnega razgleda.

Tudi sam sem rad tu posedal ter zrl v kotlino pod seboj. Opazoval sem hišice, kot škatlice in bele nitke med njimi, po katerih so lezli komaj vidni hroščki sem in tja. Če je bilo lepo vreme, sem rad dalj časa posedel na klopi. Kadar se namreč človek dvigne iz mestnega vrveža in hrupnega prometa v ta mir in sveto tišino gozdov in gorskih vrhov okoli njih, izgubi smisel za čas in vsakdanjost moderne civilizacije. Tudi v človeku se nekaj dvigne in želi doživeti vsaj košček Njega, ki je vse to ustvaril. Ne mudi se mu nazaj v dolino, dokler ga ne opomnijo meglice, ki se pripodijo kar nenadoma po pobočju navzgor in v hipu ovijejo vrh.

Nekoč sem v takem razpoloženju segel po spominsko knjigo pod križem. Listal sem nekaj časa po njej. Tudi nekaj verzov je bilo med podpisi, seveda v nemščini. Pa mi šine v glavo misel: tudi slovenščina naj pride enkrat do veljave. Hitro se spomnim in zapišem: »V gorenjsko oziram se skalnato stran, ... vse je vihar razdjal, narod pa zmiraj vstal ...!« Ne boste nas, Švabi! Še smo tu!

Vedno pa nisem doživel tako prijetnih ur. Sedim zopet na klopi blizu križa. Od zadaj pridejo izletniki. Mlada dva spredaj, nato dva otroka okoli desetih let, zadaj pa babica ali mogoče teta. Mlada gresta kar mimo, otroka pa obstaneta in zvedavo ogledujeta križ. »Mama, kaj to to?« vpraša eden za starši. Odgovora ni bilo. Sedaj vpraša še babico, ki mu pa odgovori kar mimogrede: »To je ljubi Bogec«. Otroka se še malo ozirata, potem pa stečeta za njimi.

Zamislil sem se. Desetletni otrok sprašuje, kaj je to, kot po nekem čisto nepoznanem predmetu, na katerega je naletel. Starša mu niti ne odgovorita, babica pa le mimogrede, kot na nadležno vprašanje. Če bi vsaj vprašal, kdo je to, bi si lahko mislil, da je otrok že nekje, doma ali kdaj v cerkvi, videl kaj podobnega, če ga že doma niso nič učili, pa se ne more spomniti. Toda iz postavljenega vprašanja sem sodil, da otroka križa še videla nista in tudi slišala nič o njem.

Mi pa tako silimo med Nemce. Še z otroki se naseljujemo v tem »raju«. Ne pomislimo pa, kako hitro lahko tam izgubijo poleg narodnosti tudi vero. Koliko slovenske krvi so prelili, preden so pokristjanili naše prednike! Da nas pa zavedejo nazaj v poganstvo, bo šlo veliko lažje in še hvaljezni smo jim za to.

Obrnil sem se po slemenu hriba in se počasi spuščal po strmini. Robidnic, ki jih je bilo vse črno ob poti, pa niti videl nisem več.

Prosvetno in kulturno življenje v Porabju

Severno od Prekmurja, na Madžarskem v vaseh Gornji Senik, Dolnji Senik, Sakalovci, Slovenska ves, Števanovci, Verica, Ritkarovci, Andovci, Otkovci in v Monoštru živi okoli 5000 porabskih Slovencev. Prekmurško-porabsko narečje uporabljajo v vsakdanjem medsebojnem sporazumevanju in tudi v cerkvi. Ta dialekt je med najbolj starinskimi slovenskimi dialekti in daleč od knjižnega jezika. Zato je povzročilo ljudem težave branje prvih slovenskih knjig, ki so jih dobile naše knjižnice. Danes jih že prebira več ljudi, zlasti mladina. To je pa uspeh večletnega prosvetnega in kulturnega dela.

Do osvoboditve so na **porabskih šolah** poučevali v madžarščini. Slovensčina je bila prepovedana. Otroci se niso smeli pogovarjati slovenski niti v odmoru. V prvih letih po osvoboditvi pa so na vseh osnovnih šolah uvedli pouk slovenščine — kot predmeta. Prvi učitelji so posredovali svojim učencem domače narečje, saj knjižne slovenščine niso poznali. Leta 1955 so začeli poučevati učitelji, ki so študirali na višji pedagoški šoli v Budimpešti med drugim tudi slovenski knjižni jezik. Mlajši rod učiteljev pa je študiral in študira na učiteljišču v Szombathelyu, kjer imamo že stalnega lektorja iz Slovenije. Danes poučuje enajst učiteljev slovenščino na sedmih šolah 374 učencev. Enkrat na teden se ukvarjajo s slovenskim jezikom tudi v gornjeseniškem otroškem vrtcu. V nižjih razredih osnovne šole predavajo slovenščino tedensko tri ure, v višjih razredih pa 4 ure. V zadnjih petih letih so dobili učenci vseh osmih razredov nove učbenike, ki so jih sestavljali strokovnjaki iz Slovenije.

Po osemletki se večina učencev napoti v strokovne šole, nekaj jih pa gre tudi v monoštrsko gimnazijo. Na gimnaziji deluje dvakrat tedensko slovenski krožek. Razen tega se lahko učijo slovenski še učenci medicinske in vzgojiteljske srednje šole v Szombathelyu. Po maturi lahko nadaljujejo mladi študij slovenščine na učiteljišču v Szombathelyu ali v Sloveniji. Zdaj nas je že šest, ki študiramo v Ljubljani na filozofski fakulteti slovenski jezik in slovstvo ter nekatere druge predmete.

Pri zunajšolskem izpopolnjevanju v znanju slovenščine nam pomagajo slovenske knjige v **vaških knjižnicah** na Gornjem Seniku, Dolnjem Seniku, v Števanovcih, Sakalovcih in Slovenski vesi.

Med pomembnimi kulturnimi ustanovami naj bi bil v bodočnosti tudi **porabski muzej**, katerega začetek je že ustanovljen v Števanovcih, kjer zbirajo v stari kmečki hiši predmete iz ljudskega življenja (posodo, orodje, pohištvo itn.). Tak muzej, ki bo moral biti pač v središču pokrajine, v Monoštru, bo moral čim popolneje ohranjati podobo preteklega in današnjega življenja v Slovenskem Porabju.

Kakor je za jezikoslovce zanimivo porabsko narečje in so ga že pričeli raziskovati, tako zbirajo narodoslovci — etnologi — predmete ljudskega življenja, opisujejo življenjske in letne, delovne šege, prehrano, poljedelstvo, živinorejo, stavbe, zapisujejo pesmi, pripovedke, pravljice, verovanja itn. Vse to **ljudsko izročilo** nato raziskujejo, ga primerjajo z ostalim slovenskim in prikazujejo tvorni ter družbeni in duhovni razvoj pokrajine. To potrebno delo je pričel v Porabju že pred stopetdesetimi leti seniški žup-

nik Jožef Košič (glej Stopinje 1976). Kmet iz Slovenske vasi, Alojz Dravec (umrl med prvo svetovno vojno) je že 1913. leta opisal stare navade in vere, kar so objavili šele letos. Za Avgustom Pavlom, ki je o tem pisal pred petdesetimi leti, pa danes raziskujejo porabsko življenje tako ljubljanski kot peštanski narodoslovci. V Budimpešti so pričeli izdajati poseben zbornik: Etnografija Južnih Slovanov na Madžarskem, v katerega prvi knjigi je že en prispevek iz Porabja, za drugo pa jih je pripravljenih že več.

Če se hočemo vživeti v duhovno in narodnostno življenje porabskih Slovencev, moramo vedeti, da ne morejo čitati dnevnikov in tednikov, mesečnikov iz Slovenije, ker jim tudi niso stalno dosegljivi. Dobijo pa vsaj nekateri v roke tednik Narodne novine — Ljudski list, ki ga v Budimpešti izdaja Demokratična zveza Južnih Slovanov na Madžarskem. V njem je poleg hrvatskih in srbskih prispevkov približno pol strani v knjižni slovenščini. Žal porabski Slovenci tudi nimajo še dovolj sposobnih ljudi, ki bi mogli pisati v ta časnik, zato posebno za otroke in mladino ponatiskujejo v njem pesmi in zgodbe slovenskih pisateljev. Sicer pa poročajo v njem o vseh važnih gospodarskih in kulturnih dogodkih v Porabju.

Ista zveza izdaja tudi Ljudski koledar, ki ima nekaj desetlin strani tudi v slovenščini (s slikami). Tudi tu so poleg izvirnih prispevkov o Porabju članki o slovenskih pesnikih in pisateljih ter njihovi krajši spisi.

Knjižnice so v kulturnih domovih — na Gornjem Seniku se imenuje po Avgustu Pavlu — kjer se zbirajo tudi razne prosvetne skupine. Najstarejši med njimi je gornjeseniški mešani **pevski zbor**, ki je bil ustanovljen leta 1938 kot cerkveni pevski zbor. Bil je sploh prvi pevski zbor v Slovenski krajini. Isto leto je zbor ob blagoslovitvi farne cerkve prvič zapel štigriljasno cerkveno pesem *Ecce sacerdos*. Nato so vsako leto peli pasijon o Kristusovem trpljenju. Vodja zbora je z manjšimi presledki domači učitelj Andraš Čabai. Zbiral je v vasi ljudske pesmi, ki jih — po uglasbitvi skladateljev Uroša Kreka in Radovana Gobca — od leta 1963 naprej zbor tudi poje. Imajo nad trideset članov vseh starosti. Večkrat so bili odlikovani. Nastopajo v Porabju, na Madžarskem in v Sloveniji. Od leta 1971 so vsako leto povabljeni na pevski tabor v Šentvid pri Stični. Beltinčanom in drugim Prekmurcem so najbrž znani naši sakalovski plesalci, ki so že večkrat nastopili na mednarodnem folklornem festivalu v Beltincih. S tamkajšnjo plesno skupino imajo prijateljske zveze. Nastopajo seveda tudi doma v Porabju, v županiji in drugod na Madžarskem.

Prijateljske zveze med porabskimi in prekmurskimi Slovenci oblikuje tudi **šolska mladina**. Osnovna šola na Gornjem Seniku sodeluje z osnovno šolo v Markovcih, osnovna šola v Monoštru pa z dvojezično osnovno šolo v Lendavi. Monoštrski krožek ima stike z gimnazijo v Soboti. Učenci in učitelji teh šol se redno srečujejo, pripravljajo skupne programe ter izmenjujejo izkušnje na pedagoškem področju.

Spričo razmer je bilo v zadnjih tridesetih letih storjeno veliko za porabske Slovence na prosvetnem in kulturnem področju. Na področju šolstva bi radi dosegli, da bi na osnovnih šolah poleg slovenščine poučevali še druge predmete (npr. zgodovino, geografijo ipd.) v materinščini in da bi se ustanovil oddelek za slovenščino na monoštrski gimnaziji. Za usklajitev kulturnih dejavnosti v Porabju so leta 1976 ustanovili klub prijateljstva v Monoštru, ki ga je treba izoblikovati v kulturno-prosvetno središče. Nalog in možnosti za razvoj imamo vedno več, treba je le dobre volje.

Noč vstajenja

Že tri dni se nismo ganili iz te umazane zatohle kleti. V temi smo, saj dnevna svetloba prodira samo skozi dve majhni lini tik nad pločnikom, pa še ti sta močno zamreženi in komaj kaj svetlobe prepuščata. Razsvetljave ni, ker je električna napeljava uničena in centrala zbombardirana. V sili si pomagamo s svečami, toda štediti moramo z njimi, saj ne vemo, kako dolgo bomo še ostali pod zemljo.

Štirideset ur že traja obstreljevanje tega malega mesta Körmenda, ki ga Nemci držijo samo še iz obupa, saj noben pameten človek ne more verjeti, da bodo Nemci Ruse prav tukaj ustavili, ko jih ti že gonijo od Stalingrada sem. Vendar so njilaši (madžarski Hitlerjevi privrženci, nacisti) vse doslej silili prebivalstvo, naj zapusti domove in beži v avstrijske pokrajine. Nekateri so nasedli propagandi in odšli, velika večina je ostala doma na svojem.

»Vi ne boste odšli, gospod kaplan?«, me je pred štirinajstimi dnevi vprašal upokojeni šolski upravitelj, ki je prisegal na nemško zmago, zdaj pa je bil začuda miren in vdan, kakor da se ničesar ne boji, pa naj pride, kar hoče.

Zadnjič mi je tudi moj predstojnik pri večerji rekel:

»Vi boste storili kakor bo pač za vas najbolj prav, vendar pa vedite, da nam storite nepozabno uslugo, če ostanete tu, dokler ne bo šel vihar prek nas. Vi se boste z Rusi sporazumeli in to včasih reši več kot eno življenje.«

»Pa nas vendar zdaj ne boš pustil same?« je rekel moj sokaplan, tako so rekli tudi drugi, ki so me dobro poznali. In sem ostal še nekaj dni na Madžarskem, kamor me je škofov dekret poslal pred štirimi leti na zahtevo državnih oblasti.

Že pet dni po vrsti sem izrabil vsako priložnost in sem skočil h glavni cesti, saj se nisem mogel nagledati bega nemške vojske skozi naše mesto, kjer so se tri povodnji voz, živine, tovarnjakov, tankov, topov in brezštevilk čet zlivale v eno samo reko, ki se je valila od cvetne nedelje do velikega četrtka petinštiridesetega leta noč in dan s peklenskim hrupom proti zahodu.

V grlu me je dušilo ihtenje od radosti in ustnice so mi kar naprej šepetaje ponavljale:

»Padel, padel je véliki Babilon!«

Na veliki četrtek se je fronta že tako približala, da v cerkvi nismo imeli nobenih obredov več in že okrog devetih zjutraj smo se umaknili v klet, kamor smo se ob bombnih napadih zatekali že toliko dni in noči, da sploh več ne vemo, kdaj smo zadnjič spali nekaj ur nepretrgoma, ne da bi nas dvakrat, trikrat vrgel iz živčnega sna zavijajoči glas alarmnih siren, ki so tulile v mrtvo noč kot tisoč volkulj nad mrtvimi mladiči in so nam povzročale že telesno bolečino, čeprav so nam tujcem ob rekah babilonskih oznanjale prihajajočo svobodo.

Tu v tesnem kletnem prostoru nas je zgnetenih skupaj devetnajst ljudi, kajti k nam so pribežali tudi vsi najbližji sosede v upanju, da bodo tukaj laže preživel.

V enakih presledkih slišimo hrumeti čez naše strehe majhne ruske bombnike, ki v enakomernem zaporedju odvržejo bombe, majhne, ki v zemljo izkopljejo le za nekaj košev zemlje, imajo pa veliko moč navzgor, da temeljito opustošijo okrog sebe vse, kar jim je na poti.

Takoj prvi večer je ena padla na sosednje dvorišče, razbila stekla na našem stopnišču in s treskom odtrgala vrata v našo klet, da jih sedaj lahko samo še prislanjamo k vratni odprtini in se zato počutimo še bolj izpostavljene.

Dva fantka in dve punčki naše zvonarice — zvonar se že dolgo ni oglašil z ruske fronte — se me krčevito oklepajo, da sem kakor v primežu, vendar njihov strah pomalem popušča in fantka že kot za šalo štejeta tistih nekaj sekund, ki pretečejo med enim in drugim strelom nemškega minometalca, ki se je ugnezdil prav pred župniščem in nas od njega loči komaj nekaj metrov, samo da je vmes debelo zidovje. Ko ustrelji se zganejo zidovi in tla pod nami. Pri desetem strelu smo že vsi živčni, saj nam ob vsakem strelu nekaj seže v drobovje in v glavi začutimo topo bolečino.

Minometalec je tu pred župniščem na varnem, kajti Rusi so na drugi strani Rabe in streljajo na nas z gričev okrog Nádašda, toda njihovi izstrelki padajo ali na župnijsko streho ali pa zadevajo cerkev, ki je pred njim. Gotovo so minometalca že davno odkrili, kajti streljajo natančno v smeri, kjer se skriva, toda varuje ga visoka cerkev in lovi granate, ki so njemu namenjene.

Vsakikrat, ko zadenejo stolp in drobci granat brizgnejo v vse smeri, zadenejo tudi zvonove, ki ostro in nejevoljno zazvenčijo, na cerkveno streho pa padajo kosi opeke in ostréjšja na stolpu.

»Gotovo je cerkev že porušena,« šepeta nekdo, saj ves čas, odkar smo tukaj, ne govorimo na glas in tudi rožni venec molimo rahlo mrmraje. Molitev sama in enakomerno polglasno mrmranje nas čudovito pomirja, čeprav sekajo vanjo žvižgajoči glasovi izstrelkov in se temu ali onemu glas zaleti v živčno ihtenje.

Zemlja je nemirna, kakor da trza, ker je nekje v bližini dobila novo rano. Zdaj smo že tako dolgo budni, da vse dogajanje spremljamo kakor v sanjah. Nič več nas ne vznemirja, da krogle dežujejo na župnijsko pročelje in tolčejo, kakor da bi sto žoln z divjo jezo kljuvalo v zid.

»Nadstropje je gotovo že porušeno. Bog ve, če bomo sploh kdaj mogli iz te kleti?«

»Nekdo bi vendar moral iti pogledat,« se je oglašil prestrašen in nenaraven ženski glas.

»Ko nas preletijo ruski bombniki, bom šel,« sem rekel.

»Ne, nikar! Bilo bi neumno. Komu je le moglo kaj tako bedastega priti na pamet?« Ljudje so nervozni in ne izbirajo besed.

»Če nadstropje ni zrušeno, se moram paziti samo na koncu hodnika, potem pa bom vse do kanonikove sobe varen med stenami. Mi date ključ, gospod kanonik?«

»Tu je, če bo treba sploh odpirati.«

Zadržujejo me le napol, to dobro čutim in vem, da je taka nerazumljiva radovednost naravnost neznosna. Na ovinku naglo skočim za steno in že sem na stopnicah. Vrat pa res ni bilo treba odpirati, saj jih je zračni pritisk ob eksploziji kar sunil v sobo. Samo na cerkev sem naglo vrgel skozi razbito okno oči in že sem bil zopet na varnem v kleti.

»No, kaj je? Je vse porušeno?«

»Nič. Vrata so razdejana in okna in na stenah je polno prask, hiša pa še stoji. Strehe seveda nisem mogel videti.«

»In cerkev?«

»Del ostrejša je porušen, drugo še stoji. Tudi stolp stoji, čeprav ima velike rane.«

»Pa se nam je zdelo, kakor da ni več nobene opeke na svojem mestu«, so rekli skoraj razočarano.

Toda vse, kar je bilo doslej, je bila samo predigra. Glavna bitka se je začela komaj na veliki petek zvečer in se je vse, kar smo prej slišali nekje od daleč, približalo neposredno k nam, da je nastal peklenski hrup, v katerem posameznih strelav sploh nismo mogli več razločiti, ampak se je vse zljilo v neko pošastno hropenje, kašljanje in neprestano grmenje, ki je valovalo nekje nad nami in grozilo, da zruši nad nami trepetajoči obok. V tej zmešnjavi rigajočih glasov je onemel tudi minometalec v naši ulici in nismo več razločili kdaj in kolikokrat je streljal.

Nekako ob štirih zjutraj se je vihra okrog nas polegla in je besnela le še na drugi strani mesta okrog bolnice, k nam se je slišalo samo oddaljeno hrumenje in streli iz topov, ki so izstopali iz splošnega hrupa.

Okrog nas je bil mir. Toda kakšen mir? Kdo je koga premagal ali pregnal? In kaj pomenijo ti samotni streli na koncu ulice? Kanonik je rekel, da so streli iz puške, da on to natančno razloči, saj je bil med prvo vojno vojaški duhovnik v Špitalu ob Dravi. Toda kdo strelja, kdo drži to ulico z eno samo puško? Je to Rus ali Nemec? Negotovost postaja neznosna.

Otroci silijo ven. Radi bi videli, kako je zunaj in le s silo jih zadržimo.

Končno: okrog šeste ure so prišli prvi vojaki k nam v klet z naperjenimi brzostrelkami in rdečo zvezdo na kapah, ki so bile podložene z ovčevino.

»So tu nemški vojaki?« so vprašali in držali prst na sprožilcu.

»Ne, smo sami civilisti.«

»Skrivate orožje?«

»Ne.«

»Imate kaj hrane?«

»Malo.«

»Tole bomo pokusili,« so rekli in sneli z droga ob steni nekaj domačih klobas, ki jih je gospodinja gotovo dolgo hranila in jih je prinesla v klet, da nam bodo za prvo silo, ko so začeli obstreljevati mesto. Nasmejali so se nam in našim vdrtim obrazom in odšli. Pri vratih se je eden izmed njih obrnil in rekel:

»Ostanite v kleti. Zunaj še ni varno. Fronta se lahko pomakne tudi nazaj, vsaj začasno.«

»Saj bomo znoreli, če se to res zgodi,« je nekdo rekel.

»Moji živci so na koncu. Ko bi le mogel nekoliko zaspati!«

»Niso niti tako strašni kakor so nam jih slikali.«

»Kdo?«

»Rusi vendar. Tako neumno vprašanje!« je nekdo dal duška svoji notranji napetosti.

»Ste morda mislili, da so nestvori ali da imajo rep, rogove?«

»Tako neumen nisem. Lahko bi nas pa postrelili. Bi jih kdo klical na odgovornost zaradi tega?«

»Saj so vendar ljudje, čemu bi kar tako pobijali?«

»Nemci so tudi ljudje, in vendar so pobijali; pa ne samo dvajset, kolikor nas je tukaj, ampak na stotine in tisoče.«

»Tudi naši so pobijali.«

»To je tuja propaganda. Vendar ne boste verjeli takih abotnosti?«

»Se boste še tudi vi prepričali o tem, samo počakajte.«

»Ste vedno tako z Rusi držali, ali pa se vašega petelina rep še le sedaj obrača po vetru?«

»Ne držim z nikomer, držim z ljudmi. Vprašajte kaplana, slovenskega, on vam bo znal marsikaj povedati.«

»Nikar, ljudje, nikar! Če kdaj, je zdaj najmanj primeren čas za medsebojna nesoglasja,« je reket kanonik. »Mi smo mali in nismo Nemcem prav nič veljali in ne bomo veljali tudi novim gospodarjem.«

»Zakaj gospodarjem? Nam ne bi mogli biti samo dobri sosede?«

»Svet še dolgo ne bo tako daleč, prijatelj. Pa to ni naša skrb. Naša skrb je zdaj samo to, kaj bo jutri.«

»Kdor preživi, bo videl.«

»Razdelite, Anuš, vsakemu nekaj kock sladkorja,« je velel kanonik svoji gospodinji, »to nas bo pomirilo. Sladkor je hrana za živce.«

Čas je tekel brezmejno počasi. Okrog poldne je prišel neki civilist z rdečim križem na rokavu vprašat, če je kdo ranjen ali če potrebujemo kako nujno pomoč.

»Ven bi radi šli.«

»Kam ven? Na cesto? Strogo prepovedano.«

»Pa vsaj gor v sobe.«

»To bi bilo nevarno. Fronta je še blizu in kdaj kdaj še lahko prileti kakšen izstrelek.«

Zvečer je prišel ruski častnik. Mlad, suhljat, inteligentnega videza.

»Koliko vas je?«

»Devetnajst«, sem rekel, kajti bil sem za tolmača, čeprav sem bolj ugañil kakor razumel, kaj je rekel.

»Je kakšen skrivač med vami?«

»Ne.«

»Imate skrito orožje, bombe, revolverje?«

»Ne, ne!«

»Moral bom pregledati. Vstanite.«

Vstali smo, in ob razsvetljavi sveče si je ogledoval naše uboštvo: nekaj loncev, v katerih je bilo malo moke, kakšen kilogram sladkorja, nekaj riža in pšena in fižola. Vsega ni bilo več kot za skromno kosilo.

»Kaj pa je to, za vraga?« Pokazal je na mojo harmoniko, ki je bila lepo v škatli povita v odejo in položena v najtemnejši kot. Moje največje bogastvo. Nisem vzel s seboj v klet ne oblek, ne posteljnine, ne knjig, ampak samo harmoniko, ki sem jo kupil takoj prvi mesec, ko sem prišel na Madžarsko, da bi se lahko vsaj z njo pogovarjal in preko nje z drugimi, ko jaz nisem razumel njihovega jezika in oni ne mojega. In koliko sem preigral nanjo v tej dolgih štirih letih! Naših pesmi v tuji deželi.

Rotil sem v mislih tega oficirja, naj ne gleda v tisti kot, pa je bilo zaman.

»Čigavo je to?«

»Moje,« sem rekel ves prepaden.

»Odvij in pokaži, kaj skrivaš.«

»Ne skrivam. Zavil sem samo zato, da ji vlaga ne bi škodovala.«

»Pokaži, pokaži in ne razlagaj!«

Moral sem odejo odmotati. Bilo mi je strašno pri srcu in roke so mi trepetale. Tok je bil zaklenjen s ključem.

»Odpri, da pogledam, če ne skrivaš kakšne mašince!«

»Ne, harmonika je. Pa je zaprto s ključem.«

»Pa odstrelim ključavnico,« in je že naperil revolver.

»Ni treba, ni treba, saj imam ključ.« Poiskal sem ključek v žepu in odprl pokrov.

»Harašo! Odlična harmonika. Zaigraj nam kaj!«

»Ne morem.«

»Zakaj ne moreš, nočeš!«

»Res ne morem, z živci sem na koncu zaradi obstreljevanja in prsti me ne ubogajo. Razen tega je danes velika sobota in ne spodobi se igrati.«

Premeni me od glave do pete in reče:

»Ti si batjuška?« Tako so nas Rusi klicali vse, ki smo bili v talarju. In v talarju je bilo še najbolj varno.

»Sem.«

»Harašo. Jutri nam boš pa igral.« In je odšel.

Čeprav že več noči nismo spali, nismo mogli zaspati, kajti čim smo zaprli oči, so se začele divje sanje, da smo se ves čas prebujali od groze.

Okrog enajste ure ponoči je zopet prišel tisti častnik, ki mi je velel igrati na harmoniko.

»Kje je tisti harmonikaš?« je zaklical pri vratih.

Počasi sem se dvignil in v glavi sem imel pravi vrtiljak.

»Takoj z mano!« je rekel tako ostro, da so se vsi zdrznili.

Iskal sem odejo, da bi jo vzel s seboj, saj ne vem, kam me pelje.

»Ničesar ne potrebuješ. Vse pusti in pridi!«

»Ubil ga bo! Ste videli, da ima v roki revolver?«, je nekdo šepetal in vsi so bili prepričani, da me pelje v smrt.

Stopil sem čez prag in se skoraj opotekel, kajti zunaj je bil zrak tako svež in rezek v primeri s tistim v kleti, da me je kar zaneslo.

Nad strehami se je spakovala polna luna, saj je bila to noč med veliko soboto in veliko nočjo, toda o tem tako rekoč nič nismo vedeli, ker ni bilo nobenih obredov v cerkvi, ko se je svet v krčih lomil in je življenje slehernega viselo na nitki. Dvorišče je bilo ozko in mesečina ni mogla doseči osrednjega prostora, kjer je stalo sedem ali osem čisto novih težkih motorjev.

»Motorna kolesa so nova, še ne rabljena, toda nobeno noče vžgati; vsako je namenoma nekje pokvarjeno. Takoj mi eno izmed njih popravi, ker imam nujno pot.«

»Toda jaz ne znam popravljati motorjev, oprostite.«

»Če znaš igrati na harmoniko, znaš tudi popraviti motor. Če ne popraviš, si saboter; zanje pa je samo krogla.«

»Toda harmonika je vendar nekaj čisto drugega kot motor. Zelo rad bi vam ustregel, toda ne morem.«

»Ne razlagaj, saj te tako in tako ne razumem, ampak delaj, popravljaj!«

Vidim, da so to tisti motorji, ki so bili že kakih osem dni na našem gumnu, ker so jih Nemci pozabili vzeti s seboj ali pa niso utegnili. Kako

naj jih popravim, ko nimam pojma, kaj je z njimi narobe in niti ne vem čisto prav, kako se takle motor vžge. Toda kako se vžge, je vedel častnik in je kar naprej poskušal in mi govoril, kaj bi lahko bilo narobe, pa ga nisem razumel, saj v tej stroki nisem bil dotlej prav nič doma.

Ko je bil že ves znojen od poskusov, je zasopel stopil k meni:

»Delaj, ali te pa počim!«

»Toda saj nič ne vidim,« sem mu rekel, da zavlečem ta strašni trenutek in se nekako izmažem, saj vidim, da se mož, čeprav ni videti nasilnež, ne šali. Gotovo je prepričan, da bi lahko popravil, pa nočem. Morda niti ne verjame, da sem batjuška, kaj bi batjuška s harmoniko?

»Ne vidiš? Čakaj in se ne premakni od tod! Takoj se vrnem.«

Seveda sem čakal in niti za hip mi ni prišlo na misel, da bi pobegnil. Kam tudi?

Precej časa ga ni bilo nazaj. V kleti so vsakikrat, ko so slišali v bližini strel, — streljali so ruski vojaki kar tako, menda od veselja, da so izgnali Nemce iz mesta, — bili prepričani, da je bil to strel v mojo glavo. Molili so zame kot mrtvega in jokali, kajti kaj naj bi od Rusov pri vsej propagandi dolgih let pričakovali kakor to, da bodo najprej postrelili vse duhovnike.

Častnik se je vrnil. Morda ni bil niti dolgo odsoten, samo meni so se vlekle minute v neskončnost.

»Tu je luč, zdaj pa na delo!« In že je razpostavil kakih pet precej debelih sveč okrog motorjev.

»Toda saj nimava nobenega orodja,« sem rekel, mu pokazal prazne roke in naredil gib, kakor da nekaj odvijam.

»Razumem, treba je še orodje.« in z žepnim nožem je začel parati usnjeno torbo na enem izmed motorjev, privlekel na dan nekaj ključev in mi jih je pomolil.

Vzel sem jih in se delal, kakor da hočem nekaj odviti, pa mi je pokazal na razplinjač ali na ne vem kaj in z gibom ukazal, naj odvijem. V roko je vzel svečo in mi svetil, jaz pa sem začel zamenjavati ključke, toda na srečo ni bilo nobenega pravega. Eni so bili preveliki, drugi premajhni.

»Rad bi popravil, saj sem Jugoslovan in mi držimo z Rusi, smo prijatelji, bratje, toda ne morem. Nisem tukaj po svoji volji, ampak so me prisilili. Tudi če me ustrelite, motor ne bo tek, ker ne vem, kaj mu je.«

Med tem se je v kleti nekdo le toliko ojunačil, da je za bežen trenutek pogledal na dvorišče. Videl je, da se v svetlobi lune nekaj blisketa sredi dvorišča, okrog tistega pa mirno gori nekaj sveč. Takoj je vse poročal ostalim v kleti.

»Gotovo so ga ubili, pa so mu, mrtvemu, prižgali sveče.«

»Neumnost! Kdo pa ubitemu prižiga sveče? Počakajmo vendar do jutra in ne delajmo panike,« je nekdo modro svetoval.

»Napaka je gotovo neznatna, saj je vse videti čisto v redu.«

»Prav to je najslabše. Ko bi manjkalo kaj velikega, recimo kolo, bi to takoj opazila. Morda pa je pretrgana samo električna napeljava?«

»Pa poskušaj s tem. Ta je videti še najboljši,« mi je pokazal drugega.

»Ta prav tako hrope in ne vžge. Mehanik bi napako takoj našel.«

»Pa poišči mehanika! V mestu jih je gotovo več. Poišči koga, ki je najbližje!«

»Dobro, pojdiva! Saj ni daleč. Sredi mesta ima delavnico.«

In sva šla. Pravzaprav tekla, ker je častnik hodil tako hitro, da sem ga v talarju komaj dohajal. Ulice so bile ozke in polne razbite strešne opeke, kosov lesa, podrtih telefonskih drogov pa tudi polne lukenj na tleh. Razbito okensko in izložbeno steklo je hrstalo pod najinimi čevlji. Zdaj tu zdaj tam so se oglašali streli in skupine vojakov so hitele sem in tja. Nekateri so pijansko prepevali in se držali okoli ramen.

Zapletal sem se v električno in telefonsko žico, zaletaval se v kupe zemlje, ki jo je izvrgla bomba in padal v globoke kotanje. Častnik pa je hodil, kakor da vsega tega ni, samo včasih je stopil nekoliko pregloboko in tiho zaklel.

Končno sva bila na cilju. Vrata mehanične delavnice so bila samo prislonjena, pa se niso dala odpreti, čeprav sva se oba krepko upirala vanje. Morala sva hišo obiti in vstopiti z dvoriščne strani. Tam so bila vrata sneta in v delavnici je bil najpopolnejši nered, ki ga je mogoče ustvariti. Predali in stojala so bili prevrnjeni in so ležali vse križem, na tleh pa se je mešalo med seboj orodje, žebliji, vijaki, matice, nadomestni deli strojev, prazne škatle, skratka: tu pač ni bilo mogoče ničesar najti, čeprav je bilo vsega na pretek.

»Kje pa je mehanik?«

»Stanovanje ima v nadstropju.«

»Pojdi naprej! Morava ga najti!«

Povzpela sva se po strmih stopnicah in prišla v vežo. Steklena vrata v notranje prostore so bila razbita in v vsem stanovanju ni bilo nikogar.

»Hudič! Speljal si me, saj vidiš, da tu ni nikogar.«

Začel sem klicati starega mojstra:

»Laci bači, kje ste? Ne bojte se, nič se vam ne bo zgodilo.«

Častnik je pograbil neke papirje na tleh, jih prižgal in posvetil v sobo. Videla sva samo popolno razdejanje, človeka pa nobenega.

»Oh,« sem rekel obupano, »stari je gotovo pri hčeri, ki ima hišo bolj ob robu mesta. Gotovo si je mislil, da bo tam varneje.«

»Je to zelo daleč?«

»Ni, saj mesto ni veliko.«

»Narediva še to. Poiščiva ga, pa če se je skril v mater zemljo.«

Menda se je res, saj v teh dneh mesto živi v dveh plasteh. Spodaj v vlažnih temnih kletih se skrivajo prestrašeni domačini in samo slutijo, kaj se dogaja na površju, kjer hodijo ruski vojaki, se prevažajo s tanki, prihajajo vedno novi, vedno drugi obrazi, fantje, zreli možje in dekleta, ki prav tako nosijo kratko mašincino na rami in se jim utrujenost pozna na hoji in na izmučenih, neprespanih obrazih, obrobljenih z mastnimi nepočesanimi lasmi.

In jaz sem gotovo edini izmed vseh stanovalcev Körmenda, ki hodi na površju v tej sveti velikonočni noči, ko bo zdaj zdaj napočila zarja vstajenja.

Samo to noč naj preživim, mi gre po glavi, to prvo noč, ko se rojeva tudi za nas svoboda. Da bi le našel tega nesrečnega mojstra!

Pa sva s častnikom že pred hišo njegove hčerke. Tu je vse zaklenjeno in morava ropotati po vratih. Dolgo časa se nihče ne oglasi.

»Žuži néni, odprite, prosim lepo!« Trikrat, štirikrat ponovim isto prošnjo, ko se končno iz podzemlja oglasi prestrašen ženski glas.

»Kdo je?«

»Jaz sem. Tukajšnji kaplan in sem v veliki stiski. Prosim, odprite za trenutek!«

Žuži neni in njen oče Laci báči sta kalvinske vere in bi morda ob drugačnih okoliščinah nekoliko zavihala nos, če bi ju obiskal, zdaj pa take verske razlike prav nič ne pridejo v poštev, kajti zdaj je važno samo eno: v tej zmedeni negotovosti ostati pri življenju.

Kletna vrata so se nekoliko odprla in ženska srednjih let je pogledala po naju. Ko pa je videla ob meni ruskega vojaka, je zaloputnila vrata.

»Žuži neni, nikar se ne bojte! Odprite, da se bomo pogovorili. Vojak ima orožje in proti njemu nič ne morete. Sicer pa ne išče vas, ampak vašega očeta. Na motorju je majhna napaka in bi jo bilo treba popraviti.«

Nič.

»Pa se vi, gospa, skrijte, toda mojster naj pride ven, saj menda nočete, da bi vam vojak z granato razstrelil vrata.«

»Že grem, no,« je sopihal stari in slišala sva, da se že povzpenja po stopnicah. Ko je odprl vrata, mu je v očeh sijala groza, kakor da bo zagledal samega vraga. Roka, v kateri je držal kratek košček sveče, se mu je tako tresla, da bi jo izpustil, če mu je ne bi vzel iz rok. Bil je zares častitljivega videza. Precej dolgi, že davno neostriženi lasje so bili čisto beli, bela je bila tudi brada, ki mu je v teh nekaj dneh, ko se ni bril, prav toliko obelila obraz, da je bil pri mesečini videti še bolj onostranski. V nekaj stavkih mu razložim, za kaj gre.

»Povejte staremu, naj si ogrne odejo ali vzame plašč, če ga ima. Noč je mrzla in ne vem, koliko časa bo delo trajalo.«

Razložil sem, kar mi je častnik rekel.

Stari se je naslonil na steno in je bil videti naenkrat čisto miren.

»Vi pa povejte vojaku, da sem že star in eno leto gor ali dol. Še podnevi pri jasnem soncu komaj kaj vidim in vse le bolj otipljem, sedaj ponoči pa ne morem narediti ničesar. Tudi če bi vedel, kje je napaka, ne pa da ne on ne vi ne jaz ne vemo, kaj je motorju.«

»Povej človeku, da so tam sveče in bo videl. Vraga, če niso že gorele, nisva jih ugasila.«

»Take drobne reči se pri sveči ne dajo popraviti. Povejte mu, da sem strokovnjak in svoj posel dobro razumem. Prav zato vem, kaj se da in kaj se ne da narediti.«

»On pa pravi, da ste sovražnik in saboter, zato nočete pomagati.«

»Povejte mu, da bom rad pomagal, toda ne sedaj. Jutri, sicer pa je polnoč menda že tako mimo, pa bom prišel in popravil. Takoj, ko bo dovolj svetlo. Če mu ni prav, naj me pa počí. Prava figa mi je za ta svet.«

Dopovedujem častniku po slovensko, srbsko, sklatim tudi kakšno rusko besedo in ga prepričujem, naj počaka do jutra.

»Pa pojdi nazaj spat, stari. Toda če te jutri navsezgodaj ne najdem, ti bom pognal hišo v zrak z vsemi, ki so notri.«

Stopiva na ulico in mi pravi:

»Zdaj pa lahko greš.«

»Ne morem. Mesto je polno vojakov, nekateri so pijani. Streljajo in se tako zabavajo, preden pridem do našega stanovanja, me lahko kar mimogrede kdo ustrelí.«

»Res je. Pojdiva oba.«

Ko sva prišla na naše dvorišče, mi je rekel:

»Ne pozabi, da si odgovoren zanj. Če ne pride, bo tudi zate slabo.«

Ko stopim v klet, se vse glave dvignejo kakor v preplahu. Nekako tako je moralo biti v Betaniji, ko se je Lazar pojavil ob vhodu v grob.

»Vas niso ustrelili?«

»Ne, čeprav sem bolj mrtev kakor živ.«

»So vas pretepali?«

»Kaj še! Le izčrpan sem od napetosti.« In sem jim povedal, kako slabo je včasih, če znaš igrati na harmoniko.

Mala šestletna Kati se je stisnila k meni in šepetala:

»Molila sem za vas, vsi smo molili, jaz pa najbolj, da bi se vam nič ne zgodilo.«

»Si jokala?«

»Nisem.«

»Zakaj nisi?«

»Vedela sem, da se vrnete.«

Do jutra ni bilo več daleč in ves čas sem lebdel med budnostjo in spanjem. Ko sem zgodaj stopil na dvorišče, je stari že stal pri motorjih.

»Dragi Laci báči, hvala vam! Zdaj bo vse dobro. Če boste le mogli motor popraviti.«

»Eden bo že stekel, nič se ne bojte. Glavno je, da je v njih bencin. Sem jih že pogledal.«

Takrat je prihitel tudi potegnjeni blede častnik in je bil zadovoljen, ko naju je našel že pri motorjih.

Starec jih je nekaj časa gledal, potipal to, potipal ono, nekaj odvil in pihal v tisto reč, pa zopet vstavil. Jaz pa sem moral vsakikrat motor pogrnati. Toda zaman, motor je ostal mrtev. Potem se je zamislil in naslonil osivelo glavo na levo dlan, se obrnil in počasi odhajal.

»Kam pa zdaj gre ta stari zlodej?«

»Bog vas je dal, Laci báči, kam vas pa zdaj nese?«

Niti ozrl se ni, ampak je kar tako v brado zabrundal:

»Ne bom ušel. Samo po orodje stopim.«

In res se je kmalu vrnil z orodjem. Znova je nekaj malega razdejal, očistil in velel, naj poženem.

Poženem, nič. Poženem znova, tokrat pa se je stari veselo vznemiril.

»Dajte ji, tej mrhi, še en sunek v bok. Pa krepkega, da ga bo čutila!«

Pritisnil sem pedal na vso moč navzdol in motor je zahrzal kakor Gjuranova Linda in njegov glas je prekosil najlepše in najubranejše glasove moje harmonike.

Častnik je segel starcu v roke in ga potrepljal po rami, potem pa segel v žep in mu stlačil v pest šop madžarskih bankovcev.

Tudi meni je segel v roko in zmajal z glavo:

»Ej, ej, harmonikaš, na motorje se pa ne razumeš.«

Bil sem tako srečen, da bi ga najraje objel in mu zaklical: Hristos voskresel, saj je minila groza velikega petka in je po štirih dolgih letih končno nastopilo svobodno jutro vstajenja.

Pavel Berden:

Triglav

Ves dan naš očka Triglav nosi kapo,
kot da ovija čelo kopa mu skrbi,
medtem ko vse krog njega se blešči
in luč vsak vrh obliva, vsako grapo.

Zvečer se šele glava mu zvedri,
ko sonce ga za lahko noč poljubi,
za družbo svetlih zvezdic zbor obljubi,
da v zorje spet mu teme pozlati.

A komaj vstane novi dan v življenje
in po dolinah zgane se vrvenje,
objeti sonce komaj ga utegne,
že veter z vseh dolin meglo potegne,
da čelo z mračno mu skrbjo zastré.

Kdor vlada vsem, skrbi ga vseh čez dan težé.

Pavel Berden

V juniju

Nebeško sonce žgoči žar izliva,
obraze pot potokoma izmiva.

Obpotna jablana nas soncu skriva.
Oko strmi. Srce posluša, uživa.

Pod soncem razprostrta je ravnina,
nad njo počiva poldanska tišina.

Ko tu in tam se lahni vetrič zgane,
skrivnosten zdih nad poljem vstane.

Čez žitno morje ženejo se vrste,
kot rahlo gladil bi lase skoz prste.

Prisluhniva tišini! To so zbori!
Konjiči, murni godejo kot nori.

V razgonu prepelica petpedika.
Tam dolgouhec leno se premika.

Kjer cesta krene desno levo,
stoji ob jarku staro križno drevo.

Po cesti pristopica reva mala.
Gredé je šopek poljskih rož nabrala.

Pred razpetjé ga dene, se pokriža.
Ko moli, Bog se njej in svetu bliža.

Akademski slikar Ante Trstenjak

Na ovitku letošnjih Stopinj je slika našega pomurskega rojaka Anteja TRSTENJAKA. Rojen je bil v Slamnjaku pri Ljutomeru 29. decembra 1894. V Ljutomeru je našel tudi svoje zadnje počivališče.

Ante je bil iz družine desetih otrok, od katerih je bilo šest fantov in štiri dekleta. On je bil po vrsti sedmi med njimi. Očetu je bilo ime Alojz, mati je bila Jožefa roj. Kosi.

Kot dvanajstleten fant se je srečal s slikarjem Tonetom Čehom in to srečanje je v njem prebudilo nagon za mešanje barv, za slikanje. Tedaj se je vede-nevede odločil za svoj življenjski poklic.

Magistra Maja Vetrih, ravnatelj Umetnostne galerije v Mariboru, piše o njem: »V Trstenjaku vidimo človeka, ki se je prebil iz skromnih razmer z izredno vztrajnostjo na visoko umetnostno stopnico, ki ga je tujina prej odkrila in hvalila kot domovina, a domovine le ni pozabil, ostal ji je zvest do konca«. (Večer, 8. 12. 1974).

To izredno vztrajnost vidimo v tem, da je Ante začel kot pleskarski vajenec, nato končal obrtno šolo v Gradcu. Potem se je vpisal na srednjo šolo za umetno obrt na Dunaju, ki jo je med prvo svetovno vojno prekinil, ker je bil poklican k vojakom. Bil je ranjen in je vse življenje nosil v srcu kroglo iz tistih časov. Po vojni se je kljub temu prijavil med Majstrove borce in bil ranjen v Radgoni. Po vojni je končal srednjo šolo v Zagrebu in se l. 1920 vpisal na slikarsko akademijo v Pragi, ki jo je uspešno končal l. 1923. Potem se je spopolnjeval v Parizu, kamor je pozneje sploh rad zahajal. Prepotoval je Italijo, slikal je med lužiškimi Srbi ljudske noše, prizore iz njihove zgodovine in s tem postal med njimi slaven. Spet in spet se je vračal v Prago, kjer se je l. 1933 poročil z zdravnico dr. Evgenijo

Heržmanovo ter odprl svojo slikarsko delavnico. Medtem je pa vsako leto obiskal svoj rojstni kraj, svojo mater in svoje Slovenske gorice ter slikal. Oče mu je bil umrl, ko je bil star devet let.

Od 1. 1950, ko je moral zapustiti Prago, se je z družino naselil v Mariboru, kjer je ustvarjal zadnjih dvajset let, do svoje smrti 4. 12. 1970.

Vredno je omeniti tudi to, da se je moral med vojno v Pragi skrivati pred Nemci, a je bil 1. 1944 odveden v taborišče Klettendorf, odkoder pa je pobegnil in je vse do konca vojne živel v ilegali v Pragi. Tudi njegova žena, ki je židovskega pokolenja, je bila odvedena v taborišče Terezín. Gotove smrti jo je rešil njen poklic in pomanjkanje zdravnikov. Sin pa je bil medtem skrit pri dobri prijateljici zdravnici dr. Vrlovi.

Ob sedemdesetletnici Anteja Trstenjaka je B. Borko zapisal o njem: »Zase je ostal daleč od modnih gesel, slikar, ki ljubi naravo in človeka ter skuša, kar se da poetično ustvariti v raznih tehnikah, zlasti v olju ... vse to, kar je doživeljal v svoji notranjosti pod vtisom stvarnega sveta. Tako je Trstenjak najbližji poetičnemu realizmu.« In drugje isti Borko pravi o njem: »Bil je slikarski pesnik ljutomerskih in ormoških goric«.

Ni čudno, da so ob njegovi umetniški razstavi v Ljutomeru ljudje njegove slike naravnost razgrabili (Večer, 15. 3. 1972). L. 1973 je bila v Ljutomeru ustanovljena Galerija Anteja Trstenjaka.

Avgust Pavel

Vedno je za druge tolkla tlako

Vedno je za druge tolkla tlako!

*In na smetišču obletelih let
se zgrbila v decembrsko sivino
je njena majska šmarnična mladost.*

Vedno je za druge tolkla tlako!

*In kot rožna zarja gostoleč nasmeh
je s časom skrepenel
v stroge rezke brazde.
In v modrih začudenih očeh
so oslepela poplesavajoča radostna vprašanja.
In baržun na njeni
sanjsko božajoči dlani
se je na mrzlih varljivih življenja vodah
zgnetel v debelo koristno žuljavo plast.*

Vedno je za druge tolkla tlako!

*In ko se med atomsko drobnimi drobtinami
veselja prebudila je v bridkost spoznanja:
je že skozi reže v plotu prihuljena zavist
v ponošenem krilu in za ovenelim licem
videla samo zadirčno, skisano devico,
in ji kot pečat obesila
do strašila ponošeno ruto
nad vrata hiše — golobjaka.*

*Toda ko se je neki večer
med ostrimi solznimi kamni
vračala v svoje zakotje,
sem odkril njeno skrivnost.
Kako je padlo od nje
godrnjavo, oglato staro dekle!
(Kakor kača, ki se levi, je v predsobi
s preperelim plaščem obesila na klin
vsa bleda težka leta,
vse gube, napaberkovane v tujih vinogradih.)*

*In z neodoljivo prešernim nasmehom
je s stotimi rokami,
srci, usti in očmi
stópila med bratce in sestrice!*

*Tu doli
vedno je samo za druge tolkla tlako!
Tam gori
jo brez dvoma posadé na čelo mize
in streglo ji bo angelov dvanajst
na vekov veke.*

Iz madžarščine prevedel Lojze Kozar

(Prevod posvečam svoji teti Juliji in vsem dobrim tetam širom sveta)

Stanislav Lah

Nekaj spominov od Grada

Pri Gradu v Prekmurju je bilo moje drugo kaplansko mesto. Tja sem bil premeščen jeseni l. 1927 iz Apač. Sprejel me je župnik Rudolf Bednarik, ki je bil po rodu Slovak. Pri njem sem ostal dve leti.

Bednarik je bil droben, suh možiček, že starejši, če ne bolan, pa vsaj stalno bolehen. Zanj sta izredno zavzeto skrbeli njegova mamuška in sorodnica Teruška.

Ko sem prišel k njemu, da se pogovoriva o delu, je bolehní Bednarik glede verouka kar splošno rekel: »Pa tou bi vij.« Bil sem mlad in se dela nisem branil. Vendar je s tem padlo name 17 razredov, ki so imeli po dva-krat tedensko verouk, šole pa so bile na petih krajih: Grad zgornja, Grad spodnja, Vidonci, Kuzma in Kovačevci.

Potem je prišel pogovor na pogrebe. Župnik je rekel: »Ka bi tou tudi vij meli.« V župniji je bilo enajst pokopališč.

Potem sva prišla na sprevidevanja, nedeljske in praznične pridige. G. župnik je rekel: »Tou bi tudi vij meli«. Kaj sem hotel. Na eni strani veliko zaupanje, na drugi strani veliko breme. A bil sem mlad in sem sprejel. Župniku je ostala pisarna in gospodarstvo.

Dobro prijateljsko povezavo smo imeli s petrovskim župnikom Čirčem, bivšim minoritom, ki nas je rad obiskoval. Bil je duhovit, a znal je biti kdaj pa kdaj pikro kritičen. Sosed je bil tudi jurjenski župnik Jožef Čarič, ki so ga klicali kar Čači bači. Z njegovm kaplanom Andrejem Berdenom sva postala prijatelja in sva se tudi še pozneje obiskovala. Pri Heleni v Pertoci je bil za župnika Janoš Bagari, ki so ga po domače klicali Muki bači. V Soboti je bil za dekana Ivan Slepec, s katerim smo se redko videli. Pač pa sem imel veliko pomoč pri svojem sošolcu Dragu Oberžanu, ki je bil kaplan pri Vincencu Keresturyju na Cankovi. Redko smo prišli skupaj s sebeščanskim župnikom Pršo. Tudi velikodolenski Jožef Klekl je bil bolj samotar.

Mene kot mladega kaplana so se najbolj razveselili učitelji, uradniki in zdravnik dr. Gregorc. Voditelj šole in obenem kantor je bil tedaj Tomori. Moral sem se zelo braniti, da nisem njim žrtvoval vsega prostega časa pri kartah v gostilni in paziti, da se nisem navadil pijače. Družba je pač družba. Vendar sem se od njih marsikaj koristnega naučil za življenje, na neki način so bili varuhi mojega poklica.

Kmalu po prihodu sem g. župniku omenil, da bi bilo potrebno popraviti orgle, ker so bile pokvarjene. Našel sem tudi že mojstra in poizvedel

za predračun. Toda župnik je stvar odriival kakor po navadi: »Tou vij vred zemitel!« — Kaj pa denar? Denarja on nima in ga ne more dati, naj bi pripevali župljani. Vendar se je branil, da bi on kaj rekel ljudem.

Neko nedeljo po maši sem zbral može na posvet. Prišel je zastopnik iz vsake vasi. Zbrali smo se v šoli. Klical sem župnika, da bi prišel med nje in jim spregovoril. Bil je bolehen in boječ, bal se je, da ljudje ne bodo za to. »Tou vij z njimi vred zemite.«

Ljudem sem rekel: »Vi imate radi popevane meše. Popevanih meš pa brezi orgul nega. Naše orgule so pa pokvarjene, kak vidite. Jaz sem zdaj dobil mojstra, ki bi nam to za tako in tako ceno do tega in tega dne popravil. Či ščete meti popevane meše, potem do tega in tega dne vküp navržite na vedeno vsoto. Vi se med seboj poznate, izračunajte, koliko pride na vsa. kega župljana.«

Kratko in jasno. Ljudje so hoteli imeti popevane meše in so mi do določenega dne prinesli denar. Župnik se ni mogel dovolj načuditi, kajti takrat je na Goričkem bila trda za denar. Mojster je prišel in orgle popravil na splošno zadovoljstvo. In potem smo spet imeli popevane meše.

Dobrosrčnost in prevelika postrežljivost Prekmurcev mi je dvakrat naškodovala.

Klicali so me na pogreb v sosednjo župnijo Sv. Jurija v vas Serdico, ker sta domači župnik in kaplan bila na duhovnih vajah. Rekel sem: »Dopoldne bom imel verouk v Kuzmi, po verouku popoldne ob štirih pridem in pokopljem.« Zmenjeno.

Bilo je 26. septembra, toplo južno vreme. Čez srajco sem imel samo lahek suknjič iz listra, klobuka pa sploh nisem nosil.

Po pogrebu sem hotel nazaj v Kuzmo, dve uri hoda, kajti drugi dan je bil tam cerkveni god sv. Kozma in Damijana. Tedaj je rekel grobar: »Sakačica se rekli, ka bi prišli dol na večerjo.« Dal sem se pregovoriti, čeprav je šlo že k večeru.

Sakačica naju je z grobarjem dobro pogostila. Medtem se je stemnilo. Rekla je: »Ostanite tu čez noč. Kaj boste ponoči hodili. Poleg tega ni nobenega duhovnika doma. Kaj pa če bo sila. Saj lahko greste jutri zjutraj in boste lepše hodili.«

Spet sem se dal pregovoriti in sem prespal v kaplanovi sobi. Okoli polnoči pa je začelo grmeti in se bliskati, kmalu nato se je vliil dež. Lilo je kar naprej. Ob petih zjutraj sem vstal. Sakačico sem prosil, naj mi posodi kak dežnik in plašč. Dala mi je neko staro strgano marelo in nekakšen strgan plašč. Ko sem stopil ven, sem bil takoj do kože moker. Sreča je bila, da je bil dež topel. Kmalu sem tisti dežnik in plašč vrgel vstran in šel skozi naliv kar tako. Šel sem naravnost po bližnjicah. Nisem srečal nikjer žive duše.

Moral sem prečkati dolino. Zagledal sem pred seboj hudournik. Odločil sem si debelo jelševo vejo in prečkal vodo do kolena. Končno sem prišel v Kuzmo. Bil sem ves premočen, v čevljih mi je žmuckalo. A do maše je bilo še eno uro. In tedaj smo morali biti pred mašo še popolnoma tešči.

Šel sem v zakristijo, moker do kože, in počakal. Med mašo sem pridigal. Nato sem kakor običajno bil povabljen k starejši učiteljici, ki je duhovnikom postregla, na čaj. Rekla je: »Zdaj ste tako vse opravili, lahko malo ostanete in bi kaj povedali.« Dejal sem: »Veste, jaz sem do kože moker in trese me, moram na pot.« Povedal sem ji, kaj se mi je pripetilo. »Oh ti siromak, za-

kaj niste povedali, bi vam že kako pomagali,« je hitela s sočustvovanjem. Dež je že nehal, krenil sem proti Gradu, seveda peš.

Toda od tistega sprehoda sem kmalu čutil posledice. Dobil sem trebušni tifus. Dolgo sem si dopovedoval, da nič ni, uporabljal razna domača nedolžna zdravila, pil jerebikovec, dokler nisem na svojem rojstnem domu pri Sv. Miklavžu, kjer sem bil na obisku, obležal in sem moral v Maribor v bolnišnico. Posledice so mi ostale za vse življenje.

Drugič sem bil žrtev gostoljubnosti, ko so me klicali na spoved v Trtkovo. To je bilo v tisti hudi zimi l. 1929, zadnje leto mojega bivanja pri Gradu.

Nekega dne popoldne je prišel na župnišče pri Gradu možki in rekel: »Či bi šli na spovid v Trtkovo. Sila je.«

Dobro sem se oblekel in sva šla, tri ure po visokem snegu. Mraz je tedaj ponoči dosegel 33 stopinj pod ničlo. Tisti popoldan je bilo gotovo 20 pod ničlo.

Srečno sva prišla, bolnico sem spovedal in obhajal. Čez nekaj časa je prišla sosedla gostilničarka evangeličanske vere in me povabila: »Ka bi šli malo k meni. Man toplo zakurjeno sobo, ka se malo segrejete. Pa bi malo tudi jüžnali, dokeč ne pride pojeb po vas.«

Šel sem z veseljem. Tudi okrepčal sem se in gostilničarka mi je nalivala palinke.

Medtem se je zmračilo, vodiča pa od nikoder. Kaj sedaj? Gostilničarka pravi: »Imam sobo za vas, ostanite tu čez noč.« Jaz sem si pa mislil: Doma me jutri čaka mnogo dela. In kaj bi ljudje rekli? Preveč zgledno ne bi bilo.

Izprosil sem si na posodo karbidno svetilko in jo mahnil sam skozi mrzlo noč proti Gradu. Da ne bi hodil po vijugastih kolovozih, sem jo mahnil kar naravnost po snegu, saj za smer sem vedel.

Toda pot ni bila lahka. V zametih mi je segal sneg do pasu, tako da sem s težavo gazil. Nagajala mi je tudi svetilka. Če sem jo privil, me je pekla v roko, če sem jo odvil, je ugašala. Tako sem imel fretanje po celi poti.

Šele čez dolgo časa sem zagledal kočo pred sabo. Hvala Bogu, sem dejal. Pridem in potrkam. Pri oknu se je pojavil mož. Povem mu kdo sem in kako sem sem prišel. Nekaj časa me je nezaupno gledal, potem je rekel: »Gens umi!« Zaprl je okno in vse je utihnilo. Kaj sem hotel. Pojdimo dalje v noč. Ta mož je moral biti Nemec in ni imel razumevanja.

Šel sem skozi zamete dalje, ponoči, sam, vendar v smeri Grada. Medtem sem se ves spotil in obleka se je na meni strdila kot kak oklep. Čez kako uro sem zagledal spet hišo. Potrkam, zbudim ljudi. Oče in več sinov je prišlo pogledat, kdo je. Hitro so me prepoznali. Rekli so mi, da sem precej krožil in križaril. Prosil sem, da bi mi pokazali pot do znanca gozdarja, ki je imel hišo v bližini. Seveda so me popeljali z veseljem.

Ko me je prijatelj gozdar ob eni ponoči zagledal takega, kot sem bil, v svoji hiši, ni mogel verjeti svojim očem. Kaj da iščem tu ob tej uri? Pokrepčali so me s palinko, lomili na meni ledeni oklep, da se je otajal in sem ga lahko slekel, nato so me spravili v toplo posteljo. Drugi dan me je spremil do župnišča.

Pri Gradu so bili medtem v velikih skrbih zame. Župnik Bednarik ni mogel zaspati. Klical je može, se z njimi posvetoval, kaj bi se dalo nare-

diti. Bal se je, da ne bi kje na poti zmrznil, kar bi se bilo gotovo zgodilo, če bi bil zaužil malo več alkohola v Trtkovi.

Zjutraj so ravno sklenili, da me bo šla iskat cela ekspedicija, ko sem prišel domov.

Z župnikom Bednarikom sva se zelo dobro razumela. V vsakega človeka se je treba vživeti, če ga hočeš razumeti in ceniti. Naredil pa je nehote napako. Čez dve leti je pisal na škofijo, naj mu pošljejo drugega kaplana. Ni znal dobro slovenski, mislil pa je, naj mu pošljejo še enega, še drugega. Na škofiji pa so tako razumeli, da z menoj ni zadovoljen in so me predstavili v Makole. Bednariku je bilo zelo žal zaradi tega, vendar se ni dalo nič pomagati.

Jože Smej

Od aktivnega narednika do župnika

((Spominu Jožefa Šoštareca))

Teško je v kratkih in skopih besedah orisati življenjsko pot duhovnika Jožefa Šoštareca, ki je pripadal tako rekoč trem škofijam, mariborski po svojem rojstnem kraju, sombotelski, kjer je nekaj časa študiral, in djakovski, kjer je služboval.

Če bi se lotili njegovega življenja po literarni plati, bi morali povesti ali romanu dati naslov *Od aktivnega narednika do župnika*.

Naródil se je 11. aprila 1907 na Krajni. Bil je med šestimi otroki najstarejši. Po osnovni šoli si je izbral vojaški stan. Kot aktivnemu naredniku je top mladost zlomil nogo. Morda bi kdo drug v njegovem položaju obupal, on pa se je lotil knjige in končal srednjo šolo. Podobno kot nekoč ranjeni vitez Ignacij iz Loyole, je tudi on premišljeval o smislu življenja in smrti. Z izredno pridnostjo se je prebijal skozi šolo, saj je vso gimnazijo končal zasebno, tudi po dva razreda v enem letu. Poleg slovenskega in srbohrvaškega jezika je gladko govoril tudi makedonsko, madžarsko, nemško in francosko. Zaradi odličnega znanja jezika so ga v vojski dodelili za spremljevalca francoskemu vojaškemu atašeju. Z njim je večkrat prepotoval Jugoslavijo po dolgem in počez.

Po maturi je dal slovo vojaškemu stanu in v 32. letu življenja stopil v djakovsko bogoslovje. Med vojno je nadaljeval bogoslovne študije v Sombotelu, a že leta 1942 je izstopil. Od leta 1942 do 1948 je bil v civilni službi. Toda Gospod ga je klical kot nekoč Samuela. Leta 1948 se je spet vpisal v djakovsko bogoslovje in tam 10. julija 1949 prejel mašniško posvečenje. Bil je kaplan v Zemunu (1949—1952), župnik v Maradiku (1952—1962) in nazadnje župnik v Batini (1962—1974).

Njegovo duhovno podobo nadrobneje izrišejo naslednje kreposti:

Brezmejno zaupanje v Boga. Bil je prepričan, da Bog ničesar ne odreče tistemu, ki ga prosi dovolj ponižno in vztrajno. Uredil si je lestvico vrednot tako, da mu je pobožnost bila pred učenostjo, saj je rad poudarjal, da je učenost, pa naj je še tolikšna, le skromna iskrica božje vsevednosti.

Gojil je **otroško zaupanje do Marije**. Večkrat je rekel, da je bil zmeraj uslišan, kadarkoli se je k njej zatekel.

Marija je Jožefu Šoštarecu izpolnila tudi življenjsko željo, da ga ne bi pred smrtjo pestila kakšna huda in dolgotrajna bolezen. Zadelo ga je možganska kap.

Imel je **izostren čut tudi za najmanjši greh**, ker se je zavedal, da greh ni samo kršitev neke hladne postave, temveč zavrnitev Ljubezni. Ni čudno, da so ga spovedniki svarili, naj ne zapade skrupuloznosti, zbegani tanko-vestnosti. Bil je kot gladina mirne vode, če pade vanjo tujek. Zelo se je vznemiril in se dolgo ni mogel pomiriti. Pripravljen je bil čez mero zadoščevati za stvari, ki se poprečnemu kristjanu niti ne zdijo greh. Prav zaradi tega je v četrtem letniku izstopil iz bogoslovja. Bil je prepričan, da je aktivna vojaška služba skalila njegovo vest do nevrednosti duhovništva.

Jožef Šoštarec kot narednik

Obdarjen je bil z **izrednim spominom**. Znal je najmanj deset tisoč dovtipov in domislic. Ko se je odprl njegov »predalček«, se je kar sipalo iz njega toliko in tako, da so te kar čeljusti bolele od smeha. Vsake podrobnosti iz otroških, mladeniških in bogoslovskih let se je spominjal. Navajal je stvari, ki smo jih tudi sami doživeli, a tako pozabili, da so se nam ob njegovem pripovedovanju zdele, kot da jih prvikrat slišimo.

Povsod, kjer je služboval, so ga verniki vzljubili kot dobrega pridigarja, kateheta, spovednika in svetovalca. Bil je tudi dober pevec in je rad igral na harmoniko.

Zadnja leta je čutil, da mu življenjske sile pešajo. Prosil je škofa za upokožitev. Djakovski škof je ustregel njegovi prošnji in je med drugim pisal mariborskemu škofu naslednje: »Jožef Šoštarec se je želel vrniti v svojo rojstno škofijo, da na svojem rojstnem domu preživi zadnja leta svojega življenja. Bil je goreč dušni pastir, zelo vesten v svoji službi. Ne dvomim, da bo tudi v vaši škofiji rad pomagal v dušnem pastirstvu, kolikor bo mogel.«

Zadnji dve leti je res veliko pomagal v svoji rojstni župniji na Tišini. Bil je iskan spovednik. Na cvetno nedeljo, 11. aprila 1976, je spovedoval v soboški cerkvi od ranega jutra do poldne.

V ponedeljek 26. aprila 1976 ga je na njegovem domu na Krajni zadela kap. Pogrebno slovesnost je vodil mariborski pomožni škof dne 28. aprila. V svojem govoru ga je primerjal svetemu Martinu in mnogim drugim vojakom iz prvih stoletij krščanstva, ki so zapustili vojaško službo in postali duhovniki in celo škofje. Krajna ima svoje pokopališče. Ob velikem križu sredi pokopališča so pripravili zanj grob. Njegov rodni brat, dolenski župnik Janez, je ob grobu poudaril njegovo močno vero, ki po Gospodovih besedah gore prestavlja. Domači dekan se mu je zahvalil za dušnopastirsko pomoč v tišinski župniji.

Njegova pesem in harmonika, ki sta se ob tihih večerih glasili na Krajni, sta utihnili. Prepričani pa smo, da se nadaljujeta na drug, nam nepoznan način v večnem Jeruzalemu, ki si ga sveto pismo ne more predstavljati brez zmagoslavne pesmi Jagnjetu, ki je, ki je bil in ki bo, Vsemogočni.

Jožef Gjuran

Spomin na Plečnika

Letos 7. januarja bo minilo dvajset let od smrti velikega moža, arhitekta Jožeta Plečnika. Pol ure pred pogrebom ni bilo več mogoče priti na tramvaj, ki je vozil na Žale. Množice ljudi so se zbirale, da se poslovijo od velikega umetnika, globoko vernega človeka in dobrotnika mnogih cerkva in kulturnih spomenikov.

Ker mu tudi naša cerkev dolguje nekaj sto tisoč, ki jih ni hotel sprejeti kot nagrado za izdelane načrte za cerkev in notranjo opremo, sem čutil dolžnost, da grem na pogreb v imenu župnije in se vsaj s skromnim vencem oddolžimo za njegovo dobroto. Na venec sem dal napisati: »Zadnji pozdrav — hvaležni Bogojančari.«

Ljubljanski škof Volk se je v lepo ubranem govoru od pokojnika takole poslovil: »Kakor so se Trije kralji, potem ko so počastili božje Dete in mu dali darove, poslovili in se vrnili v svojo domovino, tako se je tudi pokojni arhitekt Plečnik drugi dan po prazniku Treh kraljev poslovil od nas, potem ko je izročil darove svojega uma človeškemu rodu in odšel v svojo domovino. Njegovi darovi so posejani po celi Sloveniji in tudi v tujini. V Pragi, na Dunaju, v Zagrebu, Beogradu in doma od morja do Prekmurja so posejani veličastni spomeniki velikega mojstra, ki je lahko mirno rekel: »Gospod, dal si mi deset talentov, sedaj ti vračam drugih deset.«

Ni bil poročen. Vsega se je posvetil umetnosti. Cerkve, oltarji, krstniki, prižnice pojejo ubrano, pobožno pesem svojemu mojstru in Bogu. — Hradčani, Brijoni, Žale, tržnice, bregovi Ljubljance pa očarajo tujca in domačina.

Kamnoseški mojster Vodnik, ki je izdeloval stebre za našo cerkev mi je pripovedoval: »Ko smo pri vratih delavnice zagledali Plečnika, ki je prišel gledat, kako delo napreduje, sem hitro vrgel cunj na steber, ki je imel

napako. Ko je pregledoval stebre, se cunje ni dotaknil. Pri odhodu pa je mirno rekel: »Sedaj pa cunjo lahko odstranite.«

Ko sem mu čestital ob imenovanju za častnega doktorja in mu na kuverto tudi napisal dr. mi je odpisal: »Tega nikdar več ne napišite.« Moja slava je »polni trava«, pravijo Čehi«.

Ko sem ga obiskal, me je vedno spremljal po stopnicah iz svoje sobe do vrtnih vrat. Nekoč mu je spodrsnilo in je padel po stopnicah za mojim hrbtom. Hitro sem ga prijel za ramena in vprašal: Gospod profesor, kako naj vam pomagam?

»Samo to vas prosim, da me pustite, da sam vstanem«, je odgovoril. Njegova teža je bila okrog 40 kg, njegova leta pa okrog 80. Hitro je vstal in se opravičeval za svojo nerodnost.

Ko sem želel, da bi mi kak načrt hitro naredil, sem ob prihodu stopil prej v kuhinjo in gospodinji izročil pletenko domače slivovice s prošnjo, da mu jo izroči po mojem odhodu. Čez par dni je prišel načrt in pismo z vsebino: »Dobri gospod župnik! Zakaj me vznemirjate. Jaz tega ne potrebujem. Lepo se vam zahvaljujem. Lepo pozdravljam vas in vaše dobre župljane.«

Večkrat mi je rekel: »Hvalite Boga, da niste ob železnici in nimate železniške postaje. Tam so ljudje zelo pokvarjeni. Pri vas pa je še vse tako naravno in dobro.«

Ko se mudim kaj več časa v Ljubljani, obiščem tudi njegov grob. V senci malega bora in vinske trte je spomenik njegovih dveh bratov in zraven še skromna plošča z napisom: Plečnik Jožef, arhitekt.

Tu počiva ta čudoviti mož, pesnik kamna, globoko veren kristjan. Narod ga je dal, za narod je delal. Razen plače, ki jo je imel kot profesor, ni hotel sprejeti nobene nagrade. »Nagradil nas bo Bog, če bomo vredni«, je večkrat rekel.

Svojega imena ni ovekovečil na svojih delih. Dela sama kličejo po svojem mojstru. V bogojanski cerkvi na prvem stebri pri oltarju sv. Jožefa je napako v kamnu zakril z belo ploščo iz marmorja z Marijinim monogramom, iz katerega lahko razberemo Plečnik Jožef, arhitekt.

Vel.č. gospod Župnik!

Za duavi dan mi teče iz uših na reče —

Uled fem postajam star, z mnogimi spravnostmi starec,
Misel nanesiti Kristljiro posetstvo na drsno Levi prižniti
se mi zdi pravšna ter tudi špa. končno bi bi to novica —
zakaj ne! Poslal sem Vam bil, česa prav

spominjam, svojčas skico za umestitev prižniti na tle
in z merami katere ste mi poslali. Špa da
imate še to skico!

Dragi gospod Župnik — menim, da bi bilo prav
misliti na projektanta to zanesti — mislim da bo namo-
goče dobiti od mene za to potrebne učrte

V Prekmurju zdaj že vobče znatega, tudi Vam poznavnega,
g. ing. arch. I. Valentinčiča povem, s to nalogo bi Vam
rad priporočil. Mož je daleč zanesljivši kot jaz, je
vstrel in v najboljši življenski dobi —

Sprejmite dragi v.č. gospod Župnik moj najprijetnejši
pozdrav, vse dobre želje!

22. nov. 55

Vas Plečnik

Velikokrat se srečam v mislih s Plečnikom. Tako po domače sva se pomenila o vsem, kar je še bilo potrebno za našo cerkev. Ob tem se pa tudi vedno spomnim župnika Ivana Baše, ki je nosil vso težo pri graditvi bogojanske cerkve. Obema naj velja hvaležen spomin nas vseh, ki uživamo sadove njunih trudov.

Jože Gerič

Trenutek

*Ko se utrne zadnja solza,
bom zaspal
nekje v globoki travi
kot popotnik tolovaj.*

*Naslonil bom utrujeno srce
na mehko dlan večera,
odrešen bolečin,
samoti vdan.*

Občutek večera

*Hladno je bedeti,
ko nimaš nikomur
podariti pogleda,
ko nihče ne sprejme
mehke besede,
ko ne moreš nikomur
pobožati las.*

*Dolga senca se vleče
skozi plesnive sobe
in zastrupljene sanje
diham v tesnobi groze.*

*Hladno je bedeti
med zvoki gole praznine
v lažnivem upanju,
da nekdo pride.
Do jutra bo mrak prekril
vse svetle zvezde.*

Naša preteklost v slikah

Podobe ali slike najrazličnejše vrste so od nekdaj pomembno dopolnilo in ponazorilo k raznim besedilom. Zgodovinskega spisa si skoro misliti ne moremo brez njih. Tako nas zanima tudi iz naše preteklosti poleg opisov, kakšne so bile naše stare cerkve in hiše, kakšni so bili naši pisatelji — žal slik najstarejših nimamo —, kakšne so bile naše stare knjige, ki jih vsi ne moremo videti itn. Naši edini izobraženci so dolgo bili skoro sami duhovniki. Zato in ker so oni oblikovali duševnost naših prednikov — mnogi tudi s tiskano besedo — nas zanima njihov telesni obraz. Objavljamo dve fotografiji, od katerih je ena že čez pol stoletja stara, druga pa bo kmalu. Obe nam kažeta večjo skupino duhovnikov lendavske in soboške dekanije z nekaterimi drugimi osebami. Samo dva od teh duhovnikov še živita. Nekateri med vami bodo na slikah spoznali ali svoje rojaké ali duhovnike v svoji župniji v zadnjih desetletjih. Drugi so slišali le njihova imena, saj so med njimi tudi taka, ki jih vsi poznamo.

Duhovniki in bogoslovci (kleriki) na ponovitvi nove maše Jožefa Raduhe 1919 v Turnišču

Sedijo od leve na desno: Jožef Čačič, župnik v Crensovcih, Jožef Horvat, župnik v Martjancih, Jožef Sakovič, župnik v Turnišču, ?, Jožef Raduha, poznejši ravnatelj Martinišča v Soboti, prof dr. Franc Kovačič iz Maribora, Ivan Baša, župnik v Bogojini, Pavel Volper, župnik v Dobrovniku, Franc Faflik, župnik pri Sv. Benediktu v Kančevcih.

Stojijo od leve na desno: (drugi) Janko Horvat, salez. klerik, Jožef Kerec, salezijanski bogoslovec, poznejši kitajski misijonar, Štefan Varga, bogoslovec, pozneje župnik v Pertoči (edini živi), Jožef Klekl st., vpok. župnik v Crensovcih, Raduhov oče, bogoslovec Franc Klar, poznejši zdravnik, salez. Malič, predzadnji Jožef Tkalec, pozn. ravnatelj († 1976).

Duhovniki na posvetitvi cerkve pri Sv. Juriju 15. septembra 1929

Sedijo od leve na desno: Ivan Baša, župnik v Bogojini, Jožef Čarič, župnik pri Sv. Juriju v Rogaševcih, Gašper Lipovšek, okrajni glavar v Soboti, dr. Andrej Karlin, lavantinski škof, Ivan Slepec, dekan v Soboti, dr. Franc Bratina, podglavar v Soboti, avstrijski dekan.

Stojijo za njimi od leve na desno: Andrej Berden, kaplan pri Sv. Juriju, pozneje župnik v Martjancih, Jožef Krantz, župnik na Tišini, Mihael Umek, škofov kaplan, zdravnik dr. Gregorc, Ivan Prša, župnik pri Sv. Sebeščanu, Vince Keresturi, župnik na Cankovi, Drago Oberžan, kaplan na Cankovi, salezijanec Franc Vogrinčič. V zadnji vrsti: (drugi) Stanko Lah (?), kaplan pri Gradu, Jožef Raduha, Rudolf Bednarik, župnik v Gornji Lendavi, Joško Geder, poznejši salez. misijonar na Kitajskem, — Vid —, Štefan Varga, župnik v Pertoči.

Jožef Gjuran

Vasilijova smrt

Osamleni jahač, večen vándraš, zmagovác v ništernij pa ništernij boja, je začúto, da se njemi bliža konec. Postarao se je on pa túdi Linda je nej bila več mláda. Postála je itvána, odíla je razkoráčeno s trúdnin počásnan stopájon in furt se njoj je misíla dlaka.

Zadnjikrat je ešče Vasilij obhodo kraje slavnij zmág nad neprijátelom. Iz Bolgarije se je napouto prek Romanskoga na Polsko. Pajdášje, med njimi je bio túdi eden iz Gomilic, so njemi pisali naj pride na Polsko v váraš Krakov, da do šli v fkúper v Aušvic, ge je bio strašen láger med drúgov sveckov bojnov.

Vasilij je prijahao v Krakov, kak so si dogučali, v kesnoj večernej vöri. Tü je v parki Lindo privezao za staro lipo, na dugoj vajati, da si je pomali trgala travo. Zgristi je nej več mogla, liki je cejlo požirala. Tüdi hrzati je nej več mogla. Če je hrzala, se je tak čülo kak či bi što z dverami škrtao. Tam blüzi je tekla voda Visla. Njeno šümenje v noči je bilo čüдно in strašno. Tüdi nemo mārše čüti gda se njemí bliža konec. Noč je bila kmična in Linda je preživlala smrten boj. Vöra v törni je bila strašne, teške vdarce,

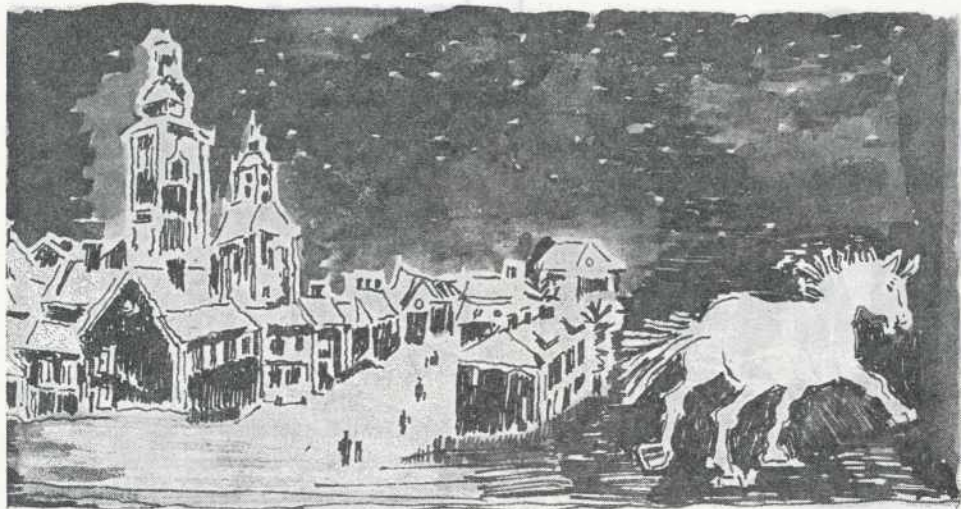
da so človeki parali srcé. Bila je pou noč. V tiston megnjeni pa se začúje s törna glas trpöte s tistov žalostnov bojnskov vižov, kak negda gda so tatári napadnoli Krakov, kak negda gda ga je napadno Hitler. Linda je vküper pobrala zadnje moči zahrzala tak strašno, ka so v varaši vgasnoli vsi posvetje, trobentači v törni pa je z rok spadnola trpöta. Linda je ftrgnola vajat se zagnala prek ceste in skočila v Vislo. Nigdar je nišče nej več vido.

Tüdi Vasilij je v tom časi strašno trpo. Nej je znao za oštarijo ge so ga čakali pajdašje. Potni list je püsto v turbi na Lindinon rpti in bankaš s pejnezi tüdi.

Kak čüden je človekov žitka tekáj. Pred njin in njegovin štükon so trepetali nemški soldácje kak šiba na vodi. Zdaj pa trpeče un brez Linde, brezi penez in brezi pajdašov. Pa tüdi njemi je prišeo konec. Glás trpöte s törna je tüdi njemi zaigrao smrtni marš. In gda je začüo šče glas Linde ga je zadio boži žlak in je bio mrtev.

Včasi drügi dén, gda so zvedeli ka se je zgodilo, je bila vö dána zapovid od Krakovskega rijtara, da se začne žalüvanje za Vasilijon. Vse zatrnje so na Visli zaprli, da bi zgrabili Lindo pa Vasilijino turbo z dokumenti. Pa vse zabadav. Linda se je pridružila jezerim pa jezerim polskin kobilan štere so nemški tanki fküp semleli. Turba z Vasilijovimi dokumenti, pejnezi in odlikovanji pa je plavalá proti severnomi morji.

Gda so v Sofiji zvedeli, ka se je zgodilo, so strašno žalüvali. Generali so jokali, s štükami so strelali v znak žalüvanja celi den, tak ka je bila Sofija vsa v dimi, dejnola pa je po pükšenom prahi. Tüdi v Gomilice so poslali grafér, naj s kamenščic prijde što na sprévod. Nej je šou nišče. Poštamešter je najmre poslaol grafer nazaj ar je na njem nej bilo hižne lumere.

To je dokončetek zgodbe od Vasilija, njegovoga štüka in kobile Linde. Če je nej vse tak bilo kak je tü zapisano, mi ne zamerite. Njegov spomin naj živé. In če neprijáteo pá gda napádne našo domovino, naj zná ka ga

čaka štük, ki je delao čüda tudi te, gda je že bio jako zmantráni. Kak bi šče zdaj, gda že več kak treseti let počivle.

Če ne bi bilo Vasilija bi šče zdaj trpo boj, če nej pri nas pa ge indri. Vasilijov je bilo dosta, pa tak koražen je bio samo eden. Tüdi štükov je bilo dosta, pa v Gomilice je prišeo samo eden. V spomin na vsa tá velka dugová-nja de kunik med Rebičovov in tetičinov grabov vekivečno noso ime — Ku-nik heroja Vasilija.

E Vasilij, korāžen si bio, črstvo mārše si möo pa tüdi dobro škér. Gda do v zimi lüpali seme, če do si šče pripovidaivali pripovisti kak negda, se sponijo tüdi na tebe bār v Gomilicaj.

Heroj, Vasilij večna ti slava.

Marija Rantaša

Ti meni lüč — jaz tebi klüč

V grabi na samem, vkrej od hiš in sosidov, je čupila mala hiša šošlara Smrekarovega Lujza.

Lepo virstvo sta mela z Johano, kera se je k hiši priženila z vesi, ge blo puno sosidov pa družbe. Tü pa dostikrat sama, ka je Lujz dosti hoda po šterah, najbolje v zimskem cajti.

Nikdar je ne pojamrala, zake je šla v toto grabo, se je Lujza rada mela.

Zaj, ko gre že prta osemdesetim, joj misli dostikrat vujdejo nazaj v mladost, kera je že davno za joj.

Gruba je bila vsikdar dobre vole, najbolje pa te, gda je priša Lujz na štero. Johanin oča ba dober virt, pa dosti so klali, zato je vsako zimo da v delo po dve svinski koži k Dermoti, ki je meja velko küžnarijo.

Eno je da za leder, s katerega je Lujz zešja za vso držino svinščake, dru-go pa za podplate. Tak so bili vsi obüti za vso zimo pa še poleti.

Mati je sprožila počrevino, da so ž jo mazali svinščake.

Gda bla Johana mloda, so jo zvali za Ivanko. Lujz jo je rad droža pa joj naročova: »Lepo maži šolje z biksom pa dobro plüvli gor, ka do se bole svetili. Ko joj je mera šolje, jo je po podplatih čigeta, da blo vriščaja pa praske puna hiša.

Gda ba šoštär pri hiši, blo lüšno pa puno smehal!

Enok se je pa drüga zapela. Ko sta bla enok sama, jo je Lujz za risnico pita, če ma ga kaj rada, on da bi jo rad ožena. »Boš že ge indi najša«, je mi odvrnila. Pa joj je lepo voli bilo, no se joj je dobro zdelo, da je glih jo pita, se ba ne norski, pa preci se je drugih najega zanašalo.

Najč je ne pomislila, ka je Lujz v grabi doma, ge sunce pred gor ne pride, kak gda že pri Jürji podne zvoni.

Še dobro se spoti, kak so jo fajmošter Štuhec, Arnejev po domaje, roje-ni v Bolehnečicah, skoz očale poglednoli.

»Ja, Ivanka, prle dobro preštindera, če boš zadovoljna. Mala reč je, malo grünta, doč od sosidov. Še enok ti pravim, — dobro premisli, pred kak boš rekla: ja!«

»Gospod fajmošter naj vejo, prlè bi Lujz priša pa pita, prle bi rekla: ja«.

»No, če pa si se tak zatreskala, pa dobro premislila, pa mo jaz že zakon žegna in močno zveza.«

»Bog jim lonaj! Vete, Lujz je ne kriv, če je v tistoj grabi doma pa more tan živeti. Jegova mati je stara, gospodijo nüca.«

Tak se je to končalo. Z dikline Ivanke je gratala Johana, vrla žena, poštea vredna sneha, gospodija pa taka, da bi jo moga z leterno iskati po fari.

Babica se je samo dvakrat zglasila in prnesla iz ščavniških valov najpred Frančeka, za dve leti pa še Miciko, kera pa je mala mrla. Johana je za joj dosti prejokala. Puca pri hiši je materi veki žegen na pomoč. Je že božja vola taka, ka ne smen meti deklina.

Johana bla zlo pobožna, brez rožinkranca joj ne mina nobeden den pa naj je mela kekošte dela. Tudi Lujza je pritegnila, gda ba doma, da sta ga roštala. Peternošter si je küpila na Frjanovo pri Sv. Trojici, keroj je vsako leto poromala. Te je pač vse pistila, vso delo pa vse, samo ka je s precesijo šla Trojici. Lujz je moga ostati doma, ka je ona lahko že ob štirih zaran šla. Precesijo je voda Heclov Janez, ki je nosa križ, napre mola pa na meše pobra, kere so se potli slüžile po nameni Frjanovih romarov.

Dosti je mela prositi, za Lujza, za Frančeka, za mater, kera bla že pokojna.

Vse to je Johana premišlovala v mrzloj hiški, kamo jo je postavila sneha, Frančekova žena. Prehitro joj je zrasa sin. Lujza je pobrala španska in še zaj, ko je zapüščena v hiški zmisli, ka joj je Lujz že napol v grobi naroča.

»Johana, ne daj grünta zrok, da se ti nede hüdo godilo. Frančeki povej: Ti meni lüč — jaz tebi klüč.«

To bi vse šlo, da ne bi Franček bija razvajeni. Premehka je bila Johana pa je vse pistila, da je dela, ka je šteja.

»Mati, ožena se bon. Gabrovo Zofiko mo vzeja, se jo poznate.«

»Franček, se še nega sile. Zaj nama je najbolje dobro. Z očon sva grünt povečala, ka ti nega sile, da še ti jaz vse opravi.«

»Mati, bon se ožena pa jé. Te vidli, da de van bojše.«

»No, če ne odhejaš, pa se oženi, samo prek nemo dala, ka veš. »Oča mi je na smrtnoj posteli reka: drži, Franček tebi lüč — ti jemi klüč«.

»Mati s tega nede nič. Pa mo odiša. V Marprok fabriko mo ša, pa mete toto grabo. Ze dekle Zofika nede šla.«

Johana je popistila, Franček je prigna Zofiko, kera je hitro pokazala, ka se je navčila, kak se spoštüje stare lidi.

Za kihačo je včosi prijela in te se je za Johano začēja kirjelejson.

Če je ne Franček zva matere jest, je niše ni. Ka pa bi dobila kakšni pribojšek, takak se starim liden sliši, to pa prevzetnoj Zofiki najč na pamet ne prišlo.

Najbole pa je Johano zadelo, gda je enok v kühjo stopila, pa je na mizi zagledala beli kruh, kerega je Zofika pred joj skrila, bla ga ne deležna. Te jo je pač premogala takša žalost, da so joj bridke skozé tekle po lici. Tak, lübi božji dar, nesi za moje boge stare vüsta, ka sen dala vse od se svojemi edinemi sini, da mi da vsaj vsakdeji kruh, zaj mi ga pa skrivlejo.

Za večni mir pa pokoj Lujz tvoji duši, oča naš, je opotekajoča molila v svojo mrzlo hiško — in odpusti nam naše duge, kakor tudi mi odpušča-mo ... odpusti naj ...«

daj nam danes, naš vsakdanji kruh ...

O Jezus, če pa ga je skrila ...?

»Osendeset let je za ménoj, lepo je bilo, zaj pa žalostno,« zdihne Johana. »Ka bi te le bogala, Lujz, da bi Franček da meni lüč — jaz jemi klüč«.

(Narečje, v katerem je to pisano, govore Prleki pri Sv. Juriju, pri Kapeli in Mali Nedelji)

Valter Dermota

Zorkov oče

V soboto, 20. marca je bil tudi v Ižakovcih prvi pomladni dan. V Ljubljani je bilo še obilo snega, na Štajerskem ga je sonce že skoraj odneslo. Samo na osojah ga je bilo tu in tam še kaj. Toda v Ižakovcih, pri Zorkovih, kjer smo pokopavali 88 letnega gospodarja Štefana, očeta šestih hčera in petih sinov je dihala čista, pristna pomlad.

Sonce je tako milo sijalo, zrak je bil tako miren in vzdušje tako zaupno, da so krsto s truplom umrlega prinesli iz žalne sobe. Položili so jo na dva kuhinjska stola, prinesli vse okrasje, vence, šopke cvetja, križ in sveče in mirno čakali. Nikomur se ni nikamor mudilo. Na deželi počasi teče čas in samo bitje ure opozarja, da se bližamo poldnevu, večeru ali noči. Truplo je ležalo v odprti krsti in obraz je bil kakor živ. Tudi oči so bile samo priprte. Nekateri izmed sorodnikov so ihteli, drugi so pa samo strmeli predse.

Vse se je dogajalo pod murvo. Pod veliko, košato murvo. Ni imela listja. Saj je bil komaj prvi dan pomladi. Toda njene široko razpeljane veje in vejice so bile polne popkov in brstičev, enih za listje, drugih za cvetje in sadove. Kdor ni brez srca za naravo, je tukaj čutil življenje, videl sveže zeleno listje in veje, polne rdeče črnih sadežev. Nekoč sem videl Zorkovega očeta, kako je stojé na drevesu tresel veje in klical otrokom, svojim petnajstim otrokom, tedaj so bili še živi tudi tisti trije, ki so danes že pokojni:

»Deca, jejte ta blagoslov nebeški, Bog ga je pripravil za vas!« Med domačimi otroki so bili tudi sosedovi. Vsi so se sklanjali k tlom, pobirali maline in se razposajeno smejali, medtem ko so jim padali sadovi na glavo, ramena in kamorkoli.

Ne morem skriti svoje ljubezni do narave. Ne vem, kaj me je navdalo prav ta prvi pomladanski dan. Toda povsod sem slišal ptičje petje. Najprej se mi je zdelo, da tam visoko gori vidim in slišim škrjančka, kako žgoli svojo pesem. Res ne vem, ali v slovo soncu ali v slovo Zorkovemu očetu, ki je vsako zimo, ko je bila stiska zaradi snega za hrano najhujša in si ptički niso vedeli pomagati, ukazal otrokom, naj poskrbijo za pevčke v živi meji.

Od nekod se je slišal glas grlice. Če si natančneje prisluhnil, sta bila dva grličja glasova. Sicer smo blizu svetega Valentina, ko se ptički ženijo, vendar to ni bila kaka ljubezenska pesem, temveč pripovedovanje žene možu ali sosede sosedu o tem, kaj se je zgodilo v vasi. In zakaj ne bi tudi ta ptičji par povedal svoje besede o našem pokojniku? Ko smo pozneje šli v sprevodu skozi vas, sem slišal gagati gosi, kvakati race in čemerjenje purana. Toda vse je bilo nekam vzvišeno, izredno in izjemno. Kakor da bi vsaka žival na svoj način hotela pokazati, da peljejo mimo človeka, za katerega vedo, da jih je imel rad.

Nabralo se je mnogo ljudi in moral si se preriniti skozi gnečo, če si hotel kam priti. H krsti je pristopila v spremstvu enega izmed sinov duhovnikov pokojnikova žena, ki je več kot šestdeset let živela z njim v zakonski povezanosti. Vsi so stegnili glave in stopili na prste, da bi videli, kaj bo storila. Toda kaj je mogla še storiti posebnega, potem ko je zadnja leta svojega zakonskega druga negovala kakor otroka. Pobožala ga je po obrazu, se zazrla v njegove napol odprte oči, ga poljubila na lice, ga poškopila z rožmarinovo vejico, za trenutek zastrmela v njegov obraz in tiho rekla: »Vsega je konec. Tudi to ni moglo trajati večno!« Za tem so hčere in sinovi šli po zadnje slovo k svojemu očetu. Kaj so mu imeli ti povedati, ne vem. Toda ko sem gledal te močne, odločne, v življenjskem boju prekaljene može in žene, sem si mislil, da v vsakem izmed njih živi pokojni Zorkov oče. Župnik Škraban je začel svoj govor:

»Danes ni dan žalovanja, temveč zmagoslavja. Mi nismo trop žalostnih pogrebcev, temveč urejena vrsta verujočih. Pokojnikova smrt ni konec življenja, temveč začetek pravega bivanja. Veseli bodilo, da smo ga poznali in mu danes lahko izkažemo čast in spoštovanje!«

Pogrebni sprevod je krenil proti vaški kapelici. Veliko število spremljevalcev na pogrebu in prijetno pomladansko popoldne je vabilo k maši na prostem. Res se ne bi mogel odločiti in strokovno oceniti, ali so lepše peli salezijanski bogoslovci iz Ljubljane ali domači pevski zbor ali množica vernikov. Vsekakor mi je ostal v spominu lepi tenor beltinskega pevskega zbora.

Prošt mariborskega stolnega kapitlja dr. Jože Smej, ki je vodil pogreb, je svoj govor začel z zadnjimi besedami evangelija: Položili so v grob Jezusovo telo. »Prav tu se pravzaprav začenja, namesto da bi se končalo, kajti brati moramo še naprej. Evangelij namreč pravi, da je umrlí Jezus čez tri dni vstal od mrtvih. Prav v tem je moč krščanskega življenja. Naše življenje se s smrtjo ne konča, temveč samo spremeni. Zato naj nas vse, ki nas

je smrt pokojnega Zorkovega očeta globoko pretresla, napolni upanje na vstajenja in ponovno snidenje.«

Po sveti daritvi nas je čakal še zadnji del poti proti pokopališču.

Na pokopališču je salezijanski inšpektor Štefan Žerdin omenil izredne vzgojne sposobnosti pokojnega očeta in navzoče pokojnikove žene, ki sta oblikovala svoje otroke v smislu velikega vzgojitelja sv. Janeza Boska.

Na koncu se je od pokojnega očeta poslovil še njegov sin Štefan, salezijanski duhovnik. Svojim bratom in sestram, zlasti še svoji materi in zaradi bolezni odsotnemu bratu Jožetu, je skušal dopovedati, da ni vzroka za žalovanje, pač pa imajo mnogo razlogov, da se veselijo. Njihov oče je bil velik kristjan, ki je živel s Kristusovo Cerkvijo. Znal je trpeti, znal se je bojevati v vseh življenjskih okoliščinah za svoje prepričanje in znal je številni družini poskrbeti, kar ji je bilo potrebno za telo in dušo. Kot kristjan je skušal biti vedno na tekočem o vsem, kar se dogaja v Cerkvi.

Od vzhoda je začel pihati oster mrzel veter. Pogrebci so do ušes zavihali svoje suknjiče in tisti, ki niso zaupali zgodnji pomladi, so si nadeli rokavice. Ob odprtem grobu so premišljevali o vsem, kar so doživeli in izkusili ob tem tako dobrem človeku in velikem kristjanu.

Važnejši dogodki v pomurskih župnijah

Pomursko pastoralno področje

Naše pastoralno področje išče in odkriva. Že dalje časa se vsi dobro zavedamo, da nismo kos zahtevam dušnopastirskega dela kot posamezniki, ločeni od svojih sobratov. Razgibanost življenja in zapletenost vprašanj, ki posegajo in oblikujejo človekov notranji svet, sta prišli do take stopnje, da človek, ki bi naj bil svetovalec in spremljevalec, mora samo strmeti in sam pri sebi priznati lastno nemoč in nezadostnost. Poznavanje življenja in človekove notranjosti nas duhovnike sili, da prebijamo barikade individualizma in izoliranosti, odpiramo meje župnij in dekanij in okvire z zakonom določenega delovnega področja spreminjamo. Potrebujemo drug drugega.

Spreminjamo podobo duhovnika — župnika, ki bi hotel veljati za edinega vsevednega človeka. Življenje nam dopoveduje, da posamezen duhovnik ne more biti »vseveden« niti v svoji teološki stroki, kaj šele v drugih stvareh. Vse to nas nagiba in sili, da svoje pastoralno delo opravljamo skupno in načrtno. Ne moremo več ostajati na površju. Treba je iti globlje — to se pravi k vprašanju dušnopastirskega dela bo treba pristopiti bolj strokovno. Knjige nam niso dovolj. Nujno je študirati dejanske razmere in konkretnega človeka.

Najbolj viden izraz in oblika našega skupnega iskanja in načrtovanja v dušnem pastirstvu je vsakoletno plenarno zasedanje vseh pastoralnih delavcev Pomurja. To je predvsem študijski dan. Datum tega zasedanja smo že pred nekaj leti postavili v mesec september. Ta dan pomeni dejansko štart vsakoletnega skupnega področnega dela. Vsako leto je zasedanje v drugi dekaniji. Letos je bila na vrsti soboška dekanija. Tema, kateri smo se hoteli letos posebej posvetiti, je bila obdelana v treh kratkih predavanjih. Obravnavali smo zakon in družino v Pomurju danes. Novi problemi moderne družine postavljajo tudi duhovniku nove naloge. Sprejeli smo sklep, da bomo letos več pozornosti posvetili mladim družinam.

Lani smo se več ukvarjali s pripravo na zakon. Zaradi nepredvidenih ovir letos ni bilo toliko tečajev kot jih je bilo v začetku nastavljenih. Za spremembo letos ni bilo predavanj, ki so jih navadno imeli laiki. Morda je tudi tako prav. Tako se bomo duhovniki laže posvetili svojim specifičnim nalogam. Opaziti je, da je priprava na zakon v zavesti mladih in duhovnikov postala nuja in obveznost.

Moramo pa seveda priznati, da je bilo veliko več izrečenih besed kakor storjenih dejanj. Področni odbor je imel dve seji, na katerih je razpravljal na splošno o skupnih področnih akcijah, kot so npr. delo z mladino, mladinska srečanja, ministrantske duhovne obnove, duhovne obnove za župnijske svete, srečanja bolnikov. Programirali smo skupno za vse področje, izvedli pa smo marsikaj po dekanijah. Odvisno je pač od značaja samega dela. Še bolj podrobno smo se o posameznih področjih dušnopastirskega dela v Pomurju pogovarjali na dveh posvetovanjih vseh področnih referentov. Saj prav ti so nosilci in gibatelji skupnega dela. Marsikatera ideja in načrt sta se porodila tudi na večkratnih sestankih mlajših duhovnikov.

Za ministrante sta bili organizirani dve duhovni obnovi v zadnjem tednu avgusta. Lendavska in soboška dekanija sta jo imeli pri Benediktu v Kančevcih, ljutomerska pa pri Sv. Duhu v jurjevski župniji. Program je bil letos nekoliko bogatejši in za vse dekanije isti.

Že večkrat smo se pogovarjali, da vsi skupaj premalo storimo za naše bolnike. Referent za dušno pastirstvo bolnih je prevzel nalogo, da v posameznih dekanijah organizira srečanje bolnih in ostarelih.

Spomladi smo načrtovali tečaj za izobražence, pa nam ni uspelo. Upamo, da ga bomo izvedli pozimi. Sedaj pripravljamo srečanje mladine v Beltincih.

Vsekakor moramo reči, da se prebujata zavest skupne odgovornosti in dolžnosti do skupnega dela. Naj dodamo, da se veliko več načrtuje in išče, kakor se pozneje izvede in najde. Tudi naše delo je najprej v povojih, in moramo se truditi, da bo dozorelo in obrodilo sadove.

Nanizali smo nekaj premikov in podvigov, marsikaj pa bo ostalo tudi nezapisano, nekaj pa bo mogoče zaslediti v poročilih posameznih župnij Pomurja.

BELTINCI: Dve novi maši v nedeljo 11. julija ostaneta beltinski župniji v najlepšem spominu in gotovo tudi v veliko duhovno korist vernikom. So-maševanje dveh novomašnikov je opisano na drugem mestu.

Župnija je imela kakor vsako leto tečaj za daljnjo pripravo na zakon.

Ob koncu molitvene osmine za zedinjenje vseh kristjanov 25. januarja je bilo veliko srečanje v župnijski cerkvi z binkoštnimi kristjani iz Veščice.

Starci in bolniki so imeli v postu poseben križev pot z vsemi, kateri jim strežejo in doma pomagajo, drugo nedeljo v oktobru pa so imeli vsi bolniki iz župnije kratko duhovno obnovo in mašo za bolnike v svoji domači cerkvi.

Za starše naših otrok smo imeli več ur verouka, da bi lažje vzgajali v veri svoje otroke doma v družini.

Naša mladinska veroučna skupina je bila sredi oktobra posebej počešćena ob srečanju vseh veroučnih skupin mladine iz Pomurja v beltinski cerkvi.

Za duhovno obnovo župnije pred božičem so poskrbeli naši kapucini iz Celja. Zelo lepo je bilo naše romanje na grob patra Mandiča v Padovi, skoraj 600 romarjev je s posebnim vlakom romalo na Brezje, na visoke gore na svete Višarje pa s posebnim avtobusom. Vseh romarjev je bilo 800, zato župnija zaupa v posebno varstvo in pomoč nebeške Matere tudi v prihodnjem letu.

BOGOJINA: Ker je večina cerkvenih odbornikov umrla, smo ustanovili župnijski svet. Iz dveh vasi smo izvolili po štiri, iz drugih dveh po dva, iz ene pa enega člana župnijskega sveta. Ženske zastopata dve ženski, mladiño pa fant in dekle.

Doslej smo se sestali trikrat in razpravljali o vsakdanjih potrebah župnije in cerkve. Ker bo letos 50 let, kar je bila cerkev postavljena, je nastala potreba, da jo zunaj osvežimo. Dva stolpiča in dvanajst stebrov, ki so bili precej izprani na severni strani pri zvonovih, smo prevlekli s fasadeksom. Ker je to nova snov in še ne preizkušena, bomo opazovali, kako na njo delujeta sonce in mraz in se potem odločimo za beljenje.

Ker prihajajo turisti in romarji skoraj vsak dan v našo cerkev, smo odstranili vse blazine in razna sedišča in klopi prevlekli s tapisonom. Hrastove klopi so trde in hladne, čeprav je cerkev v zimskem času ogrevana.

Župnišče bo čez nekaj let staro 200 let. Ker že tu pa tam odpada omet, ga je bilo treba obnoviti. Strgali smo omet na nekaterih mestih, zakrpali mesta, kjer je odpadla malta, in celo župnišče prebelili ter naredili novo ograjo.

V avgustu smo romali v Gornji grad in Novo Štifo. Romalo nas je 180. Kmečki ljudje, ki imajo malokdaj priliko kam potovati, so takih romanj veselili. Zanje je to izlet in romanje, dan oddiha in novih spoznanj.

Pri mladinskem verouku nas je bilo ob nedeljah od 60—80. Tudi tu so bila srečanja vesela.

V preteklem letu smo pokopali Franci Antolina, starega 95 let, ki je bil naš najstarejši župljan.

CANKOVA: Od 18. marca do 22. marca, torej ob župnijskem zavetniku svetem Jožefu, je bila obnova misijona. Vodili so jo očetje kapucini kakor že pred štirimi leti misijon sam. Podgoršek p. Robert in Balažic p. Štefan sta v sodobni govorici oznanjala božjo besedo. Verniki so ju poslušali z velikim zanimanjem. Vsak človek čuti potrebo po izpovedi, zato se ne smemo čuditi, če sta imela veliko opravila tudi v spovednici, kjer se človek ne samo izpove, ampak v Kristusu prejme tudi moč, da vse dobro v sebi še bolj utrdi.

Obnova misijona je bila tudi priprava na sveto birmo, ki je zakrament uvajanja v krščansko življenje. Ob priliki svete birme, ki je bila na nedeljo svetih bratov Cirila in Metoda, 11. julija, je gospod ordinarij dr. Maksimilijan Drževnik govoril o edinosti kristjanov. Za 30. obletnico škofovskega posvečenja je šolska mladina pripravila gospodu škofu kratek recital; celo župnijsko občestvo pa mu je zaželelo veliko zdravja in božjega blagoslova.

Župljani so dvakrat romali k Novi Štifi na Dolenjskem; drugič so bili večinoma fantje in dekleta.

Ljudje v naši župniji so zelo veseli, da ura na cerkvenem zvoniku spet teče in tudi z bitjem naznanja čas. Generalno popravilo je opravil urar Ma-

rič iz Beltinec. Gotovo bi bilo zanimivo, če bi o urarstvu na našem področju več pisali.

Pravi podvig pa so napravili vaščani iz Skakovec. Vaško kapelo so popolnoma obnovili, da je sedaj prava lepotica. Turisti, posebno iz sosednje Avstrije se v Skakovcih radi ustavljajo in slikajo kapelo ter gnezdo štokelj na dimniku sosedne hiše.

CEZANJEVCI: Obnovitev cerkvenega stolpa in elektrifikacija zvonov. Stolp naše župnijske cerkve je močno načel zob časa. Prvotno je bil prekrit z bakreno pločevino. Prva svetovna vojna je odnesla zvonove in bakreno streho. Potem so stolp prekrili z navadno pločevino. Pločevina je bila že večkrat prebarvana. V zadnjem času je rja močno udarila na površje in stolp se je nekoliko nagnil. Poklicali smo kleparskega mojstra Voljča iz Ormoža. Ta je ugotovil, da je del lesenega stolpnega ogrodja dotrajal. Dotrajano ogrodje smo zamenjali z novim lesom, ki so ga darovali župljani. Stolpno pločevino smo zaščitili proti koroziji in jo prebarvali z olivno zelenim lakom. Barva se lepo prilega okolici.

Pred tremi leti smo naročili nove zvonove, letos pa smo jih s sodelovanjem župljanov preuredili na električni pogon. Za Rokovo nedeljo smo že zvonili brez zvonarja. Zvonovi zvonijo v lepi melodiji. Vsa dela je opravil Marjan Mulec s svojimi sodelavci.

ČRENDOVCI: V lanskim Stopinjah smo poročali iz črenšovke župnije med drugim, da so se vaščani Trnja lotili gradnje vaške kapele po načrtu višjega gradbenega tehnika Jožeta Požauka. Letos z veseljem sporočamo, da je po enem letu naporng dela ta bogoslužni prostor dograjen. Dne 25. julija 1976 ob 10. uri so verniki Trnja doživeli veseli dan, blagoslovitev nove vaške kapele. V čast svetemu Janezu Krstniku je kapelo blagoslovil stolni prošt dr. Jože Smej ob asistenci dekana L. Kozarja in domačih duhovnikov. Obenem je bil posvečen še novi zvon, ki ga je za trnjarsko kapelo izdelala tvrdka Grassmayr v Innsbrucku. Ob razmeroma ugodnem vremenu se je zbrala velika množica domačinov in gostov iz sosednih župnij. Na slovesnosti so bili tudi rojaki izseljenci, od katerih so mnogi že med gradnjo prispevali za kapelo.

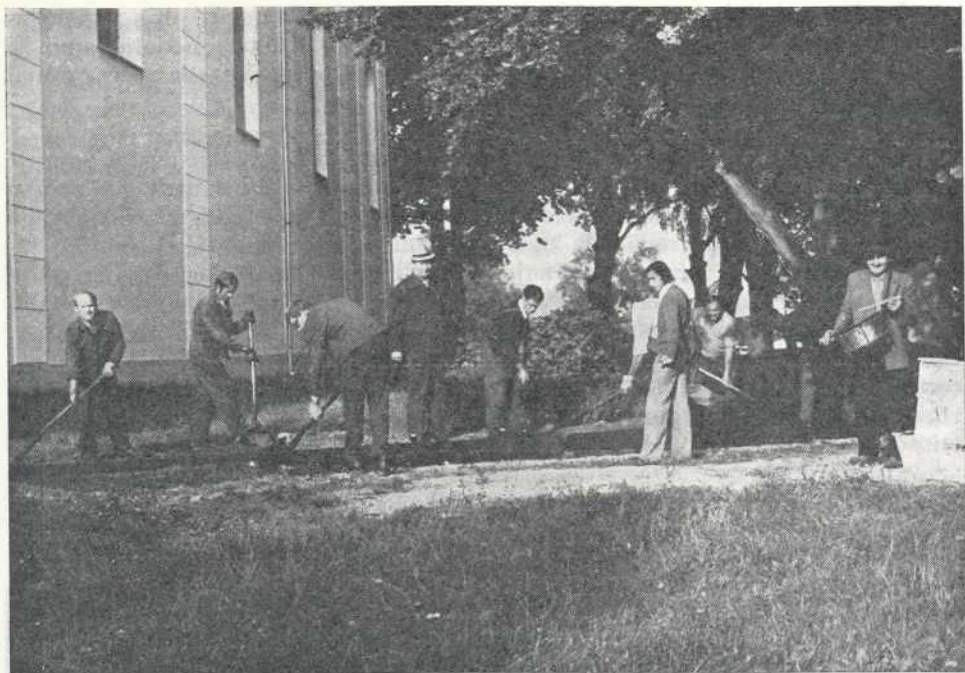
Sliko svetega Janeza Krstnika na velikem oknu nad oltarjem je izdelal Peter Požauko.

Gradbeni odbor pred novo kapelo v Trnju

Pri župnijski cerkvi so lani temeljito prenovili zakristijo s predprostori. Novo podobo je dobila tudi veroučna soba. Dostop k učilnici je bil preurejen. Zakristija se je priključila na vaško vodovodno omrežje.

V vaseh Črenšovci, Žižki in Trnje so bile lani modernizirane vaške ceste. Ob tej priliki smo dali asfaltirati še pota okoli župnijske cerkve, pa

Polaganje asfalta okrog črensovske cerkve

tudi pred novo kapelo v Trnju. Številni župljani imajo sedaj asfaltirano pot takorekoč od domačega do cerkvenega praga.

2. Versko življenje in slovesnosti. Za mladeniče in mladenke je bila pred in med postnim časom duhovna priprava na zakon. Poleg duhovnikov sta predavala še zakonca Maroša iz Melinec.

Po petih letih je naša župnija lani 2. maja zopet doživela birmo slovesnost. Nad 270 kandidatom je podelil zakrament svete birme pomožni škof dr. V. Grmič. Na birmo smo se pripravili s skoraj stoo odstotno obiskano devetdnevnic v čast Svetemu Duhu.

Pred sklepom šolskega leta je bilo uspelo »slovo« osmošolcev, ki je pri nas že več let v navadi. Pred slovesom so se osmošolci pripravili s kratko duhovno obnovo.

Lani je tukajšnja župnija doživela že enajsto novo mašo (in tri ponovitve!) po drugi svetovni vojni. Tokrat je primiciral g. Ignac Magdič iz Trnja. Novomašna slovesnost je bila 11. julija.

Črensovski farani radi romajo. Zaradi bližine gredo najrajši v Turnišče ob veliki maši, pa tudi drugam. Lani so pripravili še nekaj romanj v bolj oddaljena božjepotna svetišča. Tako so udeleženci mladinskega verouka pod vodstvom kaplana C. Kocbeka pohiteli k Mariji na Svetih gorah. Na praznik 2.2. julija smo obiskali Marijino svetišče v Novi Štifti na Dolenjskem. Isti dan smo si ogledali še novo cerkev v Grosupljem, Rakovnik, Vransko in Sv. Vid pri Ptuj. Pred veliko mašo 13. avgusta se nas je nabralo kar za šest avtobusov, ko smo poromali na Sladko goro. V to Marijino cerkev romajo naši ljudje že od nekdaj. Nekoč so potovali peš kar več dni. Ustavili smo se

še v Rogatcu, pri Svetem Roku, v Šmarjah pri Jelšah, v Oplotnici in na Ptujski gori.

Obhajali smo že tretjo obletnico smrti Agate Kreslin, matere dveh duhovnikov Martina in Ignacija. Rojena je bila v Trnju leta 1897, poročila pa se je z Martinom Kreslinom iz Gornje Bistrice in iz njunega zakona se je rodilo 12 otrok. Prvega sina je oče nekako zaobljubil že za časa prve vojne, da bo postal duhovnik, če se oče srečno vrne. Želja se mu je izpolnila še bolj kot sta z ženo pričakovala, kajti dva sinova sta postala duhovnika. Kljub

težkim letom in številni družini je pokojna mati ohranila vedno vedro srce. Zelo jo je prizadela moževa smrt, toda komaj se je nekoliko potolažila, že je bila na vrsti še težja izguba, umrl ji je sin Martin, duhovnik, ki mu je s toliko skrbjo in ljubeznijo gospodinjala. Te izgube ni mogla prenesti in se je tri mesece po sinovi smrti še ona preselila za njim v večnost.

Bila je ena izmed tistih dobrih in po srcu močnih žena, ki jih hvali svetopisno pismo: Vrlo ženo, kdo jo najde? Visoko presega bisere njena cena.

DOBROVNIK: Od oktobra 1975 je lendarški novomašnik France Krampač bil naš nedeljski pomočnik: 23. novembra 1975 je vodil romanje mladine na Brezje.

Spomladi 1976 smo imeli tečaj za zaročence s predavateljki duhovniki in laiki. Tečaj je zaključilo predavanje škofa Grmiča; udeležencev do 100.

Teologinja Micka Maučec je naši mladini predavala o sinodi mladih v Taizé-ju v Franciji; predavanje so poživile barvne slike.

Pod vodstvom našega kaplana je 15. maja 1976 naša mladina z dvema avtobusoma poromala na Svete gore ob Sotli, v Kumrovec in k Mariji Bistrici.

V soboto 10. julija 1976 smo s tremi avtobusi poromali v Maria Zell v Avstriji.

Od julija 1976 je naš nedeljski pomočnik Francé Krampač postal redni dobrovniški kaplan.

Pod vodstvom zidarskega mojstra Šumenjak Franca s Hotize smo 5. avgusta 1976 začeli zidati novo kapelo Marije Snežne v Genterovcih. Načrte je naredil dipl. ing. arh. Jože Kovač iz Dokležovja. Izkopane temelje je blagoslovil dobrovniški župnik 6. avgusta 1976, temeljni kamen pa dr. Jožef Smej stolni prošt iz Maribora, v nedeljo, 29. avgusta 1976. Temeljna listina

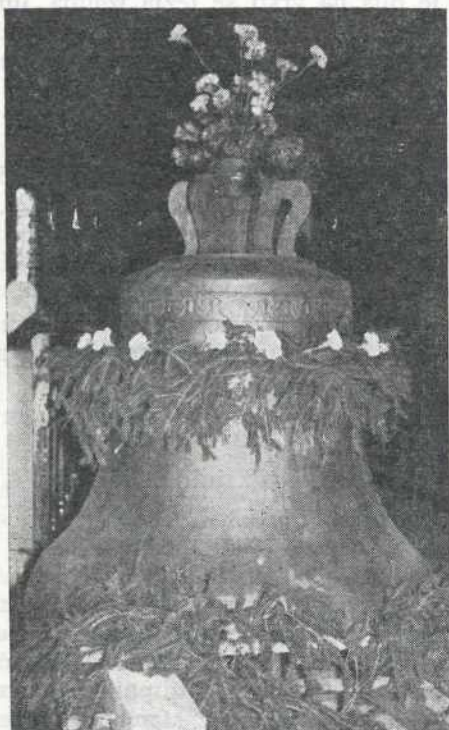
takole pričuje: »Delo je pod varstvom Marije Snežne, vseh svetih, posebno naših krstnih in birmskih zavetnikov ter angelov varuhov. — Hvaležni za odlikovanje, da smemo graditi to svetišče, prosimo milost, da bi tudi bodoči rodovi z enako ljubeznijo to svetišče obiskovali, vzdrževali in lepšali.«

DOLENCI: Budinci so vas, ki imajo okrog 60 domov raztresenih po gričkih. Južni del vasi ima svoje pokopališče z zvonikom, v katerem sta dva bolj majhna zvonova, severni del pa ima svoje pokopališče in blizu njega je kapelica Žalostne Matere božje. Bila je že precej v slabem stanju in ljudje so se dogovorili ter jo sami prenovili. Prizidali so lep predprostor, v katerem lahko opravimo pogrebni obred, ko nesemo mrlica mimo kapele na pokopališče.

Obnovili so tudi križ in oboje je bilo med slovesno mašo blagoslovljeno na predzadnjo majniško nedeljo. Dež, ki je tisti dan lil kot iz škafa, ni mogel skaliti ponosnega veselja nad lepo uspelim delom. Levji delež pri vsej stvari je nosil cerkveni ključar Vendel Barabaš, tamkajšnji kmet, ki je bil pobudnik in voditelj vsega. Njegovi nepopustjivi vztrajnosti je treba pripisati, da delo ni obtičalo na pol poti. Njemu in vsem, ki so prispevali denar in pomagali z delom, naj božja Mati posreduje za nagrado pri Bogu!

GORNJA RADGONA: Župnijska kronika minulega leta hoče med drugim rešiti pozabe tele dogodke:

Sedemdesetletnico dr. Antona Trstenjaka, našega rojaka, smo skromno proslavili s tem, da smo v mesecu januarju v cerkvi razstavili njegova pisana

Zvon Sv. Petra v Gornji Radgoni

dela. S tem smo hoteli opozoriti na velikega sina naše župnije in vzpodbuditi ljudi, da bi vedno znova čitali njegove knjige in se tako duhovno bogatili.

Nov veliki zvon, težak 1642 kg z glasom D, smo pripeljali iz Žalca na Pelnino 3. marca. Namestili smo ga v cerkvi, kjer so si ga verni župljani ogledali v naslednjih nedeljah in na praznik sv. Jožefa. Čeprav je še počival na podstavku, smo trkali po njem, da je dal glas. V nedeljo 14. marca ga je v nabito polni cerkvi med slovesno službo božjo posvetil škof Držečnik. Zavzeto smo poslušali besede nadpastirja, kako naj nas pesem zvona vodi k Bogu. Zvon je posvečen farnemu patronu sv. Petru in nosi napis iz 1. Pet 2: Sveti Peter vabi nas, da bomo darovali duhovne daritve Bogu prijetne po Jezusu Kristusu. V zvonik smo ga potegnili v petek 26. marca proti večeru. Ta zvon je zares last vseh župljanov, kakor je rekel župnik v pozdravnem govoru. Kupljen je s popolnoma prostovoljnimi darovi množice vernih župljanov. Zlasti so se izkazali verniki, ki imajo skromne dohodke.

Komisija za bolnike in dobrotelost pri ŽS je že tretje leto pripravila mašo za bolne in onemogle v nedeljo 6. junija. Lastniki avtomobilov so iz širne župnije pripeljali tiste, ki ne morejo več redno v cerkev. To srečanje je najganljivejše od vseh srečanj v cerkvenem letu. Par udeležencev že deset let ni videlo domače cerkve, nekateri so prvič videli novi oltar, večina pa je prvič od blizu slišala novi zvon. Vsa množica Jezusovih bolnih bratov in sestra, težjih (nekateri so bili na invalidskih vozičkih) in lažjih se je med službo božjo združila v eno družino, ki vesela prinaša nebeškemu Očetu svoje trpljenje v dar.

Darujemo Gospod vse svoje ti bridkosti,
saj sam trpel največjo si bridkost.

Vsi so se še tesneje združili z Gospodom in med seboj, ko so prejeli sv. obhajilo. Srečanje se je končalo s pogostitvijo — agapo, ki so jo pripravili dobri ljudje. Menda se ob takih srečanjih marsikateri zdrav človek zave, da je treba bolnim in onemoglim posvečati še več ljubezni in dobrote.

GORNJI PETROVCI: Ko smo pred kratkim obnovili zunanost župnijske cerkve, je prišla na vrsto kapela v Martinju. Kapela, ki je posvečena Srcu Jezusovemu in Marijinemu, je bila zidana 1947. leta. Ker pa je bilo takrat veliko pomanjkanje cementa in apna, je bila ometana bolj slabo in po tridesetih letih jo je bilo treba od zunaj popraviti. Verniki so odstranili ves zunanji omet tako na stenah kakor tudi na stolpu in zidarji so jo nanovo ometali. S pločevino so pokrili tudi stolp in nadstrešek pri vratih, dali so narediti nova vrata in prebelili tudi notranjost. Če vas kdaj pot zanese v ta čisto obmejni kraj, si oglejte tudi kapelo, ki je zelo domača in prijazna z dvema umetniškima slikama Jezusa in Marije, ki ju je naslikal Lojze Perko, akademski slikar iz Kamnika. Kapela in njena notranjost pa je urejena po načrtih ing. arch. Majde Neřimove iz Kamnika.

Kmalu bo druga obletnica smrti dobre Kozarove tetice Julije, ki je umrla novembra 1974. Na skromnem spomeniku na njenem grobu piše, da ni živila zase, ampak predvsem za druge. In v resnici ni imela v življenju skoraj nič in vendar nas je vse bogatila s svojo dobroto, skrbjo in molitvijo pa tudi s tem, da je vedno vse razdelila, kar je dobila. Dolga leta je bila

Kapela v Martinju

širiteljica Marijinega lista, Katoliških misijonov in Glasnika Srca Jezusovega. Zelo veliko je pomagala tudi pri zidanju kapele, saj je napisala mnogo pism in prosila za pomoč v inozemstvu, pa tudi doma je šla večkrat od človeka do človeka ter zbiral darove. Dobri Bog naj ji bo plačnik za vse!

GRAD: Lani oktobra so se pri nas zbrali člani župnijskih svetov soboške in lendavske dekanije. Poleg duhovnih dobrot, ki so jih bili deležni, so brez dvoma vsem ostali v lepem spominu pravi domači prekmurski vrtanki.

14. maja letos so nas obiskali mladi pevci s Kobilja. Iz čistih otroških grl so zadonele prelepe melodije starejših in novejših cerkvenih pesmi.

Duhovna podoba župnije se v enem letu v bistvu ni kaj posebno spremenila. Manjše pozitivne premike smo opazili v liturgičnem in evharističnem življenju.

Letos smo namestili v cerkev začasni oltar obrnjen k ljudem, uredili notranjost obnovljenega župnišča, končno podobo pa je dobila tudi nekdanja marofska kapela v ožjem naselju Grada. 29. avgusta jo je blagoslovil stolni prošt iz Maribora dr. Jožef Smej.

Pred kratkim se je preselil v župnijo kot stalni kaplan Ivan Kralj iz Maribora.

Med posebnimi dogodki je brez dvoma na prvem mestu nenavadna slovesnost zlate in srebrne poroke v isti družini na isti dan. Zakonca Alojz Recek in Marija sta v krogu svojih številnih otrok praznovala zlato, njuna najstarejša hčerka Kristina in zet Jožef pa srebrno poroko.

HOTIZA: Letos obhajamo petdesetletnico naše cerkve. Nekoč je Hotiza spadala v lendavsko župnijo in so imeli verniki do cerkve 9 km. Hotiza je bila edina vas v lendavski župniji, ki je bila čisto slovenska. Imela je okrog 830 vernikov. Slovenske pridige v Lendavi ni bilo, zato so Hotizanci raje hodili čez Muro k Svetemu Martinu ali pa v Črenšovce. Zato so začeli resno misliti na povečavo kapele in na samostojno župnijo.

Prvega avgusta 1924. leta je bil za prvega ekspozita na Hotizi nastavljen Jožef Tivadar iz Turnišča. S pomočjo vernikov je dozidal kapelski ladji križni prezbiterij v dolžini 12,25 m in širini 4 metrov. Tako meri cela dolžina cerkve brez stolpa 20 metrov. Povečava kapele se je lepo posrečila. Od zunaj se zdi, kakor da bi bila že od začetka tako zidana, le zvonik je nekoliko prenizek za sedanjo stavbo. V letih 1926—29 je cerkev dobila še nove oltarje. Narediti jih je dal Tivadarjev naslednik Matija Zadravec. Leta 1929 so postavili še župnišče.

Cerkev z notranjo opremo je stala 260.000 din, župnišče pa 134.000. Vse so plačali verniki sami, le Marijin oltar je plačala družina Söč iz Amerike. Stal je 18.000 din.

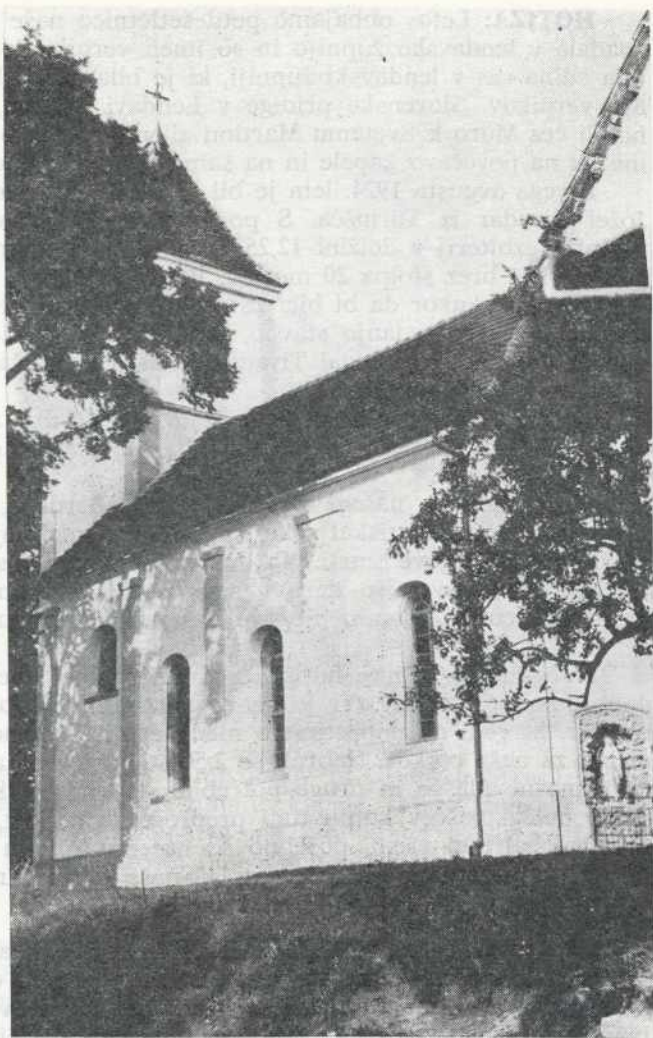
Prva obletnica našega župnika Jožefa Berdena. Zdi se nam, kakor da nam je še pravkar stiskal roke s prisrčnim smehljajem v očeh in že je minilo leto od njegove smrti. Na dan obletnice smo se zbrali k skromni slovesnosti. V najsvetejšo daritev smo povili skromne šopke svojih molitev in si priklicali v spomin njegovo duhovniško osebnost, njegovo dobroto in ljubezen.

Prvega maja so naši hotiški in drugi zdomci imeli v Montrealu v Kanadi dobrodelno prireditve, ki jo je organiziral naš domačin duhovnik Matija Balažic, ki vodi dušnopastirstvo med našimi Slovenci. Ves izkupiček so namenili za našo cerkev. Nabrali so 2.500 dolarjev z namenom, da nam kupijo nove mašne plašče in druge potrebne stvari v cerkvi. Odločili smo se, da bomo poleg plaščev kupili tudi preproge za cerkev. Za velik dar izrekamo prisrčno zahvalo vsem, posebno še našemu rojaku Matiji Balažicu. Veseli smo daru, prav tako pa tudi vezi, ki naše rojake druži z nami.

SV. JURIJ V PREKMURJU: Lansko leto je bila za petdesetletnico prenovljena zunanost župnijske cerkve. Letos je bilo delo usmerjeno na vasi.

1. Obnovljena je bila zunanost Marijine kapele v Rogaševcih. Dobila je tudi novo ostrežje in Marijin kip. V nedeljo, na god Dev. M. Kraljice, je bila blagoslovljena. Pridigal in blagoslovil jo je rogaševski domačin lic. p. Gabrijel Recek.
2. Podružnična cerkev Marije Snežne v Fikšincih, ki je bila zidana l. 1852, je dobila novo fasado, nov križ na stolp, žlebove in strelovod. Vsi vaščani so pomagali z delom in denarjem.
3. V Dolnjih Slavecih sta bila prenovljena dva križa:
 - a) Mešičev križ, ki ga je razdejala strela in kjer je bila ukradena Marijina podoba. Lastniku križa Mešiču Mihaelu in njegovi družini iskrena zahvala.
 - b) Križ na pokopališču, ki je bil že dotrajal, so obnovili obenem z mrtvašnico. Pokopališče je dobilo novo ograjo. Vsi vaščani so prispevali, največ pa Grah Helena in Recek Ivan.

Ob blagoslovitvi je bila pri obeh kapelah slovesnost s službo božje besede, recitacijami, govorom, petjem in litanijami.

Marija Snežna v Fikšincih

4. Mladinski verouk. Šest zaporednih nedelj se je zbirala naša mladina v veroučni sobi. To leto so imeli na sporedu pripravo na zakon. Pripravo je vodil župnik. Tudi mladina je sodelovala z recitacijami, z zgledi iz življenja in šaljivimi zgodbami. Dve predavanji je imel p. Gabrijel Recek in sicer Cerkev danes v svetu in o redovništvu.
5. Zelo je razgibala vso župnijo, ne samo birmance, letošnja birma. Birma smo imeli 10. julija. Zakrament birme je delil škof dr. Maksimiljan Držičnik. Od leta 1947 je bila to njegova šesta birma pri nas. Letos je prejelo zakrament birme 192 birmancev. V vseh teh šestih birmah je po njegovih rokah prejelo zakrament birme 2000 birmancev. Za to slovesnost je bila cerkev, kakor tudi prostor pred cerkvijo, bogato okrašena. V cerkvi so škofa pozdravili: birmanki Kranjec Marija in Gider Vera z deklamacijama, nato še član ZS Alojz Marič in župnik.

Birma pri Sv. Juriju v Prekmurju

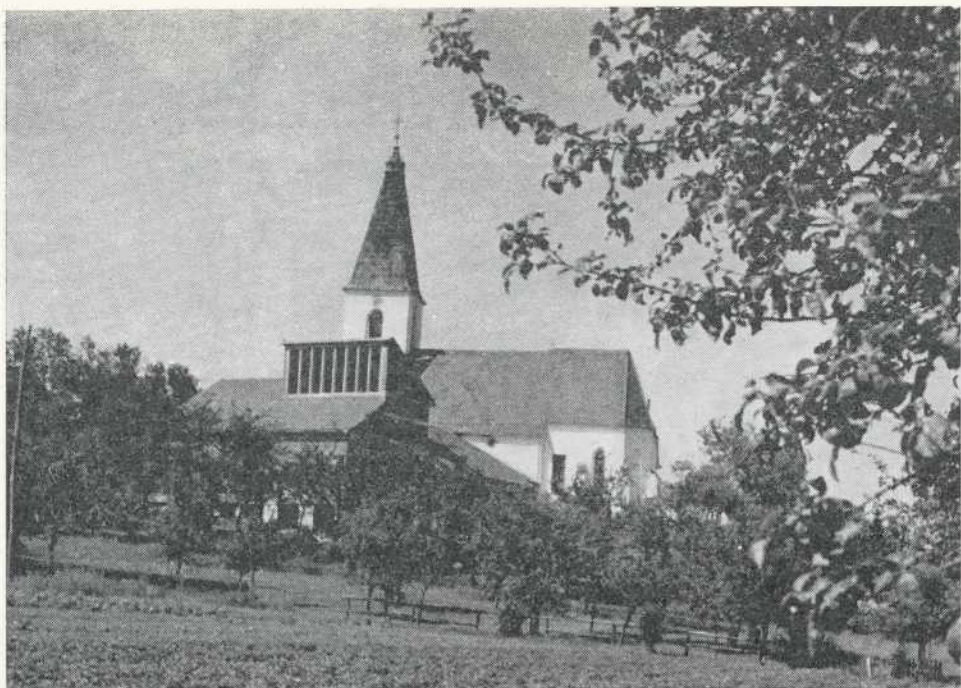
6. To leto so naši župljani romali v Avstrijo, v znano starodavno Marijino božjepotno cerkev Mariazell. Prva skupina je romala 7. avgusta, druga pa 27. avgusta. Vseh romarjev je bilo 100.
7. Zlato poroko sta v cerkvi, v krogu svojih otrok in sorodnikov, obhajala zakonca Jožef in Ivana Lovenjak iz Serdice. Čestitamo!

SVETI JURIJ OB ŠČAVNICI: V minulem letu smo izkopali zemljo okoli nove cerkve. Položili smo stopnice, ki vodijo v spodnje prostore in zgradili kamnito škarpo okoli cerkve.

Znotraj smo cerkev ometali z naravno malto, betonska rebra in strop pa smo prebarvali s primerno barvo. Nova cerkev je zdaj tudi elektrificirana in ozvočena.

Prehod iz stare v novo cerkev je zasteklen z velikimi steklenimi ploščami. Kadar je potrebno, se vrata odpro in sta oba prostora združena v enega. Pripravljamo tudi podlago za polaganje tlaka.

Pri podružni cerkvi Svetega Duha na Stari gori je bil 27. junija posvečen železni zvon. Pri posvečenju, ki ga je opravil škof dr. Vekoslav Grmič, so bili navzoči tudi okoliški duhovniki in župnik od Svetega Jakoba v Rožu na Koroškem. Zvon je dobil ime sv. Eme, koroške kneginje. Na spominski podobici, ki so jih tiskali za to priložnost, takole piše: V ognju šentjakobske cerkve strahotno preskušen sem bil, po srcih dobrotnih pa najdem bom k Svetemu Duhu zvonil. Prijatelj s Koroške, le zvoni; obujaj spomine na vodjvodski stol, na Miklovo Zalo nas spomni, na vero v Boga, ki zmaguje vso bol!

Sv. Jurij ob Ščavnici

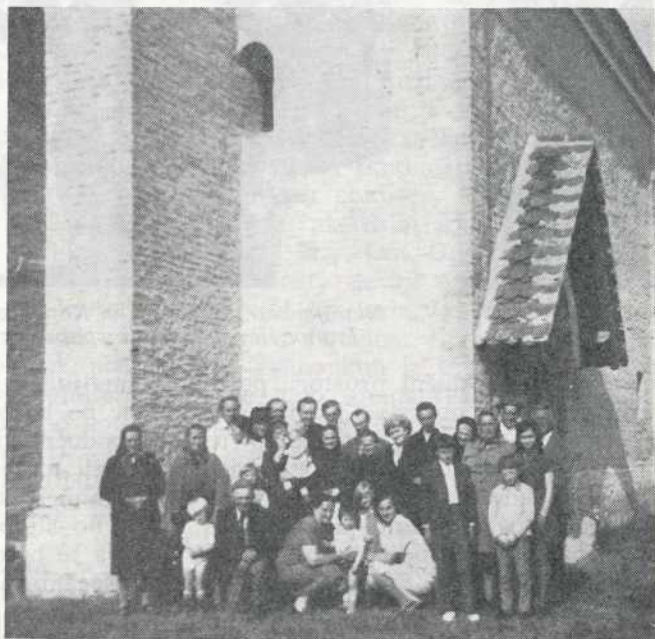

Sv. Duh na Stari gori

KANČEVCI: Leto 1975, ki je bilo v Cerkvi sv. leto, bi lahko imenovali v naši župniji-leto rasti. Prvič po 20 letih smo imeli več krstov kot pogrebov in največ krstov po vojni. Vendar tudi smrt ni izbirala. Iz našega občestva je lani na spomlad pobrala komaj 27-letno Olgo Kološa iz Andrejec, mater dveh majhnih otrok; v pozni jeseni, že v adventu, pa 22-letnega fanta Gezeza Kerčmarja iz Kukeča.

Med vidni sad sv. leta lahko tudi štejemo redni verouk. Doslej ga v naši župniji nismo imeli. V šolskem letu 1975/76 pa smo ga imeli redno ob sobotah in otroci so ga kljub veliki oddaljenosti redno obiskovali.

Božič smo obhajali ob novem začasnem oltarju, ki ga je napravil eden izmed naših fantov-mizarjev, ki nam je na spomlad naredil tudi novo spovednico.

Pred obnovljeno cerkvijo v Domanjševcih

Pozimi smo delali načrte, kako bi še bolj poglobili in utrdili versko življenje v naši župniji. V ta namen smo ustanovili ŽS, v katerega smo pritegnili tudi ženske iz naše župnije. Novoizvoljeni in od škofije potrjeni ŽS je vzel delo resno v roke in uspelo nam je, da smo marsikaj postorili. V duhovnem oziru: prvič smo imeli prvo sv. obhajilo tudi v rotundi v Selu, kjer se zbiramo vsako nedeljo in praznik k bogoslužju. Meseca julija smo poromali preko Kumrovca na Sv. gore ob Sotli in se preko Brestanice, Senovega in Ptujске gore polni doživetij zadovoljni vrnili domov. Konec avgusta so nas presenetili ministranti in ministrantke, ki so letos v zelo velikem številu prihiteli na naš hrib z namenom, da se tukaj duhovno obnovijo in okrepijo.

Pred nami pa je leto, ki bo zahtevalo dosti dobre volje in dela, kakor smo ugotovili na seji ŽS. Največ skrbi nam delajo naše podružnice: Selo in Domanjševci, ki so sicer kulturno zgodovinski spomeniki I. razreda, vendar

*Ekumensko srečanje v Kančevcih
Ivanocyjev nagrobni spomenik*

tudi naši bogoslužni prostori, potrebni temeljitega in nujnega popravila in ureditve. Naše občestvo je majhno, zato ne bo lahko doseči zastavljenih ciljev. Vendar upamo, da bomo tudi v bodočnosti našli odprta srca in ušesa širše javnosti, kakor so nam priskočili na pomoč prebivalci desetih vasi ne glede na versko pripadnost (katoličani, evangeličani, kalvinci ...) s svojimi prostovoljnimi prispevki za popravilo stolpa domanjševske kapele. Pred nami pa je tudi leto birme, obenem pa se bomo spomnili tudi 120-obletnice rojstva dr. Franca Ivanocyja — našega rojaka.

KOBILJE: Naša kobiljanska župnija je precej napredovala. Cerkev smo obnovili od znotraj in zunaj. Se v duhu misijona, ki smo ga imeli lanskega novembra, smo pričakali birmo letos 3. maja. Birmovat je prišel pomožni škof Vekoslav Grmič. Njegovega prihoda smo bili veseli vsi, posebno otroci, ki so se na predvečer birmskega dne z njim prav prijetno pogovarjali. Po srečanju z otroki se je gospod škof dolgo pogovarjal s člani župnijskega sveta. Vsem članom župnijskega sveta bo pogovor ostal še dolgo v spominu, saj je bil zares domač in odkrit.

Birmovanje samo je bilo kratko, ker je v naši majhni župniji malo birmancev.

Letos poteka osem let, odkar katoličani in kalvini ali reformirani kot se imenujejo sami, skupaj uporabljajo isti bogoslužni prostor v Motvarjevcih. Vsak drugi mesec je tam maša za tamkajšnje katoličane, ki so madžarske narodnosti. Razveseljivo je, da je med njimi redno do 50 odstotkov kalvinov ali tudi evangeličanov. Odnosi med katoličani, kalvini in evangeličani in duhovnikom na Kobilju so zares dobri, domači, pri-

jateljski. Kalvinskega vaščana bi gotovo užalil, če se ne bi odzval vabilu na obisk. In taka vabila niso redka.

Omeniti še moram naše otroke, ki sodelujejo pri pevskem zboru. Tri leta že obstaja naš otroški zbor. Sedaj šteje 28 članov. Doslej smo imeli vsaj 200 pevskih vaj, vsak teden redno ena, po potrebi pa tudi toliko kot je dni v tednu. Trud se bogato obrestuje. Pojemo tudi zahtevnejše pesmi, čeprav ne vedno najlepše. Sodelovali smo na reviji otroških zborov v Odrancih in Turnišču. Obiskali smo in peli v Odrancih, pri Sv. Sebeščanu v Pečarovcih, Sv. Benediktu v Kančevcih, na Tišini, pri Gradu, v Ljubljani, na Rakovniku in v evangeličanski cerkvi v Križevcih v Prekmurju.

Na zadnjo nedeljo v septembru bomo doma priredili celovečerni program, ki bo obsegal 20 pesmi. Osem pesmi bomo zapeli prvič, ostale so pa iz triletnega programa. V oktobru bomo zapeli v frančiškanski cerkvi v Mariboru, morda še kje, kar bomo pa povedali v prihodnjih Stopinjah.

KAPELA: Na lanski misijon smo se spomnili s tridnevno misijonsko obnovo: 25—28. marca. Misijonar Martin Maroša nam je z vneto besedo osvežil spomin na naše obljube in sklepe o lepšem krščanskem življenju.

Lepo slovesnost je doživela kapelska župnijska skupnost dne 22. februarja: imeli smo dan duhovniških in redovniških poklicev. Skupina bistrih fantov iz Želimlja nam je s petjem, godbo in aktivnim sodelovanjem pri bogoslužju pokazala, da je Bogu služiti veselje in radost. Gotovo si je marsikatero mlado srce zaželelo k njim. S slovesnostjo je bil združen blagoslov novega krstnega kamna. Načrt zanj je naredil inž. arh. Janez Valentinčič, ki je novo krstilnico vskladil z oltarjem sv. Družine. Kamnoseško delo je opravilo podjetje »Sobota«, pasarsko pa Franc Puh iz Ljubljane. Belina marmorja in zlat odsev metalnih delov se lepo ujemata s prenovljenim prezbitერიem in vso cerkveno notranjostjo.

Naši farani imajo smisel za lepe reči; kadar gre za lepoto in čast božje hiše, ne skoparijo; kaj hitro smo spravili skupaj potrebno vsoto in stroške poravnali. Lepo so se odrezali naši otroci-veroukarji: od svojih prihrankov so darovali 4.600 ND.

V Turjancih so vaščani na lastno pobudo in stroške popolnoma prenovili vaško kapelico. Slikarija sicer ni Michelangelova niti Kregarjeva, je pa pristno delo domačih slikarjev.

Ko so vaščani v Moti videli, kaj so zmogli Turjačani, so pljunili v roke in svojo kapelico tako prebelili in poslikali, da je že za velikonočni blagoslov bila kot nova.

Tudi kapelica v zdraviliškem parku v Radencih je dobila nov tabernakelj, ki je mojstrsko delo pasarja Franca Kocjančiča iz Zg. Kašlja.

Po dolgih mukah, negodovanjih in naporih se je tudi radenska vaška kapelica končno na novo rodila iz razvalin. Sedaj je zopet kot iz škatlice vzeta in opominja mimoidoče, da je postavljena »BOGU V ČAST IN MIR SOSEDOM«. Bog daj!

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU: V mesecu marcu smo imeli, kakor vsako leto, tridnevno duhovno obnovo kot pripravo za čimgloblje obhajanje velikonočnih praznikov.

Bili smo v vedni zadregi, kako in kje dobiti zvonarje, da bi nam istočasno zvonili z vsemi petimi zvonovi, ki smo si jih nabavili v preteklem letu

1975. Z velikim trdom in žrtvami smo si dali instalirati moderno napravo za zvonjenje na električni pogon.

Naše dekanijsko romanje na Ptujsko goro je bilo letos prav gotovo po udeležbi edinstveno v bližnji in daljnji okolici. Osem polnih avtobusov se je vilo iz Križevca med našim poljem proti Marijinemu svetišču na Ptujsko goro in nato še naprej k Mariji Bistrički na Hrvaškem. Veseli, zadovoljni in navdušeni smo se vrnili na svoje domove!

KUZMA: V vsaki župniji si med letom sledijo žalostni in veseli dogodki. Zvonovi v Kuzmi so dne 9. marca oznanili žalostno vest, da je prehitro zapalo srce dobre matere, žene in vernice Rogan Marije, doma iz Matjaševca. Komaj pol stoletja je delila svojo dobroto družini, možu in cerkvi. Izmučeno od vsakdanjih skrbi jo je zadela kap. Kakor je bilo njeno življenje polno veselja, dobrote in petja, takšna je bila tudi njena smrt. Na njenem mrtvem obrazu ni bilo znamenja smrti. Prerada je čistila Marijo, njene pesmi pela, zato je gotovo k njej prišla.

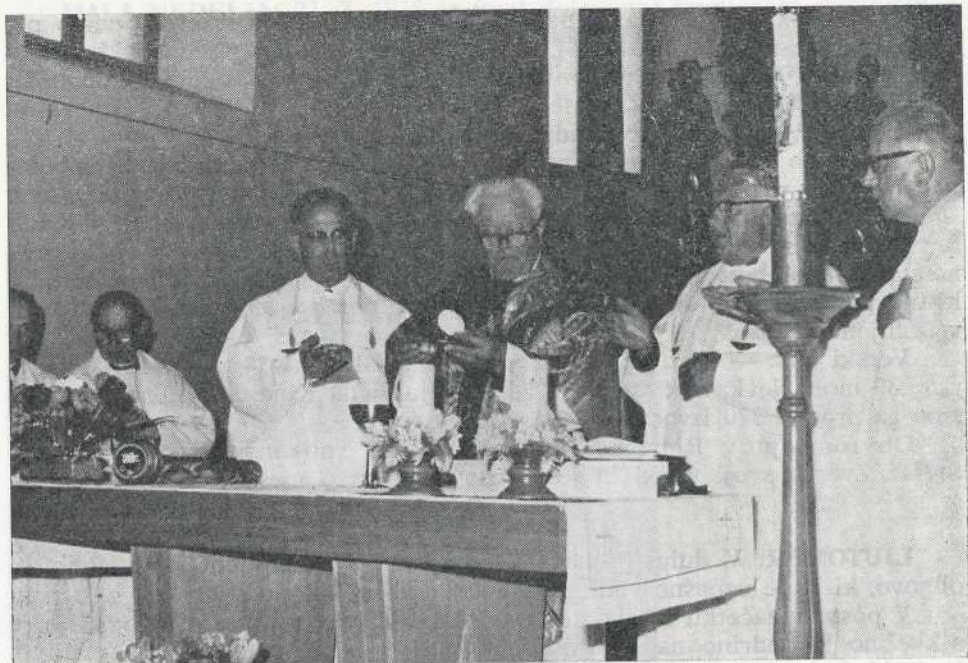
Med vesele dogodke naj navedemo dve zlati poroki. Dne 14. februarja t. l. sta Žohar Štefan in Frančiška roj. Zelko obhajala svoj zlati jubilej. Pet otrok, petnajst vnukov in pet pravnukov je prihitelo od vseh krajev, da čestitajo svojim dragima zlatoporočencema. Oba sta vneta bralca verskega tiska in oče je že dolga leta širitelj verskih revij. Dali so jima darila, a najljepši dar so bila obhajila vseh domačih.

Mesec cvetja maj je zacvetel še posebej v naši cerkvi na dan zlate poroke Janeza Tivolda in Terezije roj. Ropoša na drugo velikonočno nedeljo. Lepo poslikana cerkev je bila za zlato poroko staršev bogato okrašena z njihovimi petimi otroki, osemnajstimi vnuki in štirimi pravnuki. Vsak je prispeval svoj delež: eni doma, drugi v cerkvi, vsi skupaj pa pri daritvi in obhajilni mizi. Jubilant Janez je bil dolga leta »pokrivač«¹ slamnatih streh. Mnogo krajev je prehodil, seveda mnogim pomagal, ko je slamnata streha »puščala«, da je družina ostala na suhem. Njegova dobrota sega daleč naokrog, najbolj pa do svojih otrok. Tega so se tudi vsi otroci, vnuki in pravnuki zavedali ter dragima zlatoporočencema z besedo in deklamacijo želeli vse dobro na jesen njihovega življenja. Od desetih otrok je pet že pri nebeškem Očetu, ki gotovo niso pozabili svojega očeta in matere na »zlato ta dan«².

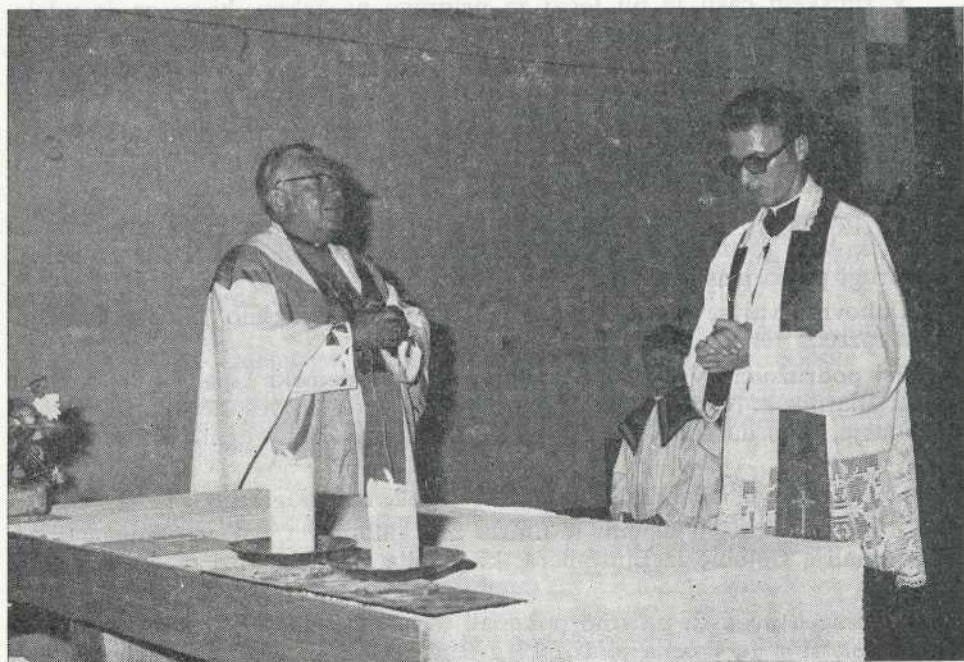
LENDAVA: 11. maja je imel zlato mašo salezijanec Josip Tkalec. Slovesnost je bila v slovenskem in madžarskem jeziku. Madžarsko pridigo je imel dr. Géczy Tibor, prelat iz Zrenjanina, slovensko pa Štefan Zorko, župnik iz Mužlje. Slovesnosti je prisostvovalo 10 duhovnikov in velika množica slovenskih in madžarskih vernikov. To je bila menda prva zlata maša v naši župniji. — Zlatomašnik je umrl 11. 10. 1976.

13. julija pa je bila nova maša Franca Krampača iz Gaberja. Slovesnost je bila na cerkvenem trgu pred cerkvijo, tudi v obeh jezikih, pridigal je Tone Žerdin, dekan in župnik iz Maribora. Slovesnosti se je udeležilo mnogo ljudi, duhovnikov in bogoslovcev. Petje je vodil domači kaplan Franc Režonja.

Prvo obhajilo smo imeli 1. junija, prvoobhajancev je bilo 99. 4. maja je bil blagoslovljen nov mrtvaški voz v Pincah, kjer se je začela tudi akcija za

Zlata maša salezijanca Josipa Tkalca

Župnik Zver pozdravlja novomašnika Krampača

zidavo vaške kapele, ki pa je naletela na velike začetne težave. Upamo pa, da se bo vse srečno izteklo. 14. 9. je bil blagoslovljen pokopališki križ v Čentibi, za to priliko so vaščani lepo uredili živo mejo okoli pokopališča, ki leži na lepem zvišenem prostoru.

Zvon v Petišovcih je bil tudi elektrificiran.

Od 21. do 25. 6. nas je 43 poromalo na svetoletno romanje v Rim. Stanovali smo v prijaznem Sloveniku, kjer smo se počutili kot doma. Tja smo šli z letalom, nazaj pa z avtobusom. Nepozabno bo to romanje vsem, posebno še srečanje s sv. očetom Pavlom VI. V župniji smo imeli 13 primerov nesrečne smrti: 4 samomori, 6 zaradi prometne nesreče, 1 je zmrznil in najbolj žalostno pa je bilo to, da sta bila 2 naklepna umora: v lendavskih gorica in v Dolnjem Lakošu.

Verski tisk. — V župnijo prihaja 460 izv. Hitéleta, 145 Družine, 30 Mavrice, 30 mohorjev. Madžarom je zelo priljubljena Kincses Kalendárium, ki smo ga prodali 370 izvodov.

Ob romanju v Rim je imel razgovor na vatikanskem radiu župnik Štefan Zver o svoji veliki in jezikovno ter versko mešani župniji.

LJUTOMER: V duhu preнове Cerkev smo v adventu obhajali duhovno obnovo, ki jo je uspešno vodil p. Stanko Cvetko, minorit.

V postu v začetku aprila smo prav tako imeli duhovno obnovo, ki jo je s svežino in vedrino na splošno zadovoljstvo vseh vernikov lepo vodil p. Leopold Grčar OFM iz Kamnika.

Omembe vredna je tudi procesija na velikonočno nedeljo zjutraj ob ogromni udeležbi vernikov, predvsem mož in fantov.

V zimskem času je bil tečaj za pripravo na zakon, ki se ga je udeležilo okrog 80 fantov in deklet.

V nedeljo 16. maja 1976 smo imeli lepo slovesnost prvega obhajila. Bilo je 127 prvoobhajancev.

Letos smo nekoliko obnovili notranjost in zunanost cerkve in župnišča. Po načrtih arhitekta Valentinčiča iz Ljubljane smo obnovili krstilnik. Kupili smo tudi nov velik ciborij za večje slovesnosti.

Na praznik Srca Jezusovega smo začeli devetdnevno kot pripravo na birmo, ki smo jo imeli 4. julija. Vseh birmancev je bilo 398, iz naše župnije 350, drugi pa so prišli od drugod.

Duhovnih vaj se je na Brezjah meseca julija udeležilo 12 deklet iz sedmega razreda ter nekaj dijakinj.

Pri podružnici Sv. Ane na Podgradju je akademski kipar in restavrator Anton Blatnik iz Maribora zelo lepo obnovil v veliko veselje okoličanov vse tri oltarje, tako da sedaj cerkev zares daje Bogu čast v tem delu naše župnije.

Obnovljena je bila tudi Antoličeva kapela na Podgradju.

V mesecu februarju nam je umrla zelo dobra vernica, upokojena učiteljica Amalija Golobič iz Ljutomera, ki je bila vsak dan pri maši, dokler je le mogla.

V mesecu avgustu pa smo pokopali našo ugledno in verno faranko Marijo Liber. Bila je vzorna mati, poleg tega je tudi z veseljem zalagala našo cerkev s cvetjem. Naj ji bo za vse iskrena zahvala!

MALA NEDELJA: 27. 7. 1975 je imel dolgoletni izseljenski duhovnik p. Jakob Vučina v učilnici dobro obiskano predavanje o Lurdu.

9. 5. 1976 je pripeljal 45 mladincev bivši kaplan Janez Zupanc iz Savinjske doline. Ansambel godcev iz Šentandraža je pri službi božji muziciral. Pevke iz Šempetra so pa lepo prepevale.

Letos smo asfaltirali dohod do župnišča in cerkve.

Ob cesti na Gomilo je urejeno letos toplo kopališče kakor v Banovcih.

Pasijon Ksaverja Meška v cerkvi pri Mali Nedelji

MARKOVCI: Župnija Markovci je bila nekoč odcepljena od Gornjega Senika. Naša župnija je med manjšimi goriškimi župnijami, ki se razprostira ob dolini Krke ob madžarski meji. Ima samo dve vasi: Markovce in Čepince. Zelo je povezana s sosednjima župnijama v Porabju na Madžarskem, z Gornjim Senikom in Števanovci, kjer imamo sorodnike in se radi obiskujemo med seboj. Tudi šolski otroci se od leta 1972, ko smo obhajali stoletnico šole v Markovcih, vsako leto obiskujejo med seboj.

V župniji imamo precej znamenj — križev. Pred kratkim je namesto propadajočega lesenega križa ob meji dala narediti kamniti križ rojakinja iz USA Julijana Črnko iz Čepincev.

Letos so verniki s prostovoljnimi darovi dali narediti nov kamniti križ na pokopališču. Izdelal ga je kamnosek Jože Korošec iz M. Sobote.

Letos smo dokončali preurejanje župnišča, v katerem so zdaj lepi prostori in tudi dovolj jih je. Ker smo cerkvi prizidali zakristijo in učilnico, smo morali cerkev prebeliti.

Na vnebohod se je začela štiridnevna obnova misijona. Vodil jo je p. kapucin Rudolf Štruel iz Maribora. To je bila obenem priprava vse župnije na birmo.

Birma je bila ob lepem spomladanskem vremenu. Zbrala se je velika množica, med katerimi je bilo tudi mnogo evangeličanov iz sosednjih vasi. Birmoval je škof dr. Vekoslav Grmič. Vseh birmancev je bilo 72, nekaj jih je bilo tudi iz drugih župnij.

Po birmi je škof blagoslovil novi križ na župnijskem pokopališču. Poleg domače duhovščine so se birme udeležili tudi trije sosednji duhovniki iz Madžarske.

Naš farni patron je Marijino obiskanje. Nekoč smo proščenje obhajali na prvo nedeljo po veliki noči in v nedeljo po 2. juliju, sedaj pa ga obhajamo zadnjo nedeljo v maju. Včasih ob tej priliki pridejo celo manjše skupine romarjev.

MURSKA SOBOTA: V prekrasnem jesenskem vremenu je 14. septembra 1976 pom. škof dr. Vekoslav Grmič blagoslovil novo kapelo v Rakičanu. Slovesnosti se je udeležilo več tisoč ljudi iz bližnje in daljnje okolice. V Rakičanu je sedaj urejena učilnica, redni verouk in enkrat na mesec tudi sv. maša.

V decembru 1975 je bilo v župniji spokorno bogoslužje kot priprava na »veliko spoved«, ki ga je vodil stolni prošt Jože Smej.

25. 1. 1976 je bilo ekumensko srečanje med katoličani in evangeličani. Prvič so se tega srečanja udeležili tudi predstavniki Binkoštna cerkve. Srečanje je vodil stolni prošt dr. Jože Smej ob sodelovanju Gustava Škaliča in Ludvika Šooša. Ob koncu maše so si v znak edinstva razdelili kolaček kruha.

V februarju je župnija priredila 4 predavanja za mlade, ki se pripravljajo na zakon. Udeležilo se je okrog 100 mladih. Zakonca Maroša sta s toplo besedo in doživeto vodila razgovor.

V postu je bila kot priprava na veliko spoved spravna pobožnost, ki jo je lepo pripravil Mirko Ružič, kaplan v Hajdini, soboški rojak.

21. maja je 35 faranov skupaj z verniki iz Ptuja poromalo v Padovo na grob bl. p. Leopolda Mandiča. Ogledali so si tudi Benetke.

11. 7. je bilo prvo sveto obhajilo za Rome iz Pušče. — Slika zgoraj.

ODRANCI: Največji dogodek v naši župniji je bil letošnji misijon. O njem poročamo v teh Stopinjah na drugem mestu.

— Zelo lepo slovesnost smo imeli na praznik svetih apostolov Petra in Pavla, ko je pet novomašnikov v naši cerkvi prejelo mašniško posvečenje: Avgustin Kociper, Ciril Koštric, Ignacij Magdič, Ciril Marič in Stanko Nežič. Cerkev smo okrasili, kar smo najbolj znali, srca pa smo pripravili s tridnevno, ki jo je imel naš rojak prof. Jože Zadravec.

Cerkev je bila do kraja polna in verniki so z lepim sodelovanjem pri bogoslužju sledili obredu posvečenja z isto pazljivostjo vse od začetka, ko je vsak novomašnik izrekel svoj »Tukaj sem« kot izraz pripravljenosti, da

bo hodil za svojim Učenikom do konca, pa vse do kraja preko polaganja rok in poljuba miru, ko nas je bila vseh skupaj ena sama velika radost in vznosenje nad temi našimi najmlajšimi in najljubšimi brati. Gotovo ni bilo srca med verniki, ki ne bi želelo vsem petim in vsem tisočim po vsem svetu, da bi jim Bog dal milost zvestobe in z njo nenehne vedrine.

Posvečenje je opravil škof dr. Vekoslav Grmič s tisto samoumevno domačnostjo, ki takoj sprosti in osvoji srca, da se odpro božjim skrivnostim.

— Potem sta sledili dve novi maši v naši župniji. 4. julija je daroval svojo prvo daritev Ciril Marič SDB. Pridigal je pri tej maši bivši salezijanski inšpektor Štefan Žerdin. Novomašnik je peti izmed osmih otrok zakoncev Štefana in Veronike r. Sečkar.

Druga nova maša je bila 18. julija, ki jo je imel Avguštin Kociper, škofijski duhovnik. Na njegovi novi maši je pridigal kaplan iz Črnuč pri Ljubljani. Novomašnik je najstarejši sin zakoncev Ivana in Marije Čolig in ima še enega brata in sestro.

— Naši otroci so sodelovali pri skupnem pevskem nastopu otroških cerkvenih zborov v Turnišču 25. aprila. Naš zbor šteje 43 otrok, večinoma deklic, 5 pa je dečkov, zelo dobrih pevcev. Pozneje so otroci sodelovali tudi pri srečanju bolnikov prav tako v Turnišču, kjer so na koncu srečanja zapeli nekaj otroških pesmi.

— Ker je našemu župnijskemu svetu že davno potekla pooblastilna doba, smo v aprilu izvolili nov župnijski svet. Najprej so verniki dali svoje predloge. Na lističih, ki so jih vrgli v skrinjico, so predlagali 25 moških oseb in 37 ženskih. Nato smo sestavili listo predlaganih in jo razmnožili za vsako družino po eno. Liste smo razdelili s prošnjo, naj se družinski člani pogovorijo med seboj in izmed predlaganih obkrožijo tistih sedem moških in sedem

ženskih kandidatov, ki jih želijo imeti v župnijskem svetu. Naslednjo nedeljo smo pole pri maši pobrali in stari ŽS je liste še tisto popoldne pregledal in glasove preštel. Izid volitev smo oznanili naslednjo nedeljo in ga dali v potrditev škofijskemu ordinariatu. Volilo je 85 odstotkov družin.

— Končno smo dobili načrte za ureditev svetišča v naši cerkvi in smo v tem letu naredili oltarno stopnišče iz hotaveljskega marmorja in iz kamna, ki mu pravijo plavi tok. Zdaj bo prišel na vrsto oltar in kar spada zraven.

PEČAROVCI: Leta 1975 je župnijo prevzel župnijski upravitelj Friderik Gumilar, doma iz Dolnjih Slaveč. V verskem življenju naša župnija ni na zadnjem mestu, zlasti zakramente verniki radi prejemajo.

Že v lanskem letu smo se lotili manjših popravil pri cerkvi in župnišču. Sedaj imamo že nova cerkvena okna in prenovljeno notranjost cerkve. Naredili smo veliko novo stopnišče pri vhodu v cerkev in vodovod v zakristijo. Pri vsem so verniki radi pomagali. Že se vsi navdušujemo za obnovo zunanjščine cerkve, ki jo bomo izvršili spomladi. Vsi se zavedamo, da lepota božjega hrama dviga tudi našega duha k Bogu. V januarju smo imeli v naši

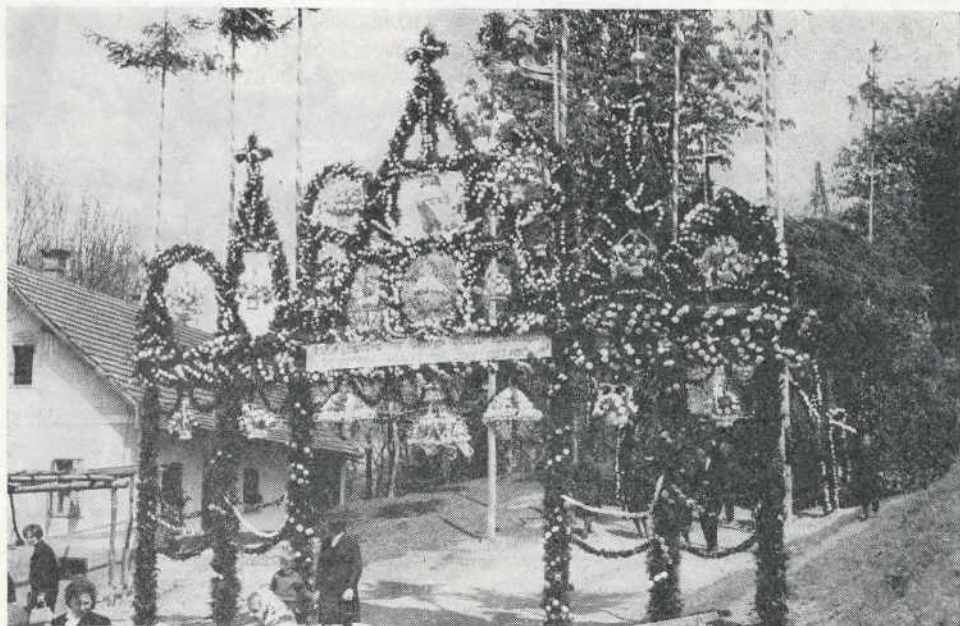
Ekumensko bogoslužje v Pečarovcih januarja 1976

cerkvi prvič ekumensko bogoslužje, katerega so se udeležili številni katoliški in evangeličanski verniki. 17. in 18. julija pa so bili v Pečarovcih ekumenski pogovori v evangeličanski in katoliški cerkvi, ki jih je vodil prof. dr. Stan-ko Janežič in ekumenski krožek iz Maribora. Z zanimanjem smo poslušali predavanje stolnega prošta dr. Jožefa Smeja o zgodovinskem in kulturnem razvoju slovenskega Porabja. Popoldne sta govorila evangeličanska duhovnika Gustav Skalič iz Moravec in Evgen Balažič iz Puconec o Kristusu, ki je naše upanje. Rudi Koncilija iz Ljubljane je nato govoril o Cerkvi mladih, kot Cerkvi prihodnosti. Vse pa je spremljalo navdušeno petje mladih, ki je odmevalo tudi pozno v noč.

PERTOČA: Ob tretji obletnici našega misijona smo v svetem letu 1975 imeli od 5. do 8. decembra štiridnevno duhovno obnovo. Vodila sta jo patra jezuita Pavel Berden in Bogomil Remec. Prvi je imel 11 govorov, drugi 9. Čeprav je precej župljanov odsotnih zaradi dela drugod, je bila pri govorih lepa udeležba. Pri stanovskih govorih za dekleta je bil obisk: prvič 57, drugič 60 deklet, pri govorih za fante prvič 68, drugič 86 fantov. Sv. obhajil je bilo v tem času 2479. Učinki v dušah so najvažnejši, a so za nas ljudi nedvidni.

Od oktobra do vel. noči smo imeli mladinski verouk ob nedeljah po pozni maši. Obisk je bil od 40 do 80 oseb. Zadnjo veroučno uro nam je govoril Janko Škraban, beltinski župnik. Končali pa smo veroučno leto z romanjem. Petnajstega maja je avtobus izpred župnišča (le v izjemnih primerih kot je ta, pride avtobus na naš hrib!) popeljal 20 deklet in 21 fantov ter 8 ministrantov na Brezje, kjer smo imeli božjo službo in smo prejeli zakramente. Med vožnjo smo si ogledali kraj, kjer vzletajo in pristajajo brneče kovinske ptice. Z grajske višine na Bledu smo gledali dol na jezero in »otok bleški, kinč nebeški«. Domov grede smo obiskali na Rakovniku preurejeno krasno cerkev Marije Pomočnice, ki nam jo je razkazal ravnatelj Franc Levstek. Zadovoljni smo se vrnili z željo, da še kdaj obiščemo kako božje svetišče, da vidimo, kako so verniki tudi drugod po naši domovini izpričali v preteklosti in tudi sedaj izkazujejo Bogu svojo vdanost in ljubezen do Marije.

Druga skupina vernikov (54) je poromala zadnjo soboto v avgustu 1976 v Brestanico, kjer smo se v Marijini baziliki spominjali stoletnice posvetitve Marijine cerkve v Lurdu, ki stoji na kraju njenega prikazovanja, prejeli zakramente in imeli mašno daritev. Tamkajšnji župnik Janez Zorko, naš ro-

Pertoča — Ob posvečenju cerkve 2. 5. 1970

jak iz beltinske župnije, nam je razložil zgodovino in pomen brestaniške bazilike. Nato smo si ogledali novo cerkev in župnišče v Senovem in se ob tem spominjali gradnje domače cerkve in župnišča. V Smarju pri Jelšah smo se povzpeli na grič k Sv. Roku in v cerkvi občudovali umetnost preteklega doba. Potem smo še obiskali Marijino romarsko cerkev na Ptujski gori in se vrnili domov, veseli tudi zato, da smo lahko videli jugovzhodni del naše škofije, res zeleno Štajersko.

Na novem župnišču, v katero se je župnik iz starega župnišča preselil jeseni 1975, smo letos naredili strelovod (in na gospodarsko poslopje prav tako, rolete na oknih in železno ter žično ograjo okrog dvorišča in zelenjadnega vrta. Pred proščenjem pa smo v cerkvi naredili ozvočenje. Poravnali smo tudi dolgove za lani opravljena dela v učilnici in župnišču.

Na sam dan našega proščenja svete Helene je naša faranka Ana Nemec, stara 47 let, žena, mati in gospodinja iz Večeslavca, na sezonskem delu pri Dunaju, umrla nagle smrti: ko je prečkala cesto, jo je povozil avto. V zadnjih 6 letih so ob prometnih nesrečah umrli doma in na tujem iz naše župnije poleg omenjene še: 3 možje in 3 fantje ter ena šolarka. Pri delu s strojem je bil ubit 1 mož in 1 fant. Tako napredek v tehniki, ki se ga veselimo in se ga poslužujemo, terja tudi kruti krvni davek. Podobnih žrtev ne manjka tudi drugod.

Našo župnijsko cerkev in staro župnišče so naši verniki ob birmi in novih mašah zasenčili, če že ne pokrili, s krasnimi slavoloki, ki jih tukajšnji verniki za take slovesnosti postavljajo. Ko je imel 4. avgusta 1935 tukajšnji domačin Alojzij Nemec novo mašo, je njegov ceremonijer, tudi salezijanec, lepe slavoloke opisal v tedanji reviji »Mladika«. Tudi v novejši dobi ta ljudska umetnost še živi. Ob birmi 6. maja 1947 je bilo postavljenih 7 slavolo-

Pertoča — Posvečenje cerkve 2. 5. 1970

Pertoča — Slavolok ob novi maši

kov in razen tega še 52 mlajev, tudi že spodaj ob cesti na začetku župnije. Leta 1972, ko je bilo posvečenje cerkve, je šel sprevod duhovščine s škofom od tedanjega župnišča, skozi 4 slavoloke. Vsaka vas je naredila po 1 slavolok, verniki iz pertoške vasi pa še kapelico s stolpom. V kapelici so bile relikvije papeža sv. Siksta II. in sv. Perpetue, ki so bile pri posvečenju oltarja vanj vzdane. Tudi ob zadnjem birmovanju v župniji l. 1974 so bili štirje slavoloki. Podobno je bilo tudi ob novih mašah l. 1962 in 1970. To smo zapisali in fotografije priobčili z željo, da bi ti, ki znajo slavoloke lepo načrtovati in jih krasiti, opletati, to svojo ljudsko umetnost izročili mlademu rodu, da ne premine v pozabo.

TIŠINA: 25. marca je umrla v Gederovcih po dolgi, težki bolezni dobra krščanska mati Verona Jug, stara 93 let. Bila je mati s. Cirenije, usmiljenke, ki je 23 let misijonarila na Kitajskem in Japonskem in sedaj živi v Parizu.

8. maja smo v Gradišču spremili na zadnji poti dolgoletno trpinko Agnezo Ficko. Vdano je trpela, veliko molila in rada čitala dobre knjige.

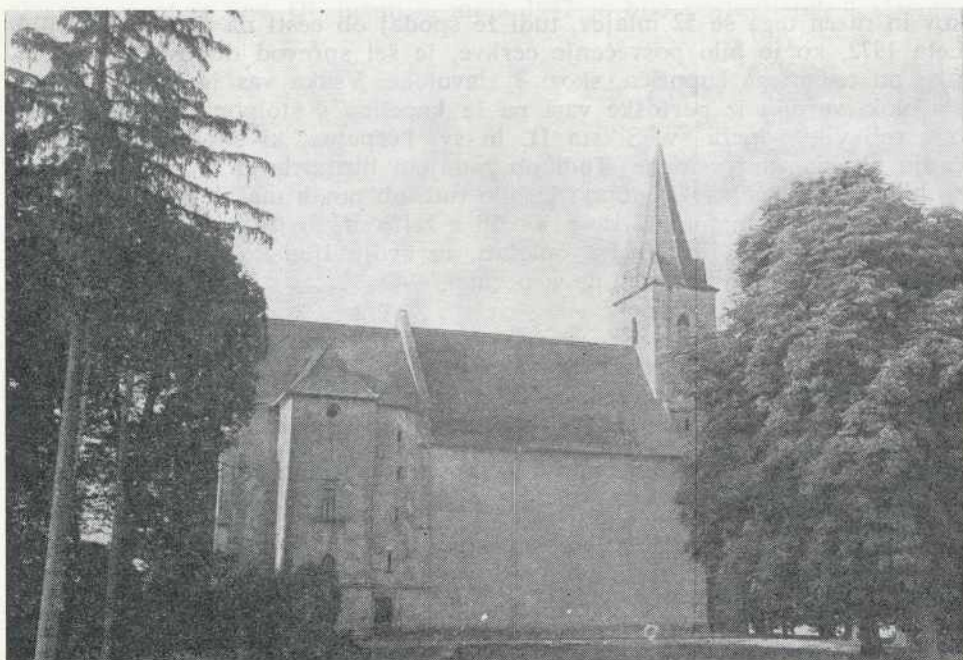
Kot zanimivost omenimo, da smo imeli zadnji pogreb v župniji 15. maja. Od takrat do danes 14. septembra v župniji ni nihče umrl. Kdo je na vrsti?

Na župnijski cerkvi smo namestili nove žlebove in odtočne cevi.

V Gederovcih je bila obnovljena kapela Srca Jezusovega. Ostrežje zvonika je novo, prav tako pločevina na njem, streha prekrita in zunanjščina na novo ometana. Pri delu so veliko pomagali vaščani.

Tišinski prvoobhajanci

Tišinska cerkev prvič slikana s severne strani, kjer je bila stara šola, zgrajena 1870, porušena 1974

Obnovljeni so bili tudi pokopališki križi na Petanjcih, Tišini in Gradišču, ter križ na Gor. Petanjcih in v Rankovcih.

V prvih dneh meseca julija smo asfaltirali pot v cerkvenem drevoredu in vse poti okoli cerkve in župnišča. Delo je izvršilo Podjetje za ceste iz Varaždina.

Prvo obhajilo smo imeli 13. 6. — 27 parov, to je 27 prvoobhajancev in 27 prvoobhajank.

Naš nedeljski kaplan Viljem Hribernik je nastavljen za rednega kaplana k Sv. Juriju ob Ščavnici.

Novi nedeljski kaplan pri nas je Avgust Kociper iz Odranec.

TURNIŠČE: Na belo nedeljo 5. aprila 1976 popoldne je bil pri nas nastop otroških cerkvenih povskih zborov iz Odranec, Dokležovja, Kobilja in Velike Polane. Mali pevci so poslušalce zelo navdušili.

V nedeljo 23. maja 1976 je bila blagoslovitev nove kapele Marije Pomčnice v Nedelici. Kapelo je blagoslovil stolni prošt dr. Jože Smej iz Maribora. Zemljišče za kapelo je darovala Ana Radoha iz Nedelice šte. 105. Načrte za kapelo je izdelal dipl. ing. arch. Miro Homšak iz Ljubljane. Grad-

Nova kapela v Nedelici

beno dovoljenje je dala Skupščina občine Lendava. Dela so se začela na praznik Marije Pomočnice 24. maja 1972. Do jeseni istega leta so kapelo spravili pod streho. Drugo leto, na binkoštni ponedeljek 11. junija 1973 je takratni dekan Janko Škraban blagoslovil novi zvon za kapelo, ki ga je izdelalo podjetje Ferralit iz Žalca. Delo je počasi napredovalo in šele letos je kapela bila blagoslovljena.

Na binkoštno nedeljo popoldne je bilo pri nas romanje bolnikov iz lendavske dekanije. Zbrala se je velika množica vernikov, bolnikov, onemoglih in tudi zdravih. Pri Mariji smo dobili novih moči in tolažbe.

V soboto 21. avgusta 1976 smo s tremi avtobusi poromali k Novi Štifi pri Gornjem gradu, v soboto 11. septembra pa z dvema avtobusoma k Mariji na Svete Višarje.

VELIKA POLANA: Za božič je urednik Ognjišča Franc Bole blagoslovil med pristrčno slovesnostjo nove jaslice, ki jih je izdelala akademska kiparka Liza Hribar iz Ljubljane.

Na cvetno nedeljo so verniki naše župnije delali izpit, koliko jim pomeni postni čas in pretekla 50 letnica. Izpit so odlično prestali, saj so za cerkev v Senovem župniku Janezu Nanutu darovali 13.000 n. din.

Za prvo obhajilo v maju so prvoobhajanci prvikrat prejeli sveto obhajilo v krogu svojih najbližjih sorodnikov.

Župnijo sta pretresla dva pogreba.

Prvega decembra 1975 smo pokopali najstarejšega sina našega organista Emila Žerdina, starega 17 let. Na smrt je bil lepo pripravljen, saj je na novo leto stopil v Marijino družbo. Z veseljem je stregel na novi maši Jožefa Vuka in gostom ob petdesetletnici. Učil se je za avtomehanika. Ob koncu septembra se je hudo ponesrečil z motorjem in konec novembra je previden s svetimi zakramenti odšel v večnost. Pogreb je pokazal njegovo priljubljenost.

Petega junija tik pred binkoštnim praznikom je umrl oče dveh duhovnikov kapucinov Štefan Prša iz Male Polane. Bil je oče šestih otrok, ki je zanje zelo lepo skrbel v telesnem in duhovnem oziru. Poleg tega je še vedno našel čas, da je delal tudi za skupni blagor v svoji vasi. Morda se je pa najbolj odlikoval v trpljenju, ko je posnemal trpečega Joba, saj je bil 12 let bolan in nekaj let je bil nepremičen. Toda nikoli ni tožil, ampak je raje govoril o Bogu in o veselju ter dopolnjeval Kristusovo trpljenje za svojo družino, za svoja sina duhovnika, za župnijo.

Pogreba se je udeležilo nad 20 duhovnikov in ob dveh sinovih duhovniških je somaševalo še osem drugih in so mu očetje kapucini izkazali veliko spoštovanje.

Janko Škraban

Liturgija nove maše

Stanka Nežiča in Cirila Koštrica v Beltincih 11. 7. 1976

Nova maša je bila zunaj cerkve na velikem odru. Vhod je bil slovesen in skozi cerkev so šli oba novomašnika, starši in bližnji sorodniki. Z novomašnikoma je šla tudi absolvirana teologinja Marija Maučec iz Gančan.

Novomašnikova sestra Julka Nežič pripravlja na kesanje: »Veselite se, zopet pravim, veselite se!« Te svetopisemske besede so gotovo primerne za današnji dan. Ne samo zato, ker stojita pred oltarjem dva novomašnika, ampak tudi zato, ker se je ob oltarju zbrala tolika množica. Čeprav se ne poznamo, ni tujca med nami. Vera nas je povezala in zbližala. Skupaj bomo peli, molili, darovali in premišljevali.

Bratje in sestre, preden z daritvijo nadaljujemo, se vprašajmo, kateri greh nas od Boga oddaljuje in kakšno je naše sodelovanje pri maši.

Glavno prošnjo sta molila novomašnika izmenoma. Prvi: Za trenutek smo se iztrgali vsakdanjim skrbem in težavam. Naša srca so polna veselja, kajti velike reči si nam storil, Gospod. Odpustil si nam grehe, uslišal naše prošnje in nam pomagal premagati veliko težav, zato te z radostnim srcem slavimo in se ti zahvaljujemo. — Drugi: Prosimo te, o Bog, naj bo ta maša blagoslovljena postaja v našem življenju. Naj nam da moč, da bomo stano-vitno hodili po pravi poti.

Berili sta brala brat in sestra novomašnikov, evangelij pa domači žup-nik.

Pridige v navadnem pomenu ni bilo, namesto pridige je bil razgovor, ki ga je vodil župnik Janko Škraban in je v uvodu med drugim rekel:

Obnovili bomo velikonočno skrivnost našega odrešenja. Jezusa danes vidno predstavljata naša novomašnika. Eden je iz Beltinec, drugi iz Melinec. Prosim, da vstane družina našega novomašnika iz Melinec. Poglejte jih: po-leg staršev stoji najstarejši sin novomašnik in še pet bratov. Oče je kovač in trije sinovi ključavničarji. Ostali trije naj bi bili na poseben način po-svečeni Bogu, saj je drugi sin v bogoslovju in tretji v semenišču.

Prosim, da vstane novomašnikova družina iz Beltinec. Pet jih je, starši in trije otroci. Oče je delavec in mali kmet, ena sestra delavka v tovarni, druga sestra pa teologinja.

Pravkar je končala bogoslovne študije tudi Marija Maučec iz Gančan.

Dovolite sedaj, da postavim nekaj vprašanj našima novomašnikoma in teologinji.

1. vprašanje: Ko nastopaš svojo duhovniško službo, nam povej, kaj mišliš sam o duhovniškem poklicu v sodobnem času, kakšen smisel ima biti duhovnik?

Odgovarja Stanko Nežič.

Če vemo, kakšno je pravo duhovništvo, potem se ne bomo več vpraševali, ali še ima smisel ali ne. Ni pa potrebno, da beremo učene razprave. Dovolj je, da poznamo le enega pravega duhovnika. Prepričan sem, da ga vsi navzoči poznamo — namreč Jezusa Kristusa, velikega duhovnika. Prišel je na svet, da bi ga odrešil. Ni oznanjal toliko z modrostjo besede kot z življenjem. Učil je božjo modrost in ne človeški nauk. Najprej je sam pokazal dobroto in ljubezen, nato jo je zahteval od drugih. Znal je odpustiti, toda znal je biti tudi neizprosni, kadar je šlo za doslednost evangeliju. Boril se je zoper greh, toda grešnike je ljubil in jim odpustil.

Pa pogledjmo sedaj današnji svet: Tudi danes je med nami mnogo revežev, ubogih, osamljenih, bolnih, ponižanih, ... Čeprav težko priznamo, vendar se zavedamo, da smo tudi mi grešniki.

Stanje se torej od Jezusovega časa ni bistveno spremenilo. Tudi danes potrebujejo ljudje besedo odrešenja, oznanilo blagovesti. Če potrebujejo oznanilo, pa potrebujejo tudi oznanjevalce.

2. vprašanje: Sam ne boš mogel storiti ničesar brez pomoči Svetega Duha in dobrih ljudi. Povej nam, kaj pričakuješ od dobrih ljudi, domače hiše, domače župnije in od tistih, med katerimi boš deloval?

Odgovarja Ciril Koštric.

Ko me vprašujete, kaj v bodoče pričakujem od vas, bi takole dejal: »Srečeval sem se s svojimi domačimi, starši in brati, sosedi in sorodniki,

srečeval sem se z domačimi duhovniki, z mnogimi farani naše župnije, z mnogimi vami tukaj zbranimi. Vi ste ob teh srečanjih vcepili vame dobroto in ljubezen že v najnežnejših letih, ki sta po tolikem času obrodili sad. Še več, vi ste mi dali Boga! Zato pričakujem od vas, da bi vsa srečanja s človekom jemali resno, da bi se zavedali, da je vsak človek božja podoba, ki ima prostor in sonce na tej zemlji, ne pa da je samo številka, ki nam dostikrat nič ne pomeni.

Končno pričakujem od vseh, da bi drug drugega znali dvigati, spoštovati, da bi si med seboj znali odpustiti ter da bi se imeli radi.

In to nam potrjuje tudi Kristus, ki se je učlovečil in živel med nami kakor človek, da bi nam pokazal, kako moramo živeti kot ljudje!

3. vprašanje? Kot ženska si se odločila za študij teologije, čeprav ne boš ne maševala ne spovedovala. Povej nam, kakšna naj bi bila vloga ženske v pokoncilski Cerkvi?

Odgovarja Marija Maučec, teologinja.

Morda si kdaj kdo izmed vas misli: Kaj se tele ženske silijo k oltarju? Vendar bom vprašanje in težave, ki so povezane s tem, postavila malo drugače. Pred mano sta na vprašanja našega župnika odgovarjala dva novomašnika. Ta dva sta bila pred kratkim posvečena v duhovnika, pravimo tudi službena duhovnika. Vendar ne vem, če se vsak izmed vas zaveda, da smo pravzaprav duhovniki vsi in da smo na neki način imeli novo mašo že vsi. In veste, kdaj je to bilo? Pri krstu. Mi vsi smo duhovniki — vendar nismo službeni, ampak splošni duhovniki. No, in jaz sem prav tako ena izmed vas; sem tudi predstavnica splošnega duhovništva, vendar s to razliko, da se tudi morda bolj zavedam odgovornosti in časti tega poslanstva. Morda se zaradi tega danes v svetu vedno več žena in deklet odloča

za študij teologije in želijo-želimo delati v Cerkvi; želimo prevzemati tudi bolj odgovorne, tudi javne cerkvene službe. Seveda so tudi s tem našim prizadevanjem združene težave, kot z vsako novo stvarjo, in le redki posamezniki imajo razumevanje za to novo znamenje časa, ki ga Cerkev mora upoštevati.

V bodočnost gledam kljub težavam z zaupanjem in želim, da bi bili vsi verniki odprti za znamenja časa, da bi poslušali božjo govorico, ki govori tudi po prizadevanju žena in deklet; da bi bile bolj aktivne v cerkveni službi.

4. vprašanje: Morda imaš še kaj lepega povedati svojim domačim in domači župniji?

Odgovarja Stanko Nežič.

Najprej bi se rad zahvalil vsem skupaj. Vsi ste mi vede ali nevede pomagali, da sem se odločil za duhovniški poklic. Res so mi bili v težavah nekateri bliže in so mi lažje pomagali, toda ob vseh vas kot celoti sem šele začutil, da ljudje še vedno potrebujejo duhovnika. Pa tudi duhovnik potrebuje ljudi. Vzet je izmed njih in postavljen zanje.

Vsa leta študija smo ostali povezani. Zbirali smo se ob oltarju, zato je danes to naša skupna nova maša. Prav ta naša skupnost je tista, ki lahko obrodi sadove. Kaj bi bil npr. jaz brez domačih? Kdo bi mi govoril o Bogu, me učil narediti križ in moliti? Kaj bi bil brez duhovnika, brez mnogih skritih žrtev in molitev? In če pogledamo v bodočnost: Kaj bi pomagalo, če bom otroka krstil, pa ne bo imel nikogar, ki bi mu govoril o Bogu, o njegovi ljubezni do ljudi in o odrešenju?

Dragi bratje in sestre! Naše službe, naše duhovništvo se medsebojno dopolnjuje. Vsi smo delavci v Gospodovem vinogradu, čeprav ne vsi na enak način. Toda šele z našim sodelovanjem in dopolnjevanjem bomo lahko v polnosti zaživelj evangelijski in ga tudi pristno oznanjali.

5. vprašanje: Na koncu prosim še kakšno spodbudno besedo za naše krščansko življenje.

Govori Ciril Koštric.

Nekega dne smo se zavedeli, da živimo. Čuden je bil ta trenutek. Nihče nas ni vprašal, če hočemo ali nočemo živeti. Sprejeli smo življenje na skrivnostni način v dar. Sedaj upravljamo s tem darom že nekaj desetletij ali pa smo komaj začeli.

Postavimo si skupno vprašanje, na katerega si naj vsak sam odgovori: Kako jaz živim, ali se zavedam, da živim? Ali sploh znam življenje živeti, ali pa sem postal stroj, kateremu ni treba misliti, ker je pač tako narejen, da mora drugi misliti namesto njega? To vprašanje velja zlasti nam mladim, ki smo komaj začeli živeti, da nam ne bi starejši morda opravičeno očitali: da imamo oči pa ne vidimo, da imamo ušesa pa ne slišimo, da imamo srce, v katerem ni življenja in le životari, ter da smo po srcu postali starci?!

Sedaj bomo nadaljevali z mašo. Prosimo Kristusa, naj nas osreči in nam da moči, da bi šli pogumno v življenje in se življenja ne bi zbal.

Prošnje za vse potrebe je sestavila teologinja Marija Maučec, Nežić Julka pa je darovanje uvedla z besedami: Novomašni križ, ki ga bosta sedaj prejela, naj vaju spominja, da brez Boga ne bosta mogla ničesar storiti. Le z njegovo pomočjo bosta postajala vedno boljša in bosta tako delala za boljši svet ... Kakor so starši naših novomašnikov več kot dvajset let skrbeli, da njihova domača miza, njihov družinski oltar, ni bila prazna, tako bodo tudi danes pogrnili župnijsko mizo. Očeta bosta sinovoma izročila kelih z vinom, materi pa pateni s kruhom, to je s hostijami. Na ta način bomo z znamenji obnovili to, kar se v naših župnijah dan na dan dogaja.

Prošnjo nad darovi sta novomašnika zopet molila skupno, pri spremenenju pa sta imela vsak svojo pateno in svoj kelih.

Na koncu je domači župnik vernike povabil: Marijini otroci smo. Kakor je Marija spremljala svojega Sina, naj spremlja skozi življenje tudi vse nas, zato zapojmo Marija skoz življenje.

Gizella Hozian

Evharistični kongres v Filadelfiji

Zame in tudi za mnoge moje znance je bil 41. mednarodni evharistični kongres v ameriškem mestu Filadelfiji nekaj nepopisno lepega, doživetje, ki bo ostalo vse življenje.

Trajal je od 1. do 8. avgusta 1976. Udeležilo se ga je več kot milijon ljudi z vseh delov sveta. Tudi Slovenci iz Amerike, Kanade in stare domovine smo se našli okoli naših duhovnikov in škofa dr. Janeza Jenka.

Sam papež je označil ta kongres kot velik božji dar Cerkvi.

Kaj je bil glavni predmet govorov, predavanj, zborovanj? EVHARISTIJA IN LAKOTA V SVETU. To zamisel je dal ameriški škof Fulton Sheen, znan govornik in pisatelj, ki nastopa tudi na televiziji. Geslo kongresa pa je bilo: JEZUS, KRUH ŽIVLJENJA.

Kongresni dnevi

Pripravljalni odbor je pod vodstvom filadelfijskega kardinala Krola, po rodu Poljaka, določil za vseh osem dni posebno misel dneva, ki bi jo naj obravnavali. Prvi dan je bil govor o lakoti po Bogu. Drugi dan o lakoti po kruhu. Tretji dan o lakoti po svobodi in pravici. Četrty dan o lakoti po duhu in duhovnosti. Peti dan o lakoti po resnici. Šesti dan o lakoti po razumevanju. Sedmi dan o lakoti po miru. Osmi dan o lakoti po Jezusu, ki je kruh življenja.

Poleg glavnih zborovanj je bilo na kongresu še mnogo drugih prireditvev, predavanj, nastopov, razgovorov, ki jih bomo našli popisane v knjigi. Znamenita predavanja so imeli Mati Terezija iz Kalkute, P. Pedro Arrupe, vrhovni predstojnik jezuitskega reda in drugi. Razne narodnosti so imele svoj narodni program. Tudi Indijanci in ameriški Črnci so imeli svoja zborovanja in svoje nastope.

V petek 6. 8. je bil dan mladine. Kardinal Krol je pohvalil ameriško mladino, ki je darovala 18 milijonov ur prostovoljnega dela kot duhovni dar za uspeh kongresa.

V petek 6. 8. zvečer je bilo pri večerni maši navzočih na stadionu kakih 75.000 ljudi. Pridrigo je imel škof Fulton Sheen. Maša in obhajanje je bilo

končano ob 11. zvečer. Škof Sheen je s privlačno in prepričljivo besedo zadržal velik del prisotnih pri celonočnem češčenju. Tudi jaz in prijateljica Roza Kelenc sva ostali. Češčenje je bilo polno lepih verskih prireditev.

Najprej so v procesiji prinesli na stadion kip fatimske Marije, kot pravijo — Romarice, ker je romala iz kraja v kraj. Zapeli so njeno himno in jo postavili na oder poleg oltarja. Potem so izpostavili Najsvetejše. Množica je zapela »O salutaris hostia« v latinskem jeziku. Sledila je evharistična procesija po stadionu. Po končani procesiji so kronali Marijin kip in počastili Jezusovo srce.

Po polnoči do enih smo tiho molili. Le od časa do časa smo slišali kako vzpodbudno misel o Jezusu v sv. Rešnjem Telesu. Luči so bile medtem nekoliko ublažene, da smo laže molili.

Ob enih ponoči smo začeli moliti žalostni del rožnega venca. Vsako skrivnost je razlagal kak škof ali kardinal. Potem smo nekaj časa peli, nakar je govoril znameniti pridigar Patrik Payton. Ura je minila kot bi trenil, oči so bile solzne.

Potem smo slišali solospev Miss Marije Sangolla, znamenite ameriške pevke. Pela je Ave Marijo.

Od treh do štirih zjutraj smo že spet molili veseli del rožnega venca s premišljevanji. Prejeli smo blagoslov z Najsvetejšim, nato je bilo oznanjenje, da bo spovedovanje. Kakih dvesto duhovnikov si je postavilo stole po travi na stadionu in ljudje so se začeli vrstiti.

Za sklep smo spet imeli mašo in blagoslov. Vse to je bilo nepopisno lepo. Helikopter je tu in tam zakrožil nad 25.000 nočnimi častilci v pozdrav.

V soboto 7. 8. je imela vsaka narodnost svojo prireditev. Slovenci smo se zbrali v cerkvi sv. Frančiška Kvaverija. Bilo nas je kakih 800 vernikov, mnogi v narodnih nošah, bilo je 19 duhovnikov in od teh štirje škofje. Slovesnost je vodil koprski škof dr. Janez Jenko. On je tudi govoril med mašo o lakoti človeške duše po Bogu. Za njim je govoril ameriški škof Saladka v angleščini o tem, kako je Friderik Baraga častil Sv. Rešnje Telo. Navzoče je povabil v Marquette na Baragov dan, ki bo konec avgusta.

Pri tej slovenski maši je pelo več slovenskih pevskih zborov iz Amerike. Na koncu maše smo pa vsi skupaj zapeli našo »Marija skoz življenje«.

Po maši in okrepčilu smo imeli priložnost v župnijski dvorani poslušati venec najlepših narodnih pesmi, ki sta jih zapela pevska zbor »Korotan« iz Clevelanda in »Zvon« iz Bridgeporta. Nastop pevcev nas je navdušil.

V noči od sobote na nedeljo je bilo spet vso noč češčenje Najsvetejšega. Začelo se je s procesijo na stadion s prižganimi svečami. Po maši na prostem se je nadaljevalo češčenje. Še nikoli nisem videla zbranih toliko redovnic kot ta večer. In kako so peele!

V nedeljo zjutraj smo se poslovili od clevelandskih Slovencev. Ganljivo je bilo slovo, ker so nas ti dnevi tako zbližali.

Po maši je deževalo, popoldne pa smo kljub temu šli na stadion. Na vreme se ni nihče oziral. Od povsod so se valile k prireditvi ogromne množice ljudi. Kmalu je bila na Kennedyjevem stadionu glava pri glavi, kakih 125.000 ljudi. In zdelo se je, da je v tem mestu izginila vsaka bolezen in skrb.

Na začetku so bili pozdravi. Slišali smo, da je tu zbranih nad sto narodnosti in da bo vsak lahko spregovoril v svojem jeziku. Morete si misliti, kako nam je bilo pri srcu, ko smo nenadoma zaslišali: »Slovenci smo tu-

kaj! Zastopamo Slovenijo, veseli in srečni smo, ker smo pri tem 41. mednarodnem evharističnem kongresu navzoči».

V sprevedu k somaševanju je korakalo več kot tisoč duhovnikov, ki so bili vsi belo oblečeni. Nepozaben vtis! In nad štiristo škofov in kardinalov.

Pri tej slovesnosti je spregovoril tudi predsednik Združenih držav Amerike Gerald Ford. Pozdravil je kongres kot predstavnik države. Naglašal je, da je Cerkev življenjska ustanova v obrambo in potrjevanje najvišjih vrednot samega življenja. Zahvalil se je Cerkvi za njeno delo v korist naroda ZDA. Prebral je molitev sv. Frančiška Asiškega: »Gospod, naredi tudi mene za orodje tvojega miru. Kjer sovraštvo je, naj prinesem ljubezen ...«

Potem smo slišali glas sv. Očeta iz Rima, ki je govoril po satelitu, in prejeli smo njegov blagoslov.

Obhajilo je delilo tisoče duhovnikov iz velikih košar, v katerih so bile posvečene. Vse je potekalo v najlepšem redu in zbranosti, brez prerivanja, vzpodbudno in pobožno.

Na koncu smo zapeli našo zahvalno himno Kristusu Kralju. S hvaležnim srcem in mnogi z rosnimi očmi.

Za nas ameriške Slovence je bilo veliko doživetje tudi to, da smo se na kongresu po mnogih letih srečali s svojimi znanci iz domovine in iz raznih pokrajin ZDA ter Kanade.

Jože Smej

Sedemdesetletnica Ludvika Duha

Ni bilo opaziti, da je 13. junija 1976 že stal ob sedemdesetem milniku svoje življenjske poti in se ozrl v večer. Telo mu je zdravo kot jeruzalemljan, volja trdna kot prleški hrast, duh pa še vedno jasen kot pri tistem davnem njegovem predniku, po katerem je dobil priimek.

Njegovo življenje: Rojen 13. junija 1906 v Ključarovcih, krščen pri Sv. Križu na Murskem polju, obiskoval ljudsko šolo v Križevcih, končal realko v Mariboru, se vpisal na tehnično fakulteto v Ljubljani, kjer se je štiri leta izpopolnjeval na gradbenem oddelku. Lahko bi opravljal poklic gradbenega inženirja, pa se je rajši vpisal na teološko fakulteto v Ljubljani in 5. julija 1936 v mariborski stolnici prejel mašniško posvečenje.

Njegovo prvo kaplansko mesto so bile Radlje ob Dravi (1936—1937), nato je kaplanoval pri Sv. Magdaleni v Mariboru, in sicer v koloniji okrog cerkve sv. Rešnjega telesa, ki jo je pomagal zidati (1937—1938). Od leta 1938 do 15. aprila 1941 je pastiroval v Radvanju, tedaj mariborskem predmestju. Od 15. aprila do preselitve na Hrvaško je kaplanoval v Gornji Radgoni.

Kot druge duhovnike so tudi njega Nemci izgnali na Hrvaško. Tam je najprej opravljal službo duhovnega pomočnika v Kupincu, leta 1942 je postal tajnik pri NADASVE (= Naša draga svetišča na Kaptolu v Zagrebu). Od decembra 1942 do decembra 1944 je bil duhovni pomočnik v Varaždinskih Toplicah, potem pa v Bartolovcu pri Varaždinu. Junija 1945 se je vrnil v Radvanje in je tam ostal do decembra 1947, ko je postal župnik v župniji Svetinje. Od maja 1959 do zdaj pa župnikuje v mestni župniji sv. Janeza Krstnika v Ljutomeru. Februarja 1962 je bil imenovan za prodekana ljutomerske dekanije in 23. oktobra 1975 pomovno izvoljen za prodekana.

Njegovo pastoralno delo v ljutomerski župniji je deloma opisano v Stopinjah 1973, 63, 69; 1974, 114; 1975, 61, 94; 1976, 109.

Za Stopinje je napisal članek Župniku Janezu Trstenjaku v slovo (1974, 102).

Stopinje 1977 želijo svojemu sodelavcu: Naj polja, v katera še padajo zrna njegove besede, zorijo in obrodijo stoteren sad, naj Gospodov vinograd, ki ga v trudu in znoju obdeluje, rodi grozde za kristalni kelih večnega življenja!

Ludvik! Ko stopaš na svoji poti mimo sedemdesetega miljnika, ti kličemo vsi: Bog ti daj dober popoldan, ki naj bo zate še dolg, tolažec in plodovit!

Štefan Zver

Dr. Horváth János

generalni vikar, kanonik, naslovni opat in župnik v Pečuhu.

Kje moja lepa, tiha si dolina,
med vinorodne griče stisnjena vasica rodna,
kje gozda šum in preorana polja plodna,
otroških radosti neugnana sreča?

Preveva mi srce milina,
ko v duhu gledam ta pobočja gričev
in obla njih slemenena
priključijo na ustnice sladkost mi — kraja rojstnega — imena .

Med prijaznimi griči, poraslimi z vinsko trto na prisojnih in strnjnimi listavci na osojnih straneh, se stiska ozka tiha dolina. V njej leži vas Čentiba. Na slemenih gričev se med brajdami in sadnim drevjem skrivajo s slamo krite kleti, ki še vedno poudarjajo idiličnost pokrajine. Med nje se vedno bolj vraščajo moderne vikendice. Prav tako je v vasi še mogoče najti redko staro hišico, ki jo najeda zob časa in ki s poslednjimi močmi gleda z dotrajanimi okenci nove, velike in moderne hiše. Preprostost se umika potrebam in željam sodobnega človeka, preteklost se umika sedanjosti.

Na senčni strani z listavci obraslega griča se med redkim drevjem beli kapelica, posvečena Materi božji. Varuje vas in na drugi strani rodovitna polja na odpirajoči se ravnini. Kot golobica — simbol miru — opominja vaščane k sožitju, ki je pogoj za srečo in prijetno življenje vsake skupnosti. Zvon v kapelici jim naznanja vsakdanji Angel Gospodov in večerni Ave, kliče jih k blagoslovu na dan proščenja in zajoka z njimi, kadar se odpravlja na poslednjo pot njihov sorojak. Oznanjevalec veselja in žalosti je, oznanjevalec najglobljih človeških čustev. Tedaj se čuteča srca približajo Njemu, ki je naš začetek in konec.

V tej prijazni vasici je zagledal 6. 2. 1913. leta luč sveta Janez Horvat, sin bogatih kmečkih staršev. Po osnovni šoli v Čentibi in gimnaziji z maturo se je vpisal na bogoslovno fakulteto na Dunaju, kjer je bil gojenec Pazmaneuma. 17. 7. 1938. leta je pel nov mašo v domači župniji v Lendavi. 1948. je postal doktor bogoslovnih ved.

Kot kaplan in katehet je deloval po raznih krajih pečujške škofije, dokler ni leta 1952 prevzel župnije Egerág, nedaleč od Pečuha. Tu je ostal do 1967. leta, ko je postal mestni župnik in generalni vikar v Pečuhu. Leta 1965 je bil imenovan za dekana. 7. 4. 1968 je postal stolni kanonik in naddekan.

Kot dober državljan je deloval za sožitje med Cerkvijo in državo in bil od države leta 1975 tudi odlikovan. 19. 12. 1975 pa je postal naslovni škloški opat z infulo. To je na kratko orisana življenjska pot našega domačina. Nikoli ni pozabil na svojo rodno vas in župnijo. Kot kaplan in župnik je deloval v župnijah, ki so imele tudi hrvaške vernike. Zato tudi danes kot visok cerkveni dostojanstvenik rad prihaja domov in tudi s čudovito gostoljubnostjo sprejema na svojem službenem mestu obiskovalce iz Jugoslavije. Ko smo ga lani obiskali 4 duhovniki in letos za njegov god dva, je bilo njegovo veliko stanovanje premajhno za njegovo izredno gostoljubnost. Toda ne samo nam, ki prihajamo od daleč k njemu, tudi svojim kolegom doma in ne samo kolegom, ampak vsem, ki pridejo v njegov dom, je brat, prijatelj in oče. Saj smo našli pri njem tajnika verske komisije, s katerim sta prijateljsko reševala razne probleme. Župnija in dekanija Lendava sta ponosna na tega moža.

Kjerkoli človek živi, kjerkoli opravlja svoje poslanstvo, navezanost na rojstni kraj in rojake ostane. Rad se vrača nazaj, kakor se ptice vračajo v svoje rodno gnezdo.

+ + +

Mintha el akarna rejtőzni a mindennapi élet zajától, húzódik a zöld dombok völgyében egy csendes, kedves kis falú Csente-völgy. A szőlővel betelepített partok egyikén szerényen, magányosan áll a falu kápolnája. Harangjának kongása védő palástként terjed a falu felett, visszhangja figyelmeztetően inti a hívőket: ne kápráztassanak el bennünket a földi élet gyönyörei.

Itt született, ebben a faluban 1913. 2. 6-án Horváth János, gazdag, dolgozó paraszt szüleinek. Általános és közép iskola után beiratkozott a bécsi magyar szemináriumba — Pazmáneumba. 1938-jul, 17-én ujmisért mondta Lendván és utána mint káplán és hitoktató működött Magyarországon több helyiségen. 1948-ban Bécsben doktorrá avatták. 1952 — 1967-ig Egerágon mint plébános és esperes működött. 1967-ben kinevezték Pécs belvárosi plébánosnak és általános püspöki helynöknek. 1968-ban kanonok és főesperes lett, 1975-ben állami kitüntetésben részesült és 1975. december 19-én kinevezték címzetes síklósi apáttá.

Élete útját sok siker koronázta. Büszkéik vagyunk rá mindazok, akik személyesen vagy lelkes munkálkodása után ismerjük. Felülmulthatatlan az ő vendégszeretete, amit már többször tapasztaltunk. Megelégedés és hála tölti be szívünket, mert tudjuk, hogy még mindig szívesen látogat el szülőfalujába, ahol gyermekkorát töltötte, ahol minden hívő szeretettel várja és fogadja, hiszen még mindig övének tartja.

Štefan Zver

A magyar nyelv tanításának bevezetése a maribori teológiai fakultáson

Az a tény, hogy a lendvai esperességi kerület hiveinek majdnem egy harmadrésze magyar anyanyelvű, arra készítette a maribori teológia Rektort, hogy a magyar nyelv tanítását vezesse be a maribori teológiai fakultáson.

A magyar nyelv tanítása 1969/70 tanévben bezdődött. A magyar nyelv hallgatói csak prekmurjei teológusok voltak, a többiek csak önkéntes alapon vettek részt a magyar nyelv oktatásában, habár a háború alatt a szombat-helyi teológiai főiskolán a szlovén nyelv tanulása kötelező volt mint a magyar mint a szlovén kispapok számára. A szlovén nyelv tanára dr. Pavel Ágoston volt, egyetemi tanár (Róla lásd Stopinje 1976).

Az 1969/70 tanévben a maribori teológián 11 magyar nyelvű hallgató volt, és összesen 17 óra. (Hetenként egy óra).

Az 1970/71 tanévben magyar nyelv kétszer hetenként volt, összesen 37 óra 13 hallgató számára.

Az 1972/73 tanévben 16 óra, 4 hallgató.

Az 1973/74 tanévben 18 óra, 3 hallgató.

Az 1974/75 tanévben 19 óra, 4 hallgató.

Az 1975/76 tanévben 21 óra, 7 hallgató.

A maribori teológiai fakultáson a magyar nyelv tanára dr. Jože Smej.

A lendvai magyar ajkú hitek szívesen támogatják anyagilag is a maribori szemináriumot.

A magyar nyelv elsajátításának fontosságát kispapjaink számára bizonyítja nemcsak két magyar nyelvű plébánia, hanem Molnár István Calgary-

-ban (Kanada) müködő, Gaberjéből kivándorolt plébános 1976. 8. 16-án keltezett kérelme is, amelyet a maribori püspökséghez intézett az alábbi tartalommal: »Tavaly nyáron azzal a kéréssel jelentem meg dr. Držečnik püspök urnál, hogy alkalom adtán sziveskedjék egy olyan fiatalabb papot hozzánk küldeni, aki szlovénul és magyarul is tud. Velem lehetne — nekem is segítene, de ugyanakkor a nyugat-kanadai szlovénokat is el tudná látni lelki gondozással«.

Martin Poredoš

Pogreb kanonika Ivana Jeriča v Dokležovju

23. decembra 1975 (+ 21. 12.)

Dragi g. kanonik!

Daritev vašega življenja je končana. Dobojevali ste dobri boj v Gospodovem vinogradu. Vrnili ste se v svoj domači kraj, da se spočijete od svojega truda. Tukaj v domači vasi Vas je mati učila prvih molitvic in Vam govorila o Bogu. Mati pa Vam je vcepila tudi v srce ljubezen do domovine, slovenske besede in slovenskega jezika. Že v mladosti ste bili kaplan v Murski Soboti. Pa tudi zadnjih 18 let svojega življenja ste preživel v soboški župniji, najprej 8 let kot duhovni pomočnik, zadnjih 10 let pa v Vam tako dragih Bakovcih.

Toda tudi ta zadnja leta niso bila leta pokoja in počitka, ampak leta polna načrtov in snovanja, leta napornega dela v Gospodovem vinogradu. Sadovi Vašega dela zadnjih let so vidni zlasti v Bakovcih. Povečali ste kapelico, ki je bila za tako veliko vas premajhna. Zgradili ste učilnico, uredili prostor okrog cerkve, obnovili streho. Toda to je bilo samo Vaše zunanje delo. Bili ste predvsem dušni pastir svojim vernikom. Njihove težave, boje in zmage ste tudi sami čutili. Živel ste z njimi in za njih. Večkrat ste mi zaupali, da v nočnih urah, ko ne morete spati, v mislih poromate po vsej vasi, se ustavite pri vsaki hiši, se spomnite vseh njihovih težav in stranspotov in vse to priporočate dobremu Bogu. Lahko rečem, da je Vaša zasluga, da v času Vašega bivanja v Bakovcih nihče ni umrl nespreviden. Vaša velika želja je bila, da bi tudi bakovska vas dobila duhovnika-novomašnika. Veliko ste v ta namen molili. Lahko rečem, da se je sad Vaše molitve že pokazal. Ob Vašem odprtem grobu stoji bakovski bogoslovec, ki ste ga vi duhovno in materialno podpirali. Po Vašem prizadevanju je v Bakovcih zaživel zakramentalno življenje. Teden dni pred Vašo smrtjo sva z g. stolnim proštom Jožefom Smejcem imela priliko videti sadove Vašega dela. Ko smo za to nedeljo oznanili veliko spoved za božič, je prišla vsa vas, da ves popoldan nisva zmogla dela. Ko so Vam moči pešale, ste mi večkrat dejali: »Sedaj pa ne morem več«. »Slep sem, umakniti se moram«. Jaz pa sem Vas bodril: Bili ste hraber vojak na soški fronti, Majstrov borec, tudi umreti morate kot vojak na bojnem polju. Radi ste delali. Pred enim letom v lanskem adventu so Vam oči popolnoma odpovedale, zato ste mi rekli: »Sedaj pa res ne morem več«. Razumel sem Vas. Pa vendar ste, čeprav slepi, še naprej delali. Vse nedelje in praznike ste ure in ure presedeli v spovednici bodisi v Bakovcih ali v Murski Soboti.

Bili ste srečen duhovnik. Polni življenjskega optimizma. Nikdar zagrenjeni, vedno vedri in dobro razpoloženi. Vsi smo čutili Vašo nesebično ljubezen. Bili ste nam mlajšim odlični svetovalci, prijeten družabnik. Živa en-

ciklopedija spominov in doživetij. Večkrat ste imeli navado reči: Hvala Bogu! Vzel si mi telesni vid, toda moje duhovno oko je zdravo. Vaš razum in spomin je bil svež do zadnjega diha.

Ko odhajate, se čutimo verniki soboške župnije in zlasti verniki iz Bakovec pred Vami veliki dolžniki. Bog Vam bodi bogat plačnik za vse: za Vaše delo, za Vaš svetel duhovniški lik, za vsako Vašo dobro besedo in moder nasvet.

Prosíte pri Bogu, da bi ta Vaša Slovenska krajina, ki ste jo toliko ljubili, še dajala novih poklicev, ki bi hodili po Vaših stopinjah in bili vodniki svojemu ljudstvu, kot ste mu bili Vi.

Vam pa naj Božje Dete v teh božičnih praznikih nakloni tisti mir, ki so ga v sveti noči oznanjali angeli.

Počivajte v miru!

Janez Šoštarec

Zapozneli žonglerski talent

Septembrskega deževnega večera, že dokaj čez 23. uro, še sedim za pisalno mizo ter čitam tednik. Včasih pogledam tudi na televizor, ki na sosedni mizi, nedaleč vstran, prikazuje nič kaj miroljuben ameriški film, prežet s prerekanji, pretepi ter nasilništvom.

Časnik mi osvetljuje električna namizna svetilka, ki ima zaradi učinkovitejšje razsvetljave za podstavek štiri srednje debele knjige, zložene druga vrh druge.

Dolgočasje filma kot tudi časnika me zazibljeta v spokojni spanec. Kar kmalu stopijo v akcijo sanje, ki mi dočarajo prizor, kateremu ni mogoče opčitati, v nasprotju s poprejšnjima, pomanjkanje napetosti.

Takole je bilo: Sam sem v pisarni. Preštevam, razvrščam in v bančne vrečke pakiram drobiž. Nenadoma se, brez trkanja, odpro vrata in brez pozdrava vstopi nepoznani tip, ki mu je na prvi pogled razbrati, da je pridanič, ki je verjetno bil v zaporu tudi že pred rojstvom (pod srcem kaznovane matere); še več, zdi se, da je delomrznež z rodovnikom, ki ga ljudje obrajtajo kot pes česen in mu bo ob pogrebu po »Naj počiva v miru«, namesto »Amen«, treba zaželeati »Bogu hvala«.

Premirim ga s pogledom od vrha do tal in pomislim, ali ni morda ta tisti, o katerem so pisali časniki, da je pri hranilničnem šalterju na vprašanje ali želi vložiti ali dvigniti, rekel: Nameraval sem dvigniti, a sem revolver domá pozabil.

Toda ta hip je prekinil moje razglabljanje, ko je, tako se mi zdi, uganil mojo uničujočo sodbo o njem; obregnul se je:

»Kaj me tako gledate? Nekaj denarja potrebujem; če se ne motim, sem kar prav prišel!«

»Denar bi radi!« sem rekel v zadregi, »s tem drobižem si vendar, če vam ga dam, ne boste opomogli.«

Zaničljivo me je ošinil s pogledom in se zarežal:

»Kdo pa pravi, da se bom zadovoljil le z drobižem; v takem brlogu se navadno najde tudi kaj izdatnejšega!« Pri tem se je pomenljivo ozrl naokoli, kje bi kaj idealnega odkril.

Pazljivo sem sledil njegovemu nesramnemu preiskujočemu pogledu ter ugotovil, da mu je pogled obvisel na mojem hlačnem žepu, ki ga je denarnica res nekoliko napela.

Postalo mi je vroče, kot da sem v finski savni ali pa na nogometni tekmi navijač moštva, proti kateremu je ‚fuj-sudac‘ dosodil enajstmetrovko ali pa kateremu od njegovih igralcev pokazal rdeči karton, kar je znak za nadaljevanje igre z igralcem manj.

»Križ božji«, pomislim; nekaj bo treba ukreniti, toda kaj, kako, s čim? Spomnil sem se filma z divjega ameriškega zahoda, kjer so pred operacijo ob pomanjkanju narkotikov uspešno uporabili navadno leseno kladivo, s katerim so tako junaško mahnili bolnika po glavi, da so ga za nekaj časa uspali.

Toda kje naj ta hip pridem do takega odrešilnega kladiva?

Pred seboj imam vendar čistokrvnega roparja, ki ga ne uženeš s kroglo iz plutovine. Spolzke žabe vendar ne moreš ujeti z golimi rokami.

Če kdaj, sem se tokrat natanko tako počutil kot kokoš, ki jo je avto povozil in je po okrevanju potožila: »Takega petelina pa še ne!«

Samozvani reflektant na denar se mi je preteče bližal. Bil je že na dosegu roke.

Kot blisk mi je šinilo v glavo. Ni drugače, uporabiti bo treba hladno orožje, ki je trenutno edino pri roki in tudi orožnega lista ni treba zanj.

Neopazno stisnem desno pest ter sunem z njo v gangsterjevo brado s tako silo, da je tako presunljivo zaropotalo okoli mene, da sem se v tistem trenutku prebudil.

Roparja nisem ugonobil, ker ga ni bilo.

Udarec sta prestregli zgornji dve knjigi pod lučjo ter ga posredovali naprej ostalim nič hudega slutečim predmetom na mizi, tako da sta vse, kar sta dosegli, pomedli z mize; in tega ni bilo malo.

Razdejanje na mizi in na tleh je bilo podobno tistemu v Agadirju po potresu. Prvi hip sem imel vtis, da ne bom nikoli več mogel vzpostaviti poprejšnjega stanja.

O udarcu, v boksarskem žargonu ‚direkt v brado‘, morda samô toliko: ne bi želel biti neskromen, toda učinek udarca izpričuje, da mu ne kaže odrekati rešpekta. Če bi ga prejel »veliki Clay«, sloviti boksarski veteran, šampion, ne vem, če ga ne bi bil primoran okvalificirati za, milo rečeno, »ôpasnega«.

Značilnost mojega udarca pa ni samo v njegovi silovitosti, temveč tudi izvedbi. Knjigo sem tako žonglersko spretno izbil izpod svetilke, da se ji ne samô ni nič zgodilo, temveč je ostala nepremaknjena; le preselila se je za dve nadstropji niže.

Torej čisto v slogu cirkuških »kunstlerjev«, ki izpodmaknejo namizni prt izpod steklenice, kozarcev in pepelnika takô, da ti ostanejo na svojem mestu.

To je tudi záme presenetljivo in vznemirljivo odkritje. Doslej še slutil nisem, da obvladam táko večščino, četudi samô v spanju.

Dobrohotni bralci mi bodo morda svetovali: »Dajte, vnovčite vendar ta nevsakdanji talent pri kakšnem kabaretu!«

Odgovarjam: Morda bi res, ko pa tod blizu (Mačkovci, Peskóvci), žal, nič takega ni. Iti s tem kam daleč, n.pr. v Ausland v čisto drugačne podnebne ter ostale razmere, me, odkrito priznam, na stare dni ne mika. Razen

tega pa to večino, kot rečeno, obvladam le v spanju. Takô torej ni veliko upanja, da bi se mogel prebiti do vrhnje stopnice svetovne slave, dasi je vse to bolj ali manj na vidiku, da ne rečem kar na dosegu.

Tudi sam vidim, da se mi je sreča na široko nasmehnila, toda samô nasmehnila; kaj več za zdaj ne. Vse kaže, da se bo treba kar s tem zadovoljiti.

Da mi ne bi zavidal, svetujem, da tudi sam poskusiš srečo; kaj se ve, morda bo tudi tebi prijelo na trnek.

Za začetek poskusi kar v budnem stanju. Toda nikar s svetilko, ker je na njej gotovo nekaj steklenega, ko je vendar vsakomur znano, da vsaka kura ne nese zlatih jajc.

Če ti budnemu ne uspe, bi kazalo poskusiti tudi v spanju.

Skrbi te, kakô si priklicati ustrezno trdno spanje? Preprosto. Ob polnočnem času čitaj nezanimivo knjigo, časopis! Uspeh zagotovljen!

Kaj pa razburljive sanje? Tudi preprosto. Ob istem času pred spanjem glej napeto kriminalko.

Če ne bo šlo prvič, poskusi tudi drugič, tretjič ... Vaja dela mojstra!

PREKOSNICE

Podtaknjena logika

Janez: Kaj pomeni, če je kdo spredaj plešast?

Ivan: To pomeni, da tisti človek misli.

Janez: In kaj pomeni, če je zadaj plešast?

Ivan: To pomeni, da je moder.

Janez: In kaj pomeni, če je spredaj in zadaj plešast?

Ivan: To pomeni, da tisti misli, da je moder.

Profesorska

Študent je odgovarjal na izpitu in mu ni šlo. Profesor je bil njihov hišni znanec in ga je pustil, vendar je vprašal: »Kako to, da je šlo tako slabo?« — Študent: »Gospod profesor, učil sem se kot neumen!« — Profesor: »Potem razumem, ker si temu primerno odgovarjal.«

Močna volja

Žena se pred zdravnikom pohvali, da se je njen mož, ki je bil pijanec, čisto odvadil pijače.

Zdravnik: »Za to je potrebna močna volja.«

Žena: »Saj jo tudi imam!«

Prebrisanec

Franček je hotel krasti sosedova jabolka. Sosed ga zasači in bi mu jih rad pošteno naložil na zadnjo plat. Toda Franček je urnejši in jo odkuri. Sosed vpije za njim: »Franček, počakaj, nekaj ti bom povedal«.

Franček sosedu nazaj: »Oh, tako majhnim dečkom, kot sem jaz, še ni treba vsega vedeti!« In izgine za oglom.

Prebrisani potepuh

Potepuh najde ob cesti spečega kmeta in poleg njega torbo. Hitro po-grabi torbo in zbeži dalje. Kmet se je medtem zbudil, in ko se ozre, vidi da torbe ni. Pogleda naokrog in vidi potepuha, kako beži z njegovo torbo. Sko-či pokonci in za njim! Dohiti ga, mu vzame torbo, njega pa preda milični-kom. Potepuha so zaprli in postavili pred sodišče. Na sodišču se je zagovar-jal, da torbe ni ukradel, marveč jo je ob cesti našel.

Sodnik: »Kako našel, ko je pa tukaj človek, kateremu ste torbo ukradli?«

Potepuh vztraja pri svojem, da je torbo našel. Izvija se pa takole: »Res je, da sem našel ob cesti tega kmeta in poleg njega torbo. Ker pa je bil kmet pretežak in ga ne bi mogel nesti, sem vzel samo torbo, njega sem pa pustil tam.«

Dober psiholog

Nekdo, ki je bil zelo zadolžen, je na smrtni postelji vzdihoval:

»Oh, ko bi mogel samo še tako dolgo živeti, da bi poplačal svoje dolgo-ve!« Zdravnik, ki ga je dobro poznal, mu je pa rekel: »Oho, vi bi pa radi večno živeli!«

Profesorska raztresenost

Profesor pride pozno zvečer domov. Ni imel ključa od hišnih vrat, zato je potrkal. Pride sluga in reče: »Gospoda profesorja še ni doma!« Profesor, ki je tisti hip pozabil, da stoji pred svojo hišo, je mirno odvrnil: »Nič ne de, bom pa jutri prišel«.

Nesporazum

Katehet: »Katica, kaj si si zaslužila s svojimi grehi?«

Katica: »Gospod katehet, čisto nič ne zahtevam zanje!«

Dober mislec

Katehet želi učencem razložiti, da je včasih tudi v nedeljo dovoljeno opravljati težka dela. Takole vpraša: »Peterček, misli si, da je ves teden de-ževalo, oče pa ima zunaj na njivi snopje. Potem je pa v nedeljo lep dan. Ali sme iti z vozom na njivo in spraviti snopje pod streho?«

Peterček: »Ne!«

Katehet: »Zakaj pa ne?«

Peterček: »Ker je v nedeljo še premokro.«

POŠTNE STORITVE

Domači promet

Pisma:

do 20 gramov teže 1,50 din

do 50 gramov teže 2.— din

do 100 gramov teže 2,25 din

Dopisnice—razglednice

1.— din

Za vsakih nadaljnjih 50 gramov je treba dodati 25 par.

Največja teža pošiljke—pisma je 2 kg in se plača 11,75 din.

Priporočnina za pismo je 1,20 din.

Mednarodni promet

Navadno pismo do 20 gramov 4,90 din, dopisnica 3,20 din.

Za Madžarsko, Češko, Poljsko je tarifa ista kakor v domačem prometu.

POŠTNE ŠTEVILKE ŽUPNIJSKIH URADOV POMURJA

Apače	69253	Mala Nedelja	69242
Beltinci	69231	Markovci — Šalovci	69204
Bogojina	69222	Martjanci	69221
Cankova	69261	Murska Sobota	69000
Cezanjevci — Ljutomer	69240	Odranci — Črensovci	69232
Črensovci	69232	Pečarovci — Mačkovci	69202
Dobrovnik	69223	Petrovci	69203
Dokležovje — Beltinci	69231	Pertoča — Rogašovci	69262
Dolenci — Šalovci	69204	Tišina	69251
Gornja Radgona	69250	Turnišče	69224
Grad	69264	V. Polana — Črensovci	69232
Hotiza — Lendava	69220	Veržej	69241
Videm ob Ščavnici	69244	Bodonci	69265
Rogašovci	69262	Domanjševci — Križevci	69206
Kobilje — Dobrovnik	69223	G. Slaveči — Kuzma	69263
Kančevci — Križevci	69206	Hodoš	69205
Kapela — Radenci	69252	Križevci v Prekmurju	69206
Križevci pri Ljutomeru	69242	Lendava	69220
Kuzma	69263	Moravci — Martjanci	69221
Lendava	69220	Petrovci	69203
Ljutomer	69240	Puconci	69201

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

/1977

262.2(497.12-18)(059)

10052409

COBISS •